

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Čechová

Partnerské násilí mezi dospívajícími
Intimate Partner Violence in Adolescent
Relationships

Praha, 2019

Vedoucí práce: PhDr. David Čáp, Ph.D.

Poděkování

Na prvním místě bych ráda poděkovala PhDr. Davidu Čápovi, Ph.D. za odborné a cenné rady při vedení mé diplomové práce. Díky jeho neuvěřitelně motivujícímu lidskému přístupu a podpoře nešlo z našich společných konzultací odcházet jinak než s úsměvem na tváři.

Dále děkuji všem respondentům, kteří se účastnili našeho výzkumného šetření, a to i přes to, že byli dotazováni na velmi citlivé informace. Velké díky za ochotu a čas patří také všem mým přátelům, spolužákům a známým, kteří mi v rámci předvýzkumného šetření poskytli podnětnou zpětnou vazbu a spoustu konstruktivních připomínek.

Nakonec děkuji svému příteli a tetě za gramatickou a stylistickou korekturu této diplomové práce, a také všem ostatním členům mé rodiny, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23.7. 2019

.....
Bc. Tereza Čechová

Abstrakt

Diplomová práce si klade za cíl zmapovat důsledky, které může zanechat zkušenost s partnerským násilím v období dospívání na duševním a fyzickém stavu jeho obětí, či obecně na kvalitě jejich života. Cílem teoretické části práce je seznámit čtenáře s fenoménem partnerského násilí širokospektrálně. Nejvýznamnější pasáží je však kapitola zaměřující se na důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování jeho obětí, a na rozvoj jejich následných partnerských vztahů. Na tuto kapitolu navazuje realizovaný kvantitativní výzkum, který je rozdělen do tří samostatných tematických úseků. V první části výzkumu je zjišťováno, zdali vybrané důsledky zažíval výzkumný soubor respondentů se zkušeností s násilným partnerským vztahem v období dospívání signifikantně více oproti výzkumnému souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v tomto vývojovém období. V rámci doplňkové analýzy dat č. 1 je pojednáváno o tom, zdali některé aspekty, jež jsou charakteristickými důsledky partnerského násilí, mohli jedinci zažívat také z důvodu problémových vrstevnických vztahů a pokud ano, jaká byla podoba těchto vztahů. Posledním cílem, který si tato diplomová práce klade, je v rámci doplňkové analýzy dat č. 2 zmapovat, zdali zkušenost s partnerským násilím v období dospívání měla vliv na podobu dalších partnerských vztahů obětí v mladé dospělosti a pokud ano, jakým způsobem podobu těchto vztahů ovlivnila.

Klíčová slova:

partnerské násilí, důsledky partnerského násilí, období dospívání, mladá dospělost

Abstract

The aim of this diploma thesis is to map out the consequences that experience with intimate partner violence can leave in the period of adolescence on the mental and physical condition of its victims, or generally on the quality of their life. The aim of the theoretical part of the thesis is to acquaint readers with the phenomenon of intimate partner violence in a broad-spectrum. However, the most important passage is a chapter focusing on the consequences of intimate partner violence on the psychological and somatic manifestations and behaviour of its victims and development of their subsequent partnerships. This chapter is followed by realized quantitative research, which is divided into three separate thematic sections. The first part of the research finds out whether the research group of respondents with experience with violent partnership in the period of adolescence experienced significantly more of the selected consequences compared to the research group of respondents without experience with the violent relationship in this development period. As part of the complementary data analysis 1, it is discussed whether certain aspects, which are characteristic for the consequences of intimate partner violence, could also be experienced by individuals because of problematic peer relationships and, if so, what was the form of these relationships. The final aim of this thesis as a part of the complementary data analysis 2 is to map out, whether the experience of intimate partner violence in adolescence has influenced the form of other partner relationships of victims in young adulthood and, if so, how it influenced the form of these relationships.

Keywords:

intimate partner violence, consequences of intimate partner violence, adolescence, young adulthood

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1. PARTNERSKÉ NÁSILÍ	12
1.1 Znaký domácího násilí	14
1.2 Formy partnerského násilí	15
1.2.1 Fyzické násilí.....	15
1.2.2 Psychické násilí	16
1.2.3 Sexuální násilí	17
1.2.4 Ekonomické násilí	18
1.2.5 Sociální násilí („Izolace“).....	18
1.2.6 Stalking.....	19
1.3 Cyklus partnerského násilí	20
1.4 Historický kontext partnerského násilí.....	22
1.4.1 Historie partnerského násilí v České republice (Historie BKB).....	23
1.5 Prevalence partnerského násilí v České republice.....	25
2. OBĚTI, PACHATELÉ A RIZIKOVÉ FAKTORY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ ...	29
2.1 Rizikové faktory partnerského násilí.....	29
2.2 Pachatel partnerského násilí (osoba násilná).....	35
2.2.1 Ženy jako pachatelky.....	39
2.3 Oběť partnerského násilí (osoba ohrožená).....	40
2.3.1 Muži jako oběti.....	43
3. DŮSLEDKY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ.....	46
3.1 Důsledky partnerského násilí na fyzické a duševní zdraví oběti.....	46
3.2 Důsledky partnerského násilí na budoucí partnerský život oběti	51
3.2.1 Návrat k násilnému partnerovi	52
3.2.2 Problém s navazováním nových známostí.....	53
3.2.3 Zvýšené riziko reviktimizace a páchání násilí v budoucích partnerských vztazích	53
3.2.4 Vliv na kvalitu budoucích partnerských vztahů	54
4. INTERVENCE A PREVENCE PARTNERSKÉHO NÁSILÍ.....	59
4.1 Pomoc obětem partnerského násilí.....	59
4.1.1 Intervenční centra	63
4.2 Intervenční programy pro osoby s násilným chováním ve vztazích.....	64

4.3	Párová terapie.....	64
4.4	Prevence partnerského násilí.....	65
4.4.1	Primární prevence u dospívajících jedinců.....	66
5.	OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	71
5.1	Členění období dospívání.....	71
5.2	Utváření postojů v období dospívání.....	72
5.3	Socializace a vztahy dospívajících.....	74
5.3.1	Vztahy s rodiči a sourozenci.....	74
5.3.2	Vztahy s vrstevníky.....	76
5.3.3	První romantické a erotické vztahy.....	77
6.	SPECIFIKA PARTNERSKÉHO NÁSILÍ U DOSPÍVAJÍCÍCH.....	81
6.1	Sociální sítě jako prostředek partnerského násilí mezi dospívajícími.....	83
II.	EMPIRICKÁ ČÁST.....	87
7.	VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	87
7.1	Výzkumné cíle.....	88
7.2	Operacionalizace pojmů.....	89
7.3	Hypotézy a výzkumné otázky.....	89
8.	METODOLOGICKÝ RÁMEC VÝZKUMU.....	94
8.1	Typ výzkumu.....	94
8.2	Metoda sběru dat.....	94
8.3	Předvýzkumné šetření (pilotáž).....	97
8.4	Etické aspekty výzkumu.....	99
8.5	Průběh sběru dat.....	100
8.6	Statistická analýza dat.....	103
9.	VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	104
9.1	Charakteristika výzkumného souboru 1.....	104
9.2	Charakteristika výzkumného souboru 2.....	110
10.	VÝSLEDKY.....	112
10.1	Kvantitativní výzkum – „Důsledky partnerského násilí“.....	112
10.2	Doplňková analýza dat č. 1 – „Vrstevnické vztahy“.....	147
10.3	Doplňková analýza dat č. 2 – „Vliv na následující partnerský život obětí“.....	152
11.	DISKUZE.....	173
11.1	Limity výzkumu a doporučení pro další výzkum.....	182

ZÁVĚR.....	187
ZDROJE.....	188
SEZNAM TABULEK	207
SEZNAM GRAFŮ.....	209
SEZNAM PŘÍLOH	211

ÚVOD

Věnovaná pozornost a postoje k problematice partnerského násilí se v naší republice od 90. let 20. století našťastí změnilly. Především díky nově vznikajícím neziskovým organizacím, které se zasloužily o to, aby tento problém vstoupil do povědomí širší veřejnosti, se dnes (dříve společností poměrně tolerované) násilí mezi partnery stalo věcí zcela nepřipustnou. Přes velkou osvětu je však tento fenomén stále doprovázen spoustou mýtů a stereotypů, kterým značná část veřejnosti věří. Mezi tyto nejčastější mýty patří například předpoklad, že oběťmi partnerského násilí jsou výhradně submisivní ženy, že se tento fenomén vyskytuje zřídka a pouze v socioekonomicky nižších vrstvách, či že se dá jednoduše vyřešit odchodem od násilného partnera a kdo v tomto vztahu zůstává, může si za vzniklou situaci sám.

Diplomová práce se pokouší ve své teoretické části za využití široké škály zahraničních i tuzemských výzkumů a publikací tyto mýty vyvrátit. Nezaměřuje se pouze na jednu úzce vytyčenou oblast tohoto tématu, ale mapuje jej širokospektrálně. Důvodem tohoto typu pojetí teoretické části práce byl záměr poskytnout čtenářům ucelený pohled na danou problematiku, který by jim napomohl pochopit tento fenomén v souvislostech. Nedozeví se zde tedy pouze informace o důsledcích, které na obětech násilný partnerský vztah může zanechat, ale také to, z čeho může pramenit, jaké jsou jeho podoby, rizikové faktory, charakteristické chování a projevy jeho aktérů, a jakým způsobem jej lze řešit nebo mu ideálně předcházet. Tyto informace pak mohou čtenářům pomoci tento jev včas identifikovat a poskytnout mu nápomocné údaje při setkání se s touto skutečností.

První kapitola teoretické části práce definuje pojem „partnerské násilí“ a uvádí jeho hlavní formy. Velká část veřejnosti si totiž pod tímto pojmem stále představuje pouze hrubé fyzické napadání, ale pravdou je, že partnerské násilí má mnoho jiných podob, jež mohou na obětech zanechat někdy i fatálnější důsledky než zmíněná fyzická forma násilí. Dále je zde prezentován typický cyklus násilí v partnerském vztahu, který předkládá důvody, proč oběti v tomto typu vztahu dlouhodobě setrvávají a od násilného partnera neodejdou. Také je zde stručně shrnut historický kontext partnerského násilí nejen v zahraničí, ale i v České republice, který společně s prezentováním realizovaných výzkumů v této zemi poskytuje přehled o tom, jak se prevalence a postoje veřejnosti k tomuto jevu v průběhu historie měnily. Druhá kapitola prezentuje rizikové faktory vzniku tohoto fenoménu a charakteristiku obětí a pachatelů partnerského násilí. Nastiňuje nám pozadí toho, které aspekty z minulosti obětí i násilníků mohly mít na jejich současnou situaci vliv, a které skupiny obyvatel jsou tímto

fenomémem nejvíce postiženy. Také ukazuje charakteristické chování, projevy a způsoby uvažování jeho aktérů, které ačkoliv bývají individuální, v mnoha ohledech si jsou podobné. Jsou zde uvedeny rovněž rozdíly mezi viktimizací a pácháním násilí mezi muži a ženami. Třetí kapitola se věnuje ústřednímu tématu empirické části této práce, a to důsledkům partnerského násilí. Zaměřuje se nejen na dopady na duševní a fyzické zdraví obětí, ale také na to, jaký má tato zkušenost vliv na jejich pozdější partnerský život. Na tuto kapitolu navazuje čtvrtá kapitola o intervenci a prevenci partnerského násilí, která nám poskytuje informace, jak tyto důsledky zmírnit, jak danou situaci řešit, a jak jí ideálně předcházet. Část zaměřující se na prevenci zde diskutuje také vhodnost častějšího zaměření preventivních programů na cílovou skupinu našeho výzkumu – dospívající. Mnoho výzkumů totiž ukazuje, že právě toto vývojové období je pro primární prevenci (z důvodu minimální či téměř žádné dosavadní vztahové zkušenosti) nejvhodnější. Jelikož je období dospívání v mnoha aspektech velice specifické a dochází při něm k množství biologických, psychických a sociálních změn, uvedeme si v páté kapitole některé jeho základní charakteristiky, které je nezbytné v rámci zaměření této práce znát. Budeme věnovat pozornost především utváření a důležitosti rodinných, vrstevnických i romantických vztahů v tomto období, které dospívající mohou ovlivnit v utváření postojů, jež mohou mít následně vliv na pozdější výskyt partnerského násilí. V poslední kapitole si uvedeme s využitím dostupných výzkumů určité aspekty, které jsou pro adolescenty zažívající partnerské násilí specifické. Také zde bude pojednáváno o aktuálním tématu dnešní doby, a to sice o tom, jak (mezi adolescenty velice populární) sociální sítě mohou přispívat ke vzniku kybernásilí.

Cílem empirické části práce je zmapovat důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců (20-35 let), kteří v dospívání (15-20 let) partnerské násilí zažili v roli obětí, a na rozvoj jejich následných partnerských vztahů. Je zde pojednáváno o tom, zdali (a případně jak) zkušenost s násilným vztahem v dospívání ovlivnila kvalitu dalších partnerských vztahů obětí, jestli tyto oběti měly problémy po ukončení násilného vztahu s navazováním nových známostí, či zdali zažily násilný vztah opakovaně (jak z pozice obětí, tak z pozice pachatele). Také je zde uvedeno, jestli i po této zkušenosti měly tendenci se po ukončení násilného vztahu k partnerovi/partnerce navrátit (nebo se skutečně navrátily), a jaké pro to měly důvody. Jelikož je období dospívání unikátním životním obdobím, ve kterém dochází k biopsychosociálním změnám, výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím byl v rámci důsledků porovnáván také s výzkumným souborem respondentů

bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem, a to za účelem vyloučení možnosti, že se tyto důsledky u respondentů vyskytovaly právě z důvodu složitých změn v rámci tohoto období, a nikoliv z důvodu partnerského násilí, což by pro výzkum mohlo značit nežádoucí (intervenující) proměnnou. U tohoto výzkumného souboru bylo také zjišťováno, zdali uvedené aspekty respondenti mohli zažívat z důvodu špatných vrstevnických vztahů, které jsou pro toto vývojové období nezastupitelné.

Motivací k výběru tohoto tématu pro mě bylo dlouholeté pozorování vztahů v rámci mého sociálního prostředí. Všimla jsem si, že některé osoby z mého okolí, které v dospívání zažily násilný partnerský vztah, si důsledky z něj vzniklé přenášely rovněž do stávajících partnerských vztahů, jejichž kvalita jimi byla do značné míry ovlivněna. Také jsem pozorovala, že tyto osoby většinou vstupovaly do podobných typů vztahů a hledaly si opakovaně partnery, kteří na ně uplatňovali násilné chování. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla toto téma hlouběji prozkoumat v rámci výzkumné části mé diplomové práce a doufám, že její výsledky přinesou užitečné poznatky o této nepříliš prozkoumané oblasti důsledků partnerského násilí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. PARTNERSKÉ NÁSILÍ

Partnerské násilí můžeme označit za společenský fenomén, který je předmětem zkoumání mnoha společenských věd. Jeho definice jsou však přesto, nebo možná právě z toho důvodu, nejednotné. Univerzální výklad je obtížný, jelikož každá oblast zvýrazňuje právě ty atributy, které korespondují s jejím zaměřením. Můžeme se tedy setkat s výkladem partnerského (domácího) násilí dle přístupu normativního, klinického, feministického, výzkumného, sociologického, psychologického, aj. V posledních letech se nejčastěji objevují dva hlavní přístupy, a to kriminologický a feministický (Čírtková, 2006).

- a) *Feministický přístup* odmítá pojímat partnerské násilí jako genderově neutrální problém a zdůrazňuje, že násilníky bývají ve většině případů muži a oběťmi ženy. To považuje za důsledek nerovnováhy sil mezi muži a ženami ve společnosti. Feministický přístup poukazuje na to, že malí chlapci jsou již od raného dětství podporováni svým okolím v projevech síly, moci, neústupnosti a potlačování projevů svých emocí. Za motivaci pachatelů tedy považuje demonstraci patriarchálních hodnotových stereotypů.
- b) *Kriminologický přístup* oproti tomu zkoumá partnerské násilí bez ohledu na pohlaví pachatele a oběti. Poukazuje na to, že mezi pachateli se objevuje také vysoké procento žen, a že partnerské násilí tedy není výhradní doménou mužů. Kriminologický přístup se také zaměřuje na výzkumy osobnosti pachatelů (Marvánová – Vargová, Pokorná, & Toufarová, 2008).

Nejednotnost v literatuře panuje taktéž v rámci diferenciací pojmů partnerské a domácí násilí. První skupina autorů považuje tyto dva pojmy za synonymum. Například Voňková a Huňková (2004) uvádějí, že pojem **domácí násilí** (neboli „domestic violence“) je užíván primárně v anglicky mluvících zemích a rozumí se jím násilí v partnerských vztazích. Druhá skupina autorů vnímá **partnerské násilí** (neboli „intimate partner violence“) jako podkategorii širšího pojmu domácí násilí. Marvánová – Vargová a kol. (2008) rozdělují domácí násilí na partnerské a mezigenerační. Partnerské násilí definují jako násilné chování v intimních vztazích. Mezigenerační násilí pak jako násilné chování směřující od rodičů k dětem nebo od dětí směrem k rodičům.

Obecně lze říci, že pojem domácí násilí je dnes častěji vnímán v širším kontextu a zahrnuje všechny členy domácnosti. Partnerské násilí je jeho podkategorií, která se naopak dotýká pouze dvojic, jež žijí v partnerském vztahu, nezahrnuje tedy násilí mezi dětmi a rodiči, sourozenci, nebo dětmi a prarodiči.

Nejednotnost v definicích se v tomto případě dotýká také toho, zdali se do pojmu domácí či partnerské násilí může zahrnovat násilí mezi osobami, které spolu nesdílejí domácnost, ačkoliv jsou nebo v minulosti byly v rodinném či partnerském vztahu. Bednářová, Macková a Prokešová (2006) například uvádějí, že domácím násilím označujeme násilné chování a jednání, které probíhá mezi osobami žijícími ve stejné domácnosti. Marvánová- Vargová a kol. (2008) zase udávají, že partnerské násilí se odehrává mezi jedinci, kteří jsou či byli spojeni společným soukromím a může se odehrávat nejen mezi páry sdílejícími domácnost, ale také mezi osobami, které spolu nebydlí. Úřad vlády ČR (2015) definuje rovněž domácí násilí jako „*veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického, ekonomického či dalších forem násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely, partnery či osobami blízkými, bez ohledu na to, zda násilná osoba sdílí nebo sdílela společnou domácnost s osobou ohroženou tímto násilím*“ (Úřad vlády, 2015, s. 6).

V této práci budeme vycházet z definic, které vnímají partnerské násilí jako součást domácího násilí, jež se zaměřuje pouze na jedince v současném či bývalém partnerském vztahu nebo manželském svazku, a to bez ohledu na to, zdali spolu sdílí či sdíleli společnou domácnost. Budeme zde používat pojmy partnerské a domácí násilí jako zástupné, jelikož se partnerské násilí od domácího odlišuje především v zaměření na roli oběti a pachatele v rámci partnerského vztahu, v ostatních bodech se však svou podstatou s domácím násilím většinou shoduje.

Na závěr je důležité zmínit, co všechno si lze představit pod pojmem „**násilí**“. Určitá část veřejnosti si tento termín totiž stále spojuje pouze s fyzickým napadáním, ačkoliv jeho definice je ve skutečnosti mnohem širší. V této práci budeme vycházet z definice Pera Isdala, která prezentuje násilí jako „*čin namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle*“ (Per Isdal, nedat.; podle Jakobsen & Råkil, 2017, s. 31).

1.1 Znaky domácího násilí

Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí (2006, podle Bílý kruh bezpečí, o.s., nedat.; podle Policie České republiky, nedat.; podle Ševčík & Špatenková, 2011) definuje znaky domácího násilí následujícím způsobem:

- domácí násilí probíhá **dlouhodobě** a **opakovaně**,
- charakteristická je jeho **eskalace** - jedná se o stupňování od urážek k psychickému snižování lidské důstojnosti, až k fyzickým útokům a trestným činům ohrožující zdraví a život oběti,
- je zde přítomna trvalá, neměnná a nezpochybnitelná **diferenciace rolí** na osobu ohroženou (oběť) a osobu násilnou (pachatele),
- násilné akty probíhají **neveřejně**, většinou za zavřenými dveřmi společného obydlí a daleko od společenské kontroly.

Čírtková, Ptáček a Žukov (2010) však uvádějí, že zmíněná eskalace dnes již ztratila hodnotu diagnostického kritéria a je považována spíše za rizikový faktor domácího násilí. Když je tedy v násilném partnerském vztahu přítomna, značí to větší rizikovost a vyšší stupeň ohrožení oběti. Její nepřítomnost však neznamená, že by se nejednalo o případ domácího násilí.

V české literatuře jsou tedy znaky domácího násilí definovány výše zmíněným způsobem. V této práci však nebudeme vycházet z těchto definic, nýbrž partnerské násilí budeme pojímat v širším kontextu jako „násilí v blízkých vztazích“ (Jakobsen & Råkil, 2017), ve kterém nemusí být nutně přítomna neměnná a nezpochybnitelná diferenciace rolí.

Budeme vycházet z definic zahraniční literatury, která do partnerského násilí řadí také:

- **intimní terorismus** – násilí, v němž jeden z partnerů používá násilí a jiné donucovací taktiky za účelem převzetí kontroly nad druhým partnerem,
- **násilný odpor** – vzniká tehdy, když cíl intimního terorismu sám využívá násilí v reakci na donucovací prostředky a násilnou kontrolu svého partnera,
- **situační párové násilí** – vzniká v souvislosti s konkrétními konflikty, které později vyústí ve verbální agresi či fyzické násilí (Johnson, Leone, & Xu, 2014).

Navíc, jelikož se tato práce zaměřuje na dospívající jedince, kteří spolu většinou nežijí ve společné domácnosti (Chromý, 2010), nebudeme zde vycházet z definic, které říkají, že partnerské násilí musí nutně probíhat „za zavřenými dveřmi“.

1.2 Formy partnerského násilí

Partnerské násilí nenabývá význam pouze fyzického napadání a týrání, ale většinou je tvořeno různými kombinacemi několika druhů násilí, které se vyskytují současně. Těmi nejčastějšími jsou psychické, fyzické, sexuální a ekonomické, avšak forem násilí je ve skutečnosti více (Pikálková, Podaná, & Buriánek, 2015). Zmíněné formy násilí však mají společný cíl, a to získat moc a plnou kontrolu nad druhým jedincem (Ševčík & Špatenková, 2011). Většinu z nich si popíšeme v této kapitole.

1.2.1 Fyzické násilí

Fyzické napadení oběti tvoří přednostně sledovanou oblast v kontextu partnerského násilí. Důvodem orientace zájmu na fyzické formy násilí může být jednoznačnost a nezpochybnitelnost fyzických útoků, které často zanechávají na oběti viditelné a medicínsky ověřitelné následky. Z metodologického hlediska jsou, ve srovnání s ostatními formami násilí, fyzické útoky lépe měřitelné (Pikálková et al., 2015). Vzhledem ke svým následkům je můžeme označit za nejzjevnější a nejvíce drastickou formu násilí, která s využitím násilnickovy fyzické síly poškozuje či ohrožuje na životě jeho oběť. Fyzické násilí zahrnuje široké spektrum fyzického jednání, které má za cíl ublížit, zastrašit, zranit či přivodit fyzickou bolest a utrpení (Ševčík & Špatenková, 2011).

Mezi jeho nejčastější podoby patří fackování, bití rukama či předměty, kousání, rány pěstí, mlácení o zeď, kopání, škrčení, třesení, zmítání, strkání, či vytrhávání vlasů nebo ochlupení. Vše může vygradovat až v útoky přímo ohrožující život a zdraví, jako například ohrožování bodnou či střelnou zbraní (Conwayová, 2007; Marvánová – Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011). Patří zde také méně časté, ale o to rafinovanější akty fyzického násilí, jako je odpírání spánku a jídla, bezohlednost za volantem, znemožnění vyhledání potřebné lékařské pomoci, opuštění osoby na nebezpečném místě, přinucení k požití drog, svázání a spoutání, zamačkávání cigaret na kůži, a jiné (Conwayová, 2007; Ševčík & Špatenková, 2011).

Nedávný výzkum ze Spojených států amerických prokázal, že touto formou násilí jsou signifikantně častěji postihnuty ženy. Dle jeho výsledků zažilo v období svého života 24,3 % žen fyzické napadení ze strany svého partnera, naopak „pouze“ 13,8 % mužů zažilo fyzické násilí ze strany své partnerky (Breiding, Chen, & Black, 2014). Vyšší prevalenci fyzického násilí u žen potvrdil také další průzkum, dle jehož výsledků zažilo fyzické násilí během svého života ze strany svých partnerů 22,3 % žen a „pouze“ 14 % mužů (Breiding, 2015). Ve výzkumu Buriánka, Pikálkové a Podané (2014) zažila fyzické násilí ze strany partnerky přibližně desetina dotazovaných českých mužů. Tato zjištění můžeme doplnit také o výzkum, který se zabýval postoji veřejnosti k fyzickému násilí. Jeho výsledky ukázaly, že fyzická agrese mužských pachatelů vůči svému ženskému protějšku byla vnímána jako mnohem méně akceptovatelná než fyzická agrese ženských pachatelek vůči svým partnerům. Také byla vnímána za mnohem méně přijatelnou než násilí v rámci stejného pohlaví v homosexuálních párech (Basow, Cahill, Phelan, Longshore, & McGillicuddy-DeLisi, 2007).

1.2.2 Psychické násilí

Psychické násilí je širokou veřejností spíše podceňováno a pozornost je věnována především fyzickému, popřípadě sexuálnímu násilí. Psychické násilí je pak považováno za jejich předstupeň či doprovodný jev (Pikálková et al., 2015). Tento obecný názor však kontrastuje s výpověďmi obětí psychického i fyzického násilí, které uvádějí, že psychická agrese je přinejmenším stejně škodlivá jako agrese fyzická, a její důsledky mohou být mnohdy i mnohem fatálnější (Street & Arias, 2001; Williams, Richardson, Hammock, & Janit, 2012).

Definovat psychické násilí je pro jeho abstraktnost velmi obtížné. Často záleží na kontextu dané situace, ale také na subjektivním vnímání závažnosti tohoto jednání jedincem, proti kterému je směřováno (Pikálková et al., 2015). Pachateli jde většinou o vyvolání duševního utrpení oběti, vnitřní bolesti nebo strasti. Dle Buriánka a kol. (2014) zažilo někdy psychické násilí ze strany své partnerky až 90 % mužů. Fyzické násilí ve vztahu je pak téměř vždy doprovázeno násilím psychickým.

Psychické násilí má nejen velký dopad na sebevědomí¹, sebepojetí² a sebehodnocení³ oběti (Ševčík & Špatenková, 2011), ale také přispívá k depresivním a úzkostným symptomům a vzniku posttraumatické stresové poruchy. Z tohoto důvodu by si mělo zasloužit plnou pozornost vědců, psychologů, právníků a politických činitelů (Pico-Alfonso, Garcia-Linares, Celda-Navarro, Blasco-Ros, Echeburúa, & Martinez, 2006).

Psychické násilí může mít dvě podoby:

- a) **neverbální** – ničení vlastnictví oběti, zejména oblíbených věcí,
- b) **verbální** – nadávky, obviňování, zesměšňování a ponižování doma i ve společnosti, podezírání, hanlivé oslovování, urážení, nátlak, neustálé kritizování, vyhrožování, zstrašování, terorizování, zákazy, rozkazování, citové vydírání, znevažování a podceňování, soustavná kontrola, zpochybňování psychického stavu oběti či pokořující poznámky či gesta (Bednářová, Macková, Wünschová, & Bláhová, 2009; Conwayová, 2007; Marvánová - Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011).

1.2.3 Sexuální násilí

Sexuální násilí můžeme vymezit jako „*nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoliv druhu, resp. jako jakoukoliv situaci, kdy je jedinec nucen podílet se na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách*“ (Ševčík & Špatenková, 2011, s. 51).

Řadí se zde především znásilnění, sexuální napadání, zacházení s blízkou osobou jako se sexuálním objektem, odpírání sexu za použití ponižujících komentářů ohledně vzhledu oběti, vynucený sex bez ochrany proti početí a sexuálním chorobám, útok na genitálie, nucení partnera násilím nebo hrozbami k nejrůznějším sexuálním praktikám proti jeho vůli (anální styk, používání nejrůznějších pomůcek, pohlavní styk za přítomnosti jiných lidí) nebo přinucení k dalším sexuálním činnostem, které oběť odmítá a považuje je za ponižující (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007; Marvánová - Vargová et al., 2008).

V případě sexuálního násilí se nejedná vždy o uspokojení sexuálního pudu agresora, nýbrž jde především o účinný nástroj k podrobení, ponížení a pokoření oběti (Ševčík & Špatenková, 2011). Ačkoliv i muži bývají oběťmi sexuálního násilí, je to především převládající forma násilí na ženách. Mezi 14-25 % žen zažilo v průběhu vztahu sexuální napadení ze strany svého partnera (McFarlane & Malecha, 2005).

¹ Vědomí vlastní ceny, kvalit, schopností a víra v ně.

² Představa sebe sama (jak člověk vidí sám sebe).

³ Vědomé prožívání vlastní sociální pozice (Hartl, 2004).

Výzkumy z USA ukázaly, že tato forma násilí bývá často doprovodným jevem násilí fyzického. Bergen a Bukovec (2006) uvádějí, že až 53 % mužských pachatelů, kteří se na své partnerce dopustili fyzického násilí, ji nejméně jednou také sexuálně napadli. Podobná zjištění přinesla rovněž starší studie z roku 1998, jejíž výsledky prokázaly, že v párech, ve kterých se objevilo fyzické násilí, se signifikantně častěji objevilo také násilí sexuální ve srovnání s kontrolní skupinou párů, ve kterých se fyzické násilí neobjevilo (Meyer, Vivian, & O'Leary, 1998).

1.2.4 Ekonomické násilí

Mezi formy ekonomického násilí řadíme především omezování přístupu ke společným penězům, odmítnutí poskytnutí prostředků na společnou domácnost či na děti, absolutní kontrolu nad příjmy a výdaji oběti, zatajování ekonomické situace pachatele, neoprávněné nakládání s majetkem ohrožené osoby (ničení, rozprodávání), zákaz chodit do práce či se dále vzdělávat, a poskytování pouze malého „kapesného“ oběti v případě společného účtu páru (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007; Marvánová - Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011).

Jedinec, který nutí druhého partnera k finanční závislosti na něm, jej soustavně oslabuje. Oběť musí žádat o peníze, kdykoliv něco potřebuje, čímž zavdává příčinu k hádkám a výtkám ze strany ekonomicky zdatnějšího partnera. Má navíc pocit, že si nemůže dovolit odejít, protože nemá vlastní zdroj příjmů. Pokud navíc nemá peníze ani na trávení času ve společnosti, snadno se dostane do izolace, což je další forma partnerského násilí (Conwayová, 2007).

Ekonomické násilí je mnohem méně prozkoumanou oblastí než násilí fyzické, psychické a sexuální. Opětne se díky nerovnosti ve výši příjmů mužské a ženské populace, a tradičnímu společenskému modelu muže - živitele rodiny, dotýká především žen. Často pokračuje i poté, co žena opustí násilný vztah (např. ve formě odmítnutí vyplácení alimentů na dítě). Ekonomická závislost ženy na muži je také považována za jeden z prediktorů fyzického, psychického i sexuálního násilí (Fawole, 2008).

1.2.5 Sociální násilí („Izolace“)

Jedním z nástrojů k dosažení kontroly nad svým partnerem je sociální izolace. Bývá užívána k omezení nebo úplnému odříznutí oběti od přátel, rodiny a širší společnosti. To dává zneužívajícímu větší moc a kontrolu nad obětí, jelikož veškeré její zdroje podpory jsou

výrazně omezeny nebo úplně odstraněny (Ortiz, A., 18. září 2017). Pro oběť je pak mnohem obtížnější opustit partnera, jelikož nemá přátele, kteří by ji podpořili a případně jí poskytli náhradní ubytování. Izolací oběti pachatel rovněž odstraňuje domnělé příčiny své žárlivosti. Pokud jeho protějšek nevychází z domu a nestýká se s lidmi, nemůže mít žádné milostné aféry, přátele a zájmy, a může se mnohem více soustředit na agresorova přání a požadavky (Conwayová, 2007).

Zneužívající může oběť sociálně izolovat níže uvedenými způsoby.

- Přesvědčuje oběť o tom, že její rodina a přátelé pro ni nejsou dost dobří. Takto mluví především o lidech, kteří mají na oběť ve skutečnosti nejvíce pozitivní vliv.
- Zabraňuje oběti v kontaktu s rodinou a přáteli. Následně pak kontroluje její telefonní hovory, čte její poštu a neustále telefonicky či osobně zjišťuje, jak a s kým tráví čas.
- Může se před její rodinou a přáteli chovat natolik nevhodným způsobem, že ji přestanou navštěvovat.
- Může ji nutit k častému stěhování, čímž oběť odloučí od rodiny a přátel, a zabrání tomu, aby si vybuodovala nová přátelství v místě bydliště.
- Neposkytuje jí žádné finance na trávení volného času ve společnosti (ve spojení s ekonomickým násilím).
- Stanoví jí čas, za který se musí vrátit z obchodu či práce domů. Pokud se zpozdí, přijdou výčitky a často obviňování z nevěry (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007; Marvánová- Vargová et al., 2008; Ortiz, A., 18. září 2017).

1.2.6 Stalking

Čírtková (2004, s. 225) definuje stalking jako „*úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost*“. Jedná se obecně o nežádoucí a opakovanou pozornost či navazování kontaktu s obětí. Stalking je vždy zaměřen na konkrétní osobu a často u ní vzbuzuje odůvodněné obavy z pronásledovatele (Dunlap, Lynch, Jewell, Wasarhaley, & Golding, 2014). Nebezpečné pronásledování (*stalking*) tedy můžeme definovat jako specifickou formu partnerského násilí.

Nejrozšířenější variantou stalkingu je tzv. „**ex- partner stalking**“, který zahrnuje přibližně 50 % všech případů nebezpečného pronásledování. Často se jedná o pronásledování expartnera/expartnerky po ukončení partnerského vztahu, kde se v minulosti objevovalo partnerské násilí. Hlavním znakem bývá obsesivní fixace pachatele na oběť, na kterou již

nemůže uplatňovat jiné formy násilí, jelikož spolu nežijí ve společné domácnosti a nemají spolu žádný kontakt. U tohoto typu stalkingu je velké riziko fyzického napadení oběti (Čírtková & Vitoušová, 2007). Přibližně 50 % pachatelů své oběti fyzickým násilím vyhrožuje a 30-40 % se ho na ní skutečně dopustí (Douglas & Dutton, 2001). Dle Breidinga (2011) za svůj život 9,2 % žen a 2,4 % mužů stalking ze strany svého (ex)partnera/(ex)partnerky. K podobným závěrům došla také další studie, jejíž výsledky ukázaly, že zkušenost se stalkingem v pozici oběti má 8,1 % žen a 2,2 % mužů (Douglas & Dutton, 2001).

Některé výzkumy prokázaly, že důležitou roli ve vnímání závažnosti stalkingu hraje pohlaví oběti. Muži mají tendenci vnímat stalking jako méně závažné jednání než jejich ženské protějšky, a to zejména v případech, kdy se jedná o stalking ze strany expartnerky. Ženy naopak vnímají toto intruzivní jednání za silně obtěžující a častěji mají strach z toho, že je má stalker v plánu fyzicky či duševně poškodit (Dunlap et al., 2014).

Mezi nejčastější projevy stalkingu patří pronásledování, čekání na oběť před jejím domovem či prací, vyhrožování oběti či jejím milovaným lidem, ubližování na zdraví domácím mazlíčkům či blízkým oběti, zasílání nechtěných dáreků a přání nebo neustálé telefonování a zasílání emailových zpráv (Ševčík & Špatenková, 2011).

1.3 Cyklus partnerského násilí

Partnerské násilí nebývá ojedinělým aktem, nýbrž jde o dlouhodobý způsob jednání jednoho partnera vůči druhému. Charakteristická je eskalace násilí. Proces je často iniciován verbální agresí, která se stupňuje, až později přeroste v těžší formy násilí (fyzické, sexuální, atd.). Pachatel oběť netýrá soustavně, násilné incidenty bývají střídány s obdobími klidu, která oběti dávají naději myslet si, že se partnerovy násilné projevy již nebudou opakovat. Později se mezi obětí a násilníkem vytváří pouto vzájemné závislosti, které ani jedné straně nedovoluje tento vztah opustit (Marvánová - Vargová et al., 2008).

Prvotní projevy partnerského násilí jsou velice nenápadné a mohou být zpočátku vnímány jako důkaz opravdové lásky (např. žárlení, požadavek trávení veškerého volného času společně). Z tohoto důvodu bývá těžké určit, kdy se násilí ve vztahu začalo objevovat (Kotková, 2014).

Walker (2009) popisuje **cyklus partnerského násilí**, který se skládá ze tří fází, jež se neustále opakují. Tento cyklus může částečně odůvodnit skutečnost, proč oběti z násilného vztahu neodejdou a zůstávají v něm mnohdy až desítky let. Teorie cyklu partnerského násilí vysvětluje proces viktimizace oběti a vznik chování zvaného naučená bezmocnost.

1. fáze - narůstání tenze

Během první fáze dochází k postupnému hromadění a zvyšování napětí. Násilná osoba vyjadřuje nespokojenost a hostilitu vůči oběti, ne však v extrémní podobě. Oběť se v této fázi snaží dělat vše pro to, aby násilníka uklidnila, potěšila a co nejvíce redukovala jeho zlostné projevy. Často na krátký čas uspěje, což upevňuje její nerealistickou víru, že může ovlivnit násilníkovu chování.

2. fáze – násilný incident

Napětí dále roste, oběť má stále větší strach z možného nebezpečí a přestává být schopna redukce násilníkových zlostných projevů. Je již vyčerpaná z neustálého stresu. Obává se, že na ni násilník zaútočí, proto se stahuje do sebe a snaží se s ním nenavazovat přílišný kontakt ze strachu neúmyslného vyvolání další exploze. To obvykle násilník zpozoruje a začne oběť utiskovat ještě více než doposud. Napětí se stává nesnesitelným a bez intervence nevyhnutelně dochází k násilnému incidentu, který má často povahu fyzického násilí. Časem se oběť může naučit předpovědět bod v cyklu násilí, kdy k tomuto incidentu nevyhnutelně dochází. V tomto bodě se již bez násilníkovy vůle incidentu nevyhne. Tato fáze se vyznačuje nekontrolovatelným vybitím napětí, které eskalovalo během první fáze, a vrcholí přívalem fyzické a verbální agrese, což násilníkovi přinese fyziologické snížení napětí. Násilným incidentem se tato fáze uzavírá.

3. fáze – líbáanky

Tato fáze je charakteristická tím, že se násilník snaží oběti odčinit vše, co jí v předcházející fázi způsobil. Z důvodu špatného svědomí je na ni velice milý a zahrnuje ji dárky a sliby, že se incident již nebude vícekrát opakovat, čemuž mnohdy i sám věří. Násilník se chová k oběti podobně, jako když jejich vztah začínal a oba byli čerstvě zamilovaní. Proto oběť často věří, že násilník svého činu lituje a opravdu se chce změnit, tudíž vztah neopouští a dává mu další šanci.

Právě neustálé střídání milujícího chování s agresivními projevy udržuje oběť v násilném vztahu a odrazuje ji od odchodu. Přestože se fáze střídají v cyklu, je těžké z důvodu aktuálních situačních faktorů předvídat začátek a konec jednotlivých etap. Obecně ale můžeme říci, že fáze líbánek bývá z počátku vztahu nejdelsí, ale postupem času se její délka snižuje, až časem téměř vymizí, a ve vztahu začne dominovat první a druhá fáze (Walker, 2009).

1.4 Historický kontext partnerského násilí

Postoje k partnerskému násilí se v průběhu historie měnily. To, co bylo v dávných dobách považováno za zcela normální, dnes považujeme za nepřípustné. Různá je taktéž míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech. Lze tedy konstatovat, že postoje k násilí jsou historicky a kulturně proměnlivé.

K životu lidí patří některé formy násilí již od nepaměti. Za jednu z nejdrastičtějších forem můžeme označit například odkládání nebo zabíjení nadbytečných dětí, které mohly přitížit ekonomickým zdrojům rodiny nebo společenství, což bylo běžnou praktikou u některých starověkých kultur. Ve středověku byly nemocné, znetvořené, či z jiného důvodu nežádoucí děti odloženy a ponechány svému osudu. Nejen děti, ale také ženy byly označovány za výhradní majetek muže – otce rodiny, který s nimi mohl nakládat dle svého uvážení. Nejenom otcova plná moc nad rodinou, ale také jeho zodpovědnost za ni byla označována pojmem „patriarchát“. Toto nastavení společnosti nikdy nefungovalo zcela bez problémů, nicméně neshody ve vztazích muže a ženy nebyly dlouhou dobu předmětem veřejného zájmu (Gjuričová, Koucourková, & Koutek, 2000).

Partnerské násilí bylo donedávna společností vnímáno jako jev, který se dotýká pouze sociálně slabých vrstev, minoritních skupin či duševně nemocných jedinců. Od konce 19. století byl manželský svazek mezi mužem a ženou silně idealizován a převládal obecný názor, že by se měl udržet za každou cenu (Marvánová - Vargová et al., 2008). Věřilo se, že bití a týrání mezi manželi jsou extrémní a zřídka se vyskytující jevy, které se běžných rodin netýkají. Situace se změnila až v 60. a 70. letech 20. století, kdy se v několika zemích Evropy a ve Spojených státech amerických rozšířila společenská hnutí bojující za práva slabších osob (Gelles, 2003; Gjuričová et al., 2000; Marvánová - Vargová et al., 2008). Největší podíl na tom neslo stále sílící feministické hnutí v USA, které projevilo zájem o zlepšení situace

takto postižených jedinců - především žen (Marvánová - Vargová et al., 2008). Toto hnutí upozorňovalo na přímou souvislost mezi patriarchálními názory a společenskou tolerancí vůči partnerskému násilí, a poukazovalo na historické kořeny této tolerance. Násilí v rodině ztratilo význam rodinného tajemství, které je třeba z hlediska soukromí respektovat (Gjuričová et al., 2000). Začala vznikat specializovaná psychosociální poradenství a stavěly se azylové domy pro oběti domácího násilí. To iniciovalo i rozšíření zájmu o tuto problematiku do Evropy (Marvánová - Vargová et al., 2008). Po otevření prostoru pro zkoumání domácího násilí se ukázalo, že ačkoliv bývá častější v rodinách s nižší socioekonomickou úrovní, vyskytuje se v určité míře ve všech společenských vrstvách a je mnohem rozšířenější, než se očekávalo. Toto zjištění zapříčinilo, že společnost přestala násilí tolerovat a stal se z něj celospolečensky diskutovaný problém, který byl řešen také na úrovni legislativní. V mnoha zemích došlo ke změně právního řádu, který reguloval práva žen a dětí (Gjuričová et al., 2000).

1.4.1 Historie partnerského násilí v České republice (Historie BKB)

V České republice se otázka domácího násilí začala řešit až po roce 1989, k čemuž v devadesátých letech přispěly nově vznikající neziskové organizace, které se velkou měrou zasloužily o to, aby tento problém vstoupil do povědomí širší veřejnosti (Marvánová - Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011). Na konci devadesátých let se o domácím násilí začalo mluvit jako o závažném společenském problému, který zasluhuje ze strany státu zvýšenou pozornost. Průkopníkem v boji proti domácímu násilí se stalo občanské sdružení **Bílý kruh bezpečí** (BKB), které dodnes hraje významnou roli v péči o osoby ohrožené domácím násilím, a kterému se od roku 1991 podařilo prosadit klíčové návrhy a realizovat zásadní systémové změny v České republice (Ševčík & Špatenková, 2011).

Mezi největší úspěchy tohoto sdružení patří (s využitím výročních zpráv BKP 2003-2019):

- V roce 2001 byl proveden první reprezentativní sociologický průzkum, který zkoumal postoje českého národa k domácímu násilí. Výsledky pak byly publikovány a mediálně prezentovány. Také byla založena linka DONA, která jako první poskytovala nepřetržitou telefonickou službu pro oběti a osoby ohrožené domácím násilím.

- V roce 2002 sdružení iniciovalo vznik Aliance proti domácímu násilí, jejíž expertní skupina připravila znění zákona na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb.), který nabyl platnosti 1. ledna 2007 (Ševčík & Špatenková, 2011).
- V roce 2003 byly prostřednictvím Policejního prezidenta PČR distribuovány všem policistům karty s instrukcemi, jak reagovat na domácí násilí. Také se uskutečnila řada výcviků pro policisty a sociální pracovníce. V Ostravě bylo založeno DONA centrum. Za podpory BKP se podařilo prosadit návrh novely trestního zákona zavedením nové skutkové podstaty v § 215a „Týrání blízké a jiné osoby ve společně obývaném bytě nebo domě“ (Vitoušová, P., 1. ledna 2004).
- V roce 2004 se v Praze konal první národní kongres Aliance proti domácímu násilí, který nesl název „Nová legislativa a nová praxe“. Na kongresu vystoupilo mnoho tuzemských i zahraničních odborníků, kteří podpořili návrh zákona na ochranu před domácím násilím. Během tohoto roku byly ve všech pobočkách BKB zavedeny pravidelné supervize a proběhlo několik výcviků členů představenstva, jednatelů, asistentů a zaměstnanců BKP (Vitoušová, P., 1. ledna 2005).
- Mezi lety 2005-2007 uskutečnilo BKP několik projektů, mezi něž patří např. „Regionální podpora informovanosti o nonstop lince pomoci obětem domácího násilí“ (Vitoušová, P., 1. ledna 2006) či dosud nejrozsáhlejší projekt „Hráz“. V roce 2016 Parlament České republiky schválil zákon na ochranu před domácím násilím, který vzešel v platnost 1. ledna 2007 (Vitoušová, P., 1. ledna 2007). V roce 2007 BKP uzavřelo dohodu o spolupráci s Vězeňskou službou ČR. Spolupráce se především zaměřovala na vytváření podmínek nezbytných pro prevenci druhotného poškození obětí a hledání náležitých postupů pro zmírnění následků trestných činů. Diskutovala se zde případná možnost odsouzených nahradit obětem způsobenou škodu (Vitoušová, P., 1. ledna 2008).
- V roce 2008 byly dvě z webových stránek BKP (www.bkb.cz a www.domacinasili.cz) Národní knihovnou ČR zařazeny do fondu kulturního dědictví země pro svou obsahovou kvalitu a prospěšnost. Výcvik iniciovaný BKB pro odbornou veřejnost, který se zaměřoval na problematiku domácího násilí, získal akreditaci MPSV ČR (Vitoušová, P., 1. ledna 2009).
- V roce 2010 předložilo sdružení policejnímu prezidentovi podnět, kterým iniciovalo změnu v práci Policie ČR. Změna spočívala v policisty poskytované psychologické

intervenci obětem zvláště závažných násilných trestných činů a ve zprostředkování okamžité pomoci BKP na základě uzavřené smlouvy (Vitoušová, P., 24. srpna 2011).

- V roce 2012 se BKB aktivně zapojilo do přípravy evropské směrnice v Bruselu, do dokončení zákona o obětech trestných činů v České republice a do několika evropských projektů (Vitoušová, P., 26. srpna 2013).
- V roce 2015 Bílý kruh bezpečí zprovoznil nonstop bezplatnou „Linku pomoci obětem“ a získal licenci k užívání evropského harmonizovaného čísla 116 006, které je jednotným číslem pro všechny státy EU. V roce 2017 proběhla rozsáhlá kampaň této linky na sociálních sítích, která si kladla za cíl dostat se do povědomí především mladší generace obětí partnerského násilí.

Bílý kruh bezpečí dodnes zastává velmi důležitou roli v boji proti domácímu násilí a v péči o oběti, kterých každým rokem neustále přibývá. Pro představu, v roce 2017 bylo evidováno celkem 18 961 uživatelů těchto služeb, což představuje nárůst o 4,1 % oproti roku 2016 (Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, z.s. 2017, 1. června 2018).

1.5 Prevalence partnerského násilí v České republice

Velká část kvantitativních studií zkoumajících situaci v České republice byla realizována nevládními organizacemi. Tyto studie sehrály klíčovou roli pro porozumění jevu partnerského násilí u nás. Většina z nich však vycházela z malých vzorků populace, které byly tvořeny klienty a klientkami daných organizací. Tyto cílové skupiny vykazovaly určité specifické charakteristiky, proto výsledky studií byly těžko zobecnitelné na běžnou populaci. Navíc nebyly prováděny za výzkumným účelem, tudíž byly i méně metodologicky důsledné. Většina z nich se věnovala fyzickému násilí, páchanému muži na ženách (Dvořáčková, 2017).

V této kapitole je zahrnut výčet několika klíčových empirických studií s reprezentativním výzkumným vzorkem, které mapují výskyt partnerského násilí v České republice a napomáhají porozumět tomu, jak česká veřejnost nahlíží na tento celospolečensky diskutovaný fenomén.

Jedním z prvních výzkumů na území ČR byl průzkum provedený agenturou UNIVERSITAS s názvem „Bezpečnostní rizika 1999“, který se týkal bezpečnostní situace v České republice, problematiky trestných činů, kriminality a fyzického násilí. Výzkum byl realizován pomocí standardizovaných rozhovorů, kdy dotázáno bylo celkem 900 respondentů

starších 14 let vybraných kvótním výběrem, který zajišťoval reprezentativnost výběrového souboru. Výsledky ukázaly, že s alespoň jednou ze zmiňovaných forem fyzických útoků má v České republice zkušenost přibližně třetina obyvatel, přičemž 13,4 % žen a necelých 5 % mužů přiznalo, že byli během svého života fyzicky napadeni svým (ex)partnerem či (ex)partnerkou (Vymětalová, 2001).

V roce 2003 se Česká republika zapojila do Mezinárodního výzkumu násilí na ženách (International Violence Against Women Survey, dále IVAWS), který zahrnoval údaje o fyzickém a sexuálním (partnerském) násilí z více jak 20 zemí světa. Výběrový soubor tvořilo 1980 respondentek starších 18 let. Výsledky tohoto výzkumu porovnává Pikálková a kol. (2015) s výsledky svého výzkumu z roku 2013, který zahrnoval 1502 respondentek starších 18 let. Porovnání těchto výsledků prokázalo, že za desetileté období míra viktimizace klesla až trojnásobně, a to jak v rámci jednotlivých projevů sexuálního a fyzického násilí (např. škrcení, kopání, vynucený sexuální styk), tak v rámci celkové míry zkušenosti s partnerským násilím. Zatímco v roce 2003 hlásilo zkušenost s fyzickým a sexuálním násilím 33,8 % žen, v roce 2013 to bylo pouze 11 %.

STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR (2006) provedl výzkum týkající se povědomí, postojů a zkušeností české veřejnosti s partnerským násilím. Výzkumný soubor tvořilo 1690 respondentů starších patnácti let, kteří byli vybráni metodou kvótního výběru. Data byla sesbírána školenými tazateli metodou standardizovaného rozhovoru.

Zde nabízím shrnutí některých zjištění tohoto výzkumu:

- 49 % české populace se domnívalo, že napohled slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí,
- 68 % české populace soudilo, že obětmi domácího násilí se většinou stávají slabé a bojácné ženy,
- 84 % české populace vnímalo násilí mezi partnery jako společenský problém, s nímž by měl stát něco dělat,
- 50 % české populace vědělo o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu a 23 % s ním mělo osobní zkušenost z pozice svědka, oběti nebo násilníka,
- 13 % respondentů připustilo, že se stalo obětí partnerského násilí, 1 % respondentů připustilo roli násilníka. V interpretacích výsledků výzkumu je však reflektováno, že reálné podíly budou pravděpodobně vyšší,

- 770 respondentů se zkušenostmi s partnerským násilím bylo ochotno o svých zkušenostech vyprávět, z toho 48 % zažilo kombinaci fyzické a psychické formy násilí, 18 % pouze fyzické násilí, 16 % pouze psychické násilí, 1 % pouze sexuální násilí, 14 % kombinaci fyzického, psychického a sexuálního násilí a 3 % jinou formu násilí,
- 89 % české populace se domnívá, že dnes se o problému partnerského násilí více mluví, 68 % si myslí, že se pro jeho řešení více dělá a 74 % se domnívá, že pomoc jeho obětem je dostupnější než před pěti lety.

Kunc (2012) kromě zkoumání prevalence partnerského násilí také diskutoval jeho ekonomické dopady. Celková částka ekonomických dopadů byla v roce 2010 odhadnuta na 1 328,2 milionu Kč, kdy největší část nákladů leží v oblasti zdravotnictví a oblasti civilních soudních řízení, dále pak v oblasti poskytování dotací na sociální služby a vyplácené podpory v nezaměstnanosti. V únoru 2012 byl uskutečněn výzkum na reprezentativním vzorku 3000 českých žen ve věku 18-65 let, který mapoval výskyt partnerského násilí v ČR. Data byla sesbírána pomocí online dotazníků. Z výzkumu vyplynulo, že zkušenost s nějakou formou partnerského násilí od 18. roku věku má až 40 % žen, což v přepočtu na naši populaci čítá přibližně 1,4 milionu žen. Nejčastější formou je psychické násilí, které za svůj život zažilo 21 % žen, druhou nejčastější formou je fyzické napadání, které zažilo 18 % žen, z toho 4 % žen čelila v průběhu svého života ohrožení zbraní a 2 % žen bylo ohroženo na životě přímým útokem zbraní. Dále, 12 % žen mělo zkušenost se sexuálním nátlakem a obtěžováním, a 8 % žen zažilo znásilnění či vynucený sex pod různými pohrůzkami. Studie mimo jiné přinesla také alarmující zjištění, že pouze 10 % obětí partnerského násilí kontaktovalo policii, kdy ve 3/4 případů (74 %) policie na místě nějakým způsobem konala (nejčastěji formou domluvy), ale v 1/4 případů (26 %) policie situaci nijak neřešila. Pouze 2 % případů partnerského násilí skončí u soudního řízení. Lékařskou pomoc vyhledají oběti ve 32 % případů. Velmi překvapivým, a zároveň znepokojivým zjištěním bylo, že 55 % obětí partnerského násilí nepovažuje tyto incidenty za partnerské násilí, ačkoliv všechny druhy jednání předložené v dotazníku splňují definice partnerského násilí, včetně veškerých jeho forem a cyklů.

Mezinárodní srovnání výskytu partnerského násilí zveřejnila agentura European Union Agency for Fundamental Rights (2014), která ve svém výzkumu zahrnuje údaje o partnerském násilí z 28 členských států Evropské Unie. Výzkumný soubor tvořilo 42,000

žen z celé EU, které byly dotazovány na své zkušenosti s fyzickým násilím, psychickým násilím, sexuálním násilím a stalkingem. Výsledky ukázaly, že 21 % českých žen mělo zkušenost s fyzickým či sexuálním násilím ze strany svého současného či bývalého partnera, kdy průměr EU čítal 22 %, jakoukoliv formu psychického násilí zažilo 47 % českých žen (průměr EU 43 %), a 9 % českých žen mělo zkušenost se stalkingem (průměr EU 18 %).

Ačkoliv se výsledky těchto studií v některých směrech různí, lze konstatovat, že výskyt partnerského násilí se v České republice zásadním způsobem neodkloňuje od průměru jiných evropských zemí (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Oběťmi jsou výrazně častěji ženy (Vymětalová, 2001), u kterých dominuje zkušenost převážně s psychickou a fyzickou formou násilí (Kunc, 2012). Pozitivním zjištěním je, že prevalence fyzické formy násilí má dle výsledků výzkumu Pikáلكové a kol. (2015) tendenci v průběhu let spíše klesat. Česká veřejnost se však stále potýká s řadou stereotypů, kdy nezanedbatelné procento obyvatel věří, že napohled slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí, nebo že oběťmi se stávají jen slabé a bojácné ženy (STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, 2006). Česká veřejnost má tendenci násilí mezi partnery také podceňovat. Nadpoloviční většina obětí dokonce nepovažuje násilné incidenty za domácí/partnerské násilí, což může vysvětlovat i to, že pouze v 1/10 případů je po incidentu zavolána policie ČR (Kunc, 2012). Většina české populace má na druhou stranu pocit, že informace o partnerském násilí a nabízená pomoc je mnohem dostupnější, než tomu bylo před několika lety (STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, 2006).

2. OBĚTI, PACHATELÉ A RIZIKOVÉ FAKTORY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Ačkoliv se tato práce zaměřuje především na důsledky partnerského násilí a způsoby jeho řešení, je mnohem účinnější tomuto problému předcházet. Abychom však mohli zvýšené riziko partnerského násilí včas rozpoznat, potřebujeme být dostatečně informováni o tom, co ho může způsobovat a jaké známky chování jeho aktéři nejčastěji vykazují. Z tohoto důvodu si v této kapitole popíšeme dle výzkumů nejčastěji zmiňované rizikové faktory tohoto jevu, a také typické projevy a chování pachatelů a obětí.

2.1 Rizikové faktory partnerského násilí

Zkušeností s násilím v partnerském vztahu může projít prakticky kdokoli, nicméně existují faktory, které souvisí s vyšším rizikem pro to stát se pachatelem či obětí násilného střetu (Buriánek et al., 2014). Je však potřeba mít vždy na paměti, že níže zmíněné rizikové faktory samy o sobě nezpůsobují násilné chování. Jedinec může disponovat všemi těmito aspekty, a přitom se nestát obětí ani pachatelem partnerského násilí. Vždy záleží na součinnosti nejrůznějších faktorů, které mohou na každého působit individuálně (Conwayová, 2007).

a) Primární rodina, vrstevnické vztahy a společnost

Nejčastěji zmiňovaným rizikovým faktorem je vystavení dětí a dospívajících násilnému chování ve své primární rodině, kterého byly svědky. Vyrůstá-li dítě v rodině, kde je násilí mezi matkou a otcem považováno za normu, začne docházet k mezigeneračnímu přenosu násilných vzorců chování do dospělosti (Buriánek et al., 2014; Gjuričová et al., 2000; Netík & Voňková, 2004; Pikálková et al., 2015). Dítě se naučí toto násilné chování užívat jako nástroj k udržení převahy a zneužívání moci, jelikož má v sobě zafixováno, že násilnou cestou dosáhne svých požadavků a potřeb (Bednářová et al., 2009). Nejde však o násilné chování pouze mezi rodiči dítěte. Pokud byl jedinec v dětství a dospívání svými rodiči opakovaně fyzicky či psychicky týrán, pravděpodobně při tom zažíval silné pocity slabosti a bezmoci, se kterými se v dospělosti může vyrovnávat tak, že se chce stát silným a agresivním (Gjuričová et al., 2000; Halpern, Spriggs, Martin, & Kupper, 2009; Pikálková et al., 2015; Sunday et al., 2011; Yakubovich et al., 2018). Až 80 % mužských pachatelů partnerského násilí bylo týráno nebo bylo svědky násilí otce na matce (Conwayová, 2007). Vystavení násilí v dětství však

nepredikuje pouze riziko stát se pachatelem, ale také obětí, a to jak u mužů, tak i u žen (Buriánek et al., 2014; Costa et al., 2015; Linder & Collins, 2005; Yakubovich et al., 2018). Dle výzkumu Buriánka a kol. (2014) muži, kteří zažívali fyzické útoky vycházející od své partnerky, významně častěji uváděli zkušenost s násilím (psychickým i fyzickým) svých rodičů vůči vlastní osobě i sobě navzájem oproti kontrolní skupině respondentů, která partnerkou napadána nebyla. Rovněž tato skupina respondentů (mužů - obětí ve vztahu) označovala za původce agresivity ve své primární rodině matku, nikoliv otce. A to jak v rámci psychického (ponižování), tak i fyzického násilí. Naproti tomu dívky (oběti partnerského násilí) se častěji identifikují se svou matkou, kterou otec týral (Bednářová et al., 2009). Capaldi, Knoble, Shortt a Kim (2012) polemizují však nad tím, zdali má týrání dítěte skutečně přímý vliv na jeho pozdější agresivitu/viktimizaci. Tvrdí, že právě ono zneužívání má velmi často za následek problematický vývoj, antisociální chování a problémy s užíváním návykových látek, kdy právě tyto aspekty jsou u jedinců označovány za další rizikové faktory.

Nemusí se však pouze jednat o zkušenost s násilným chováním ve své primární rodině. Rizikovým faktorem pro pachatele i oběť je, pokud vyrůstali v nevyhovujícím prostředí, v neúplné rodině, či zcela bez rodiny (Costa et al., 2015; Halpern et al., 2009; Pikálková et al., 2015). Dále, pokud jeden z rodičů (platí zejména u otců dívek – obětí partnerského násilí) uplatňoval při výchově maladaptivní rodičovské styly (Taškale & Soygüt, 2016), či pokud u dítěte došlo ke vzniku některého z typů nejisté vazby – tzv. *insecure attachment*, což je rizikovým faktorem pro oběti (Ponti & Tani, 2019) i pachatele partnerského násilí, u nichž převažuje *vyhýbavá* a (v menší míře) *úzkostně ambivalentní vazba*, které zvyšují riziko řešení konfliktů donucovacím, kontrolním a pomstychtivým způsobem, což se může promítnout až do fyzické agrese vůči partnerovi (Lawson & Brossart, 2013). U pachatelů také mohlo dojít až k úplné absenci emocionálního pouta (vazby) - tzv. *detachment*, která rovněž představuje rizikový faktor pro páchání násilí ve vztahu (Dowgwilllo, Ménard, Krueger, & Pincus, 2016). Typ vazby, který si v dětství vytvoříme, pak přenášíme i do partnerských vztahů (Ponti & Tani, 2019).

Nezájem ze strany rodičů a minimální kontrola svých dospívajících dětí je dalším rizikovým faktorem pro páchání partnerského násilí (Yakubovich et al., 2018), naproti tomu zvláště rodičovo pozitivní zapojení do života adolescenta, vzájemné dobré vztahy, přiměřená kontrola, sociální podpora a podpora nenásilného chování byly označeny za silné protektivní faktory (Capaldi et al., 2012; Yakubovich et al., 2018).

Na budoucí riziko páchaní partnerského násilí nemají vliv pouze rodiče, ale také přátelé a vrstevníci, a to zejména v období dospívání. Přátelství stejného pohlaví jsou charakteristickým znakem adolescentního života a slouží jako výcvikové místo pro učení se potřebným sociálním a partnerským dovednostem (Cleveland, Herrera, & Stuewig, 2003). Pokud adolescent nenachází ve svých vztazích blízkost nebo zažívá pouze konfliktní vrstevnické vztahy, je zde větší riziko, že v budoucnu bude ohrožen jak páchaním partnerského násilí, tak i viktimizací (Linder & Collins, 2005). Rizikové také je, pokud má jedinec za přátele ty osoby, které byly trestány za násilnou trestnou činnost, či které pocházejí z kriminálního prostředí. V tomto případě může být větší pravděpodobnost, že se v budoucnu sám stane pachatelem násilí (Bednářová et al., 2009).

Silným prediktorem násilí ve vztahu je také raný sexuální debut (před 16. rokem) a vyšší počet sexuálních partnerů v adolescenci (Halpern et al., 2009; Ramisetty - Mikler, Goebert, Nishimura, & Caetano, 2006).

Velkým problémem je rovněž tolerantní postoj společnosti vůči násilí (Netík & Voňková, 2004; Voňková & Huňková, 2004) a kulturní norma pozitivně oceňující mužskou dominanci (Pikálková et al., 2015). Vojáci zabíjející ve válce jsou vyznamenáváni, hlavním hrdinou akčních filmů bývá muž, který umí bojovat, zabíjet a ničit. Už od dětství dostávají chlapci na hraní spíše pistolky než plyšová zvířátka a v rámci konfliktu s ostatními kamarády jsou podněcováni k tomu, aby se fyzicky bránili. Je tedy dosti možné, že násilí je u mužů z velké části naučeným jednáním již od dětství, což se pak v některých případech promítne i v chování v partnerském vztahu (Conwayová, 2007).

b) Užívání návykových látek

Pokud má jedinec k násilí sklony, alkohol a drogy působí jako spouštěč násilného chování. Jedinci, kteří jsou závislí na návykových látkách, jsou tedy dle široké škály výzkumů signifikantně více ohroženi páchaním násilných činů, a to platí pro obě pohlaví (Bednářová et al., 2009; Buriánek et al., 2014; Capaldi et al., 2012; Conwayová, 2007; Costa et al., 2015; Dutton, Nicholls, & Spidel, 2005; Fanslow & Gulliver, 2015; Gjuričová et al., 2000; Netík & Voňková, 2004; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018). Costa a kol. (2015) doplňují, že v tomto směru je velice rizikové období dospívání. U žen, které konzumují ve zvýšené míře alkohol či užívají drogy, existuje rovněž zvýšené riziko, že budou napadeny

svým partnerem (Costa et al., 2015; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018), a to především fyzickou formou (Pikálková et al., 2015).

c) Psychopatologické zaměření osobnosti

Pachatelé partnerského násilí také velice často trpí poruchami osobnosti, a to především těmi, které mají dopad na chování k druhým lidem (Bednářová et al., 2009; Dowgwillo et al., 2016; Dutton et al., 2005; Gjuričová et al., 2000; Netík & Voňková, 2004; Pikálková et al., 2015). Mezi nejčastější se řadí disociální porucha osobnosti (Capaldi et al., 2012; Mauricio, Tein, & Lopez, 2007; McKeown, A., 2014; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018) a hraniční porucha osobnosti (Mauricio et al., 2007), která je rovněž prediktorem viktimizace v rámci partnerského násilí (McKeown, 2014). Capaldi a kol. (2012) zmiňují, že právě rizikovým faktorem vzniku těchto poruch je týrání v dětství, což je rovněž vnímáno jako rizikový faktor partnerského násilí. Také různé psychózy a jiná psychická onemocnění mohou zahrnovat epizody násilí, kdy jedinci ztratí kontrolu nad svým chováním a jednají velice impulzivně. To se může stát také při neurologických poruchách (zranění hlavy, cévní mozková příhoda, epilepsie, demence, aj.) či při poškození mozku (Pikálková et al., 2015). Mauricio a kol. (2007) našli u pachatelů také statisticky významný vztah mezi úzkostí a pácháním psychického a fyzického násilí. Tento vztah byl nalezen také u depresivních symptomů, které jsou rizikovějším faktorem pro ženské pachatelky. Je třeba zmínit, že mezi depresí a pácháním násilí existuje vzájemná příčinná souvislost, kdy jeden aspekt podněcuje druhý (Capaldi et al., 2012; Rizzo et al., 2017).

Výzkum dokreslující rizikové faktory osobnosti postižených jedinců provedli Ulloa, Hammett, O'Neal, Lydston a Leon Aramburo (2016), jež zkoumali vztah mezi pěti faktory osobnosti dle modelu Big Five a partnerským násilím. Zjistili, že osoby, které vykazovaly vysokou otevřenost vůči zkušenosti, extraverci a neuroticismus, měly signifikantně větší šanci se stát jak pachatelem, tak obětí násilného chování ve vztahu.

d) Chronické stresory

Pro některé jedince se mohou stát spouštěčem agresivního chování chronické stresory či jiné nepříznivé okolnosti, jako je např. ztráta zaměstnání, vážná nemoc, finanční problémy nebo úmrtí blízké osoby (Bednářová et al., 2009; Netík & Voňková, 2004; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018). Člověk, který nebyl primárně agresivní, může v tomto okamžiku ztratit schopnost řešit své problémy sociálně přijatelným způsobem a jako náhradní

řešení stresové situace a dlouhodobé frustrace si zvolí agresi vůči svému protějšku, která funguje jako určitá kompenzace či náhradní uspokojení potřeb v oblasti, kterou si momentálně nedokáže uspokojit – např. seberealizaci v zaměstnání (Bednářová et al., 2009). To se stává častěji u osob s nízkou frustrační tolerancí (Pikálková et al., 2015).

Pokud mají partneři rozdílnou životní orientaci, na většině věcí se neshodnou a často zažívají ve vztahu konflikty, je zde riziko partnerského násilí rovněž zvýšeno (Capaldi et al., 2012; Netík & Voňková, 2004). Také běžné partnerské neshody, které se více či méně vyskytují téměř v každém vztahu, s sebou přinášejí určitý stereotyp a stres. Některé osoby jsou schopny se s tímto napětím vyrovnat neagresivním způsobem, jiné se v reakci na stres uchylují k násilnému chování.

Násilí se mohou dopouštět také ty osoby, které se cítí z nějakého důvodu ohroženy, ať už fyzicky - hrozba napadení, nebo psychologicky - hrozba odmítnutí nebo ztrapnění (Pikálková et al., 2015).

e) Sociodemografické faktory

- *Věk*

Mezi rizikové sociodemografické faktory patří nízký věk aktérů, přičemž partnerské násilí se nejvíce vyskytuje během období dospívání a mladé dospělosti (Brownridge, Taillieu, Chan, & Piotrowski, 2018; Capaldi et al., 2012; Pikálková et al., 2015; Taşkale & Soygüt, 2016; West, 1998). Starší věk je pak spojen se sníženým rizikem zasažení partnerským násilím (Capaldi et al., 2012; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018), kdy nejnižší prevalence je ve věku 50 let výše (Pikálková et al., 2015).

- *Místo bydliště*

Některé výzkumy ukázaly, že rizikovým faktorem může být také místo bydliště. Prevalence partnerského násilí je vyšší u osob žijících ve venkovských a izolovaných oblastech oproti osobám, které žijí ve městech. Oběti žijící na vesnicích také uvádějí výrazně vyšší závažnost fyzického násilí oproti jejich městským protějškům. Důvodem může být to, že oběti žijící v méně obydlených oblastech mají daleko horší dostupnost k intervenčním centrům, azylovým domům, preventivním programům či obecně znesnadněný přístup k informacím ohledně tohoto fenoménu (Peek-Asa et al., 2011; Strand & Storey, 2018).

- ***Rodinný stav***

Dle několika výzkumů existuje také vztah mezi rodinným stavem a partnerským násilím. Prevalence je nejnižší u sezdaných párů (Brownridge, 2008; Brownridge et al., 2018; Capaldi et al., 2012; Flake & Forste, 2006; Yakubovich et al., 2018), nejvyšší pak ve vztazích, ve kterých spolu osoby nejsou sezdaný a žijí odděleně (Capaldi et al., 2012). Signifikantně více jsou ohroženy také ty páry, jejichž vztah trvá méně než čtyři roky (Brownridge et al., 2018).

- ***Nezaměstnanost, výše příjmů a vzdělání***

Nezaměstnanost a nízké příjmy jsou jak u pachatelů (Buriánek et al., 2014; Capaldi et al., 2012; Pikálková et al., 2015), tak i obětí rizikovým faktorem, a to u obou pohlaví (Buriánek et al., 2014; Pikálková et al., 2015; Taşkale & Soygüt, 2016; West, 1998; Yakubovich et al., 2018). Naopak osoby samostatně výdělečně činné, které vycházejí se svým čistým měsíčním příjmem, mají jen malé riziko, že budou tímto fenoménem zasaženy (Fanslow & Gulliver, 2015; Pikálková et al., 2015). S těmito údaji souvisí rovněž subjektivní zařazení do společenské vrstvy, kdy osoby, které samy sebe zařazují do dolní společenské vrstvy, zažívají partnerské násilí signifikantně častěji (Pikálková et al., 2015).

Byl také nalezen vztah mezi partnerským násilím a úrovní vzdělání. U osob se základním vzděláním či středním vzděláním bez maturity se vyskytuje vyšší riziko viktimizace i páchaní partnerského násilí na rozdíl od osob vysokoškolsky vzdělaných, kde je riziko těchto útoků signifikantně nižší (Buriánek et al., 2014; Pikálková et al., 2015; Yakubovich et al., 2018).

- ***Náboženské vyznání***

S pácháním partnerského násilí souvisí také náboženské vyznání, kdy násilí se dopouštějí častěji ateisté (Buriánek et al., 2014). Osoby věřící se násilí dopouštějí zcela ojediněle, a téměř vůbec se nedopouštějí násilí fyzického (Pikálková et al., 2015).

- ***Etnická příslušnost***

Byl nalezen statisticky významný vztah mezi etnickou příslušností a partnerským násilím (Halpern et al., 2009). Osoby europoidní rasy udávají až o 28 % nižší prevalenci násilí ve svých partnerských vztazích (Yakubovich et al., 2018). Vyšší prevalence se dotýká minoritních skupin obyvatel, což dle Capaldiho a kol. (2012) může být způsobeno také

vysokou úroveň akulturačního stresu. Vyšší riziko zasažení partnerským násilím se týká rovněž mezirasových vztahů, což jsou typy vztahů, které zahrnují dva jedince různé rasy (Brownridge et al., 2018).

f) Některé další rizikové faktory

• **Pachatelé**

- Nízké sebevědomí (Conwayová, 2007).
- Extrémní žárlivost (Brownridge et al., 2018; Conwayová, 2007).
- Agresivní chování mimo okruh partnerského vztahu – většinou na veřejných místech. Mnoho pachatelů mělo kvůli svému násilnému chování již dřívější problémy s policií (Buriánek et al., 2014; Dutton et al., 2005; Fanslow & Gulliver, 2015).
- Především u ženských pachatelek časté návaly hněvu, a především u mužských pachatelů nedostatek sebekontroly (Thornton, Graham-Kevan, & Archer, 2015).
- Další souběžné sexuální vztahy mimo partnerský vztah (Fanslow & Gulliver, 2015).
- Stereotypní rozdělení rolí muže a ženy u mužských pachatelů (Conwayová, 2007; Wood, 2004).

• **Oběti**

- Porušené/nízké sebevědomí (Gjuričová et al., 2000).
- Neplánované těhotenství u ženských obětí (Roberts, Auinger, & Klein, 2006; Yakubovich et al., 2018).
- Stereotypní rozdělení rolí muže a ženy u ženských obětí (Yakubovich et al., 2018).

2.2 Pachatel partnerského násilí (osoba násilná)

Za násilnou osobu v partnerském vztahu je považována ta osoba, která se dopouští jakékoliv formy násilí na svém partnerovi/partnerce (Kotková, 2014). Dříve se věřilo (a dodnes v jistém směru stále věří), že ten, kdo se dopouští násilí ve svém vztahu, je člověk primitivní a nevzdělaný. Partnerské násilí však ve skutečnosti prochází celým sociodemografickým spektrem, což znamená, že je nezávislé na věku, vzdělání, národnosti, profesi, ekonomické situaci, náboženském vyznání, atd. Ačkoliv je pravdou, že jisté skupiny obyvatel jsou rizikovější než jiné, pachatelem partnerského násilí se může stát i vysokoškolsky vzdělaný odborník, který se těší dobré pověsti a mimo své privátní prostředí se jeví laskavě a bezkonfliktně. Pro oběti, které mají co do činění s tímto typem násilníka, je

pak o to těžší svěřit se se svým problémem blízkému okolí, jelikož jsou ochromeny strachem, že by jim nikdo neuvěřil (Bednářová et al., 2009).

Několik odborníků se již pokusilo o vytvoření profilu osobnosti pachatelů partnerského násilí, aby mohli porozumět příčinám vzniku partnerského násilí, a následně se pokusit o jeho redukci. Žádná z vytvořených klasifikací však není považována za úplnou a všeobsahující (Kotková, 2014). Násilného partnera rozpozná oběť těžce, jelikož zpočátku vztahu na ní násilné chování neaplikuje. Přesto se však mohou objevit varovné signály identifikující riziko budoucího nebezpečí (Bednářová et al., 2009). Muži i ženy, kteří se dopouštějí násilí na svém partnerovi, totiž většinou disponují určitými podobnostmi (Gjuričová et al., 2000).

Jedním z těchto varovných signálů může být nadměrná naléhavost, neústupnost a soustavný nátlak násilného partnera, aby s ním oběť chodila, ačkoliv jej zcela očividně odmítá. V počátcích vztahu se pak mnohdy tento partner snaží přimět svůj protějšek, aby co nejdříve vstoupili do manželství a založili rodinu, čímž by si ji „pojistil“. Násilné osoby bývají ve vztahu silně dominantní a rozhodují o všech věcech, které se týkají obou partnerů – kam půjdou na schůzku, co si koupí, s kým se budou stýkat, atd. Později pod záminkou dobrého úmyslu rozhodují také o záležitostech, které se týkají jejich protějšku (např. co má nosit za oblečení nebo jaké má mít koníčky).

Často také ve vztahu uplatňují nadměrnou kontrolu. Chtějí vědět vše o své protějšku, včetně detailních informací o jeho/její minulosti (Bednářová et al., 2009). Touží s obětí trávit veškerý volný čas, a pokud spolu zrovna nejsou, potřebují vědět, kde a s kým se právě nachází, což odůvodňují svou velkou láskou (Gjuričová et al., 2000). Typické je, že postupně se začnou snažit o úplnou izolaci oběti od ostatních sociálních kontaktů a začnou být extrémně žárliví (Bednářová et al., 2009), což neodmyslitelně vede k vytvoření závislého vztahu, který je vždy do jisté míry ambivalentní. Na jedné straně je velmi vášnivý, intenzivní a připoutávající, na straně druhé je v mnoha směrech nezdravý, někdy až nenávistný. Pachatel i oběť se navzájem potřebují. I to je jeden z mnoha důvodů, proč oběti v násilném vztahu setrvávají (Ševčík & Špatenková, 2011).

Charakteristickým znakem je manipulativní chování, kdy násilný partner v komunikaci s druhým jedincem sleduje jiný cíl, než prezentuje. Manipulativní partner se snaží za každých okolností vyvolat v druhých pocity viny a přinutit je přijmout jeho podmínky, se kterými původně nesouhlasili a jsou pro ně nevýhodné. S manipulací nevyhnutelně souvisí také

výhrůžky a citové vydírání. Pachatelé partnerského násilí mnohdy vyhrožují i sebevraždou, pokud není vyhověno jejich podmínkám.

Varovným signálem pro potenciální oběť může být také to, když její partner prezentuje okolí svůj kladný vztah k násilí a uznává sílu a moc jako jediný prostředek k dosažení kontroly nad druhými lidmi. To se může projevit například tím, že nadměrně obdivuje diktátorské režimy a historické osobnosti, jako je Hitler, Stalin nebo Nero, má zálibu v bojových sportech nebo ve sportech zaměřených na zvýšení fyzické síly a maskulinity, pořizuje si pouze bojová plemena psů, či v sexuální oblasti vyžaduje bolestivé praktiky (Bednářová et al., 2009). Alarmující pak je, když tyto jedinci vykazují agresivní chování na veřejných místech, jako jsou např. restaurace, bary nebo pracoviště, či se někdy díky svému násilnému chování dostali do potyčky s policií. Toto rizikové chování se u nich projevuje také v jiných životních oblastech, poněvadž nemají zdravý pud sebezáchovy - např. jezdí nebezpečně autem nebo v případě nemoci neberou léky (Pikálková et al., 2015).

Drtivá většina mužů, kteří se dopouštějí násilí, vnímají ženy jako podřadné bytosti a neuznávají je jako rovnoprávné partnerky (Bednářová et al., 2009; Wood, 2004). Tito muži mají také mnohdy extrémní polohy vztahu ke své vlastní matce, kterou buď bezmezně a nekriticky milují, nebo se k ní naopak chovají jako k podřadné bytosti - stejně jako ke kterékoliv jiné ženě (Bednářová et al., 2009).

Někteří autoři charakterizují pachatele partnerského násilí jako osobu, která si není sama sebou jistá a zažívá úzkosti nejrůznějších druhů vyplývajících z pocitu, že je v porovnání s ostatními podřadná, neužitečná a osamocená. Mužští pachatelé mohou mít pocity neschopnosti a nedocení většinou pramenící z vyšších příjmů či z vyššího vzdělání partnerky (Conwayová, 2007). Gjuričová a kol. (2000) rovněž uvádí, že se tyto osoby vyznačují nízkým sebehodnocením. Svému okolí se však prezentují jako jedineční a výjimeční jedinci, kteří málokdy uznávají jiné lidi jako sobě rovné (Bednářová et al., 2009). Pachatelé partnerského násilí se ve většině případů vyznačují nedostatkem asertivity, hostilitou, agresivitou, nedostatkem komunikačních dovedností, mnohdy také trpí depresemi (Gjuričová et al., 2000). Většinou nepřiměřeně reagují na běžné podněty, jelikož mají problém s kontrolou svých emocí (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007) a svého chování (Johnson, 2006). To pak často vede k násilnému aktu. Oběť se po čase učí násilníkovi ve všem vyhovět, aby předešla dalším násilným incidentům, což je moment, kdy agresor

začne být ve svém násilném chování ukotven, jelikož zjistí, že pomocí násilí dosáhne toho, čeho chce (Conwayová, 2007).

Motivace pachatelů k násilným činům může být různá, ale většinou bývá sycena třemi nejdůležitějšími faktory, a to kontrolou, vlivem a nadřazeností (moci) v partnerském vztahu (Rode, Rode, & Januszek, 2015).

Bednářová a kol. (2009) a Conwayová (2007) tvrdí, že u násilných pachatelů také chybí dostatek sebereflexe, a že většina z nich není schopna pochopit a přijmou důsledky svého jednání. Příčiny své agrese mnohdy vidí ve svém nejbližším okolí (partnerovi/partnerce). Jelikož jsou přesvědčeni o tom, že se chovají správně, necítí potřebu své chování žádným způsobem měnit či docházet za odborníkem. V rámci tohoto kontextu (a kontextu pachatelovým nahlížením na ženy jako na podřadné bytosti, viz výše) je vhodné zmínit výzkum Wooda (2004), který vedl rozhovory s 22 mužskými pachateli partnerského násilí. Rozhovory se zaměřovaly především na to, jak tito násilníci retrospektivně hodnotili a zdůvodňovali své násilné chování, a také na to, jaké postoje vůči násilnému řešení konfliktů zastávají v současnosti. Po analýze rozhovorů Wood (2004) zjistil, že více než polovina účastníků vyjádřila lítost nad násilným chováním vůči své partnerce. Tito účastníci zpětně uznali, že jejich chování bylo špatné. Nicméně, všichni z těch, kteří partnerské násilí odsoudili, za okamžik začali své jednání ospravedlňovat. Většina z nich se snažila vysvětlit, že jejich násilný čin byl vhodný či přiměřený vzhledem k dané situaci, že je žena k činu vyprovokovala, nebo že nebyl ve skutečnosti tak špatný, jak se může zdát. Každý účastník se zmínil o tom, co lze označit za „patriarchální“ pohled na mužství. Tento pohled zdůrazňuje, že muži jsou nadřazeni ženám a mají nárok na sex a plnou pozornost svých manželek a přítelkyň, které zde jsou od toho, aby potěšily muže. Ten má právo uplatňovat kontrolu a učit disciplíně svou ženu, která by svůj život měla soustředit primárně na jeho potřeby. Vyjádření, že „opravdový muž“ by měl být dominantní a vždy je nadřazen ženě, se ve 22 rozhovorech vyskytlo 96x. Výzkum u těchto násilných mužů identifikoval také disociaci. Většina násilníků se neidentifikovala jako pachatelé partnerského násilí, protože ti se dle nich nesnaží své násilné projevy omezovat. Tito muži operovali s pojmy „skutečného týráni“ a „omezeného násilí v případě nutnosti“.

2.2.1 Ženy jako pachatelky

Na problematiku žen jako násilných osob se mnoho výzkumů nezaměřuje, jelikož ve společnosti stále převládá stereotypní názor, že násilí se dopouštějí zpravidla muži (Ševčík & Špatenková, 2011). Přijetí existence žen jako násilných osob se totiž neslučuje s historicky a kulturně přijímanou představou, že muži mají ve vztazích stále větší autoritu a moc oproti ženám (Gjuričová et al., 2000). Tento všeobecně přijímaný názor podporuje také bezpočet výzkumů, které potvrzují, že v pozici oběti partnerského násilí jsou skutečně signifikantně častěji osoby ženského pohlaví (např. Breiding, 2015; Breiding, Chen, & Black, 2014; McFarlane & Malecha, 2005). Tyto výsledky však mohou být zkreslené, jelikož většina mužů velice nerada svému okolí přiznává, že jsou svou partnerkou týráni (Gjuričová et al., 2000; Ševčík & Špatenková, 2011). Rovněž mají větší tendenci toto násilné chování spíše podceňovat a neberou jej za tolik obtěžující a závažné, což se týká především stalkingu a psychického násilí, ke kterým bývají velice tolerantní a sami to za formu násilí ve většině případů neoznačují (Buriánek et al., 2014; Dunlap et al., 2014). Z tohoto důvodu se můžeme domnívat, že skutečný výskyt žen v pozici násilných osob ve vztahu je mnohem vyšší, než udávají oficiální statistiky. Dutton a kol. (2005) tuto domněnku svým výzkumem potvrzují. Přišli na to, že ženy se partnerského násilí dopouštějí dokonce stejně často jako muži. Experti na partnerské násilí a zasahující složky (policie) přesto mají stále tendenci k situacím, kdy je násilníkem ve vztahu žena, přistupovat rozpačtěji. Představa ženy jako agresora u ostatních osob totiž stále vyvolává zmatenost a údiv (Ševčík & Špatenková, 2011).

Některé výzkumy udávají, že ženy uplatňují fyzické násilí téměř výlučně v rámci sebeobrany v reakci na násilí muže (např. Miller & Meloy, 2006; Muftic, Bouffard, & Bouffard, 2007). Jiné studie zase ukázaly, že násilné chování žen směrem ke svému partnerovi nemůžeme považovat pouze za formu sebeobrany či odplaty (např. Leisring, 2013). V tomto směru se tedy názory odborné veřejnosti rozcházejí. Caldwell, Swan, Allen, Sullivan a Snow (2009) vymezují pět motivů žen k páčání násilí na svém partnerovi, a to zmíněnou sebeobranu, kontrolu, žárlivost, vyjádření negativních emocí a zakrytí své zranitelnosti „tvrdou maskou“. Zároveň zdůrazňují, že odborníci by se neměli tak jasně vymezovat, nýbrž zaměřit se jak na obranné, tak proaktivní motivy násilných žen. Ve výzkumu Schroffela (2004) udávaly ženy jako motivaci k násilí ve vztahu také to, že si v něm připadaly méněcenné, kdy tento pocit napadením partnera alespoň dočasně zvrátily.

Ženské pachatelky mají (oproti mužským pachatelům) tendenci mnohem dříve svému okolí přiznat, že se dopustily násilí. Po této zkušenosti většinou udávají ztrátu vlastní identity a zmatek ve svých intimních vztazích. To je silně v kontrastu s mužskými pachateli, kteří mají ve většině případů stále postoje a devalvují své partnerky i po ukončení násilného vztahu (Schroffel, 2004).

Z důvodu odlišné tělesné konstituce mužů a žen je pravděpodobné, že ženské fyzické útoky budou způsobovat menší újmu na zdravotním stavu partnera, než je tomu v opačném případě. Ženy mužům častěji způsobují „zranění duše“, která mohou vyvolat závažné psychické reakce (Ševčík & Špatenková, 2011). Uplatňují tedy především psychické násilí ve formě verbálních atak a nátlaku (přibližně 88 %), které následuje fyzické násilí (přibližně 25 %), a třetí nejčastější formou (přibližně 11 %) je násilí sexuální (Leisring, 2013; Williams, Ghandour, & Kub, 2008).

2.3 Oběť partnerského násilí (osoba ohrožená)

Ačkoliv existuje několik výzkumně podložených rizikových faktorů, které mohou predikovat partnerské násilí, resp. zvyšovat riziko jeho výskytu, neznamená to, že se s ním mohou setkat pouze osoby, které do této rizikové skupiny patří. Osobnost obětí partnerského násilí může být různá a může se jí stát kdokoliv bez ohledu na pohlaví, společenské postavení, finanční situaci nebo vzdělání. Jde tedy o jev, který se objevuje průřezem společností. Přestože neexistuje jednotný profil osoby ohrožené partnerským násilím, společnost má stále stereotypní představu, že se jedná pouze o jedince slabé a submisivní. Mnohdy tomu tak bývá, avšak není až tak vzácnou výjimkou, že se obětí může stát i osoba, která zastává ve své profesi vysokou pozici, nebo která se jeví svému širšímu sociálnímu prostředí dominantně. Přesto existují jisté typické vzorce chování, které se u těchto osob velice často objevují (Kotková, 2014).

Problém většinou začíná již v primární rodině oběti. Otec a matka mají pro dítě základní význam v rámci procesu identifikace a sociálního učení. Pokud tedy jeden rodič využívá násilí k převzetí moci nad druhým rodičem, který se mu podřizuje, předávají dítěti negativní vzor chování. Dítě se na tuto situaci v rodině adaptuje a identifikuje se s jedním z rodičů. V budoucnu pak napodobuje chování, které vidělo u svých rodičů a přijme násilí jako jednu z běžných variant řešení konfliktů ve vztahu. Dívky se častěji identifikují s rolí oběti, kterou

byla jejich matka, a násilí ve svých partnerských vztazích přijímají a tolerují. Velmi často se stává, že si vybírají partnera, který vůči nim produkuje stejné chování, jaké produkoval jejich násilný otec ve vztahu k matce. Tyto osoby, které v dětství nepřijímaly dostatek lásky od svých nejbližších, nebo dokonce byly svými nejbližšími týrány, si v dospělosti opakovaně volí nevhodné partnery, kteří opakují stejné vzorce chování, s nimiž se potýkaly v dětství. Nikdy nepoznaly prožitek bezpodmínečného přijetí, tudíž v důsledku sníženého sebevědomí hodnotí samy sebe jako nehezské, hloupé a neschopné. To zapříčiňuje, že si protějšek nevybírají, ale většinou přijmou kohokoliv, kdo o ně projeví alespoň minimální zájem. Do vztahu vstupují s pocitem méněcennosti a vděku, že jim partner vůbec věnuje nějakou pozornost a nechávají jej o všem rozhodovat. Takový vztah je pak od počátku založen na nerovnoměrném rozložení pozic partnerů, což nahrává asymetrickému rozdělení moci a vzniku partnerského násilí. Situace, kdy má jeden z partnerů nadřazené postavení a druhý se mu musí ve všem podřídít, se pak postupně stává vztahovou normou (Bednářová et al., 2009).

Oběti se kromě celé řady somatických a psychických důsledků, které si vymežeme v další kapitole, potýkají s neustálým strachem z dalších potenciálních násilných útoků, i z toho danou situaci nějakým způsobem řešit. Většinou se obávají jak toho, že jim nikdo neuvěří a v konečném důsledku ani nepomůže, tak i toho, že se to dozví násilný partner, který se jim pomstí (Kotková, 2014). Mají strach, že kdyby agresora opustily, měly by se ještě mnohem hůře. Tuto obavu agresor většinou podněcuje nejrůznějšími výhrůžkami (např. že ženu připraví o děti nebo o způsobilost k právním úkonům), které většinou využívá, aby ji donutil k poslušnosti (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007). Některé ženské oběti se velmi bojí samoty a trpí utkvělou představou, že si jiný blízký vztah nikdy nevytvoří, nenajdou si nového partnera ani přítele, a proto v tomto typu vztahu zůstávají (Ševčík & Špatenková, 2011).

Jako jedinou efektivní strategii k tomu ve vztahu „přežít“ se jim jeví vyhovění a přizpůsobení se násilnému partnerovi. Často zažívají stud a věří tomu, že si za vzniklou situaci mohou samy, že ony (jejich osobnost, zlovyky, nevhodné chování) jsou důvodem konfliktů ve vztahu, že partnera vyprovokovaly, a že si případné potrestání plně zaslouží, čímž pak partnerovi přiznávají právo na násilné chování (Bednářová et al., 2009; Conwayová, 2007; Kotková, 2014). Tím, že ze vzniklé situace viní především samy sebe, automaticky očekávají, že stejně je bude vinit i jejich okolí. Také to je jedním z dalších důvodů, proč většinou o svém problému mlčí (Ševčík & Špatenková, 2011). Díky studu ze vzniklé situace ji mohou dokonce vehementně popírat, jelikož očekávají od okolí negativní reakce (Bednářová et al., 2009).

Charakteristické je omlouvání pachatele a touha jej zachraňovat či chtít mu pomoci. Oběti partnera omlouvají a ospravedlňují před sebou i okolím výjimečnými okolnostmi, bez kterých by se k nim partner tímto způsobem nechoval. Mezi tyto okolnosti může patřit např. opilost nebo agresorovo nešťastné dětství (Bednářová et al., 2009). Partnerovu kontrolu a žárlivost považují za důkaz lásky (Goldsmith, T., 8. října 2018). Většinou jej stále milují a mají pocit, že jen díky jejich podpoře bude mít dost síly na to, aby se změnil (Conwayová, 2007; Goldsmith, T., 8. října 2018).

Cítí se za vztah zodpovědné, a pokud už skutečně dospějí k tomu, že násilného partnera opustí, potýkají se se silnými pocity viny. Většinou v něm však setrvávají, jelikož strach ze změny, samoty a neznámého je pro ně představou daleko horší než násilí, na které jsou již zvyklé (Kotková, 2014). Dokonce, i když se oběti rozhodnou odejít, vezme jim v průměru 5 pokusů, než partnera opustí natrvalo (Stroshine & Robinson, 2003). Neustále střídajícím se cyklem partnerova laskavého a agresivního chování si na něm totiž vytváří silnou emocionální závislost (Goldsmith, T., 8. října 2018; Walker, 2009), která společně s ekonomickou závislostí a vírou obětí zakazující rozpad vztahu představuje nejčastější důvod k setrvání v násilném vztahu či k navrácení se k partnerovi (Stroshine & Robinson, 2003).

Jelikož oběť většinou násilí ve vztahu zamlčuje či bagatelizuje, je obtížné ji rozpoznat. Přesto existuje několik typických projevů, které na nás nemusí působit důvěryhodně. Týrané osoby mnohdy neudržují oční kontakt, jsou v projevu submisivnější, což je vyjádřeno celým jejich neverbálním postojem. Působí velice nejisté a nerozhodně, nebo se u nich naopak může projevit jako jeden z důsledků zvýšená dráždivost, kdy reagují i na slabé podněty neadekvátně. V tomto případě se zvyšuje riziko, že i jejich okolí je na základě toho bude hodnotit negativně a bude se k nim chovat necitlivě, což důsledky partnerského násilí ještě více prohloubí (Bednářová et al., 2009).

Jak již bylo řečeno, neexistuje jednotný profil osobnosti pro oběť partnerského násilí, jelikož se do této situace může dostat prakticky každý (Kotková, 2014). Výzkumy zabývající se touto problematikou však zjistily, že osoby, které zažívají násilí od svého partnera, bývají signifikantně častěji deprimované a depresivní. Mají významně intenzivnější negativní emoce ve srovnání s osobami, které svým partnerem týrány nebyly. Ženy jako oběti partnerského násilí popisují samy sebe jako smutné, apatické, osamělé, rozzlobené, hádavé a málo společenské. Může u nich docházet k nejrůznějším kognitivním změnám, emočnímu znecitlivění, a mohou se v důsledku špatné zkušenosti vyhýbat mezilidským vztahům

(Avdibegovic, Brkic, & Sinanovic, 2017), s čímž souvisí také to, že mají problémy s intimitou a bývají velmi podezřívavé. Typicky se staví do podřízeného postavení vzhledem k autoritám a nebývají téměř vůbec hostilní (Torres et al., 2010). Nejčastěji tyto oběti trpí ztrátou vlastní hodnoty a sebedůvěry (Stroshine & Robinson, 2003), mají nízké sebevědomí a celkově špatný sebeobraz. Charakteristické je, že upozadňují vlastní potřeby na úkor ostatních (Goldsmith, T., 8. října 2018). Torres a kol. (2010) však připomínají, že všechny tyto aspekty mohou být důsledkem prožitého traumatu, nikoliv charakteristikou osobnosti. K vyřešení této otázky by byl však zapotřebí rozsáhlejší výzkum.

Ačkoliv je násilí velkou emocionální zradou s trvalými důsledky, existují také oběti, které nakonec dokážou násilnému partnerovi odpustit. Tsang a Stanford (2007) zjistili, že věřící, a především empatické ženy dokážou svému násilnému partnerovi odpustit snadněji. Avšak záleží rovněž na několika dispozičních proměnných u mužských pachatelů. Pravděpodobněji je týraná žena schopna odpustit dominantním mužům, méně pak těm, kteří měli více psychologických problémů, ze kterých násilné chování mohlo pramenit (např. deprese, schizofrenie, drogová závislost).

2.3.1 Muži jako oběti

Stejně jako je potřebné přijmout fakt, že pachatelem partnerského násilí se může stát žena, je důležité brát také v potaz také to, že se i muž může dostat do pozice oběti. Tato situace nemusí být až tak ojedinělá, jelikož dle výzkumu Duttona a kol. (2005) se partnerského násilí dopouštějí obě pohlaví stejně často.

Arias a Corso (2005) zjistili, že ženy více než dvojnásobně častěji vyhledávají služby, jež nabízejí ošetření fyzické újmy, která je způsobena partnerovým fyzickým napadením. To samé platí pro oblast duševního zdraví. Na skutečnost, že muži málokdy vyhledávají v případech partnerského násilí odbornou pomoc, téměř nikdy nekontaktují policii, či se nesvěřují s touto zkušeností ani svým blízkým, může mít vliv také společnost, která pozici muže jako oběti příliš neakceptuje a nenabízí jí oporu. Na to má opět vliv mnoho genderových stereotypů, které se pojí k partnerským vztahům obecně. Mezi tyto stereotypy patří například to, že ženy se dopouštějí násilí na druhých pouze v sebeobraně, že jen slaboch se nechá týrat ženou, že muž je přeci silnější, takže nemůže být fyzicky napaden ženou, nebo že kdyby byla situace ve vztahu tak nesnesitelná, přece by muž vztah dávno opustil. Tento tlak a nepochopení ze strany společnosti může být tedy dalším důvodem, proč muži většinou o své zkušenosti s násilným chováním partnerky mlčí či ji úplně popírají, jelikož se

za ní stydí a chtějí předejít stigmatizaci ze strany okolí (Buriánek et al., 2014). Společnost totiž partnerské násilí páchané na mužích nevnímá tak závažně oproti násilí páchaném na ženách, ačkoliv důsledky zanechané na obětech mohou být stejně rozsáhlé (Erickson, Jonnson, Langile, & Walsh, 2017). Dokonce dle výzkumu Batese, Kaye, Penningtona a Hamlina (2018) do násilného aktu mezi partnery, kde je obětí žena, svědci zasáhnou a incident oznámí mnohem pravděpodobněji než v opačném případě, kdy žena napadá muže. Navíc, rozpoznat mužskou oběť partnerského násilí (v případě zatajování problému) je ještě mnohem obtížnější, jelikož při ošetřování zranění způsobeném fyzickým násilím je pro zdravotníky uvěřitelnější, že jej muž získal při rvačce s jiným mužem či v práci (Du Plat-Jones, 2006). Z výše zmíněných důvodů by byla zapotřebí větší osvěta společnosti, která by zabránila šíření mýtů a genderových stereotypů. Jen tak se mohou podchytit včas případy partnerského násilí páchaného na mužích, kteří by nemuseli mít takový strach ze zveřejnění své zkušenosti, a tím by se mohlo předejít rozsáhlým důsledkům, které na nich partnerské násilí časem zanechalo.

Většina obětí má problém opustit násilný vztah, kdy důvody pro obě pohlaví bývají podobné. Přesto se však v některých případech určité odlišnosti najdou. Například častým důvodem setrvávání žen v násilném vztahu je ekonomická závislost na svém partnerovi. Naproti tomu u mužů může být přijatelnější zůstat v násilném vztahu především tehdy, když jsou s partnerkou sezdáni a mají spolu potomky. Soudní praxe při rozvodovém řízení totiž ukazuje, že často jsou po rozvodu zvýhodněny ženy, kterým jsou svěřeny děti do výhradní péče. Muž po ukončení násilného vztahu pak čelí riziku ztráty bydlení, omezené možnosti vídat děti a nutnosti na ně platit bývalé partnerce výživné. To může přinést násilné partnerce pocit moci a kontroly nad mužem i po ukončení tohoto vztahu (Buriánek et al., 2014). S Buriánkem a kol. (2014) souhlasí rovněž Brogde a Harkin (2000), kteří uvádějí, že právě snaha o ochranu dětí je nejčastějším důvodem, proč ve vztahu oběti mužského pohlaví zůstávají. Ženské pachatelky partnerského násilí totiž velice často vyhrožují svým partnerům, že pokud neudělají, co chtějí, ublíží dítěti (narozenému i nenarozenému).

Muži jsou nejčastěji obětí psychického násilí, a to většinou ve formě vyhrožování, psychického vydírání, zastrašování, nadávání a zesměšňování (Stitt & Macklin, 1995). Dle statistik NCADV (2015) zažilo ve Spojených státech 48 % mužů alespoň jednou psychické násilí ze strany své partnerky. Druhou nejčastější formou je násilí sociální (izolace od přátel a rodiny, zbavení svobody, atd.), kterou zažilo alespoň jednou za život 40 % dotázaných. Třetí nejčastější formou je násilí fyzické. Ačkoliv např. Carmo, Grams

a Magalhães (2011) tvrdí, že ženy páchají pouze drobné činy fyzického násilí s následným mírným dopadem na zdravotní stav muže, statistiky NCADV (2015) udávají, že každý čtvrtý muž byl obětí lehké formy fyzického násilí (facka, strčení, atd.) a každý sedmý se stal obětí těžké formy fyzického násilí (rány pěstí, pálení kůže, škrcení, atd.). Navíc, přibližně 5 % všech mužských obětí vražedných útoků bylo zabito právě svou partnerkou. To potvrzuje výzkum Stitta a Macklina (1995), ve kterém muži popisovali zkušenost s těžkými formami fyzického zneužití, včetně bodnutí, rozbití zubů či zranění genitálií. Případy těžkého ublížení na zdraví tedy existují i u mužských obětí partnerského násilí. Nakonec, přibližně 2 % mužů zažilo v životě znásilnění, 8 % zase jiný typ sexuálního násilí (NCADV, 2015). Ten v těchto případech bývá nejčastěji buď formou soustavného odpírání sexu (Buriánek et al., 2014) nebo naopak formou sexuálního nátlaku, kdy si sexuální styk ženy vynucují především verbálním a citovým vydíráním (Platt & Busby, 2009).

3. DŮSLEDKY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Hlavním cílem empirické části této práce je zmapovat důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování jedinců, kteří partnerské násilí zažili v roli oběti, a na rozvoj jejich budoucích partnerských vztahů. Proto si v této kapitole s využitím výsledků široké škály výzkumů uvedeme nejčastější dopady, které může partnerské násilí na svých obětech zanechat.

3.1 Důsledky partnerského násilí na fyzické a duševní zdraví oběti

Partnerské násilí se podepisuje nejrůznějšími způsoby na kvalitě života jak obětí, tak i násilníků. Jeho důsledky si zúčastnění nesou mnohdy i po opuštění násilného vztahu. Oběti partnerského násilí jsou dlouhou dobu zraňovány fyzicky, psychicky, sociálně, ekonomicky nebo sexuálně jedincem, kterému důvěřovaly ze všech lidí na světě nejvíce. I právě z tohoto důvodu má násilný partnerský vztah tak destruktivní účinky na jejich psychický a zdravotní stav (Decker et al., 2014).

Výsledky studií zabývajících se důsledky partnerského násilí v období dospívání bývají velice podobné výsledkům studií, které se zaměřují na důsledky partnerského násilí pro pozdější vývojová období (Banyard & Cross, 2008). Nicméně, Leaman a Gee (2008) polemizují nad tím, zdali mohou být některé důsledky specifitější pro jednotlivá vývojová období, či zdali se mohou některé důsledky této zkušenosti z období dospívání objevit až později v životě oběti. Ve své studii totiž porovnávali mladé dospělé matky a dospívající matky z hlediska důsledků partnerského násilí, které prožily. U mladých dospělých matek byl nalezen statisticky významný vztah mezi partnerským násilím, depresí a úzkostí, u dospívajících však nikoliv.

Park, Mulford a Blachman-Demner (2018) navíc upozorňují, že studie zabývající se důsledky partnerského násilí u adolescentů by vždy měly brát v potaz, že dospívání je kritickým vývojovým obdobím, ve kterém dochází ke spoustě neurobiologických a psychosociálních změn, jež se rovněž mohou podílet na vzniku těchto aspektů. Nemusí se tedy vždy jednat o důsledek partnerského násilí.

Většina studií zkoumá pouze prevalenci partnerského násilí, avšak Cui, Ueno, Gordon a Fincham (2013) upozorňují, že při zkoumání důsledků, které na obětech násilný vztah zanechal, je třeba brát v potaz rovněž frekvenci a podobu násilných incidentů. Ve výzkumu

Eshelmana a Levendoskyho (2012) u adolescentních obětí, které zažívaly souběžně více forem násilí ve svém vztahu (fyzické, psychické, sexuální), byl zaznamenán silnější dopad na jejich duševní zdraví. Silnější dopad byl zaznamenán také u obětí, které násilné incidenty zažívaly často, nikoliv pouze ojediněle. Horší dopad na duševní i fyzické zdraví byl dle výzkumu Bonomiho a kol. (2006) nalezen u obětí, které zažívaly násilí dlouhodobě. Fatálnější důsledky byly zaznamenány dle výzkumu Haynieho, Pettse, Maimona a Piquera (2008) také u těch adolescentů, kteří byli vystaveni násilí jak ve svém partnerském vztahu, tak ve své primární rodině.

Dle Parka a kol. (2018) mají tyto dopady u dospívajících dlouhodobý charakter, mnohdy přetrvávají až do mladé dospělosti. Park a kol. (2018) také upozorňují, že důsledků partnerského násilí je velké množství, které přesahuje soubor symptomů, jenž by mohl být specifický pro jednu poruchu nebo diagnózu. Velice často jsou v tomto kontextu však zmiňovány depresivní symptomy a posttraumatická stresová porucha.

Nejčastěji zmiňovaným důsledkem partnerského násilí různými autory je **snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra a sebeúcta** oběti, a obecná **ztráta respektu k vlastní osobě** (Bednářová et al., 2006; Bednářová et al., 2009; Decker et al., 2014; Gjuričová et al., 2000; Marvánová - Vargová et al., 2008; Rizzo et al., 2017; Ševčík & Špatenková, 2011). Neustále kritizování a výčitky ze strany partnera dokáží oslabit vědomí vlastní hodnoty na minimum i u původně sebevědomé osoby. V případě sociální izolace navíc oběť nemá možnost jiné sociální odezvy, takže se časem se špatným míněním partnera ztotožní (Marvánová - Vargová et al., 2008).

Dalším typickým znakem je **emocionální frustrace a znecitlivění oběti**. V násilném partnerském vztahu bývá zpravidla nenaplněna lidská potřeba lásky, bezpodmínečného přijetí a vzájemného respektu. Později dochází k růstu vnitřní tenze a spuštění obranných mechanismů, které mohou mít za následek psychické a somatické projevy jako je **únava, vyčerpání a problémy s koncentrací a spánkem**, taktéž charakteristické pro oběti partnerského násilí (Bednářová et al., 2009).

Obranné mechanismy silně dominují rovněž při **nereálném vnímání situace v partnerském vztahu**. Oběť po určité době začne násilného partnera omlouvat nejen sama před sebou, ale také před svým okolím, před kterým dlouhodobé problémy mnohdy skrývá. Odpovědnost za vzniklou situaci připisuje sama sobě a násilné excesy omlouvá partnerovou

velkou láskou, žárlivostí, vášní a strachem ze ztráty. Mállokdy si připustí, že v násilném vztahu nejde o lásku, nýbrž o moc a životní strategii partnera. Mnohdy viktimizaci bagatelizuje či úplně popírá a odmítá případně nabízenou pomoc (Bednářová et al., 2006; Bednářová et al., 2009; Marvánová - Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011).

Jedním z příznaků u obětí násilí je také **permanentní strach** z dalšího násilného incidentu. Často zažívají **stud**, že se jim nepodařilo partnera změnit, nebo že neopustily násilný vztah dříve. Také se potýkají s **pocity viny** a jsou většinou přesvědčeny, že si za vzniklou situaci mohou samy (Gjuričová et al., 2000; Marvánová - Vargová et al., 2008; proFem, 2018).

Jelikož je sexuální život ve vztahu většinou plně podřízen potřebám a přáním násilného partnera, a nezdřídka v něm dochází také k sexuálnímu násilí, může časem dojít k **problémům se sexuální intimitou oběti a prožíváním pocitů blízkosti**. To je podpořeno také vnímáním ženy jako sexuálního objektu, což má za následek **oddělení emočního prožívání od jejího tělesného schématu** (Bednářová et al., 2009; Marvánová - Vargová et al., 2008; Walker, 2016), což souvisí s dalším důsledkem násilného chování ve vztahu, který se nazývá disociace.

Disociace je obranná reakce, kterou bychom mohli popsat jako „odpojení od svého těla“. Oběti se vyhýbají pocitům bolesti jakousi veřejnou maskou, kterou skrývají skutečný stav věcí a oddělují se od svého autonomního prožívání. To později může způsobit **neschopnost vyjádřit emoce** jak na verbální, tak neverbální úrovni, což také souvisí s problémy v navazování nových známostí. Oběti partnerského násilí jsou nuceny mít své emoce plně pod kontrolou, aby nezavdaly příčinu k dalším násilným incidentům, a aby dokázaly týrání snášet (Bednářová et al., 2009; Marvánová- Vargová et al., 2008; Walker, 2016; Webermann et al., 2017). Disociace se také může projevit **ztrátou citlivosti na bolest, plošným otupením, psychogenní amnézií**, nebo v extrémní podobě **mnohočetnou osobností** (Ševčík & Špatenková, 2011; Webermann, Brand, & Kumar, 2017).

Útěk z každodenní těžké reality mnoho obětí najde prostřednictvím užívání návykových látek jako je **konzumace alkoholu, užívání tvrdých drog** či **kouření cigaret** (Ackard & Neumark-Sztainer, 2002; Ackard et al., 2007; Decker et al., 2014; Lutwak, 2018; Marvánová - Vargová et al., 2008). Smith, Elwyn, Ireland a Thornberry (2010) zjistili, že dívky, které

byly v dospívání vystaveny násilí od svého partnera, častěji udávají jako důsledek zvýšenou konzumaci alkoholu v rané dospělosti. Chlapci však nikoliv.

Dlouhodobý psychický nátlak vede k **zvýšené dráždivosti** a **snížené toleranci ke stresu** nebo naopak k úplné **apatii**. Zkušenost oběti, že žádná reakce či chování nevede k uspokojivému závěru, jí učí tzv. **naučené bezmocnosti**, která vede k **pasivitě** a **pocitům beznaděje**. Často se objevuje také **plačtivost** a **neschopnost radovat se** z činností, které oběť dříve naplňovaly (Bednářová et al., 2006; Bednářová et al., 2009; Gjuričová et al., 2000; Marvánová - Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková, 2011).

Velice časté **úzkostné a depresivní prožívání** (jehož některé symptomy jsme si popsali výše) bohužel mnohokrát vede až k příznakům **klinické deprese** a **suicidálním sklonům**, oběti také mnohdy trpí **symptomy posttraumatické stresové poruchy** a **ztráty paměti**. V závažnějších případech je nutno vyhledat odbornou pomoc psychiatra a nasadit příslušnou medikaci (Ackard & Neumark-Sztainer, 2002; Amanor-Boadu et al., 2011; Bednářová et al., 2006; Bednářová et al., 2009; Bonomi et al., 2006; Bonomi & Glass, 2008; Campbell, 2002; Lutwak, 2018; Marvánová- Vargová et al., 2008; Ševčík & Špatenková et al., 2011; Walker, 2016; Webermann et al., 2017). Právě deprese a pokusy o sebevraždu jsou (krom horších studijních výsledků) nejčastěji zmiňovanými důsledky ve výzkumech, které se zaměřují přímo na partnerské násilí u dospívajících jedinců (Ackard, Eisenberg, & Neumark-Sztainer, 2007; Amanor-Boadu et al., 2011; Banyard & Cross, 2008; Haynie et al., 2008; proFem, 2018; Rizzo et al., 2017; Teitelman, Ratcliffe, McDonald, Brawner, & Sullivan, 2011), kdy tyto dopady byly pozorovány především u obětí psychického násilí (Amanor-Boadu et al., 2011; Teitelman et al., 2011), častěji pak u žen než u mužů (Ackard et al., 2007).

Partnerské násilí oběť limituje v mnoha životních oblastech. Mimo psychické potíže se mohou objevit rovněž **potíže zdravotní**, které se po nějaké době projeví na základě chronického stresu, jemuž jsou oběti vystaveny (Bonomi et al., 2006; Decker et al., 2014). Mezi nejčastější zdravotní důsledky patří **přejídání** či naopak **rapidní úbytek váhy**, v některých případech může dojít až k **poruchám příjmu potravy**. Mezi další zdravotní dopady řadíme **potíže s krevním tlakem, žaludeční vředy, chronické bolesti hlavy a zad, mdloby, nevolnost, záchvaty, gynekologické obtíže**, a jiné (Ackard & Neumark-Sztainer, 2002; Bonomi & Glass, 2008; Campbell, 2002; Lutwak, 2018; proFem, 2018).

Partnerské násilí může způsobovat také **sníženou výkonnost v zaměstnání** oběti, která vede k ohrožení její ekonomické situace, a snižuje tak její sociální status (Marvánová-Vargová et al., 2008). Dospívající, kteří mají zkušenost s násilným partnerským vztahem, nejčastěji uvádějí jako důsledek právě dlouhodobou neschopnost soustředit se na studium, což mnohdy způsobuje **problémy ve škole a horší vzdělávací výsledky** (Banyard & Cross, 2008; Haynie et al., 2008; profFem, 2018).

Dle výzkumu Bonomiho a kol. (2006) může u obětí docházet také k **narušení mezilidských vztahů** v rámci svého sociálního prostředí a to i přesto, že v partnerském vztahu není přítomno sociální násilí. Oběti totiž na základě zkušenosti s násilným partnerem ztrácí mnohdy důvěru v lidi obecně, proto ve svých společenských skupinách nejsou tolik aktivní a spíše se společnosti straní.

Méně diskutované jsou následky, které zanechává zkušenost s partnerským násilím na jeho pachateli. I jeho sebeúcta v rámci vlastních interpersonálních dovedností silně klesá, začíná dominovat nejistota, pocity viny a bezmoci (Gjuričová et al., 2000; Netík & Voňková, 2004).

3.1.1 Syndrom týrané ženy

Walker (2009, 2016) hovoří o tzv. „**syndromu týrané ženy**“ (BWS). BWS⁴ byl koncipován na základě příznaků, které se objevily poté, co žena byla fyzicky, sexuálně nebo psychicky zneužívána v důvěrném vztahu, kdy její partner nad ní vyvíjel moc a nutil ji dělat věci, které sám chtěl, a to bez ohledu na její práva a pocity. Jelikož se dosavadní výzkumy, na kterých byl BWS postaven, zaměřovaly především na ženy, používá se tento termín častěji než genderově neutrální „**syndrom týrané osoby**“ (BPS)⁵ nebo dokonce „**syndrom týraného muže**“ (BMS)⁶.

I když se tento termín objevil ještě před přidáním kategorie "posttraumatické stresové poruchy" (PTSD)⁷ do diagnostického a statistického manuálu duševních poruch (3. vydání, DSM-III, APA, 1980, podle Walker, 2016), teoretická báze, na které byl BTW postaven, byla stejná pro to, co později vzešlo ve známost jako PTSD. Mnoho let poté byl syndrom týrané

⁴ „Battered woman syndrome“, česky „syndrom týrané ženy“.

⁵ „Battered person syndrome“, česky „syndrom týrané osoby“.

⁶ „Battered man syndrome“, česky „syndrom týraného muže“.

⁷ „Posttraumatic stress disorder“, česky „posttraumatická stresová porucha“.

ženy zařazen v psychologické literatuře jakožto podkategorie posttraumatické stresové poruchy.

Nový výzkum zaměřující se na „syndrom týrané ženy“ ukázal, že existuje sedm kritérií, při jejichž splnění lze říci, že osoba trpí tímto syndromem. První čtyři kritéria jsou stejná jako kritéria pro PTSD (DSM-5, APA, 2013, in Walker, 2016), zatímco tři další kritéria jsou charakteristická výhradně pro oběti partnerského násilí.

Přehled kritérií (Walker, 2016):

1. intrusivní vzpomínky na traumatickou událost,
2. vysoká úroveň úzkosti,
3. vyhýbavé chování a emoční znečitlivění - obvykle vyjádřené jako deprese, disociace, zkreslení, potlačování a popření,
4. negativní změny nálady a kognice,
5. narušené mezilidské vztahy z důvodu násilníkovy kontroly a uplatňované moci nad obětí,
6. zkreslení vnímání vlastního těla a/nebo somatické nebo fyzické neduhy (stížnosti, nespokojenost),
7. problémy se sexuální intimitou.

3.2 Důsledky partnerského násilí na budoucí partnerský život oběti

Studii zabývajících se vztahem mezi vystavením násilí v primární rodině a pozdějším rizikem viktimizace/páchání násilí v partnerských vztazích je mnoho. Velice málo studií však zkoumá, jak zkušenost s partnerským násilím v prvních romantických vztazích ovlivňuje podobu pozdějších partnerských vztahů tímto postižených osob. Jedním z důvodů může být to, že romantické vztahy dospívajících bývají považovány za triviální, nedůležité a přechodné. Problémem však je, že právě na základě prvních vztahů si utváříme představu, jak vztah funguje, jak se k sobě partneři chovají a co je či není mezi partnery normální. Pokud si tedy v období dospívání na základě těchto vztahů vytvoříme normu, podle které je násilí běžnou součástí partnerských vztahů, je velice pravděpodobné, že budeme méně rezistentní vůči projevům partnerského násilí i v budoucích partnerských vztazích, a rovněž nám nebude připadat nevhodné chovat se násilným způsobem k jiným partnerům (Cui et al., 2013). Také důsledky, které si z násilného vztahu odnášíme, mnohdy přetrvávají a mívají vliv na kvalitu našich nových partnerských vztahů (Jouriles, Choi, Rancher, & Temple, 2017).

V této kapitole si shrneme dle výzkumů nejčastěji zmiňovaná rizika, se kterými se oběti partnerského násilí mohou setkat v oblasti svého milostného života.

3.2.1 Návrat k násilnému partnerovi

Velká část obětí partnerského násilí se k násilnému partnerovi vrací opakovaně, jelikož na něm bývá emocionálně i ekonomicky závislá (Anderson & Saunders, 2003; Gjuričová et al., 2000; Okun, 1986). V průměru se mohou k partnerovi navrátit pětkrát až sedmkrát, dokud jej neopustí natrvalo (Halket, Gormley, Mello, Rosenthal, & Mirkin, 2014; Stroshine & Robinson, 2003; The National Domestic Violence Hotline, 10. června 2013). Podle výzkumu Rusbulta a Martze (1995) se k partnerovi do roka navrátí až 2/3 zneužívaných žen. Oběti, které opustí násilného partnera, mohou mít totiž větší potíže než ty, které jsou s násilným partnerem stále ve vztahu. Účinky traumatu se sice postupně snižují, ale podstatná část obětí nadále trpí PTSD, depresí a dalšími psychologickými důsledky partnerského násilí. Vzniklý stres z odchodu jim pak může krátkodobě zdravotní stav ještě zhoršit. Proto je vždy potřeba nadále poskytovat podporu i po ukončení násilného vztahu. Výzkumy totiž ukazují, že sociální podpora a poskytnutí materiálních zdrojů snižuje riziko přetrvávání negativních psychologických důsledků a šance navrátit se k násilnému partnerovi (Anderson & Saunders, 2003; Ko & Park, 2018). S tímto souhlasí rovněž Halket, Gormley, Mello, Rosenthal a Mirkin (2014), v rámci jejichž výzkumu oběti partnerského násilí uváděly, že odborná i laická podpora při odchodu od partnera je sice důležitá, ale ještě důležitější je podpora po odchodu, která napomáhá k udržení separace.

Khaw a Hardesty (2007) na základě svého výzkumu 25 zneužívaných žen předložily 5 fází opuštění násilného partnerského vztahu:

1. fáze: ztráta zájmu o násilného partnera,
2. fáze: emoční odpojení od násilného vztahu,
3. fáze: uvědomění si důsledků zneužívání, započetí příprav k odchodu, odchod od násilného partnera,
4. fáze: navrácení se k násilnému partnerovi (může proběhnout opakovaně, oběti na jednu stranu nechtějí být nadále zneužívány, na druhou však stále chtějí navázat emoční a fyzické spojení s partnerem, což vede k návratu do vztahu),
5. fáze: opravdové a konečné opuštění násilného partnera. Tato fáze se pozná podle toho, že oběť je bez partnera šest měsíců či déle.

Při rozhodování o odchodu a případném navrácení se k zneužívajícímu partnerovi hrají roli materiální a psychologické faktory. Materiální zdroje (zejména zaměstnanost a příjmy) jsou při rozhodování o odchodu či navrácení se k partnerovi sice silnějšími prediktory než psychologické důsledky a sociální podpora, ale i ty hrají v procesu rozhodování důležitou roli (Anderson & Saunders, 2003; Rhatigan & Street, 2005). Důvody návratu či neopuštění partnera mohou být různé. Často to bývá kvůli strachu ze samoty, společným dětem, finanční a emocionální závislosti, studu, malé sociální podpoře, strachu z ublížení, a také kvůli lásce a naději, že se násilný partner změní (Hendy, Eggen, Gustitus, McLeod, & Ng, 2003).

3.2.2 Problém s navazováním nových známostí

Oběti mohou mít po ukončení násilného vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů (Marvánová - Vargová et al., 2008). Dle výzkumu Avdibegovice a kol. (2017) a Bonomiho a kol. (2006) dochází v důsledku zkušenosti s partnerským násilím k emočnímu znečištění, a následnému narušení či vyhýbání se mezilidským vztahům (většinou z důvodu nedůvěry a strachu z opakování) a to i přesto, že v násilném vztahu nebylo přítomno sociální násilí. Zkušenost s partnerským násilím v adolescentních letech totiž většinou vede k negativním interpretacím nejen o sobě, ale také o vztazích a lidech obecně (Rizzo et al., 2017). Proto se oběti násilí i po ukončení násilného vztahu společnosti spíše straní a nové partnery nevyhledávají (Bonomi et al., 2006).

3.2.3 Zvýšené riziko reviktimizace a páchání násilí v budoucích partnerských vztazích

Rizzo a kol. (2017) a Cui a kol. (2013) zjistili, že u adolescentů, kteří zažili násilný partnerský vztah, existuje statisticky významně vyšší riziko, že budou vstupovat rovněž do jiných násilných vztahů v roli agresora oproti osobám, které partnerské násilí v adolescenci nezažily. U pachatelů je to především tehdy, pokud svým chováním dosáhli optimálních výsledků (např. splnění jejich požadavků). Také oběť se však může naučit přijmout násilí jako subjektivně přijatelný a vhodný způsob řešení konfliktů, který pak může aplikovat na své budoucí partnery. Toto tvrzení je taktéž v souladu s výsledky studie Gómez (2010).

Zvýšené riziko u obětí se netýká pouze páchání partnerského násilí, nýbrž také reviktimizace (opakované stávání se obětí). Dle mnoha studií důsledky partnerského násilí v období dospívání fungovaly jako prostředník mezi viktimizací během dospívání a pozdější reviktimizací v rané dospělosti, kdy osoby, které v období dospívání zažily partnerský násilný

vztah v roli oběti, se statisticky významně častěji stávaly obětí násilných vztahů také v mladé dospělosti oproti osobám, které v období dospívání zkušenost s násilným vztahem neměly (Cui et al., 2013; Halpern et al., 2009; Jouriles et al., 2017). Jouriles a kol. (2017) doplňují, že toto signifikantně vyšší riziko postihuje především ženské oběti. Psychické důsledky, které tedy zanechalo partnerské násilí v období dospívání na jedinci, jsou důležitým faktorem, který přispívá k budoucí reviktimizaci v rané dospělosti (Jouriles et al., 2017).

Některé studie se dokonce shodují na tom, že viktimizace v období dospívání (převážně u fyzického a psychického násilí) je vůbec tím nejrizikovějším faktorem pro budoucí reviktimizaci/páchání partnerského násilí v mladé dospělosti (Gómez, 2010; Smith, White, & Holland, 2003). Dle Smithe a kol. (2003) je dokonce rizikovějším faktorem než vystavení násilnému chování v dětství. Cui a kol. (2013) v rámci své longitudinální studie také uvedli, že tyto násilné vzorce chování si pak jedinci uchovávali ve vztahu ke svým dětem, na které násilí rovněž aplikovali.

3.2.4 Vliv na kvalitu budoucích partnerských vztahů

Mnoho studií zkoumalo důsledky, které partnerské násilí zanechalo na zasažených osobách. Velice málo z nich však zkoumalo zkušenosti obětí s budováním nových intimních vztahů po této traumatické zkušenosti. Například Torres a kol. (2010) ve své studii uvedli, že oběti mají po zkušenostech s násilným vztahem problémy s intimitou a jsou více podezřívavé, Avdibegovic a kol. (2017) zase mimo jiné zjistili, že u nich dochází k emočnímu znečitlivění a vyhýbání se mezilidským vztahům. Otázkou tedy je, zdali tyto důsledky u obětí přetrvávají a mají vliv na kvalitu dalších intimních vztahů, které nastaly po ukončení vztahu násilného. Tomuto tématu se věnovaly dvě kvalitativní studie z roku 2018 (obě se zaměřily pouze na ženské oběti partnerského násilí), které se snažily zmapovat proces budování nových intimních vztahů po traumatické zkušenosti se vztahem násilným a identifikovat nejčastější překážky, se kterými se bývalé oběti násilných vztahů musí ve svém následném milostném životě potýkat.

Výsledky těchto studií ukazují, že oběti mají tendenci trpět příznaky traumatu vzniklého z jejich předchozích vztahů i poté, co vstoupí do nového nenásilného partnerského vztahu. Tyto příznaky se projeví zvláště v situacích, které vyvolaly vzpomínku na násilné situace z předchozího vztahu. Ačkoliv noví partneři nevykazovali známky násilného chování, oběti stále zažívaly extrémní strach a úzkost, když se musely potýkat s negativními emocemi partnera. Při seznamování se rovněž často vyhýbaly potenciálním partnerům s podobnými

charakteristikami, kterými oplýval jejich bývalý násilný partner (vzhled, povaha, rodinné zázemí, atd.). Všechny však potvrdily, že většina důsledků, která vznikla na základě minulého násilného vztahu, přetrvávala a ovlivňovala kvalitu vztahu nového (Ko & Park, 2018; St. Vil, Carter, & Johnson, 2018).

Jelikož je zmapování tohoto tématu jedním z ústředních cílů výzkumné části této práce, uvedeme si v následujících řádcích hlavní zjištění těchto dvou studií.

St. Vil a kol. (2018) identifikovaly čtyři hlavní problémy, které představují pro oběti překážku v rámci utváření nových intimních vztahů.

1) Zranitelnost / strach

Oběti se obávaly, že i v novém vztahu by nakonec mohlo dojít k jejich fyzické či emocionální újmě, a proto váhaly, zdali si vůbec ještě někdy chtějí nového partnera najít. Pokud si však nového partnera našly, často bojovaly s nedůvěrou. Některé oběti také uvedly, že jejich strach a zranitelnost do jisté míry ovlivnily výběr nového partnera. Některé si záměrně vybíraly osoby, které představovaly přesný opak agresora z minulého vztahu.

2) Vztahová očekávání

Některé oběti se chtěly vyhnout své zranitelnosti tím, že si nedovolily se k novému partnerovi emocionálně připoutat. Jiné si dovolily být zranitelné, avšak očekávaly, že se násilí ve vztahu pravděpodobně bude opakovat a to i tehdy, když s nimi partneři zacházeli s úctou a nevykazovali známky násilného chování.

3) Nízké sebevědomí

Některé oběti z důvodu nízké sebeúcty sabotovaly nové vztahy, jelikož byly přesvědčeny o tom, že jsou nehodné lásky a byl pro ně podezřelý každý, kdo o ně projevil zájem. Jiné z důvodu nízkého sebevědomí zase trpěly přehnanou žárlivostí či přecitlivělostí na některé podněty.

4) Komunikační problémy

Mnoho obětí se při násilném vztahu naučilo chovat určitým způsobem, který si pak přenesly rovněž do současného vztahu, stejně jako nejrůznější psychologické důsledky partnerského násilí (úzkost, strach, iracionální reakce na podněty, atd.). Problém však spočívá v tom, že většina těchto obětí neuměla či nechtěla partnerům sdělit své zkušenosti a objasnit důvody svého chování, což mělo později negativní vliv na kvalitu nového vztahu.

Druhá kvalitativní výzkumná studie **Ko a Parka (2018)** identifikovala pět zásadních témat, se kterými se oběti při utváření nových partnerských vztahů potýkají.

1) Potíže při seznamování se s novými lidmi

I v této kvalitativní studii většina respondentů uvedla, že měla po ukončení násilného vztahu problémy při seznamování se s potenciálními partnery či přáteli.

a) „Mohli by to být zlí lidé.“

Všechny respondentky při rozhovorech zmínily, že jejich bývalí partneři, kteří na nich uplatňovali partnerské násilí, se zpočátku jevíli jako velice milí a dobrosrdeční lidé. Až po čase odhalili svou pravou povahu a oběti zjistily, že mají dvě tváře. V důsledku toho měly všechny respondentky problémy s důvěrou v nové potenciální partnery a přátelé, jelikož se obávaly, že i u nich by se po čase jejich „druhá tvář“ projevila.

b) Snížená sebeúcta a nízké sebevědomí

Respondentky zaznamenaly prudký pokles sebeúcty za dobu vztahu s násilným partnerem. Násilný partner jim stále něco vyčítal a vyvolával v nich pocity viny. Jejich nízké sebevědomí dle nich bylo důvodem, proč se vyhýbaly kontaktu s ostatními lidmi. Ačkoliv již násilný vztah ukončily, nízké sebevědomí přetrvávalo a přišel jim podezřelý každý, kdo se k nim choval mile a vstřícně.

2) Začátek budování nového vztahu po prožitém traumatu

Mnoho respondentek začalo budovat nové intimní vztahy. Většina z nich toužila po někom, na koho se mohou spolehnout. Tyto nové intimní vztahy byly však silně ovlivněny dřívějším zneužívajícím vztahem.

a) Problémy s důvěrou v nového partnera

Respondentky neměly důvěru v nového partnera a obávaly se, že se k nim po nějaké době začne chovat stejně jako bývalý násilný partner. Také měly tendenci partnera podezřívát a hledat podobnosti mezi ním a zneužívajícím partnerem z minulosti.

b) Snaha neopakovat násilný vztah

Respondentky měly problém vnímat své nové partnery takové, jací opravdu byli. Jejich kritérium pro posouzení, zda je partner dobrý či špatný, spočívalo v tom, zda tato osoba byla v něčem podobná násilníkovi z minulého vztahu či ne. Mnoho

respondentek rovněž zmínilo, že měly problém se emocionálně otevřít novému partnerovi, dokud si nebyly jisté, že není stejný jako zneužívající partner. Velká část také uvedla, že se v novém vztahu pokoušela chovat se opačným způsobem než v minulém násilném vztahu, aby se vyhnula případnému násilnému incidentu.

c) Přetrvávající hluboké jizvy

Navzdory snaze vymanit se z násilného vztahu z minulosti některé respondentky zažívaly i v současném vztahu flashbaky, kdy vzpomínaly na incidenty ze svých násilných vztahů, a to většinou při podobných situacích či při konfliktu se svým současným partnerem. Mnohé z nich byly překvapeny, že se i v současném vztahu chovaly při konfliktech velice submisivně a podřízeně (např. se omlouvaly za něco, co nebyla jejich chyba).

3) Snaha uniknout násilné minulosti

Většina obětí vynaložila veškerou energii, aby utekla minulosti násilného vztahu a co nejvíce eliminovala jeho důsledky.

a) Život ve stínu násilníka

I po ukončení násilného vztahu většina obětí čelila neustálému sledování a snahám o kontakt ze strany násilného partnera, a to buď prostřednictvím sociálních sítí či přes společné přátele. To v obětech vzbuzovalo nadále strach, hněv a pocity úzkosti, čímž byly zasaženy také jejich nové intimní vztahy.

b) Snaha ochránit nového partnera před násilníkem

Ve většině případů se noví partneři obětí stali rovněž cílem útoku jejich bývalého násilného partnera. Velká část respondentek odmítla přijmout pomoc ze strany svého současného partnera a zaměřovala se především na to, aby jej ochránila.

4) Učení se zdravému partnerskému vztahu

Některé oběti byly schopny vybudovat si nové a zdravé intimní vztahy.

a) Pochopení, že jejich předchozí vztah byl násilný a abnormální

Některé oběti si uvědomí, že jejich předchozí vztah byl abnormální až v momentě, kdy vstoupí do zdravého intimního vztahu. Mnoho z nich uvedlo, že až tato zkušenost jim přinesla objektivnější pohled na svůj předchozí vztah.

b) Návrat k sobě

Oběti, které započaly zdravý intimní vztah, na sobě začaly pociťovat, že jejich postoje, myšlenky a chování, které si utvořily v době, kdy byly v násilném vztahu, postupně mizí a začínají se vracet ke svému „původnímu já“, které považovaly za sebevědomé a energické.

5) „Něco je zase špatně.“

Některé respondentky zažily partnerské násilí také ve svém dalším partnerském vztahu (jak v roli oběti, tak v roli pachatele).

a) Opakování násilí

Některé oběti uvedly, že uplatňovaly stejné násilné chování na svých nových partnerech, jako na nich samotných uplatňoval jejich bývalý partner, čímž byly samy šokovány. Jiné respondentky zase zažily opakovanou viktimizaci, což jim způsobilo hluboký pocit frustrace, studu a hněvu.

b) „Jsem ta, která dělá z ostatních násilníky.“

Respondentky, které zažily viktimizaci ve více svých partnerských vztazích, vyjádřily extrémně negativní pocity. Mezi frustrací, hněvem a úzkostí dominovala především vina. Respondentky si začaly myslet, že to ony se dopustily chyby, a že něco v nich dělá z normálních lidí násilníky. Tyto oběti pak vyjádřily extrémní úzkost a pocity strachu z dalšího případného partnerského vztahu.

4. INTERVENCE A PREVENCE PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Příčiny, důsledky, podoby a průběh partnerského násilí jsme si již vymezili v předchozích kapitolách. Jak ale tento problém řešit a jak mu předcházet? V této kapitole se budeme věnovat dostupné pomoci obětem (ale také pachatelům) partnerského násilí. Zaměříme se především na psychologickou formu pomoci a vzhledem k velké obsáhlosti tématu se vyhneme legislativnímu rámci. Také si zde uvedeme, jaké existují formy prevence, a jak sestavit efektivní preventivní program zaměřující se právě na naši cílovou skupinu – adolescenty.

4.1 Pomoc obětem partnerského násilí

Jako první bývají v kontaktu s obětí násilí většinou zdravotníci a policisté (Marvánová - Vargová et al., 2008), ale později je zapojena do řešení problému zpravidla celá intervenční struktura dané lokality (státní zastupitelství, intervenční centra, Probační a mediační služba ČR, manželské a rodinné poradny, městská policie a policie ČR, neziskové organizace, atd.). Pro efektivní pomoc a vyřešení tohoto problému je nezbytná multidisciplinární spolupráce mezi těmito subjekty, která by měla probíhat jak na úrovni jednotlivých případů, tak na vyšší institucionální úrovni (Kotková, 2014).

Všechny profese, které se touto problematikou zabývají, by měly být obeznámeny se specifiky komunikace s oběťmi partnerského násilí. Kromě policistů a pracovníků pomáhajících profesí je zde důležitá také role advokátů a právníků, a to zejména v případech, kdy jsou spolu partneři sezdáni, mají děti či společný majetek. V tomto případě se na ně aktéři obracejí se žádostí o zastupování ve věcech úpravy poměru k nezletilým dětem, rozvodového řízení či majetkového vyrovnání. Proto by i tyto osoby měly být obeznámeny s jistými odlišnostmi, které jsou pro oběť a pachatele násilí specifické, aby věděli, jak se na násilí ptát a jaká opatření navrhnout.

Efektivní pomoc obětem partnerského násilí by měla zahrnovat tyto tři kroky:

1. **Identifikace rizikových faktorů** – Vzhledem k tomu, že většina pachatelů se v partnerském vztahu chová ve skutečnosti jinak než na veřejnosti, a že oběť často samotné násilí zlehčuje či úplně popírá, je velice důležité pro účinnou pomoc a ukončení cyklu násilí tento jev umět pojmenovat a identifikovat. Policisté, zdravotníci, sociální pracovníci, psychologové i ostatní profese, které přicházejí

do kontaktu s tímto fenoménem, by měly rozpoznat, zda ve vztahu dochází k násilí. Policie ČR dnes využívá metodu zvanou **SARA DN**, která vznikla ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí. Tato metoda je pomocným nástrojem při určení, zda k násilí v partnerském vztahu skutečně došlo, a také je nápomocná při policistově rozhodování o vykázání pachatele ze společného obydlí na dobu deseti dní⁸, pokud vyhodnotí budoucí možné ohrožení oběti (Marvánová - Vargová et al., 2008). Dnes jsou již policisté na řešení incidentů partnerského a domácího násilí připraveni. Jsou pro ně organizována speciální školení zaměřená výhradně na tuto problematiku, jejichž součástí jsou mimo právních a administrativních specifik tohoto fenoménu předvedeny modelové situace, se kterými se mohou v praxi setkat (Policie České republiky, 30. března 2010). Ve výjezdových vozech mají instruktážní karty s praktickými doporučeními pro výjezd, letáky pro ohrožené osoby, instrukční kartu SARA DN, tiskopisy pro vykázání pachatele, atd. Rovněž jsou poučeni o tom, jak komunikovat s osobou násilnou i ohroženou, a že s oběťmi domácího násilí je potřebné pracovat jinak než s oběťmi jiných trestných činů (Ševčík & Špatenková, 2011).

2. **Vypracování a aktualizace bezpečnostního plánu** – Po provedení identifikace násilí v partnerském vztahu je potřebné přistoupit k bezpečnostnímu plánu, který je vytvořen s ohledem na individuální situaci ve vztahu. Jeho cílem je minimalizace dalšího ohrožení oběti tehdy, pokud osoba ohrožená a osoba násilná spolu stále sdílí domácnost. Bezpečnostní plán se zaměřuje na zmapování zdrojů oběti a vytváří efektivní strategie, které oběť může v případě dalšího ohrožení násilným incidentem využívat. Pro vypracování bezpečnostního plánu je nezbytná znalost povahy útoků a okolností, za kterých k nim dochází. Také je potřebné znát možnosti ochrany a akutní pomoci oběti v jejím blízkém okolí (Bednářová et al., 2009). Bezpečnostní plán by měl být průběžně aktualizován podle změn, ke kterým v násilném vztahu dochází. Zahrnuje především:

- a) zajištění bezpečí oběti doma, pokud s partnerem stále sdílí domácnost (naučení oběti rozpoznat včas varovné signály blížícího se incidentu, zmapovat možnosti útěku, poskytnout kontakt na krizové linky, poučit o potřebnosti informovat o násilí okolí, atd.),

⁸ Vykázání dle zákona č. 135/2006 Sb.

- b) zajištění všech náležitostí při odchodu od násilného partnera (naplánování odchodu, založení vlastního bankovního účtu, zajištění kopie či originálů všech dokladů a důležitých dokumentů, vyřešení situace ohledně společných dětí, zanechání partnerovi pouze písemnou zprávu o odchodu, atd.),
- c) zajištění bezpečí oběti po odchodu od násilného partnera (minimalizovat s pachatelem jakýkoliv kontakt, změna telefonního čísla, v případě stalkingu nahradit obvyklé cesty do práce a domova za jiné, atd.),
- d) případně zajištění bezpečí pro společné děti (informování škol a školek o tom, které osoby jsou oprávněné je vyzvedávat, poučení dětí, aby nechodily ze školy samy, atd.).

3. **Poradenská a terapeutická práce s obětí** - I přesto, že se oběť třeba již nevyskytuje v bezprostředním nebezpečí z hlediska násilných incidentů ze strany násilného partnera, je nutné brát v potaz také psychologické důsledky, které na ní mohla zkušenost s násilným vztahem zanechat. Proto je nutná jak primární (akutní), tak i dlouhodobá práce s obětí, kterou dnes (mimo jiné) poskytují specializovaná centra (Marvánová - Vargová et al., 2008).

a) Krizová intervence

Krizová intervence poskytuje primární pomoc obětem partnerského násilí. Může být poskytována dvěma formami – v přímém kontaktu nebo po telefonu. Pracuje s klienty v akutní krizi a klade si za cíl především zastavit jejich kontraproduktivní chování, uspořádat a objasnit jejich prožívání a situaci, ve které se nachází, a nakonec jim napomoc v řešení problému. Pracovník by se neměl stavět do role poradce, ale měl by oběť vést k tomu, aby byla schopna s pomocí a podporou vyřešit situaci dle vlastního uvážení (Bednářová et al., 2009). Úkolem postupů krizové intervence je zajistit bezpečí a odvrátit bezprostřední ohrožení oběti. V případě potřeby napomáhá oběti vyhledat dostupné zdroje psychologické pomoci (např. nejbližší specializované poradny) či zmapovat možnosti přechodného ubytování (rodina, azylové domy).

b) Individuální terapeutická/poradenská práce s obětí partnerského násilí

Hlavním cílem dlouhodobé práce s obětí partnerského násilí bývá postupné vyrovnání se s traumatickými důsledky prožitých událostí. Pro tuto práci existuje několik pravidel a doporučení. Oběť se mnohdy ostýchá mluvit o svých zkušenostech s cizím člověkem, proto je vhodné zajistit při kontaktu bezpečnou a klidnou atmosféru a nehodnotit negativně její počínání, nýbrž přistupovat k ní s pochopením a být dobrým posluchačem. Zároveň je však třeba vyjádřit odmítavý postoj k partnerskému násilí a vysvětlit ji, že nikdo si nezaslouží tyto situace prožívat. Dobré je také sdělit oběti, že podobnou zkušenost má mnoho jiných osob, tudíž v tom není sama. Jestliže oběť stále setrvává v násilném vztahu, měli bychom ji poučit o typickém cyklu partnerského násilí, aby pochopila, že je velká pravděpodobnost opakování incidentu. Neměli bychom přebírat za oběť odpovědnost a nutit ji do opuštění vztahu, pokud ho sama opustit nechce. Oběť potřebuje první svůj problém identifikovat, získat na něj určitý náhled, a až v té době je připravena vztah opustit. V případě touhy oběti násilného partnera opustit je vhodné ji podpořit (oběti bývají často násilným partnerem znejišťovány ohledně svých rozhodnutí) a doporučit nezbytné kroky, které by měla před odchodem učinit (viz „bezpečnostní plán“). V případě, že již oběť partnera opustila, ale rozhodla se k němu navrátit, neměli bychom ji odsuzovat (Marvánová - Vargová et al., 2008). Velká část obětí partnerského násilí se k partnerovi vrací opakovaně, jelikož na něm bývá emocionálně i ekonomicky závislá. Proto je pro ni důležité vědět, že i za těchto okolností se na nás může stále obrátit (Gjuričová et al., 2000). Celkově bychom oběť měli orientovat na budoucí malé cíle vedoucí ke změně. Neměly bychom ji radit, ale spíše podporovat v nalezení vlastní cesty. Dobré je se vyhnout utěšování (vyvolává pocit nepochopení), litování, slibování nesplnitelného, milosrdným lžím, jakémukoliv vynucování jednání, spěchu, vyčítání a obviňování. Také bychom měli oběti přizpůsobit svůj slovník a nadbytečně nepoužívat při rozhovoru odborné termíny. Pokud je obětí násilí žena, je vhodnější, aby pohlaví pracovníka bylo rovněž ženské (Bednářová et al., 2009).

c) Práce s obětí partnerského násilí ve skupině

Práce ve skupině může hrát významnou roli při uzdravování emočních obtíží obětí. Skupina dává oběti nejen pocit sociální podpory, ale poskytuje jí možnost bez ostychu mluvit o svých zkušenostech, a zároveň naslouchat ostatním. Oběť tedy může pochopit, že stejné problémy sdílí také ostatní lidé. Zpětná vazba od skupiny pak napomáhá přehodnotit postoje, které oběť v násilném vztahu udržovala. Skupinová práce je velmi vhodná pro oběti sociálního násilí (izolace), jelikož mimo jiné zprostředkovává komunikaci s okolním prostředím (Marvánová - Vargová et al., 2008).

4.1.1 Intervenční centra

Tato centra⁹ jsou určena pro osoby ohrožené domácím (partnerským) násilím, které hledají pomoc, radu a informace, jak svou situaci řešit. V tomto případě se mohou dle vlastní potřeby telefonicky, písemně či osobně obrátit na intervenční centrum, které přísluší kraji, ve kterém žijí. Rovněž jsou určena pro osoby, které jsou v ochranném režimu „vykázání“ (pachatel byl ze společného bydlíště vykázán Policií ČR). V tomto případě po doručení Úředního záznamu (nejpozději do 24 hodin) pracovníci příslušného intervenčního centra kontaktují ohroženou osobu a nabídnou jí své služby (nejpozději do 48 hodin). Je na individuálním rozhodnutí ohrožené osoby, zdali tuto nabídku přijme či nikoli. Intervenční centra těmto osobám nabízejí přechodnou odbornou pomoc a nehmotnou podporu psychologické, sociální a právní povahy (sociálně terapeutická činnost, pomoc při uplatňování práv a obstarávání osobních záležitostí, v případě potřeby zprostředkovává ubytování v azylových domech, atd.). Rovněž tato centra koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje a v případě „vykázání“ spolupracují také s Policií ČR. Osoba ohrožená může svou situaci konzultovat s proškolenými pracovníky (psychology, právníky, sociálními pracovníky, koordinátory pro domácí násilí) a může při kontaktu s intervenčním centrem vystupovat anonymně (Bílý kruh bezpečí o.s., 1. listopadu 2009)¹⁰.

⁹ Adresář intervenčních center roztržiděných dle krajů naleznete zde: <http://www.domaci-nasili.cz/>.

¹⁰ Adresář neziskových organizací poskytujících širokou škálu služeb pro osoby ohrožené domácím (partnerským) násilím naleznete zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-nasili-neziskove-organizace-poskytujici-pomoc-obetem-domacihonasili.aspx>.

4.2 Intervenční programy pro osoby s násilným chováním ve vztazích

V České republice dnes existují také nejrůznější intervenční programy pro pachatele partnerského násilí, které se donedávna realizovaly pouze v zahraničí. Například Diakonie Českobratrské církve evangelické nabízí nejen individuální, párové a skupinové terapie, ale také probační a resocializační program zvaný „Stop násilí“, který napomáhá pachatelům porozumět a rozpoznat své agresivní chování, a následně si osvojit konstruktivní způsoby řešení své agrese a vztahových konfliktů, a to za účelem omezení rizika výskytu dalších násilných incidentů. Terapie probíhají v SOS centru za finanční podpory Ministerstva spravedlnosti České republiky (Diakonie Českobratrské církve evangelické, nedat.). Také Spondea, o.p.s. spustila v roce 2013 program „ONA“, který nabízí klientům bezplatné individuální a skupinové terapie pro zvládnání hněvu a agresivního chování ve vztazích (Spondea, o.p.s., nedat.). Někteří pachatelé mohou být motivováni zapojit se do těchto programů dobrovolně, jiní to mohou mít nařízeno soudně (probační programy). Názory na povinnou účast pachatelů v těchto programech se různí. Někteří odborníci tvrdí, že nucením pachatelů absolvovat tyto kurzy se jejich chování nezmění, pokud sami nejsou ke změně motivováni. Probační služba však argumentuje tím, že je to mnohdy jediná metoda, jak pachatele donutit se nad svým chováním alespoň zamyslet (Conwayová, 2007). Častou motivací pachatelů zapojit se do těchto programů dobrovolně bývá strach z odsouzení okolím, strach z opuštění partnerem/partnerkou, snaha o mírnější trest nebo opravdová lítost a přání se změnit (Marvánová - Vargová et al., 2008).

4.3 Párová terapie

Možná je také párová terapie, na kterou dochází oběť i pachatel současně. Ta se zabývá především oboustranným vlivem partnerů na chování toho druhého (Conwayová, 2007). Bývá účinná pouze v tom případě, kdy násilí ve vztahu není dosud dlouhotrvajícím jevem a není příliš závažné. Oběť musí mít ve vztahu stále jistou autoritu a pachatel musí cítit silnou touhu změnit se. Pachatel v párové terapii přejímá zodpovědnost za své násilné chování a oběť za svou bezpečnost. Oba partneri se pak učí zaznamenávat prvotní signály hrozícího nebezpečí násilí, kdy ještě mohou změnit své chování, aby násilnému incidentu předešli. Terapie je zaměřena také na změnu vzájemných očekávání, způsobů komunikace a vztahu samotného (Gjuričová et al., 2000).

4.4 Prevence partnerského násilí

V posledních letech se rostoucí počet výzkumů snaží získat co nejvíce informací o nejrůznějších formách intervence v případech partnerského násilí. Ty se většinou týkají skupinové či individuální práce s obětí nebo intervenčních programů zaměřených na pachatele partnerského násilí (často soudně nařízenými), které mají za cíl změnu postojů a přesvědčení zasažených osob, a to se záměrem minimalizovat budoucí výskyt tohoto jevu (Ogunsiji & Clisdell, 2017; Whitaker, Murphy, Eckhardt, Hodges, & Cowart, 2013).

Intervence v případech partnerského násilí je sice důležitým, avšak ne ve všech případech úspěšným a trvalým řešením tohoto celospolečenského fenoménu. Proto je důležité věnovat pozornost včasné primární prevenci, která může předejít jeho výskytu (Whitaker et al., 2013). Prevenci můžeme rozdělit na tři stupně – primární, sekundární a terciární. Poslední dva zmíněné stupně jsme si již částečně vymezili v předchozí kapitole.

Primární prevence má za úkol eliminovat výskyt nových případů partnerského násilí v populaci (Ševčík & Špatenková, 2011). Problémem však je, že nejenže jsou preventivní služby poměrně málo nabízeny (oproti těm intervenčním), ale také neexistuje dostatečné množství výzkumů, které by se zaměřovaly na hodnocení efektivity těchto preventivních programů (Whitaker et al., 2013). I preventivní programy mohou být neefektivní, pokud nebudou brát v potaz kontext socioekonomických, hospodářských, kulturních, historických a politických podmínek dané lokality a cílové skupiny (De Grace & Clarke, 2012; Mannell & Dadswell, 2017). Jako příklad můžeme uvést kontext zavedené normy genderové nerovnosti v zemích, kde je násilí páchané na ženách považováno za normální součást intimních vztahů. Tyto země jsou pak velmi rizikové v rámci výskytu partnerského násilí a je potřebné tomuto faktu preventivní programy přizpůsobit (Jewkes, 2002). Je vhodné si předem vymezit formu partnerského násilí, na kterou je prevence zacílena (psychické, fyzické, sexuální, sociální, ekonomické, atd.), jelikož se mezi sebou liší jak v projevech, tak i závažnosti (Foshee & Reyes, 2009). Rovněž je pro úspěšnou aplikaci efektivních preventivních opatření nezbytné znát nejnovější odborné poznatky týkající se této problematiky, a především se vyhnout stereotypům – např. těm genderovým (agresorem je zpravidla muž a obětí je vždy žena), či paradigmatu, které nás nutí jasně vymezit osobu agresora a osobu oběti, ačkoliv 40-60 % hlášených případů partnerského násilí je obousměrných. Pouze pokud budou odborníci brát v potaz tato fakta, mohou pak realizovat efektivní preventivní programy a vyvrátit laické veřejnosti mnoho mýtů, které se s jevem

partnerského násilí pojí (Dutton, 2012). Tím pak mohou potenciálním obětem pomoci ve včasné identifikaci varovných signálů a rizikových faktorů, které by mohly předvídat nástup partnerského násilí (Dutton, 2012; Owen, Antle, & Quirk, 2017).

Úspěšnost primární prevence však samozřejmě nezávisí pouze na kvalitě zpracování preventivních programů. Mannell a Dadswell (2017) uvádějí, že prevence i intervence tohoto jevu je ovlivněna také sociálními, symbolickými a materiálními faktory, které působí na cílovou skupinu obyvatel. Tyto faktory souvisí s tím, jak bude cílová skupina jedinců reagovat na možný výskyt či způsoby řešení tohoto problému. Sociální faktory zahrnují předchozí zkušenost s partnerským násilím ve své primární rodině (rizikový faktor) a postoje k partnerskému násilí u svých blízkých přátel či členů dané komunity. Pokud se tedy jedincovo blízké sociální prostředí bude k tomuto jevu stavět negativně, účinnost primární prevence tím podpoří, pokud pozitivně, naopak. Symbolický rozměr zahrnuje kulturní a sociální normy, ideologie a styly chápání okolního světa. Materiální faktory pak odkazují na to, do jaké míry jsou jedinci materiálně závislí na svém partnerovi (např. finanční závislost žen na jejich manželech).

Sekundární prevence se zaměřuje na včasnou identifikaci (diagnostiku) tohoto jevu a následnou účinnou intervenci, která by měla zabránit zhoršování situace a negativním následkům. Rovněž se zabývá potenciálně ohroženými skupinami obyvatel za účelem snížení rizika budoucích útoků. Může mít podobu zmíněné krizové intervence, terapie či poradenství (individuálního i párového).

Terciární prevence má za cíl odstranit či zmírnit již existující dopady partnerského násilí, reintegrovat zasažené osoby do společnosti a zvýšit kvalitu jejich života. Zahrnuje resocializační činnosti, podporu při svépomocných aktivitách, zmíněnou reintegraci, reedukaci, sociální rehabilitaci a nejrůznější sociální opatření (komplexní péči o zasažené osoby zahrnující ubytování, sociální služby, sociální dávky, atd.). Zařazují se zde rovněž resocializační a reedukační programy pro násilné osoby (Ševčík & Špatenková, 2011).

4.4.1 Primární prevence u dospívajících jedinců

Jelikož se tato práce zaměřuje na partnerské násilí mezi dospívajícími, je vhodné do ní zahrnout kapitolu, která se zabývá primární prevencí zacílenou právě na toto vývojové období.

Údaje z nejrůznějších výzkumů totiž naznačují, že se významná část případů partnerského násilí začíná objevovat již v období dospívání (Foshee & Reyes, 2009; Whitaker et al., 2013). Podle Howarda a Wanga (2003) zažije nějakou formu partnerského násilí přinejmenším každý čtvrtý adolescent. Riziko zasažení začíná v adolescentních letech a vrcholí v mladém dospělém věku (O'Leary, 2006), kdy sklon k páchání partnerského násilí má pak tendenci přetrvávat v čase (Caetano, Field, Ramisetty-Mikler, & McGrath, 2005). Právě z tohoto důvodu se velká většina preventivních opatření doposud zaměřila na adolescenty a mladé dospělé, jelikož představují nejvhodnější cílovou populaci k včasné a úspěšné prevenci tohoto jevu (De Grace & Clarke, 2012; Dutton, 2012; Foshee & Reyes, 2009; Owen et al., 2017; Whitaker et al., 2013).

Je důležité zmínit, že jelikož může k partnerskému násilí docházet pouze mezi dvěma osobami v důvěrném partnerském vztahu, prevence se obvykle nezaměřuje a nebere za součást partnerského násilí (kyber)šikanu jedinců opačného pohlaví, která je pro toto vývojové období charakteristická (Whitaker et al., 2013).

Dle dostupných zdrojů na českých základních a středních školách již některé preventivní programy proběhly (např. projekt „Bezpečně ve vztazích“ z.ú. ACORUS nebo edukativní program poradny Magdala), což ukazuje, že i v České republice se tímto problémem začali odborníci zabývat (Arcidiézní charita Praha, 4. května 2018; ACORUS, z.ú., nedat.). Spondea, o.p.s. dokonce v rámci projektu „Násilí – věc (ne)veřejná“ (2014-2016), který se z velké části zaměřoval právě na školní mládež a studenty, podpořila prevenci partnerského násilí formou online herního modulu (PC hry), ke kterému byl dostupný také doprovodný odborný materiál¹¹. Tento inovativní způsob preventivního působení se snažil přizpůsobit současným zájmům a komunikačním prostředkům cílové skupiny (Spondea, o.p.s., nedat.). Nicméně, dle dohledatelných informací je realizace těchto programů spíše raritní záležitostí a neodpovídá faktu, že (dle nedávného výzkumu) 33 % českých dospívajících zažilo nějakou formu partnerského násilí ve svém minulém či současném vztahu (proFem,2018). Z tohoto důvodu by byl vhodný zvýšený zájem o tuto problematiku a realizace četnějších preventivních programů.

¹¹ Hra nesla název „Tajemství zavřených dveří“ a bylo ji možno zdarma stáhnout do mobilního telefonu přes aplikace Google Play a App store.

Hlavní principy efektivních preventivních programů u dospívajících

Pro realizaci efektivního preventivního programu, který by opravdu ovlivnil chování a postoje adolescentů k partnerskému násilí, je zapotřebí dodržovat několik principů.

1) Teoretický základ

Abychom mohli předcházet problému partnerského násilí, je nezbytné porozumět rizikovým faktorům, které mají vliv na jeho případný výskyt. Znalost těchto rizikových faktorů nám pak umožňuje navrhnout odpovídající preventivní program. Je důležité zaměřit se na ty rizikové faktory, které mohou být prevencí skutečně eliminovány (např. nadměrné užívání alkoholu) na rozdíl od fixních rizikových faktorů, jako je pohlaví nebo národnost (De Grace & Clarke, 2012). Účinné preventivní programy by měly mít teoretické zdůvodnění a měly by být založeny na empirickém výzkumu. Tyto teorie jsou dvojího typu. Ty, které se zaměřují na příčiny specifického problému (etiologické) a ty, které řeší nejlepší způsoby, jak tato těmto rizikům předcházet (intervenční). Pravděpodobně tři nejvlivnější etiologické teorie spojené s preventivními programy jsou teorie sociálního učení, feministická teorie a teorie attachmentu.

Teorie sociálního učení říká, že násilí projevující se v adolescenci má příčinu již v raném dětství, kdy proces zahrnuje pozorování tohoto chování (většinou ve své primární rodině), napodobování tohoto chování, a následně jeho posílení (formou odměny, pochvaly, osobního užítku).

Podle feministické teorie vzniká partnerské násilí vůči ženám z hluboce zakořeněných přesvědčení o sekundárním postavení žen v naší společnosti a z patriarchální role mužů.

Teorie attachmentu zase tvrdí, že partnerské násilí se vyvíjí z vnitřních modelů vycházejících z nejistých vztahů s primárními pečovateli v raném dětství (většinou s matkou). Programy založené na této teorii se zaměřují především na vedení adolescentů k nenásilné regulaci svých emocí, informování o cyklu a důsledcích partnerského násilí a ma pomoc s rozvíjením zdravých kognitivních vztahových modelů.

2) Komplexnost

Zaměření účinných preventivních programů by mělo být komplexní a mělo by se zaměřovat na více kritických domén, které ovlivňují vývoj a chování adolescentů, kterému

máme za cíl zabránit. Je třeba tedy začlenit do programů více komponent řešení nejrůznějších rizikových faktorů.

3) Variabilní metody výuky

Úspěšné jsou u dospívajících ty preventivní programy, jejichž obsah je plně v souladu s konkrétním problémem, jsou-li interaktivní, posilující osvojování nejrůznějších dovedností, a především ty, které vyžadují samotnou aktivitu a zapojení účinkujících adolescentů (Nation et al., 2003). Velká variabilita interaktivních metod výuky (např. hostující řečníci, videa, nácvik modelových situací, atd.) adolescenty zpravidla mnohem více zaujmou a udrží jejich pozornost, tudíž z nich mohou mít i daleko větší prospěch.

4) Dostatečné dávkování

V současné době ještě neexistuje dostatek empirických výzkumů, které by předkládaly, jak dlouho má preventivní program trvat, aby měl odpovídající dopady na svou cílovou skupinu. Obecně však platí, že ideální doba trvání preventivního programu (celkový počet hodin a sezení, délka jednotlivých sezení, délka období mezi jednotlivými sezeními, délka celého prevenčního programu) by se měla odvíjet od výše rizika spojeného s účastníky (De Grace & Clarke, 2012).

5) Zaměření na vztahy

Efektivní preventivní programy pro dospívající se zaměřují na budování a posilování klíčových vztahů v životě účastníků: vztahy s vrstevníky, rodiči nebo učiteli. Tyto programy jsou speciálně navrženy tak, aby povzbudily adolescenty k rozvoji pozitivních interpersonálních vazeb k lidem ve svém prostředí, a tím posílili také kvalitu jejich (budoucích) romantických vztahů.

6) Správné načasování

Velice důležité je si také určit, v jakém věku u adolescentů s prevencí začít. Preventivní programy by měly být zahájeny včas, aby měly efektivní dopad na vývoj problémového chování účastníků (Nation et al., 2003). Mnoho autorů doporučuje, aby se s prevencí začalo již od útlého věku, ideálně v raném dospívání, jelikož studenti této věkové kategorie doposud nezačali mít vážné partnerské vztahy, a proto je u nich snazší zabránit nástupu partnerského násilí (Close, 2005; De Grace & Clarke, 2012; Dutton, 2012; Foshee & Reyes, 2009).

Nation a kol. (2013) však uvádí, že je třeba si dávat pozor na to, abychom s prevencí nezačali příliš brzy. Hrozí totiž riziko, že dospívající účastníci budou příliš mladí na to, aby program brali vážně a skutečně si z něj odnesli potřebné informace a návyky.

7) Kontextové faktory

Funkční preventivní programy by měly být zkonstruované „na míru“ společenství a kulturním normám účastníků (Nation et al., 2003). Tato zásada efektivního plánování preventivních programů je důležitá především u vysoce rizikových skupin, jako jsou například etnické menšiny (De Grace & Clarke, 2012).

8) Dobře vyškolený personál

Nejslibnější preventivní programy jsou vedeny zaměstnanci, kteří jsou dostatečně vyškoleni v dovednostech nezbytných k provádění programu.

9) Vyhodnocení výsledků

Při plánování preventivních programů bychom nikdy neměli opomenout stanovení jasných cílů, se kterými pak můžeme porovnávat systematicky zdokumentované výsledky a zjistit, zdali daný preventivní program byl skutečně efektivní a naplnil zamýšlená očekávání (Nation et al., 2003). Hlavním cílem preventivních programů, které se zaměřují na adolescenty, bývá především zvýšit znalosti účastníků o formách a důsledcích partnerského násilí, změnit postoje podporující partnerské násilí a zvýšit dovednosti dospívajících ve zvládnání konfliktů (Weisz & Black, 2009). Hodnocení žádoucích důsledků těchto programů může být náročné, jelikož k objektivnímu hodnocení je možno dojít pouze dlouhodobým sledováním změn chování, a to nejlépe ve srovnání s kontrolní skupinou. Je to však nezbytný krok ke zvyšování efektivity preventivní činnosti (De Grace & Clarke, 2012).

5. OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Období dospívání znázorňuje důležitý přechod mezi dětstvím a dospělostí, ve kterém se odehrává mnoho biologických, psychických a sociálních změn. Toto vývojové období je v životě jedince velice specifické, proto je v rámci zaměření této práce nezbytné znát jeho základní charakteristiky. Zaměříme se především na socializaci a utváření vztahů, které v dospívání prochází velkou změnou. Taktéž si zde krátce charakterizujeme proces utváření postojů v adolescenci. Tyto kontextové faktory nám napomohou utvořit si ucelený pohled na to, čím si jedinci v tomto období prochází, jakou podobu mají jejich vztahy, co je může v utváření názorů/postojů ovlivňovat, a jaká rizika tyto aspekty mohou představovat pro výskyt partnerského násilí v tomto vývojovém období.

5.1 Členění období dospívání

Autoři se většinou neshodují v členění tohoto vývojového období. Například Vágnerová (1999) rozděluje období dospívání na pubescenci (11-15 let) a adolescenci (15-20 let), kdy vstup do fáze adolescence je biologicky ohraničen pohlavním dozráním jedince. Stejně tak dělí toto období i Langmeier a Krejčířová (2006), kteří ještě pubescenci člení na fázi prepuberity (u dívek končí menarché přibližně v 13 letech, u chlapců první polucí cca v 15 letech) a fázi vlastní puberty (13-15 let – do dosažení reprodukční schopnosti).

V této práci však budeme vycházet z rozdělení podle Macka (2003), který období dospívání člení na ranou, střední a pozdní adolescenci. Obecně však lze konstatovat, že období dospívání individuálně začíná mezi 10-11 rokem a končí 19-20 rokem života.

1) Raná adolescence

Tato fáze začíná v 10-11 letech (podle datování prvních biologických a fyzických změn) a končí v 13 letech života. Je charakteristická nastartováním pohlavního dozrávání a prvním výskytem sekundárních pohlavních znaků. V rámci právě projeveného sexuálního pudu se zvyšuje zájem o vrstevníky opačného pohlaví. Další změna se objevuje na poli vývoje kognitivních procesů. Dospívající začínají být schopni uvažovat hypoteticky o různých možnostech řešení problémů, dokonce i o těch, které reálně neexistují. Sebeúcta bývá v tomto období velmi labilní a zranitelná. V období mezi 12 a 14 rokem mladý adolescent vstupuje do stadia tzv. skupinové identity, kdy svou vlastní identitu postupně napomáhá vytvářet prostřednictvím ztotožnění se s nějakou skupinou. Pokud jej vrstevnická skupina akceptuje

a přijme, usnadňuje to i jedincovu sebeakceptaci. Ke konfliktu mezi rodičem a jeho dospívajícím dítětem přispívá také tzv. egocentrismus adolescenta, který je nesilnější na konci rané adolescence (Macek, 2003). Ten se projevuje hyperkritičností, vztahovačností a sebeklamem, že myšlenky, pocity a zkušenosti adolescenta jsou zcela výjimečné (Vágnerová, 1999). Řada rodičů pak dělá tu chybu, že se snaží ještě více zvýšit kontrolu nad svým dítětem, což přispívá k eskalaci napětí a častějším konfliktům.

2) Střední adolescence

Střední adolescence je většinou datována od 14 do 16 let věku. Toto období je charakteristické neustálými sklony polemizovat, a hodnocením sebe i ostatních. Důležité pro toto období je hledání vlastní identity, které se promítá do specifického oblékání, a je charakteristické odlišným chováním či preferencí poslouchání specifické hudby. Začínají zde první romantické vztahy, které jsou spíše povrchnějšího charakteru.

3) Pozdní adolescence

Pozdní adolescence je typická pro časové rozmezí 17-20 let. V této fázi již dospívající pomalu směřuje k dospělosti, jelikož ukončuje své vzdělání a snaží se nalézt profesní uplatnění. Více než kdy dříve se začíná zamýšlet nad svou osobní perspektivou jak v oblasti pracovní, tak i partnerských vztahů (Macek, 2003), které jsou již hlubší erotické povahy a mají většinou dlouhodobější trvání (Langmeier & Krejčířová, 2006).

5.2 Utváření postojů v období dospívání

Postoje do značné míry ovlivňují a determinují naše chování a jednání. Pokud tedy máme právě např. k partnerskému násilí postoj kladný (který přejímáme z primární rodiny či vrstevnické skupiny), dostáváme se do rizikové skupiny ohrožených osob jak z pozice oběti (která ho z tohoto důvodu může tolerovat), tak pachatele (který ho bez výčitek může uplatňovat na svém protějšku). V této kapitole si proto krátce specifikujeme, jak postoje definujeme a jak mohou být ovlivněny prostředím, ve kterém se pohybujeme a vyrůstáme.

Vágnerová (2004, s. 291) definuje postoje jako „*přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícímu specifickému způsobu chování v různých situacích, resp. ve vztahu k nějakým objektům*“. Tyto získané dispozice pak hrají velice důležitou roli v psychické integraci jedince.

Každý postoj má 3 komponenty:

- a) **Kognitivní** (smýšlení), která zahrnuje poznatky o objektu postoje.
- b) **Emotivní** (afektivní), která zahrnuje emoce, které objekt v subjektu vzbuzuje.
- c) **Konativní** (behaviorální), která zahrnuje pohotovost chovat se k objektu určitým způsobem.

Postoje tedy určují to, jaké emoce v nás vyvolávají určité jevy a subjekty, a jakým způsobem se k nim nakonec postavíme nebo zachováme (Nakonečný, 2009).

Vágnerová (2004) tvrdí, že postoje se primárně vytvářejí pomocí sociálního učení. Přejímáme je od ostatních lidí, zejména od těch, kteří jsou pro náš život významní, či je považujeme za autoritu. Postoje nejčastěji získáváme nápodobou a identifikací, upevňujeme je pak klasickým či instrumentálním podmiňováním (Nakonečný, 2009). Lidé obecně, a u dospívajících to platí přednostně, přejímají postoje převažující v sociální skupině, jíž náleží. V období dospívání bývá onou dominující skupinou parta kamarádů či skupina vrstevníků, se kterými dospívající přichází denně do kontaktu. Tyto utvořené postoje vycházejí z hodnot a norem dané skupiny (Vágnerová, 2004). Morální postoje dospívajícího jsou však stále více v souladu a morálními postoji primární rodiny adolescenta než jeho přátel (Říčan, 2006). Proto povaha postojů rodiny i vrstevníků (přátel, sociální skupiny, případně partnera) predikují i pozdější povahu postojů dospívajícího.

Postoje si však můžeme vytvořit i na základě vlastní zkušenosti. Čím větší emoční prožitek se pojí k danému subjektu, tím je tento utvořený postoj silnější. Emoce totiž v utváření postojů hrají důležitější roli než pouhé racionální zhodnocení (Vágnerová, 2004).

Přestože jsou postoje většinou produktem sociálního učení a za určitých podmínek se tedy ještě v dospělosti mohou změnit, subjektivně významné či extrémní postoje se v průběhu života většinou nemění, a pokud ano, často pod vlivem nějaké výrazné korektivní zkušenosti jako je psychické trauma nebo životní krize (Nakonečný, 2009). Pro období dospívání toto však neplatí, zde se postoje poměrně intenzivně rozvíjejí, takže jsou stále ještě lehce modifikovatelné (což může umožňovat snadnější intervenci v případě sociálně nežádoucích a problémových postojů). Dospívající bývají náchylní často právě k oněm extrémním a radikálním postojům. To si ale můžeme vysvětlit pro adolescenty tolik typickou snahou odlišit se za každou cenu a mít na vše jednoznačný názor (Taxová, 1987).

5.3 Socializace a vztahy dospívajících

Sociální role a vztahy s rodinou, vrstevníky a jedinci opačného pohlaví procházejí v tomto období velkou proměnou. Už raní adolescenti začínají odmítat nadřazenost autorit, kterou představují rodiče a učitelé, vůči nimž se často staví do opozice. Věčná polemika a intolerance k názorům dospělých je uspokojuje, jelikož potvrzuje hodnotu jejich vlastních schopností. Stejně jako se adolescent odpoutává od emocionální závislosti na své rodině, rapidně se v jeho životě zvyšuje význam a vliv vrstevnické skupiny. Velice často se srovnává s kamarády, které mnohdy využívá jako referenční model ve vztahu k vlastní roli v rodině („*Ale Honzovi rodiče dovolili jít na ten koncert, navíc může být venku do desíti hodin, to já už dávno musím ležet v posteli.*“). Tlak na rodiče je v tomto případě výrazem potřeby adolescenta nezískat horší pozici než ostatní a dostat se blíž k vytoužené nezávislosti, která přináší větší obdiv vrstevnické skupiny. Normy stanovené vrstevníky začínají mít přednost před normami stanovenými rodinou. Pro začlenění se do kolektivu je adolescent schopen udělat mnohé, jelikož porušení jeho norem se trestá vyloučením ze skupiny a izolací. V pozdní adolescenci se pak rozvíjí první erotické vztahy trvalejšího charakteru, které se společně s přátelskými vztahy stávají hlavním zdrojem emoční a sociální opory (Vágnerová, 1999).

5.3.1 Vztahy s rodiči a sourozenci

Jak již bylo řečeno výše, vztahy v období dospívání k vlastní rodině procházejí velkou změnou. Vztah dospívajícího se svou matkou má většinou jiný charakter než vztah se svým otcem. Adolescenti začínají odmítat matčino nadměrné pečovatelství, kontrolu a poskytování rad. Dcera v tomto období potřebuje podporu v rozvoji své ženské role, kdy matka jí může posloužit jako přijatelný vzor. Syn se vůči matce snaží vymezit, ale zároveň ji ochraňuje. Pro vztah otce a syna je zase důležité zdůraznění mužské identity. Významným milníkem je proměna fyzických znaků, kdy syn svého otce může přerůst či se stát fyzicky obratnější než on. Tento fakt otec může nést špatně, stejně jako matka zvyšující atraktivitu své dcery (Vágnerová, 1999). Ztráta vlivu na své dospívající děti a konfrontace mezi jejich budoucími perspektivami a rodičovými psychickými a fyzickými limity může přispívat k vlastní krizi středního věku (Macek, 2003). Reakce otce na dospívání své dcery může být různorodá. Buďto její ženské projevy odmítá nebo je akceptuje, což se promítá do žárlivosti na její dospívající ctitele.

Snaha dospívajícího vymanit se ze závislosti na rodičích a jeho náhlý nezájem vůči nim je často v očích rodičů důkazem nevděku a povrchnosti. Nutno však říci, že emancipace

od rodiny nevede k vymizení citové vazby, nýbrž k proměně infantilní závislosti na zralý a vyrovnaný citový vztah (Vágnerová, 1999). Jde o vývojově zcela přirozené chování, v rámci něhož získává adolescent pocit vlastní autonomie. Ačkoliv dospívající přejímá normy své vrstevnické skupiny, jeho hodnotová orientace a morální postoje jsou stále více v souladu s hodnotovou orientací a morálními postoji své primární rodiny než svých přátel (Říčan, 2006). Také pro něj rodiče zůstávají významným opěrným bodem při krizových situacích a významných rozhodnutích, přičemž o běžné každodenní problémy se zase dělí s vrstevníky (Macek, 2003).

Velmi důležitý je postoj, který rodiče zvolí k překotným vývojovým změnám svého dítěte. Není výjimkou, že adolescentovi, i přes jeho vyspělost, zůstává v rodině role malého dítěte. Rodič stále vyžaduje kompletní poslušnost, na druhou stranu má pocit, že je jeho dítě dost staré na převzetí určitých povinností. Adolescentovi tedy povinnosti nabývají, práva však nikoliv. To nevyhnutelně přispívá k dalším konfliktům (Vágnerová, 1999). Konflikty jsou v tomto období nevyhnutelné a v zásadě neškodí, pokud dospívající cítí, že může svobodně vyjadřovat své názory a rodiče na něj berou ohled. Vzájemná tolerance podporuje potřebu změny adolescenta a jeho sebezdokonalování, naopak nekompromisně zamítající přístup rodičů je spíše brzdí (Macek, 2003). Pokud je matka či otec příliš autoritativní, jejich dítě se může vyvinout v pasivního a submisivního jedince. Langmeier a Krejčířová (2006) dokonce uvádějí, že pokud rodiče nedovolí dítěti podstoupit proces emancipace, může dojít k proměně vztahu dítěte k rodiči, a to z lásky do nenávisti.

Další chybou bývá hyperprotektivní výchova, která může způsobit pozdější agresivitu dítěte (stejně jako již zmíněná observace násilného chování ve své primární rodině). Někteří rodiče neumožňují poznat svým dospívajícím dětem důsledky jejich chování, snaží se je chránit před vnějšími postihy v dobrém úmyslu, že to dítě pochopí a ocení. Reálným důsledkem však bývá to, že se jedinec naučí nepřebírat odpovědnost za své činy a svůj život, a nerespektovat hranice v rámci vztahu k ostatním osobám (Nováková, M., 7. září 2015).

Adolescenti si na rodičích nejvíce váží právě emoční stability a jednoznačnosti jejich chování, dále také upřímnosti, statečnosti a spolehlivosti (Vágnerová, 1999). K úplné separaci od rodičů by pak dle Říčana (2006) mělo dojít ke konci pozdní adolescence, a to přibližně mezi 19-20 rokem, kdy dojde také ke stabilizaci vzájemného vztahu mezi rodičem a dospívajícím.

Vztahy se sourozenci se v průběhu dospívání rovněž mění. Hodně však záleží na tom, jak moc si jsou sourozenci věkově vzdáleni. Pokud je věkový rozdíl do jednoho roku, stává se sourozenec pro dospívajícího velmi důležitou osobou v jeho životě, jelikož mají podobné zájmy, potřeby, postoje a reprezentují stejnou adolescentní kulturu. Vzájemně si také mohou sloužit jako opora v opozici vůči rodičům. Pokud má dospívající sourozence pouze jednoho, cítí k němu větší blízkost, než když je dětí v rodině více. Rizikový je však věkový rozdíl 2-3 roky, tehdy spolu sourozenci nejvíce soupeří a vztahy se mnohdy zhoršují. Důležité je také věkové pořadí dětí v rodině. Starší sourozenci působí jako určitý vzor, který zprostředkovává přechod do světa dospělých. Nejhůře vnímají podporu rodičů sourozenci prostřední, kteří mají pocit, že se pozornost zaměřuje hlavně na nejstaršího a nejmladšího sourozence (Macek, 2003).

5.3.2 Vztahy s vrstevníky

Vztah s vrstevníky je v tomto období velice unikátní, důležitý a těžko zastupitelný, jelikož nahrazuje rodičovskou oporu a zakotvuje dospívajícího v procesu vlastních biologických, psychických a sociálních změn. Tyto vztahy nemají až tak velkou hodnotu samy o sobě, ale jsou především prostředkem k hledání vztahu k sobě samému a nalezení vlastní autonomie (Macek, 2003).

Vrstevnická skupina také slouží k porovnání zkušeností a ukazuje dospívajícímu nejrůznější modely chování, které, pokud jsou sociálně žádoucí, rád napodobuje. Nutkavá snaha být za každou cenu součástí vrstevnické skupiny se projevuje značnou konformitou k jejím normám. Adolescenti se svým vrstevníkům snaží něčím imponovat, a tím získat svou roli ve vrstevnické skupině (bavič, vůdce, nejhezčí holka ve třídě), která se stává významnou součástí osobní identity (Vágnerová, 1999). Pokud začlenění proběhne úspěšně, dospívající získá ve skupině sociální status a zvýší se jeho pocit vlastní hodnoty, který se v tomto období odvíjí také od přesvědčení o vlastní atraktivitě a přitažlivosti pro spolužáky.

V rané adolescenci (10-13 let) začínají vznikat malé skupiny – party, které mají přibližně 6 členů s jednou vůdčí osobností, kterou ostatní členové obdivují a vzhlíží k ní. Party jsou typicky buď chlapecké, nebo dívčí. Ve střední adolescenci (14-16 let) již dominují větší smíšené skupiny o přibližně 20 lidech. Tyto skupiny spolu podnikají nejrůznější akce, na kterých si utvářejí prostor pro zahájení prvních erotických vztahů, jež jsou v tomto období brány za prestižní záležitost. V pozdní adolescenci (17-20 let) se již začínají objevovat první partnerské vztahy, které představují únikovou cestu z vrstevnických skupin. Velice časté je,

že skupinu jako první opouští a partnerské vztahy jako první navazuje její vůdce (Macek, 2003).

Mohou se objevit samozřejmě i případy, kdy vrstevnická skupina na adolescenta nemá pouze pozitivní vliv. Pokud se obdivovanými a vůdčími osobnostmi skupiny stanou jedinci vykazující problémové chování, ostatní členové skupiny se je s velkou pravděpodobností budou snažit napodobit. Důsledky se mohou projevit například v započetí konzumace alkoholu, kouření, užívání drog, ale i pácháním nejrůznějších trestných činů. Problémové chování vůdce skupiny jeho vrstevníci většinou podporují smíchem nebo jiným znamením souhlasu, čímž zvyšují riziko opakování problémového chování i v budoucnu (Lally & Valentine- French, 2017).

Dospívající mají touhu nejen patřit do vrstevnické skupiny, ale také s vrstevníky navazovat přátelské vztahy, které jsou variantou emoční vazby, jež umožňuje sdílet pocity a poskytuje jim důvěru a porozumění (Vágnerová, 1999). Blízkost a vyloženě přátelské vztahy jsou charakteristické spíše pro dívky než pro chlapce. Pro ty je přátelství přednostně kolektivní záležitostí a nejsou ve vztahu s vrstevníky na rozdíl od dívek tolik emocionálně angažovaní. Smíšená přátelství mezi chlapcem a dívkou nejsou tak častá, a pokud se objeví, jsou většinou spojena s očekáváním z jedné či druhé strany, že se z přátelství vyvine erotický/ partnerský vztah. Tyto vztahy jsou charakteristické značnou asymetrií (Macek, 2003).

5.3.3 První romantické a erotické vztahy

Partnerské (v adolescenci označujeme pojmem „romantické“) vztahy zahrnují v tomto vývojovém období široké spektrum projevů chování. Jedná se jak o „platonické lásky“, které jsou především naplní fantazijních představ dospívajícího, tak i reálné interpersonální vztahy krátkého či dlouhého trvání (Lacinová, Michalčáková, & Masopustová, 2008).

V rané adolescenci se chlapci a dívky vzájemně nevyhledávají. Charakteristické je zde spíše vzájemné soupeření. V této životní etapě nelze o trvalém partnerství hovořit (Chromý, 2010).

První romantické vztahy se většinou vytvářejí až v oněch smíšených heterosexuálních skupinách, které vznikají v období střední adolescence. Tyto vztahy mají většinou podobu krátkého „randění“, někdy též „skupinového randění“, kdy se více párů setkává najednou a podnikají nejrůznější aktivity (Lally & Valentine- French, 2017). Mezi oběma pohlavími jde

spíše o krátké epizody, v rámci kterých adolescenti testují zájem o druhého a touží přednostně po fyzické blízkosti (Chromý, 2010). Výzkum na 15letých dospívajících z roku 2008 ukázal, že nejčastější délka trvání vztahu v tomto období je dva týdny (Lacinová et al., 2008). Pro střední adolescenci je velice typické, že se začíná objevovat silná idealizace partnera a dochází k jeho adoraci (zbožňování). Podle Chromého (2010) jsou v tomto období adolescenti své lásce naprosto oddáni, pocity s ní spojené hraničí až s extází. Hluboký partnerský vztah pak často zaměňují za rychlé citové vzplanutí, ze kterého dříve či později vystřízliví.

Lacinová a kol.(2008) však zdůrazňují, že podoby těchto vztahů však mohou být různé. Některé se spíše podobají přátelství, u jiných jde o plnohodnotný partnerský vztah. Jde především o to, co sami dospívající za partnerský vztah označují a považují. Adolescenti tyto vztahy také odlišně prožívají. Někteří hluboce a intenzivně, jiní spíše povrchně. Někteří je pak berou za prostředek experimentace se svou sexualitou či nabírání zkušeností, jiní v tomto vývojovém období zase romantické vztahy vůbec nevyhledávají.

Adolescenti postupně začínají dozrávat k naplnění partnerského vztahu zahrnujícího rovněž sexualitu. Zejména v pozdní adolescenci už nejde o navazování vztahu s opačným pohlavím jen z důvodu získání prestiže ve skupině vrstevníků, nýbrž stává se reálnou potřebou (Vágnerová, 1999). V tomto období se objevují již intenzivnější a déletrvající vztahy (většinou rok a déle), které mnohdy vznikají ze zavedeného přátelství (Lally & Valentine-French, 2017). Dospívající si na svých partnerech nejvíce cení čestnosti, humoru, laskavosti a projevané lásky (Weber & Ruch, 2012). Výzkum z roku 2008 ukázal, že právě tyto vztahy jsou největším zdrojem podpory a porozumění v životě adolescentů, kteří ve svých romantických vztazích, na rozdíl od vztahů s rodiči či přáteli, zažívají i nejméně negativních interakcí. Proto jsou pro toto vývojové období tolik důležité. (Furman & Shomaker, 2008).

Partnerský vztah v adolescenci prochází určitými fázemi:

- 1) Fáze zamilovanosti:** Charakteristické jsou pocity vzrušení, euforie a silná idealizace partnera. Tato fáze bývá vyprovokována subjektivně atraktivními (většinou zjevnými) znaky. Často se spíše odehrává ve fantazii adolescenta než v realitě. Mnohdy adolescent ani nemusí usilovat o realizaci vztahu. V tomto případě nedochází ke konfrontaci s realitou, která může být mnohdy frustrující.

2) Fáze navázání vztahu, fáze romantické lásky: Pro tuto fázi je charakteristická silná idealizace vztahu. Adolescent má pocit, že tomuto vztahu se žádný jiný nevyrovná, že překoná všechny překážky, a že vydrží navždy. V souvislosti s tím dochází také k idealizaci partnera, jehož názor na vlastní osobu i všechny ostatní je mnohdy velmi přeceňován. Akceptace milovaného partnera posiluje adolescentovu sebeúctu, naopak odmítnutí a špatné zacházení způsobuje její rapidní pokles.

Problém mohou představovat opakované nezdary v partnerských vztazích, které posilují nejistotu a pocit méněcennosti. Adolescent si tuto deprivaci kompenzuje jinou oblastí (např. zaměření na výkon ve škole), ale důsledkem může být také to, že se stane v prosazování svých představ agresivní.

Typická je rovněž nepřiměřená fixace na první vztah s vyžadováním neustálého dokazování lásky a věrnosti. Adolescent chce mít milovanou osobu jen pro sebe a velice nerad vidí, když dělá cokoli jiného s kýmkoliv jiným, což interpretuje jako zradu. Jelikož adolescentova vlastní identita je v tomto období stále ještě poměrně křehká, ve svém vztahu je nejistý (Vágnerová, 1999). To může vytvářet prostor pro sociální partnerské násilí, zvané „Izolace“.

Pozdní adolescence je taktéž životním obdobím, kdy většina jedinců započne svůj pohlavní život. Weiss a Zvěřina (2009) tvrdí, že průměrný věk při první souloži se za poslední léta neliší a dlouhodobě se pohybuje okolo 18. roku života. První pohlavní styk symbolizuje jednoznačný přechod do dospělosti, je významný nejen biologicky, ale také z psychosociálního hlediska. Před samotným pohlavním stykem však má většina adolescentů zkušenost s jinými formami sexuálního uspokojování (Vágnerová, 1999). Dřívější zahájení sexuálního života (pod 15 let) je v České republice trestné, nýbrž i tyto případy se objevují. Mezi rizikové faktory tohoto jevu se řadí například konzumace alkoholu (Doran & Waldron, 2017), užívání ilegálních drog, nižší vzdělání (Greene & Frye, 2013) nebo starší sexuální partner (Liebmann- Smith, 2001).

Mezi chlapci a dívkami bývá ve vnímání sexuálního styku rozdíl. Dívky povětšinou bývají po prvních sexuálních zážitcích zklamané, jelikož se u nich pocit slasti nedostavuje v takové míře jako u chlapců, které sex od počátku uspokojuje sám o sobě, tudíž nepotřebují pocíťovat lásku k sexuální partnerce. Dívky většinou potřebují kompenzovat nepříliš příjemný sexuální prožitek citovým naplněním vztahu. V opačném případě mohou být touto zkušeností i traumatizovány.

Zkušenost s prvním sexuálním stykem také přispívá k prestiži jedince ve skupině vrstevníků, zvláště těch, kteří vlastní zkušenost ještě nemají. Naopak, pokud se jedinec pohybuje ve skupině vrstevníků, kde většina už zkušenost s pohlavním stykem měla a on stále ne, může se stát terčem posměchu. Tyto reakce pak zvyšují jeho motivaci vyrovnat se v tomto ohledu svým kamarádům a rovněž získat sexuální zkušenost, ačkoliv subjektivně tuto potřebu nemusí vůbec pociťovat.

V pozdní adolescenci se už v plné míře začíná rozvíjet autoerotika, může se zde objevit také experimentace na homosexuální úrovni za účelem získání dalších zkušeností či přechodná promiskuita, která je v tomto období poměrně tolerována, zejména u chlapců (Vágnerová, 1999).

6. SPECIFIKA PARTNERSKÉHO NÁSILÍ U DOSPÍVAJÍCÍCH

Partnerské násilí mezi dospívajícími jedinci ještě donedávna stálo mimo centrum pozornosti výzkumníků i široké veřejnosti. Předmětem zájmu bylo spíše „domácí násilí“, tedy násilí v partnerském vztahu, kde oběť žije s pachatelem ve společné domácnosti. K násilnému chování však dochází i v rámci vztahů adolescentů, tedy mezi mladými dvojicemi v partnerském vztahu, které spolu nesdílejí společnou domácnost. V anglicky psané literatuře se pro tento jev užívá termín „*Dating violence*“ nebo „*Teen dating violence*“.

Partnerské vztahy dospívajících mají svá specifika. Několik z nich si uvedeme v následujících řádcích.

- 1) Jedná se o nedospělé osoby, které může zkušenost s partnerským násilím nenávratně negativně poznamenat, a jeho důsledky si mohou nést po zbytek života. Ačkoliv ve většině případů tyto vztahy nemají celoživotní trvání, jsou velmi důležité pro učení se vzájemné úctě a formování vlastní osobnosti. Pokud v těchto vztazích dochází k násilí, partneři si z těchto utvořených návyků vytvoří normu, kterou pak přenášejí do svých budoucích partnerských vztahů.
- 2) Adolescenti ještě nemají upevněnou důvěru v sebe sama a dostatečně se neorientují v intimních vztazích, v rámci nichž nemají dostatek zkušeností.
- 3) Dospívající mají méně kompetencí na to zvládat konfliktní situace.
- 4) Často soupeří s vrstevníky v navazování partnerských vztahů, o kterých mají romantizující představy.
- 5) Usilují o vybudování nezávislosti na rodičích, kteří vážnost partnerských vztahů svých adolescentních dětí mnohdy podceňují.
- 6) Oba partneři jsou většinou zapojeni do denního studijního procesu a jsou ekonomicky závislí na jiných dospělých osobách, kterým jsou svěřeni do péče. Z toho důvodu se u nich příliš neobjevuje jedna z forem partnerského násilí, a to tzv. ekonomické násilí.
- 7) Jelikož spolu většinou nežijí ve společné domácnosti, násilí zde neprobíhá za „zavřenými dveřmi“, což je jednou z charakteristik partnerského násilí mezi dospělými jedinci.
- 8) Zejména mladí adolescenti mohou být v partnerském vztahu, aniž by měli pohlavní styk. V těchto případech zde není většinou přítomno sexuální násilí.

- 9) Také sociální násilí (izolace) zde není lehce uplatnitelné. Jelikož je u adolescentů zachován přímý kontakt na jeho původní rodinu a v rámci povinné školní docházky se setkávají s učiteli a vrstevníky, partner nemůže účinně bránit svému protějšku v komunikaci s jinými osobami (Chromý, 2010). Na druhou stranu je zde přítomna nepřiměřená fixace na partnera a touha jej mít pouze „pro sebe“, což zapříčiňuje žárlivost a nelibost při partnerově kontaktu s jinými osobami (Vágnerová, 1999).
- 10) Dospívající jsou také často ovlivněni názory svých rodičů a vrstevníků. Riziko u dospívajících chlapců může spočívat v ubezpečování rodičů, že kontrola v lásce je nezbytná, či že tělesná agresivita je typická pro vyjádření mužnosti, což je hlavní měřítko kvality. Mladí chlapci se také mohou obávat, že pokud se budou ke své partnerce chovat vlídně, ztratí před očima vrstevníků respekt. Dívky násilí mnohdy tolerují, pokud se se stejným chováním setkávají ve svých původních rodinách či u svých vrstevníků, a pokud jsou přesvědčovány o tom, že by jako ženy měly zůstat pasivní (Chromý, 2010).

Donedávna bylo téma partnerského násilí v České republice u dospívajících jedinců oblastí téměř neprozkoumanou. Na existenci a závažnost tohoto jevu upozornila až agentura proFem (2018) v rámci projektu Love & Respect, která realizovala kvantitativní výzkum mapující výskyt partnerského násilí v ČR ve věkové skupině 16-26 let (výzkumný soubor čítal 1000 respondentů), a také diskutovala jeho specifické formy a dopady. Dle výsledků tohoto výzkumu zažilo 33 % mladých jedinců násilí ve svém současném či minulém vztahu. To znamená, že každý třetí mladý člověk v České republice zažil nějakou formu násilí ze strany svého partnera/partnerky. Nejčastější formou je násilí psychické, které zažilo až 41,3 % jedinců. To se projevovalo především nucenou kontrolou ze strany partnera, který trval na tom, že musí vědět, kde a s kým se oběť schází, případně co dělá. Fyzické násilí zažilo 19,3 % respondentů, a to ve formě facek a násilného strkání. 18,7 % mladých lidí mělo zkušenost se stalkingem ze strany bývalých partnerů, kteří je po rozchodu opakovaně vyhledávali, ačkoliv oběti vyjádřily nezájem se s nimi dále vídat. Necelých 14 % lidí v násilném vztahu zažilo opakované sexuální násilí v podobě nevyžádaných polibků a dotyků.

Zásadní rizikové faktory viktimizace v období adolescence a mladé dospělosti se příliš neliší od rizikových faktorů v rámci pozdějších vývojových období. Mezi nejzásadnější patří vyšší počet sexuálních partnerů a brzký začátek sexuálního života oběti (před 16. rokem). Dalšími prediktory jsou: ženské pohlaví, vyrůstání v atypické rodinné struktuře (něco jiného

než dva biologičtí rodiče, náhradní rodina, rodič samoživitel) a zkušenost se zneužíváním v dětství (Halpern et al., 2009).

Nepříjemným důsledkem zkušenosti s násilím ze strany svého partnera je u mladých jedinců dlouhodobá neschopnost oběti soustředit se na studium a práci, která se v rámci výzkumu agentury proFem (2018) objevila u 43 % respondentů. Mezi další závažné dopady se řadil výrazný úbytek váhy, nevolnost a závratě, strach z násilí a o svůj život, 16 % respondentů pak uvedlo myšlenky na sebevraždu.

Pozitivním zjištěním však je, že tolerance k partnerskému násilí je u dospívajících jedinců velice nízká. Především násilí fyzické vnímají jako něco, co ve zdravém partnerském vztahu nemá místo (90 % dotázaných by ukončilo vztah po fyzickém napadení od svého partnera), obdobně jsou na tom také výsledky šetření násilí psychického (87 % by se s partnerem rozešlo kvůli pomluvám a shazování před vrstevníky, 80 % pak kvůli citovému vydírání). Nepříjemným zjištěním však byla poměrně vysoká tolerance sexuálního násilí touto cílovou skupinou. Pro 30 % dospívajících jedinců ve věku 13-20 let není důvodem k ukončení vztahu nucení k sexuálnímu styku (Špačková & Maříková, 2014).

6.1 Sociální sítě jako prostředek partnerského násilí mezi dospívajícími

Sociální sítě se u dospívajících jedinců staly v posledních letech velice populární formou trávení volného času. Ačkoliv představují mnoho rizik, mají také několik nesporných výhod. Mimo rozvoj technických dovedností či snazší přístup k informacím patří mezi jejich největší výhody to, že hlavně v období adolescence napomáhají k rozvíjení sociálních dovedností jedince. Především pro dospívající, kteří mají problém se sociální interakcí „face to face“, poskytují jednodušší možnost navazování přátelství a utváření sociálních vazeb, díky nimž mohou prožívat pocity porozumění a blízkosti. Navíc jsou prostředkem, který jim umožňuje být v kontaktu se známými, se kterými se zrovna nemohou vidět osobně. Na druhou stranu, ono navazování vztahů přes sociální sítě může vyústit v riziko záměny online intimity s intimitou reálnou, a v riziko střetu reálných a online vztahů, kdy se uživatel stane na online sociální interakci závislý a nechce či není schopen navazovat vztahy reálné (Hulanová, 2012).

Také se výrazně zhoršují komunikační dovednosti v osobním kontaktu. Velice často se setkáváme s tím, že se vytrácí slušné chování a úcta dospívajících k sobě navzájem. Jelikož

o sobě uživatelé sociálních sítí sdílí soukromé informace, videa a fotografie ze svého života, které může sledovat jejich široké sociální okolí, ale i lidé, se kterými se nikdy osobně nesetkali, vzniká zde prostor pro závist, pomluvy, intriky, ale i různé formy násilného chování skrze internet (Nováková, M., 3. února 2015).

Partnerské násilí u adolescentů prostřednictvím sociálních sítí zatím není teoreticky vymezeno ani výzkumně podloženo. Většina studií se orientuje na rizikové faktory užívání těchto sítí či kyberšikanu. Přesto jsem se rozhodla některé formy online násilného chování uvést v této práci, jelikož ačkoliv mohou být využívány kterýmkoliv jedincem, mnohokrát bývají páčány právě (většinou bývalým) partnerem. Níže si uvedeme nejčastější formy kybernásilí, které se mohou týkat (bývalých) partnerských vztahů.

Kybernásilí je oproti běžnému násilí mezi dospívajícími problematické v tom, že se před ním oběť neukryje do bezpečného prostředí domova. Existuje samozřejmě mnoho dalších forem kybernásilí (kyberšikana) než níže uvedené formy, ty však nejsou typické pro partnerské vztahy, proto je tato kapitola nezmiňuje.

Jednou z nejzávažnějších forem kybernásilí je (po ukončení vztahu) zveřejnění erotických textových zpráv, fotografií či videí partnera nebo partnerky na sociálních sítích. Tento rychle se rozmáhající fenomén zasílání materiálů se sexuálním obsahem má označení „**sexting**“¹², který je složen ze slov „sex“ a „textování“. Největším rizikem poskytování takto citlivých materiálů je to, že mohou být kdykoliv využity k různým formám kybernetických útoků (manipulace, vydírání). Ačkoliv nakonec dojde k odstranění materiálu ze sociálních sítí či internetových stránek, oběť si nikdy nemůže být jistá, že nedojde v budoucnu k opakování útoku. Takto laděný materiál totiž může po internetu kolovat i několik let. Největším důsledkem bývá pro oběť ztráta pověsti a společenské prestiže. V komunitě dospívajících je pak mnohdy označována za prostitutku, je urážena a napadána. Sexting může vést k úzkostným symptomům a nezdědka vyústí v sebevražedné sklony.

V roce 2017 byl v České republice realizován výzkum s názvem „Sexting a rizikové seznamování dětí v kyberprostoru“, který navázal na výzkumy rizikového chování dětí v online prostředí. Výzkumný soubor tvořilo 4878 respondentů ve věku 8-17 let, kdy průměrný věk činil 14,13 let. Jeho výsledky ukázaly, že sexting ve formě erotických zpráv provozuje 24,76 % českých dětí, vlastní intimní fotografie rozesílá 15,37 % dětí a videa se

¹² O problému pojednává internetová stránka www.sexting.cz, která poskytuje základní informace o tomto jevu a odkazuje oběti na případné formy pomoci.

sexuálním obsahem posílá přibližně 6 % českých dětí. Dále, 47 % respondentů tyto intimní materiály posílá současnému partnerovi/partnerce, 37 % pak dokonce partnerovi bývalému. Nejčastějším nástrojem realizace sextingu bývá Facebook, následován Snapchatem. Více než 40 % dětí se pak stalo příjemcem takto laděné fotografie či videa (Kopecký & Szotkowski, 2017). Tato nezanedbatelná čísla udávají, že tento rychle se rozmáhající fenomén zasluhuje zvýšenou pozornost odborné veřejnosti.

Další formou násilného chování v rámci sociálních sítí, taktéž charakteristickou (nejen) pro bývalé partnery oběti, je kyberharašení a kyberstalking. **Kyberstalking** je takové jednání, kdy se pachatel zaměří na konkrétní osobu, kterou opakovaně a dlouhodobě obtěžuje prostřednictvím internetu, čímž svou oběť omezuje a vyvolává v ní pocity strachu (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012). **Kyberharašení** pak představuje neustálé zasílání nežádoucích zpráv (obvykle okamžitě po připojení oběti na sociální síť). O kyberharašení jde také tehdy, pokud se konverzace stane pro oběť nepříjemnou, a není ji schopna z nějakých důvodů ukončit (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013). Výzkum organizace proFem, který proběhl v rámci projektu Love&Respect zjistil, že 25,3 % dospívajících obětí násilí jsou po skončení vztahu opakovaně zahlcováni zprávami, emaily a telefonáty ze strany svého expartnera (proFem, 2018).

Klasickým projevem kybernásilí ve vztazích adolescentů je **kontrola telefonní, emailové a online komunikace** svého partnera s ostatními vrstevníky. Výsledky organizace proFem (2018) ukázaly, že kontrolu a čtení zpráv partnerem/partnerkou ze svých mobilů bez souhlasu zažilo až 31,3 % mladých obětí partnerského násilí ve věku 16-26 let. Extrémní žárlivost a touha po maximální kontrole partnerovy online sociální interakce může vést až ke krádeži hesla k uživatelskému účtu nebo k tzv. „**hackingu**“. Necelých 10 % dospívajících ve věku 14-16 let se za poslední rok pokusilo nabourat jinému jedinci do počítače, kdy necelá pětina uživatelů internetu v České republice disponuje touto zkušeností z pozice oběti. Dospívající, kteří se snaží pronikat do jiných počítačů, si zpravidla neuvědomují potencionální trestněprávní odpovědnost za tento čin (Šance Dětem, 24. ledna 2019).

Žárlivost mezi partnery existovala vždy, nicméně s příchodem mobilních zařízení a sociálních sítí se prostor pro její budování několikanásobně zvětšil. V dnešní době již existují dokonce mobilní aplikace (např. „Spy your Love“ nebo „Couple Tracker“) které umožňují monitorování partnerových telefonních záznamů, SMS nebo Facebook účtu. Stačí, když si oba partneři nainstalují tuto aplikaci do svého mobilního telefonu a vyžádají si

povolení ke „špehování“ na základě identifikačního čísla (Chovaňák, M., 18. února 2013). Existence těchto aplikací pak může dospívající utvrzovat v názoru, že je tento způsob chování ve vztahu v pořádku.

A jak těmto formám online násilí předcházet? Nejefektivnější prevencí páčání kybernásilí adolescenty je dle výzkumů rodičova kontrola toho, co jeho dítě na internetu provádí. Řešením by tedy mohlo být obeznámení rodičů s důležitostí monitorování jejich dětí na sociálních sítích (Hood & Duffy, 2018). Na problémové chování dospívajících mají z velké části vliv také školní autority. Studie zjistily obousměrný příčinný vztah mezi páčáním kybernásilí a blízkostí vztahu ke svému učiteli. Pokud dospívající nemá k učiteli blízký vztah, zvyšuje se následné riziko, že se stane pachatelem kybernásilí. Pokud se již pachatelem kybernásilí stal, je velké riziko, že se jeho vztah k učiteli ochladí (Pabian & Vandebosch, 2015). Je tedy velmi důležité výchovně působit na své děti a žáky i tehdy, kdy pomalu dospívají v dospělé jedince. Nejsilnějším prediktorem pro participaci na kybernásilí z pozice pachatele je totiž jedincova dřívější zkušenost s kybernásilím z pozice oběti (Hood & Duffy, 2018). Pokud se tedy blízký sociální okruh dospívajícího zaměří na řádnou prevenci, mohla by prevalence tohoto jevu z dlouhodobého hlediska spíše klesat.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

7. VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Partnerské násilí se v posledních letech stalo celospolečensky diskutovaným problémem, který se těší zvýšené pozornosti odborné i laické veřejnosti. Studií, výzkumů a publikací bylo na toto téma realizováno nezměrné množství. Velice málo z nich si však zvolilo za cílovou skupinu adolescenty a to i přesto, že patří do rizikové skupiny osob, která je tímto fenoménem nejčastěji zasažena (Brownridge et al., 2018; Capaldi et al., 2012; Taşkale & Soygüt, 2016) a důsledky partnerského násilí u ní mají tendenci přetrvávat až do mladé dospělosti (Park et al., 2018).

Empirická část práce se zaměří na to, jaké důsledky může zanechat zkušenost s partnerským násilím v období dospívání na duševním a fyzickém stavu jeho obětí. Také se pokusí zmapovat, zdali (a případně jak) tato zkušenost ovlivnila kvalitu jejich dalšího partnerského života v mladé dospělosti. Jelikož je období dospívání charakteristické biopsychosociálními změnami, které s sebou mohou přinášet spoustu životních komplikací a problémů, výsledky výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím budou porovnávány s výsledky výzkumného souboru respondentů bez této zkušenosti, abychom vyloučili dle Parka a kol. (2018) možnost, že příčinou existence těchto důsledků není partnerské násilí, nýbrž specifické stresory tohoto vývojového období. Také se zaměříme na to, zdali zmíněné důsledky mohli zažívat jedinci i z důvodu problematických vrstevnických vztahů (ne tedy pouze romantických), které jsou pro toto vývojové období velice důležité a těžko zastupitelné (Macek, 2003).

Realizovaná studie čerpá z východisek uvedených v teoretické části této práce¹³, které bude využívat při formulování hypotéz a výzkumných otázek, a ke komparaci svých výsledků v diskuzi. Tato teoretická východiska se pokusí potvrdit a rozšířit o nové podnětné informace, které mohou posloužit jako návrh k dalším a podrobnějším výzkumům zabývajících se touto problematikou. V České republice doposud nebyl proveden výzkum mapující vliv partnerského násilí na následující milostný život jeho obětí. V této oblasti tedy může mít výzkum edukativní význam a přinést důležité údaje nejen pro odborníky zabývajících se partnerským násilím, ale také pro širokou veřejnost.

¹³ Především z kapitoly č. 3 s názvem „Důsledky partnerského násilí“.

7.1 Výzkumné cíle

Klíčovým cílem této práce je zmapovat důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců, kteří v dospívání partnerské násilí zažili v roli oběti. Výzkum je tedy zaměřen na osoby ve věku 20-35 let, které v období dospívání (15-20 let) čelily některé z forem násilí ze strany svého tehdejšího partnera či partnerky. Jelikož je důsledků partnerského násilí velké množství¹⁴ a nebylo možné je všechny (z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce) do výzkumu zahrnout, byly do dotazníku zasazeny položky zkoumající pouze literaturou nejčastěji zmiňované důsledky partnerského násilí, a také ty, které jsou pro laickou veřejnost lehce představitelné a pochopitelné (nebyly zde tedy zahrnuty pojmy jako např. „deprese“ či „disociace“, ačkoliv některé jejich symptomy byly zkoumány jednotlivě). Respondenti však měli možnost v poslední otevřené otázce popsat svou individuální zkušenost za předpokladu, že se některý z jimi prožitých důsledků ve výčtu možností neobjevil. Cílem tedy bylo zjistit, zda tyto vybrané důsledky zažíval výzkumný soubor respondentů se zkušeností s násilným partnerským vztahem v období dospívání signifikantně více oproti výzkumnému souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v tomto vývojovém období.

V rámci doplňkové analýzy dat kvantitativního výzkumu se zaměříme na zkoumání toho, zdali některé aspekty, které jsou charakteristickými důsledky partnerského násilí, mohli jedinci zažívat také z důvodu problémových vrstevnických vztahů a pokud ano, jaká byla povaha těchto konfliktů/vztahů.

Posledním cílem, který si tato diplomová práce klade, je zmapovat, zdali zkušenost s partnerským násilím v období dospívání měla vliv na podobu dalších partnerských vztahů obětí v mladém dospělosti. Pokusíme se zjistit, zdali se oběti ojedinele nebo opakovaně navrátily (či měly touhu se navrátit) do násilného vztahu a uvedeme si nejčastější důvody takového rozhodnutí. Dále se zaměříme na to, jestli měly oběti po ukončení násilného partnerského vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů a pokud ano, v čem tento problém spočíval. Také budeme zkoumat, jestli (a případně jakým způsobem) tato zkušenost ovlivnila kvalitu jejich dalších partnerských vztahů, jestli ve svých dalších partnerských vztazích zažily reviktimizaci, či zdali samy ve svých následujících vztazích uplatňovaly na svém protějšku některou z forem partnerského násilí.

¹⁴ Většina z nich je zahrnuta v teoretické části práce, a to konkrétně v kapitole č. 3 nesoucí název „Důsledky partnerského násilí“.

7.2 Operacionalizace pojmů

V této subkapitole si vydefinujeme významy nejdůležitějších pojmů a termínů, s nimiž bylo v realizovaném výzkumu operováno.

Období dospívání – začátek období dospívání je datován přibližně mezi 10. - 11. rokem života, jeho konec pak mezi 19. - 20. rokem života (Langmeier & Krejčířová, 2006; Macek, 2003; Vágnerová, 1999). Pro účely výzkumu jsme však za „dospívajícího jedince“ považovali adolescenta ve věkovém rozmezí 15-20 let, a to z důvodu zaměření výzkumu na partnerské vztahy dospívajících, které se před 15. rokem vyskytují zřídka a pokud již vzniknou, nabývají podoby spíše kamarádkých vztahů nedlouhého trvání (Chromý, 2010).

Mladý dospělý – jedinec, který se pohybuje v rámci věkového rozmezí 20-35 let (Vágnerová, 1999).

Násilný partnerský vztah – pro účely výzkumu byl vymezen jako interpersonální vztah krátkého i dlouhého trvání, ve kterém probíhala některá z forem partnerského násilí (fyzická, psychická, sexuální, ekonomická, sociální nebo stalking), a v rámci něhož zainteresovaní nemuseli (avšak mohli) sdílet společnou domácnost.

Oběť partnerského násilí – jakákoliv osoba, na které se její partner/ka dopouštěl/a kterékoliv z výše zmíněných forem partnerského násilí. Výzkum nerozlišoval jednostranné a oboustranné násilí partnerů.

Důsledky partnerského násilí – pro účely výzkumu byly vydefinovány jako jakékoliv aspekty vzniklé z důvodu násilného partnerského vztahu, které měly negativní vliv na psychický a zdravotní stav jedince, či obecně na kvalitu jeho života.

7.3 Hypotézy a výzkumné otázky

Pro kvantitativní část výzkumu zkoumající důsledky partnerského násilí na duševní a zdravotní stav obětí byly zkonstruovány výzkumné hypotézy, které se opírají o teoretická východiska založená na výsledcích podobně zaměřených výzkumných šetření a na literární rešerši. Pro doplňkovou analýzu dat, která mapuje vliv partnerského násilí na následný partnerský život oběti, byly využity výzkumné otázky. Výzkumné otázky byly zvoleny také pro doplňkovou analýzu dat, která zkoumá možnost prožití těchto aspektů z důvodu

problematických vrstevnických vztahů, přestože tito jedinci neměli zkušenost s násilným partnerským vztahem.

První část studie

H1: *U respondentů, kteří se stali obětí násilného partnerského vztahu v adolescenci, se níže uvedené fenomény vyskytovaly v období dospívání signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali obětí násilného partnerského vztahu v adolescenci.*

H1a: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěru či ztrátu respektu k vlastní osobě.

H1b: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o emocionální frustraci či emoční znečitlivění.

H1c: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocity bezmoci a beznaděje.

H1d: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o neschopnost radovat se ze života a z činností, které byly dříve naplňující.

H1e: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o smutek či plačtivost.

H1f: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s koncentrací.

H1g: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o únavu a vyčerpání.

H1h: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy se spánkem (neschopnost usnout, časté buzení).

H1i: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s konzumací potravy (přejídání, úbytek váhy, nechut' k jídlu, poruchy příjmu potravy).

H1j: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy v sexuální oblasti (nechut' k sexu, problémy s intimitou).

H1k: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o suicidální sklony.

H1l: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o nervozitu, podrážděnost, přecitlivělost nebo vznětlivost.

H1m: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o sníženou odolnost vůči stresu.

H1n: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o lhostejnost a pasivitu vůči okolním vjemům.

H1o: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o úzkost.

H1p: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocity viny.

H1q: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni.

H1r: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocit strachu.

H1s: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o zvýšenou míru konzumace alkoholu či užívání drog.

H1t: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání.

H1u: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy v sociálním prostředí (narušení mezilidských vztahů, ztráta přátel, atd.).

H1v: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o negativní změny nálady.

Druhá část studie

VO1: *Zažívali někteří respondenti v období dospívání tyto fenomény z důvodu problémových vrstevnických vztahů, a pokud ano, jaká byla podoba těchto vrstevnických vztahů?*

- Záměrem této otázky je zjistit, zdali (a případně u jak velkého procenta respondentů) se některé tyto fenomény mohly objevovat z důvodu problémových vrstevnických vztahů v dospívání. V případě, že se u některých respondentů tyto fenomény z důvodu problémových vrstevnických vztahů objevily, je cílem popsat podobu těchto vztahů.

Třetí část studie

VO2: *Objevovalo se partnerské násilí ve více partnerských vztazích obětí?*

- Cílem je předložit údaje o tom, zdali u obětí probíhala reviktimizace (popř. jak častá) v rámci jejich dalších partnerských vztahů, či zdali měly zkušenost s partnerským násilím pouze ojedinělou.

VO3: *Navrátily se někdy oběti zpět k partnerovi/partnerce, který/kteřá na ně uplatňoval/a partnerské násilí či o návratu uvažovaly, případně z jakého důvodu?*

- Úmyslem je zachytit, zdali se některé oběti k násilnému partnerovi/partnerce navrátily (popř. kolikrát) či o návratu uvažovaly. Dalším záměrem je odhalit a popsat nejčastější důvody tohoto rozhodnutí.

VO4: *Měly oběti po ukončení násilného partnerského vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů, případně v čem problém spočíval?*

- Účelem je zjistit, zdali zkušenost s partnerským násilím v dospívání měla u některých obětí vliv na vytváření nových partnerských vztahů. V případě, že ano, cílem je identifikovat nejčastější problémy, se kterými se oběti při procesu seznamování musely potýkat.

VO5: *Ovlivnily nějakým způsobem kvalitu dalších partnerských vztahů obětí důsledky, které si nesly z minulého násilného vztahu, případně jakým způsobem?*

- Záměrem je identifikovat, zdali důsledky, které si oběti nesly z násilného partnerského vztahu v dospívání, nějakým způsobem přetrvávaly a ovlivňovaly kvalitu jejich nově vzniklých partnerských vztahů. V případě, že ano, je cílem kategorizovat a popsat, jaké to byly důsledky a jak ovlivnily podobu těchto nově utvořených partnerských vztahů.

VO6: *Poté, co oběti ukončily násilný partnerský vztah z období dospívání, staly se samy ve svých dalších partnerských vztazích pachateli/pachatelkami partnerského násilí, případně v jaké formě?*

- Úmyslem je detekovat, zdali se oběti po zkušenosti s násilným partnerským vztahem naučily využívat násilné chování jako vhodný způsob řešení konfliktů a aplikovaly

toto násilné chování na své další partnery. V případě, že ano, je cílem popsat podobu těchto násilných incidentů.

8. METODOLOGICKÝ RÁMEC VÝZKUMU

V rámci této kapitoly bude vymezen metodologický rámec výzkumu. Bude zde podrobněji popsán typ výzkumu, metoda a průběh sběru dat, etika výzkumu, a rovněž si zde popíšeme výsledky a průběh předvýzkumného šetření (pilotáže).

8.1 Typ výzkumu

Uskutečněný *kvantitativní výzkum* byl realizován technikou vlastního *online dotazníkového šetření*, které nám napomohlo získat potřebné informace v kvantifikovatelné a formálně porovnatelné podobě. Kvantitativní přístup byl také vybrán z důvodu větší anonymity (vzhledem k citlivosti tématu), snadnějšímu přístupu k cílové skupině respondentů, a rovněž kvůli možnosti získání reprezentativnějších údajů o četnosti tohoto jevu. Přes všechny tyto výhody jsme si přáli předejít nadměrné redukci informací, proto jsme se rozhodli výzkum doplnit o dvě doplňkové analýzy dat¹⁵, které mají podobu *mapující studie (orientačního výzkumu)* a opírají se o kategorizaci a deskripci odpovědí respondentů v rámci otevřených otázek dotazníkového šetření. Jelikož někteří respondenti popisovali svou osobní zkušenost podrobně a jiní zase velice krátce a heslovitě, nebylo možné prozkoumat tyto jevy a souvislosti hloubkově. Z tohoto důvodu tedy nebylo záměrem realizovat kvalitativní výzkum, avšak pouze *doplňkové analýzy mapujícího charakteru založené na kvantitativním sběru dat*.

Výzkum se dělí na tři části:

1. část - „**Důsledky partnerského násilí**“ – testování H₁ (hlavní část výzkumu),
2. část - „**Vrstevnícké vztahy**“ – zodpovězení VO₁ (doplňková analýza dat č. 1),
3. část - „**Vliv na následující partnerský život obětí**“ – zodpovězení VO₂-VO₆ (doplňková analýza dat č. 2).

8.2 Metoda sběru dat

V souladu s výzkumnými cíli byl pro tento výzkum autorkou vytvořen *speciální dotazník* zaměřující se především na důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců, kteří v dospívání partnerské násilí zažili v roli

¹⁵ V rámci druhé („Vrstevnícké vztahy“) a třetí („Vliv na následující partnerský život obětí“) části výzkumu.

oběti, a na rozvoj jejich následných partnerských vztahů. Dotazník byl zkonstruován po důkladném studiu literatury a všechny jeho položky se opírají o teoretická východiska v ní obsažené¹⁶. Dotazník byl distribuován v rámci *online sběru dat* a byl vytvořen pomocí webové aplikace *Formuláře Google*¹⁷.

Online dotazník je rozdělen na **tři části** (úvodní otázku a dva samostatné dotazníky).

1) Úvodní otázka

První část online dotazníku (viz *Příloha 1*) obsahuje **úvodní otázku** ve znění: „*Měl/a jste v období dospívání (15-20 let) vztah, ve kterém se k Vám partner/ka choval/a násilným způsobem?*“, na níž respondenti odpovídali buď „*ano*“ nebo „*ne*“. Otázka si kladla za cíl rozdělit respondenty na dva samostatné výzkumné soubory¹⁸, které následně dle zvolené odpovědi přeměrovala na dotazník pro jejich výzkumný soubor určený¹⁹. Tato úvodní část dotazníku obsahovala rovněž definici násilí a byly zde vypsány všechny formy násilí včetně většiny jeho podob, aby respondenti byli informováni o tom, co všechno lze za násilný způsob chování považovat.

2) Dotazník pro respondenty se zkušeností s partnerským násilím v dospívání

Druhou část dotazníku tvořil **dotazník speciálně určený pro výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání** (viz *Příloha 2*). Pokud tedy respondenti odpověděli na úvodní otázku „*ano*“, byli automaticky přeměrováni k vyplnění tohoto dotazníku.

V **úvodní části** byla respondentům představena autorka, cíl a téma výzkumného šetření. Dále zde byl zahrnut informovaný souhlas respondentů, včetně poučení o dobrovolnosti jejich účasti na výzkumu a anonymitě jimi poskytnutých dat²⁰. Respondentům bylo sděleno, že dotazník obsahuje 34 položek rozdělených do tří tematických oddílů, jejichž vyplnění bude trvat přibližně 10-15 minut. V případě jakékoliv nejasnosti či dotazu zde byl ponechán e-mailový kontakt na autorku dotazníku. Nakonec byli respondenti požádáni o vyplnění sociodemografických údajů (věku a pohlaví).

¹⁶ Viz kapitola „*Důsledky partnerského násilí*“ v teoretické části této práce.

¹⁷ Podrobnější informace viz kapitola „*Průběh sběru dat*“ v empirické části této práce.

¹⁸ VS1 - PN – se zkušeností s partnerským násilím v dospívání, VS 2 - nePN – bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

¹⁹ Dotazník pro VS1 – PN – viz *Příloha 2*, dotazník pro VS2 - nePN – viz *Příloha 3*.

²⁰ Podrobnější informace viz kapitola „*Etické aspekty výzkumu*“ v empirické části této práce.

První tematický oddíl se zaměřoval na **frekvenci výskytu jednotlivých forem násilí** v období dospívání. Respondenti byli poučeni o způsobu administrace společně s jejím názorným příkladem, který si kladl za cíl snížit riziko nepochopení pokynů. Tento oddíl obsahoval šest otázek. Bylo zjišťováno, zda měli respondenti zkušenost s jednotlivými formami partnerského násilí v období dospívání (u každé formy byly vypsány také její nejčastější podoby), a jak frekventovaný výskyt to byl. Respondenti u každé položky dotazující se na zkušenost s příslušnou formou násilí odpovídali v rámci pětistupňové škály: „*nikdy - ano, jednou - ano, více než jednou – ano, více než pětkrát - ano, více než desetkrát*“.

Druhý tematický oddíl zkoumal **důsledky partnerského násilí**, které na respondentech mohl násilný partnerský vztah v období dospívání zanechat. Oddíl obsahoval 22 uzavřených otázek, které se dotazovaly na to, zdali se u jedinců tyto (v literatuře nejčastěji zmiňované) důsledky v období dospívání objevily (např. „*Objevovaly se u Vás negativní změny nálady?*“), kdy respondent odpovídal pouze „*ano*“ nebo „*ne*“. Osoby vyplňující dotazník byly také upozorněny, že odpověď „*ano*“ mají označit pouze v případě, že se u nich daný fenomén objevil v období během nebo chvíli po ukončení vztahu v období dospívání (15-20 let), ve kterém probíhala některá z forem partnerského násilí, které byly vymezeny v předcházejícím oddílu. V případě, že existoval nějaký dopad, který na respondentech partnerské násilí zanechalo, a nebyl obsažen v uvedeném výčtu možností, byla zde možnost popsat svou individuální zkušenost v poslední otevřené otázce.

Třetí tematický oddíl se zabýval **vlivem zkušenosti s partnerským násilím v dospívání na kvalitu dalších partnerských vztahů respondentů**. Tento oddíl obsahoval 5 uzavřených otázek zkoumajících partnerský život dotazovaných s možností výběru pouze jedné odpovědi (např. „*Ovlivnily nějakým způsobem kvalitu Vašich dalších partnerských vztahů důsledky, které jste si nesl/a z minulého násilného vztahu? Zvolte, prosím, pouze jednu odpověď, která nejvíce odpovídá Vaší osobní zkušenosti.*“) a 4 doplňující otevřené otázky, které vyplňovali respondenti, jež na uzavřené otázky odpověděli kladně, čímž měli možnost rozvést svou odpověď (např. „*V případě, že jste v předešlé otázce zvolil/a odpověď "Ano, ovlivnily", napište, prosím, jaké to byly důsledky, a jak případně ovlivnily Vaše nadcházející partnerské vztahy.*“).

3) Dotazník pro respondenty bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání

Třetí část dotazníku tvořil **dotazník speciálně určený pro výzkumný soubor respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání** (viz *Příloha 3*). Pokud

tedy respondenti odpověděli na úvodní otázku „ne“, byli automaticky přesměrováni k vyplnění tohoto dotazníku.

V **úvodní části** byla respondentům představena autorka, cíl a téma výzkumného šetření. Rovněž zde byl zahrnut informovaný souhlas respondentů, včetně poučení o dobrovolnosti jejich účasti na výzkumu a o anonymitě jimi poskytnutých dat. Respondenti byli informováni, že ačkoliv uvedli, že zkušenost s násilným vztahem v období dospívání nemají, jimi poskytnutá data budou využita pro část studie mapující výskyt určitých znaků, které se u dospívajících jedinců mohou objevovat. Respondentům bylo sděleno, že dotazník obsahuje 23 položek, jejichž vyplnění bude trvat přibližně 10 minut. V případě jakékoliv nejasnosti či dotazu zde byl taktéž ponechán e-mailový kontakt na autorku dotazníku. Nakonec byli respondenti požádáni o vyplnění sociodemografických údajů (věku a pohlaví).

V další části již byli respondenti dotazováni, zdali se v **období dospívání potýkali s níže uvedenými fenomény**. Obsah i forma otázek byla identická jako u druhého tematického oddílu (zkoumajícího důsledky partnerského násilí) dotazníku pro respondenty se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. Tato část tedy obsahovala 22 uzavřených otázek (např. již zmíněná otázka: „*Objevovaly se u Vás negativní změny nálady?*“) s možnostmi odpovědí „ano“ nebo „ne“. Oproti zmíněnému druhému tematickému oddílu zde však byla zahrnuta uzavřená otázka č. 23 ve znění: „*Pokud se u Vás v období dospívání vyskytly některé z výše uvedených aspektů, zkuste se, prosím, zamyslet, zdali se tyto aspekty mohly objevit jako důsledek problémových vztahů s vrstevníky v tomto období (např. se spolužáky, s přáteli).*“ s možnostmi odpovědí: a) *žádný z výše uvedených projevů jsem v dospívání nezažíval/a, b) sice jsem některé aspekty v tomto období zažil/a, ale vztahy s vrstevníky na to neměly žádný vliv, c) vztahy s vrstevníky na tyto aspekty mohly mít vliv*. Respondenti, kteří zvolili odpověď c), byli následně požádáni, aby v doplňující otevřené otázce popsali podobu těchto konfliktů/vztahů.

8.3 Předvýzkumné šetření (pilotáž)

Na začátku února 2019 proběhlo předvýzkumné šetření za účelem testování srozumitelnosti a jednoznačnosti dotazníkových položek. Výzkumný soubor tvořilo 34 respondentů ve věkové kategorii 20-35 let (cílová skupina mladých dospělých), kteří autorce dotazníku poskytli spoustu podnětných poznámek, v rámci nichž byl dotazník následně upraven do své finální podoby (viz *Příloha 1, Příloha 2, Příloha 3*).

V rámci předvýzkumného šetření nás zajímaly především níže uvedené aspekty.

- 1) Je dotazník dostatečně motivující k vyplnění?
- 2) Není vyplňování dotazníku příliš zdlouhavé (není příliš dlouhý)?
- 3) Jsou v dotazníku obsaženy všechny potřebné informace, které by měl respondent znát?
- 4) Jsou otázky v dotazníku lehce pochopitelné a srozumitelné i pro laickou veřejnost (neobsahují příliš odborných názvů)?
- 5) Jsou položky v dotazníku jazykově správně formulovány?
- 6) Jsou některé otázky/informace v dotazníku nadbytečné?
- 7) Jsou položky v dotazníku logicky uspořádané?
- 8) Obsahuje dotazník nějaké gramatické či stylistické chyby?
- 9) Existuje něco dalšího, co by bylo vhodné do dotazníku zahrnout?

Výsledky předvýzkumu

Většina respondentů se vyjadřovala k příliš zdlouhavým úvodním informacím a podrobným popisům způsobu administrace, které je hned na začátku demotivovaly v pokračování vyplňování dotazníku. Z tohoto důvodu byly úvodní informace do velké míry redukovány a způsob administrace se většinou uváděl až u jednotlivých otázek. Redukovány byly na základě doporučení šesti respondentů také některé podoby jednotlivých forem násilí a ponechány byly jen ty nejčastěji se vyskytující.

Někteří respondenti se také vyjadřovali k nesrozumitelnosti a zbytečně složitým formulacím některých vět, které byly na základě jejich připomínek rovněž upraveny.

Po korekci některých překlepů a stylistických chyb se respondenti vyjadřovali už jen k určitým položkám obsaženým v dotazníku, který byl určen pro výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. V rámci prvního oddílu²¹ jedna respondentka uvedla, že by bylo vhodné u každé otázky respondentům připomenout, že se ptáme pouze na jejich násilný vztah z dospívání, nikoliv na jejich další partnerské vztahy („*aby to ty respondenty najednou nevyhodilo z rytmu a nezačali nad tím přemýšlet v pozdější věkové relaci*“). Z tohoto důvodu byla do každé otázky zakomponována věková relace (15-20 let), která si kladla za cíl předejít výše zmíněnému riziku. Dvě respondentky se v rámci tohoto oddílu také vyjadřovaly k původní škále odpovědí (*nikdy – ano, ojedinele – ano, opakovaně*), která pro ně nebyla dostatečně citlivá, proto byla nahrazena škálou: *nikdy- ano, jednou – ano*,

²¹ Oddíl zkoumající frekvenci výskytu jednotlivých forem násilí.

více než jednou – ano, více než pětkrát – ano, více než desetkrát. V rámci úvodních informací druhého oddílu tohoto dotazníku²² jedna respondentka uvedla, že by bylo vhodné respondentům zdůraznit, že partnerské násilí na nich důsledky mohlo zanechat, avšak nutně nemuselo (za účelem omezení sugestibility výpovědi). Toto upozornění bylo do úvodních informací rovněž dodáno. Nakonec, jedna položka v třetím oddílu tohoto dotazníku²³ byla po upozornění na sugestibilitu výčtu možností odpovědí zcela vymazána („*Po zkušenosti s dalšími partnerskými vztahy, jak dnes nahlížíte na svou minulou zkušenost s partnerským násilím? Můžete zvolit více odpovědí. V případě, že se Váš názor neobjevuje v nabízených možnostech, vepište jej, prosím, do odpovědi d) jiné. Možnosti: a) bylo to špatné a dnes bych si to už líbit nenechal/a, b) bylo to špatné, ale nesu na tom taky svou část viny, c) partner/ka jednal/a správně, zasloužil/a jsem si to, d) jiné*“). Čtyři respondenti se také ohradili vůči označení „*budoucí vztahy*“ a doporučili toto slovní spojení nahradit termínem „*následné/následující/další vztahy*“, jelikož se jim se slovem „*budoucí*“ asociovaly vztahy, které teprve přijdou, nikoliv ty, které nastaly po násilném vztahu z dospívání.

V březnu 2019 proběhla druhá vlna předvýzkumu. Upravený dotazník dle konstruktivních připomínek z únorového předvýzkumného šetření byl rozeslán již pouze 8 respondentům ve věkové kategorii 20-35 let. Dva respondenti navrhli pozměnit formulaci jedné položky (bylo tak učiněno), v ostatních případech však neměli žádné kritické připomínky, stejně jako zbylých šest respondentů, kteří hodnotili dotazník jako srozumitelně strukturovaný a obsahově pochopitelný. Z tohoto důvodu jsme již dotazník dále neupravovali a v tomto momentě dosáhl své finální podoby.

8.4 Etické aspekty výzkumu

Partnerské násilí je tématem velice citlivým, proto byla při sběru dat věnována zvýšená pozornost výzkumné etice. Důraz byl kladen především na **kompletní anonymitu účastníků** výzkumu. V rámci úvodní části dotazníku byli respondenti ujištěni, že jimi poskytnuté informace jsou důvěrné a s daty bude zacházeno v souladu s „*Narižením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)*“. O anonymitě dat byli

²² Oddíl zkoumající důsledky partnerského násilí.

²³ Oddíl zkoumající vliv zkušenosti s partnerským násilím v dospívání na následující partnerský život obětí.

respondenti opakovaně ujištěni také v úvodním dopise při distribuci samotného dotazníku. Autorka se snažila ke zvýšení anonymity sama přispět tím, že při průběžném sběru dat nenahlížela do výsledků jednotlivých dotazníků, ale dívala se vždy na procentuální souhrn odpovědí všech respondentů (nebylo tedy možné spojit si konkrétního respondenta s konkrétními odpověďmi dle času vyplnění dotazníku). Z důvodu snahy o zvýšenou anonymitu nebyly v rámci charakteristiky výzkumného souboru požadovány detailní sociodemografické údaje, omezili jsme se pouze na vymezení věku a pohlaví. Také u doplňkových analýz mapujícího charakteru nebudou u jednotlivých výpovědí zahrnuty identifikační údaje respondentů (např. nebude uváděno, že „*toto uvedla respondentka (27) opakovaně zažívající fyzické násilí od svého partnera*“).

Opakovaně byli respondenti obeznámeni také s tím, že účast ve výzkumu je **zcela dobrovolná**, a to jak v rámci úvodní části dotazníku, tak při jeho samotné distribuci v úvodním dopise. Dále jim bylo řečeno, že pokud v dotazníku narazí na otázku, která je jim z nějakého důvodu nepříjemná a nechť jí na ni odpovídat, mají ji nechat nezodpovězenou. Z tohoto důvodu autorka nastavila ve formuláři vyplnění všech otázek jako nepovinné.

Aby se respondenti mohli před započatím vyplňování dotazníku sami rozhodnout, zdali se výzkumu chtějí účastnit, byl jim v úvodní části dotazníku **prezentován hlavní cíl výzkumu** a také, k čemu bude autorka jimi poskytnutá data využívat. Dílčí výzkumné cíle byly respondentům zkráceně popsány také u jednotlivých oddílů.

Nakonec byli respondenti **poučeni, že vyplněním dotazníku souhlasí se zpracováním těchto anonymních dat** v empirické části této diplomové práce. V případě jakýchkoliv dotazů jim byl **poskytnut e-mailový kontakt** na autorku dotazníku.

8.5 Průběh sběru dat

Průběh sběru dat probíhal v několika vlnách, jelikož nasbírat alespoň částečně reprezentativní vzorek respondentů se zkušenostmi s partnerským násilím bylo úkolem velmi problematickým. Naši cílovou skupinu totiž tvořili respondenti, kteří zažili násilný vztah v dospívání, ale v současnosti (ve svých 20-35 letech) v tomto vztahu nadále nesetrvávají a mají zkušenost také s dalšími partnerskými vztahy. Tato cílová skupina však byla v populaci těžce uchopitelná, jelikož se její zástupci nikde nesdružují (na rozdíl např. od osob, které zažívají domácí násilí aktuálně) a hodnotí svou zkušenost s partnerským násilím

retrospektivně. Nehledali jsme navíc osoby se zkušenostmi pouze s těžkými formami násilí s vysokou frekvencí, ale zajímali nás i respondenti, kteří zažívali partnerské násilí ojediněle. Proto jsme se soustředili primárně na sběr dat od výzkumného souboru respondentů se zkušenostmi s partnerským násilím, jelikož na rozdíl od druhého výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím je méně početný²⁴ a problematičtější dohledatelný.

Prvotním záměrem bylo nedistribuuovat dotazník veřejně v rámci sociálních sítí (vzhledem k citlivosti tématu), ale zasílat jej k vyplnění pouze skutečně motivovaným respondentům, kteří by měli chuť podělit se o svou osobní zkušenost. Myšlenkou bylo připnout na autorčinu sociální síť příspěvek s prosbou o účasti na výzkumu, kdy motivovaní respondenti by na tuto výzvu reagovali tak, že by se přihlásili autorce do soukromých zpráv. Tato metoda sběru dat by se však rozcházela s principiální etickou zásadou našeho výzkumu, a to sice zajistit respondentům kompletní anonymitu, jejíž narušení touto metodou by také mohlo znamenat snížení motivace některých potenciálních respondentů dotazník vyplnit. Z tohoto důvodu bylo od zmíněného způsobu sběru dat upuštěno a byla upřednostněna *metoda sněhové koule* („*snowball technique*“). Ta spočívala v zaslání dotazníku do soukromých zpráv cílové skupině respondentů (20-35 let) z autorčina blízkého sociálního prostředí, kteří byli požádáni o následnou distribuci dotazníku do soukromých zpráv zase svým blízkým kontaktům v dané věkové kategorii. Osloveni byli respondenti různého pohlaví, věku (20-35 let), vzdělání, místa bydliště i socioekonomického statusu. Touto metodou probíhal sběr dat 10 dnů, kdy dotazník vyplnilo 65 respondentů (16 respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání, 49 respondentů bez této zkušenosti).

Ve snaze získat respondenty se zkušeností s partnerským násilím byl dvakrát kontaktován *Bílý kruh bezpečí, z.s.*, který na výzvu nereagoval, a také *2. oddělení obecné kriminality městského ředitelství Ostrava PČR*²⁵, kdy spolupráce na daném projektu nebyla z jejich strany akceptována, a to s odkazem na ochranu obětí trestné činnosti, jež by mohly být tímto způsobem sekundárně viktimizovány.

Dalším krokem tedy byla *distribuce dotazníku do uzavřených facebookových skupin* zřízených pro oběti domácího (partnerského) násilí, které slouží přednostně ke sdílení zkušeností a ke vzájemné podpoře tímto zasažených osob. Po domluvě se správci bylo

²⁴ Dle mnoha výzkumů citovaných v teoretické části této práce.

²⁵ Policie České republiky.

do většiny těchto skupin autorce povoleno dotazník nasdílet, či jej sami správci po domluvě do facebookových skupin/stránek nasdíleli.

Dotazník byl distribuován do těchto facebookových skupin/stránek:

- 1) uzavřená skupina „*STOP domácímu násilí*“ – 1497 členů,
- 2) uzavřená skupina „*Domácí násilí...*“ – 307 členů,
- 3) uzavřená skupina „*Domácí násilí na mužích*“ – 8 členů,
- 4) stránka „*Domácí násilí (nedejme se!!!)*“ – 282 „to se mi líbí“.

Na zprávu nereagovali správci těchto facebookových stránek:

- 1) stránka „*Domácí násilí*“ – 260 „to se mi líbí“,
- 2) stránka „*Domácí násilí – zbraň proti mužům*“ – 500 „to se mi líbí“.

Sběr dat v rámci těchto skupin trval 16 dnů, kdy dotazník vyplnilo celkem 11 respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. Mnoho členů/členek těchto skupin vyjádřilo lítost nad tím, že je výskyt partnerského násilí v dotazníku limitován věkovým rozmezím 15-20 let, jelikož početná část z nich zažila tento jev až v pozdějších letech.

Z důvodu nízké návratnosti vyplněných dotazníků výše zmíněnými způsoby sběru dat bylo v závěru přistoupeno *k veřejnému sdílení online dotazníku na autorčinu sociální síť Facebook*, kdy 25 nejmenovaných respondentů si dotazník nasdílelo rovněž na svou sociální síť. Tento způsob sběru dat byl proveden ve dvou vlnách, trval 35 dnů a dotazník v rámci něj vyplnilo 264 respondentů (81 respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání, 183 respondentů bez této zkušenosti).

Po ukončení sběru dat bylo ještě provedeno čištění dat („*data cleansing*“), v rámci něhož byla z výzkumného souboru vyloučena obdržena data těch respondentů, kteří neodpověděli na všechny položky v dotazníku, či dle odpovědí nespádali do sebou označeného výzkumného souboru respondentů.

Větší přehlednost kroků aplikovaných v průběhu sběru dat, včetně jeho časového harmonogramu a průběžného počtu získaných respondentů, nám poskytne *Tabulka 1*.

Tabulka 1: Průběh sběru dat

Způsob sběru dat	časové rozmezí sběru dat	VS1- PN	VS2- nePN	VS celkem
Snowball technique (soukromé zprávy)	14.4. - 24.4. 2019	16	49	65
Facebookové skupiny (oběti domácího násilí)	26.4. - 8.5. 2019	11	0	11
Veřejné sdílení online dotazníku na autorčinu soc. sítí				
1. vlna	8.5. - 21.5. 2019	35	88	123
2. vlna	21.5. - 12.6. 2019	46	95	141
Celkem	14.4. - 12.6. 2019	108	232	340
Čištění dat				
Celkem	13.6. 2019	101	227	328

Legenda: „VS1- PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání, „VS2- nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušeností s partnerským násilím v dospívání, „VS celkem“ je zkrácené označení pro celkový počet respondentů.

8.6 Statistická analýza dat

Pro testování H_1 byl využit **chí-kvadrát test nezávislosti** (chi-squared test of independence), jelikož představuje základní techniku pro zkoumání vztahů mezi dvěma kategorickými (v realizovaném výzkumu nominálními) proměnnými – v tomto případě mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem určitých fenoménů. Všechny předpoklady pro využití tohoto testu byly splněny. Pro doplňkové analýzy dat nebyla statistická analýza využita. Data byla zpracována ve statistickém programu SPSS. Tabulky a grafy byly zpracovány za pomoci programu MS Excel.

9. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumný soubor byl vybrán kombinací několika typů *nenáhodných výběrů*. Jako první byl využit *účelový výběr*, a to při distribuci dotazníku do facebookových skupin pro oběti domácího násilí, a také při zaslání dotazníku do soukromých zpráv cílové skupině respondentů (20-35 let) z autorčina blízkého sociálního prostředí. Ti byli požádáni o následnou distribuci dotazníku do soukromých zpráv zase svým blízkým kontaktům v dané věkové kategorii. Zde tedy byla uplatněna *technika sněhové koule*. Nakonec, při veřejném sdílení online dotazníku na autorčinu sociální síť Facebook byl výzkumný soubor vybrán metodou *samovýběru* (vyplnili jej pouze motivovaní respondenti, kteří však nebyli jednotlivě oslovováni).

V této práci vycházíme z dat získaných od dvou výzkumných souborů.

- 1) **Výzkumný soubor 1 (VS1 – PN)** = tento výzkumný soubor tvoří respondenti ve věkové kategorii 20-35 let, kteří v období dospívání (15-20 let) zažili partnerské násilí v pozici oběti.
- 2) **Výzkumný soubor 2 (VS2 – nePN)** = tento výzkumný soubor tvoří respondenti ve věkové kategorii 20-35 let, kteří v období dospívání (15-20 let) nezažili partnerské násilí v pozici oběti.

9.1 Charakteristika výzkumného souboru 1

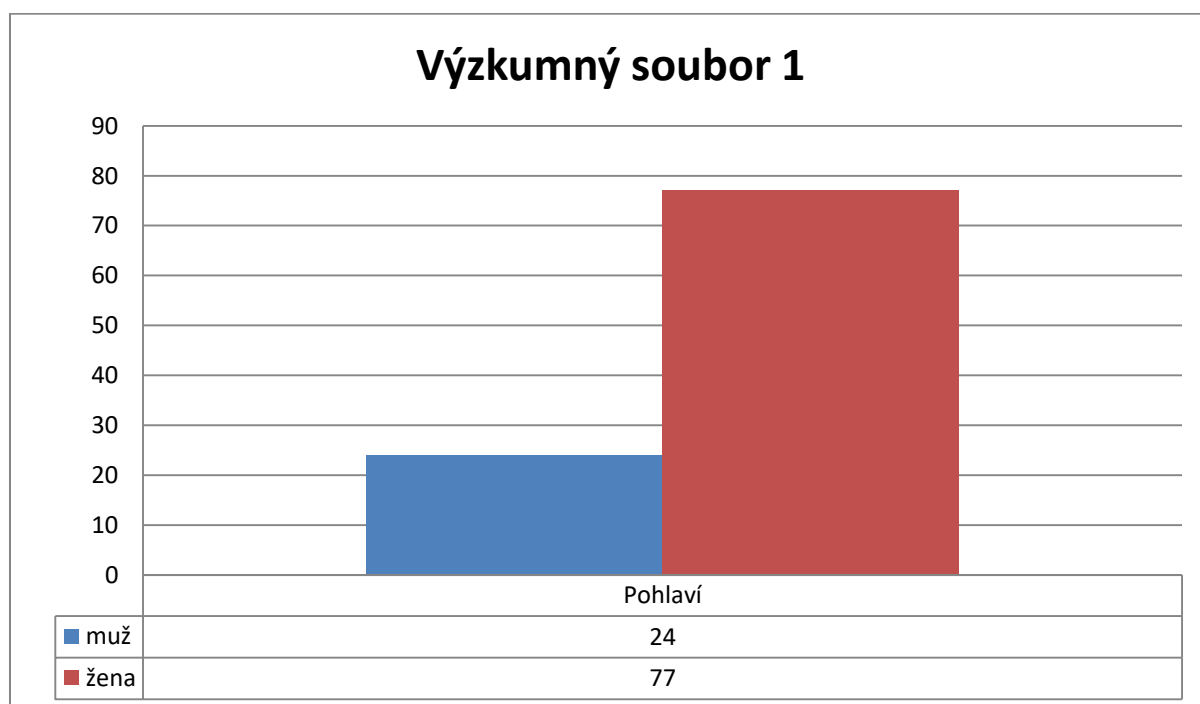
Výzkumný soubor 1 čítá 101 respondentů, z toho 77 žen a 24 mužů s průměrným věkem 25,73 let. Tito respondenti měli nejčastěji zkušenost s psychickým násilím ($n = 96$), dále se sociálním násilím ($n = 75$), které bylo následováno násilím fyzickým ($n = 60$) a stalkingem ($n = 58$). Méně často pak měli zkušenost se sexuálním násilím ($n = 41$) a ekonomickým násilím ($n = 31$). Podrobnější informace o charakteristikách tohoto výzkumného souboru nám poskytnou následující tabulky a grafy.

Tabulka 2: Sociodemografické údaje VS1 – PN

Sociodemografické údaje VS1 - PN						
Pohlaví				Věk		
ženy	%	muži	%	Aritmetický průměr	medián	modus
77	76,2 %	24	23,8 %	25,73	25	25
Celkem 101 respondentů						

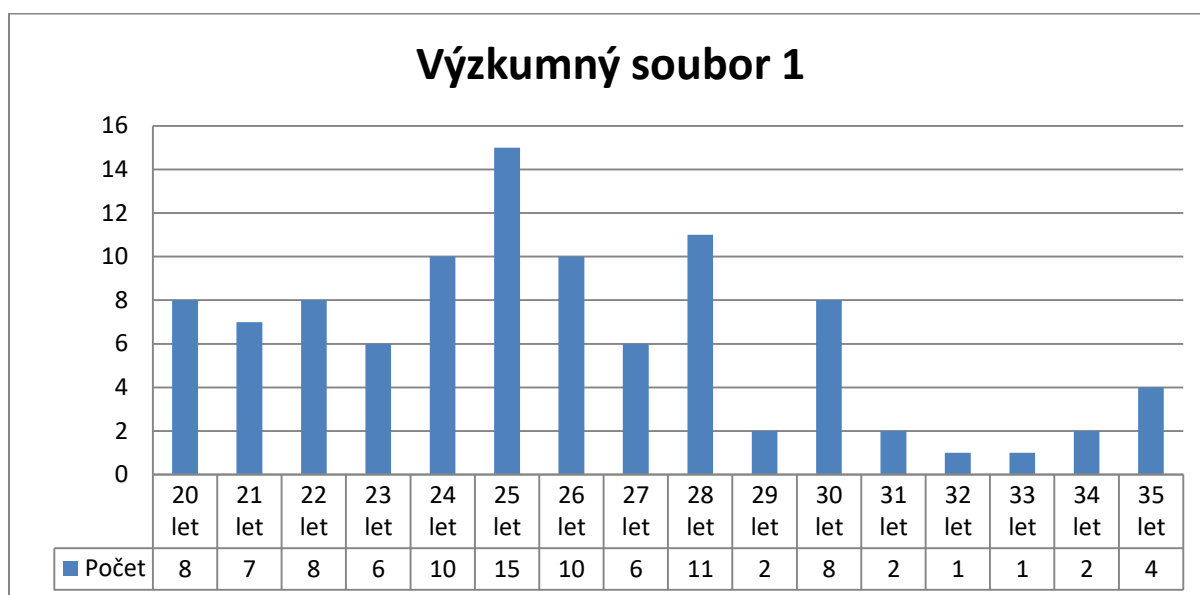
Legenda: „VS1- PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání.

Graf 1: Zastoupení mužů a žen u VS1 – PN

Legenda: Na svislé ose je uvedený počet respondentů daného pohlaví. Na vodorovné ose je znázorněno pohlaví respondentů. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení obou pohlaví.

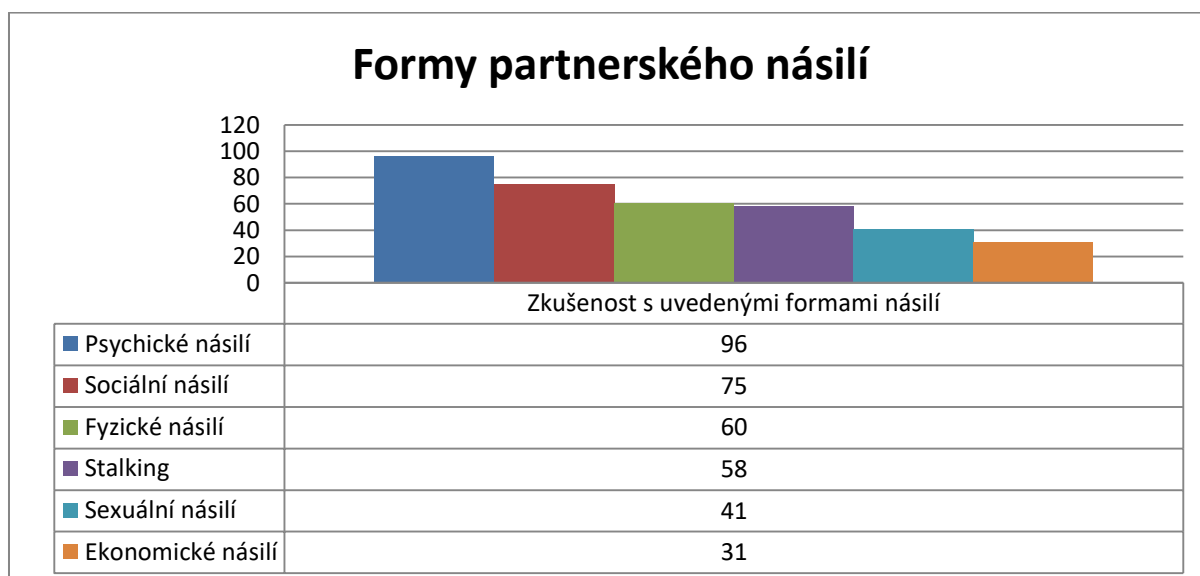
Graf 2: Rozdělení respondentů VS1 – PN dle věku

Legenda: Na svislé ose je uvedený počet respondentů daného věku. Na vodorovné ose jsou znázorněny jednotlivé věkové kategorie. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení všech věkových kategorií.

V následujících grafech si uvedeme, s jakými formami partnerského násilí měli respondenti tohoto výzkumného souboru v dospívání zkušenost, a jaká byla frekvence výskytu těchto jednotlivých forem násilí. Někteří respondenti mohli mít zkušenost s více formami partnerského násilí, proto u *Grafu 3* nesouhlasí počet odpovědí s celkovým počtem respondentů.

Graf 3: Zkušenost respondentů VS1 – PN s jednotlivými formami partnerského násilí

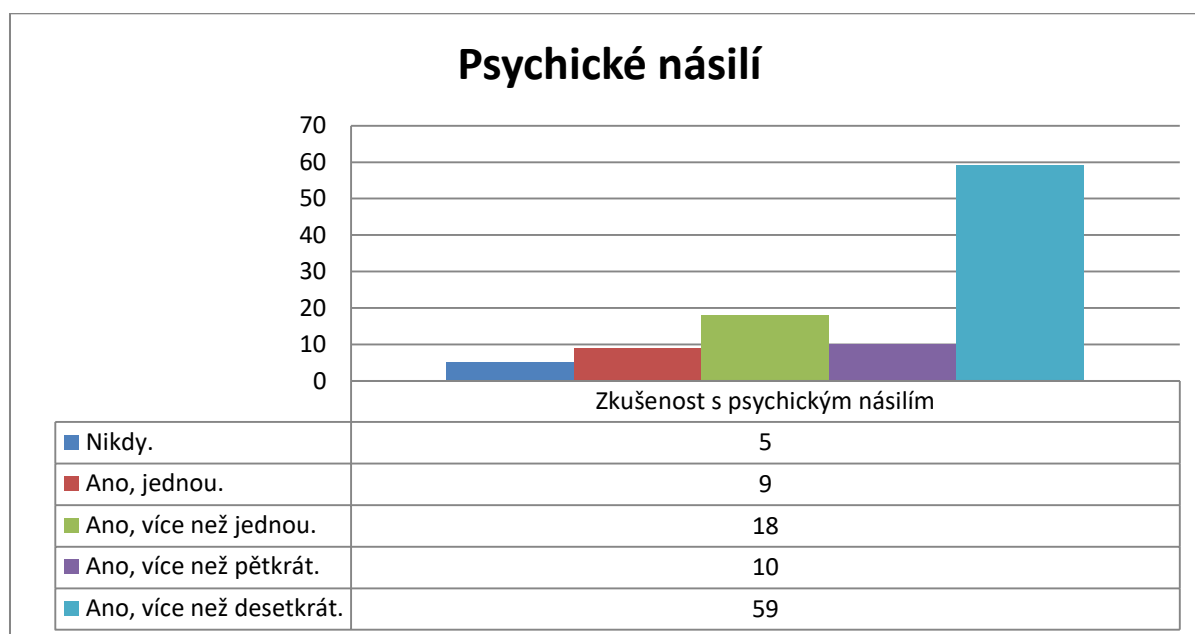

Legenda: Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří měli v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost s danou formou partnerského násilí. Na vodorovné ose jsou znázorněny jednotlivé formy partnerského násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů u každé formy partnerského násilí zvlášť.

Procentuální výskyt jednotlivých forem násilí:

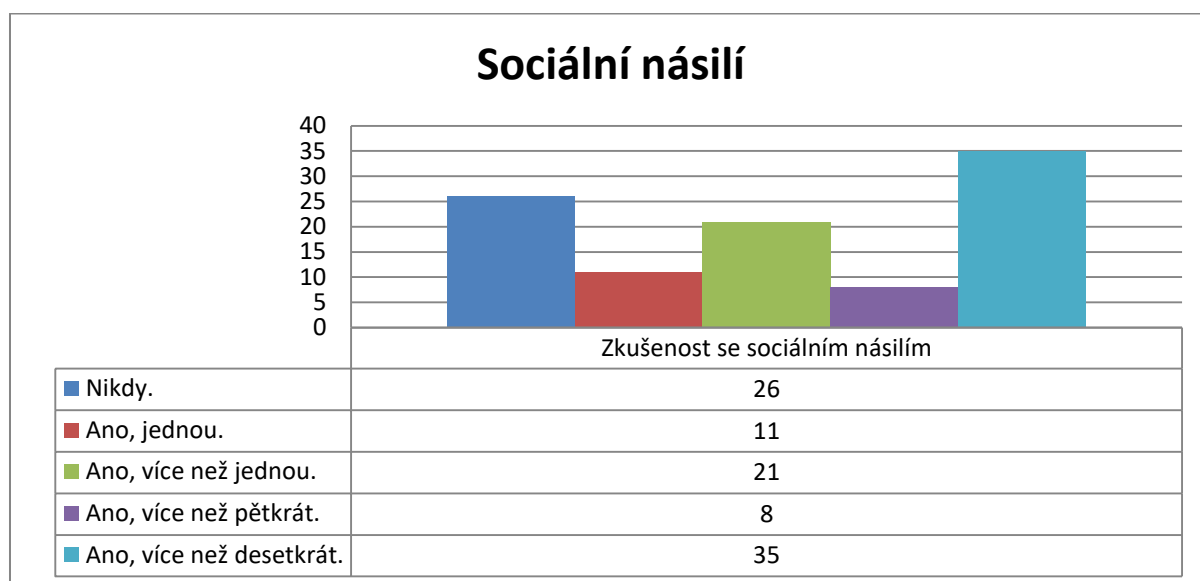
- s **psychickým násilím** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **95 %** respondentů,
- se **sociálním násilím** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **74,3 %** respondentů,
- s **fyzickým násilím** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **59,4 %** respondentů,
- se **stalkingem** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **57,4 %** respondentů,
- se **sexuálním násilím** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **40,5 %** respondentů,
- s **ekonomickým násilím** mělo v dospívání alespoň ojedinělou zkušenost **30,7 %** respondentů.

Graf 4: Frekvence výskytu psychického násilí u VS1 – PN

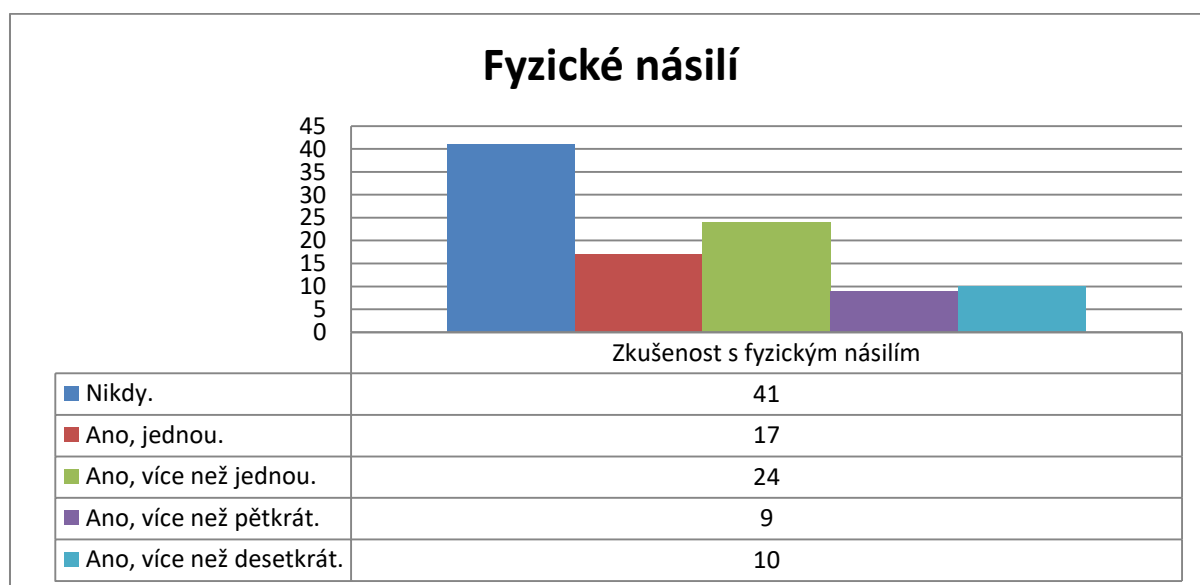
Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem psychického násilí (zde uvedeny podoby psychického násilí)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Graf 5: Frekvence výskytu sociálního násilí u VS1 – PN

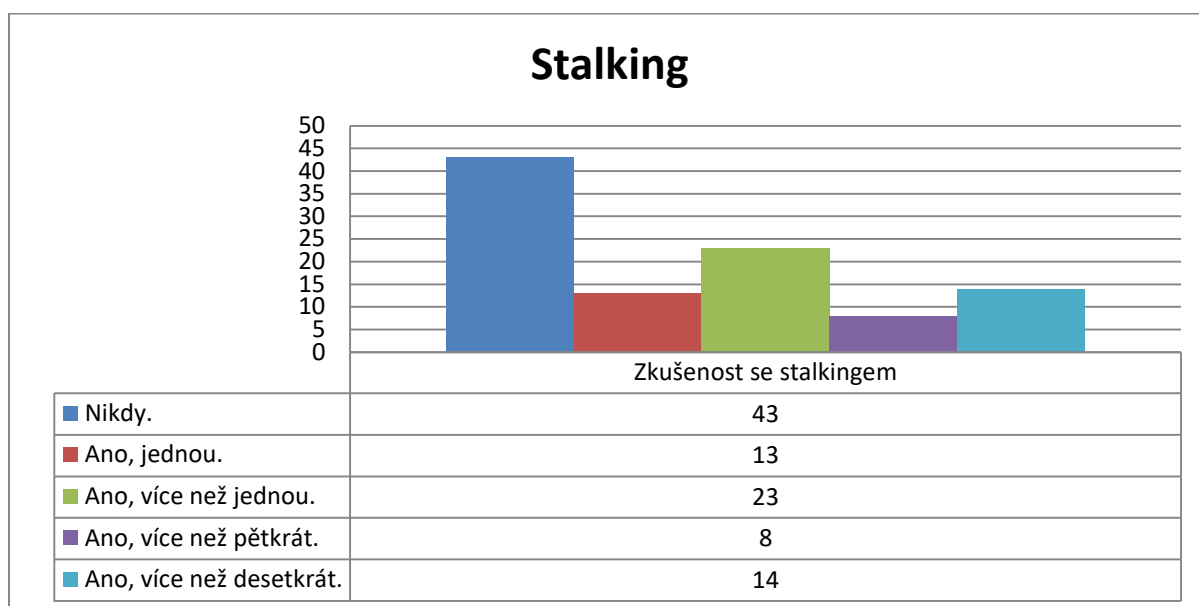
Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem sociálního násilí (zde uvedeny podoby sociálního násilí)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Graf 6: Frekvence výskytu fyzického násilí u VS1 – PN

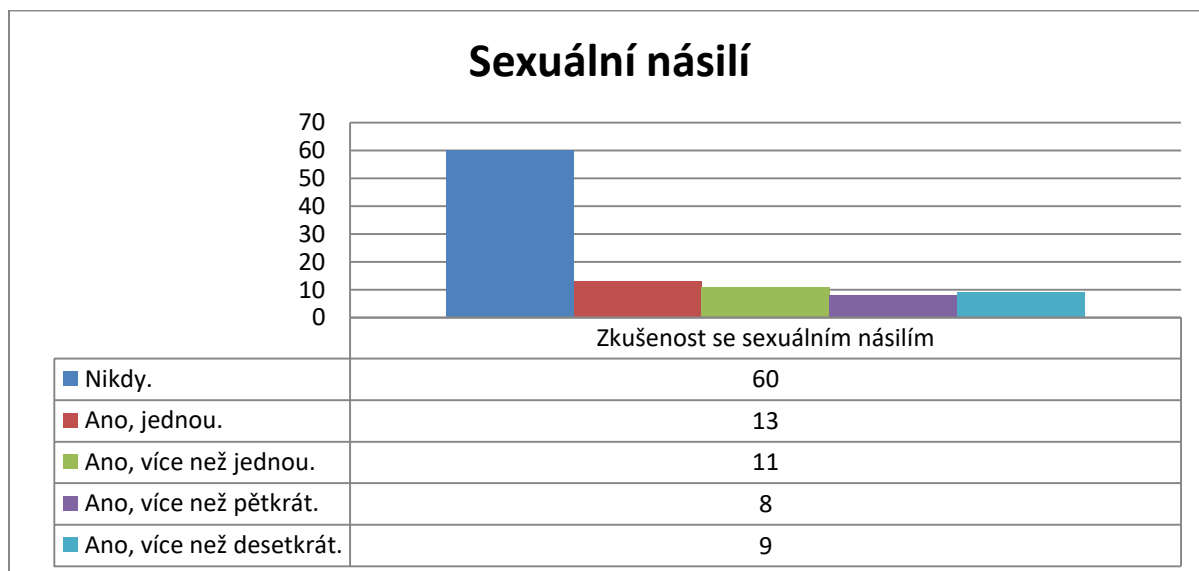
Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem fyzického násilí (zde uvedeny podoby fyzického násilí)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Graf 7: Frekvence výskytu stalkingu u VS1 – PN

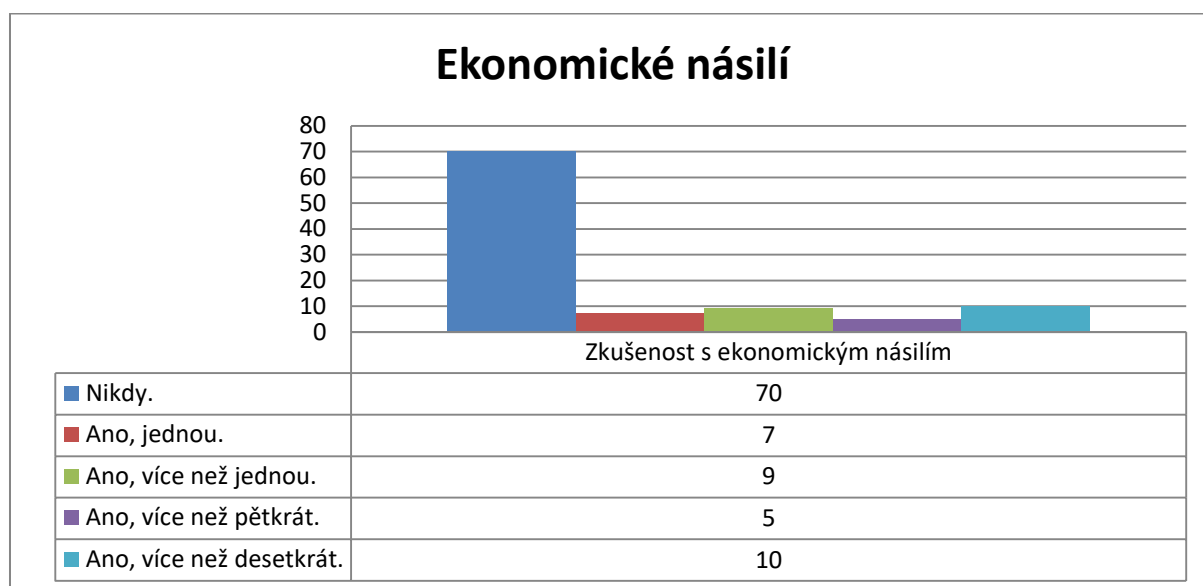
Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem stalkingu (zde uvedeny podoby stalkingu)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Graf 8: Frekvence výskytu sexuálního násilí u VS1 – PN

Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem sexuálního násilí (zde uvedeny podoby sexuálního násilí)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Graf 9: Frekvence výskytu ekonomického násilí u VS1 – PN

Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí tohoto výzkumného souboru na otázku „Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem ekonomického násilí (zde uvedeny podoby ekonomického násilí)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny škály frekvence výskytu této formy násilí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

9.2 Charakteristika výzkumného souboru 2

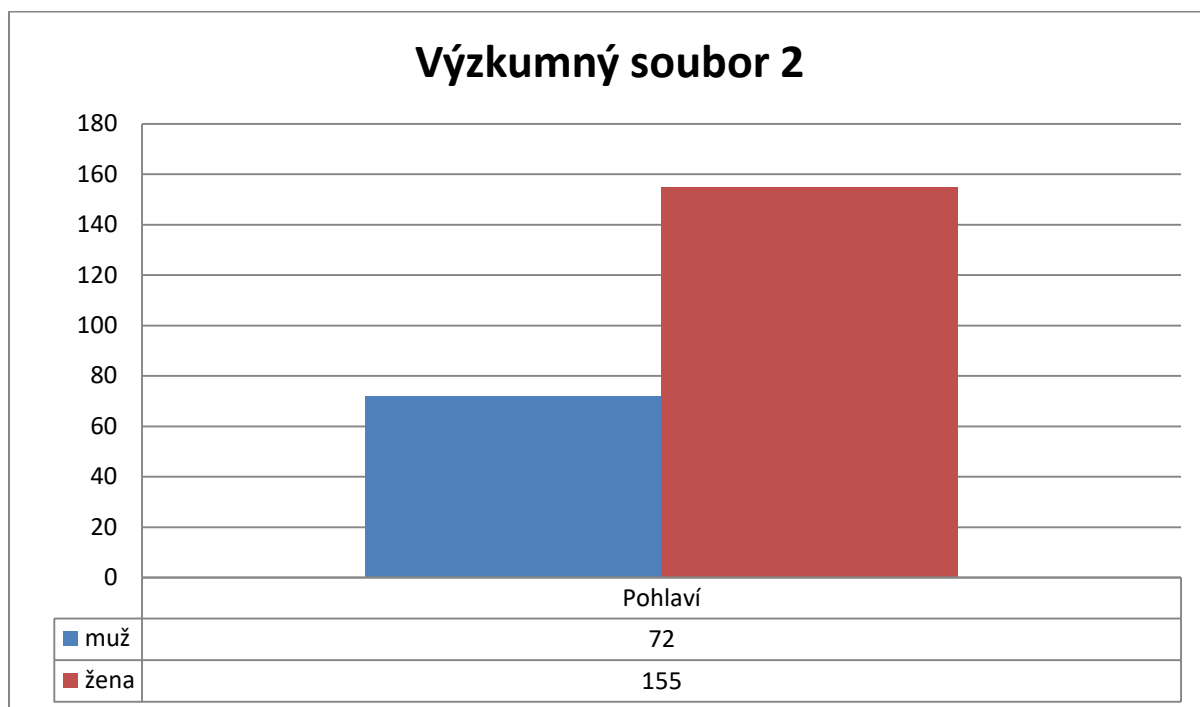
Výzkumný soubor 2 čítá 227 respondentů, z toho 155 žen a 72 mužů s průměrným věkem 25,36 let. Tito respondenti neměli v dospívání zkušenost s partnerským násilím v pozici oběti. Podrobnější informace o charakteristikách tohoto výzkumného souboru nám poskytnou následující tabulky a grafy.

Tabulka 3: Sociodemografické údaje VS2 – nePN

Sociodemografické údaje VS2 - nePN						
Pohlaví				Věk		
ženy	%	muži	%	Aritmetický průměr	medián	modus
155	68,3 %	72	31,7 %	25,36	25	25
Celkem 227 respondentů						

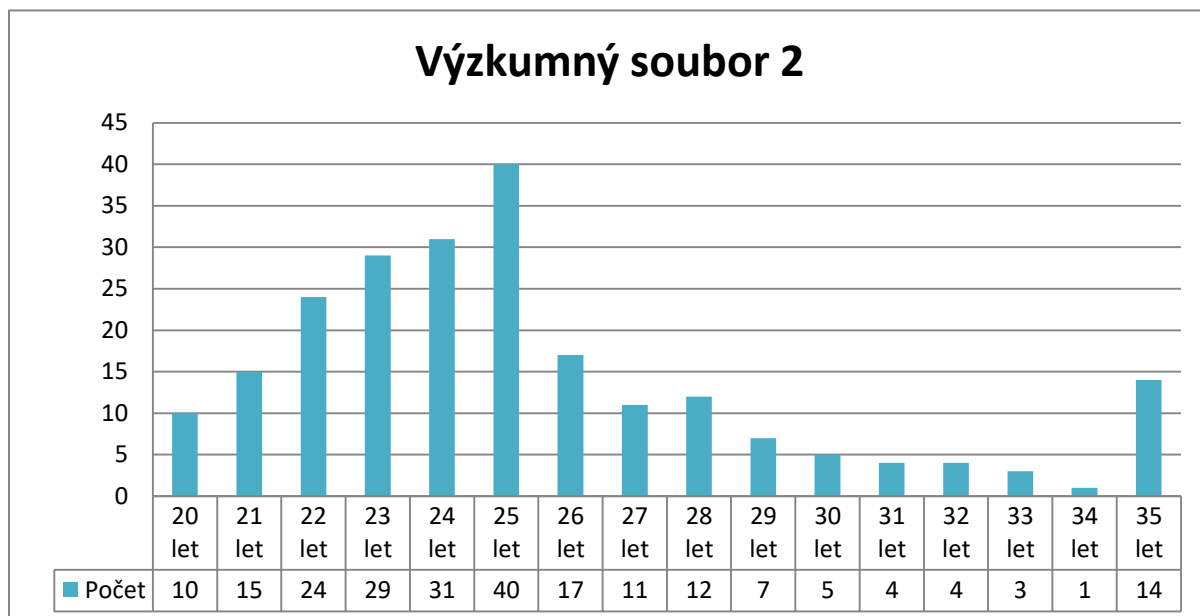
Legenda: „VS2 - nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušeností s partnerským násilím v dospívání.

Graf 10: Zastoupení mužů a žen u VS2 – nePN

Legenda: Na svislé ose je uvedený počet respondentů daného pohlaví. Na vodorovné ose je znázorněno pohlaví respondentů. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení obou pohlaví.

Graf 11: Rozdělení respondentů VS2 – nePN dle věku

Legenda: Na svislé ose je uvedený počet respondentů daného věku. Na vodorovné ose jsou znázorněny jednotlivé věkové kategorie. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení všech věkových kategorií.

10. VÝSLEDKY

V této kapitole bude pojednáváno o výsledcích všech tří částí výzkumného šetření. Budou zde testovány hypotézy a zodpovězeny výzkumné otázky.

10.1 Kvantitativní výzkum – „Důsledky partnerského násilí“

Tato podkapitola prezentuje výsledky kvantitativního výzkumu založeného na statistické analýze dat, jehož výsledky budou využity k testování H_1 .

H_1 : *U respondentů, kteří se stali obětí násilného partnerského vztahu v adolescenci, se níže uvedené fenomény vyskytovaly v období dospívání signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali obětí násilného partnerského vztahu v adolescenci.*

H_{1a} : *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěru či ztrátu respektu k vlastní osobě.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu sníženého sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěry a obecné ztráty respektu k vlastní osobě. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H_{1a} tedy přijímáme.**

Tabulka 4: Výsledky - snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra, ztráta respektu

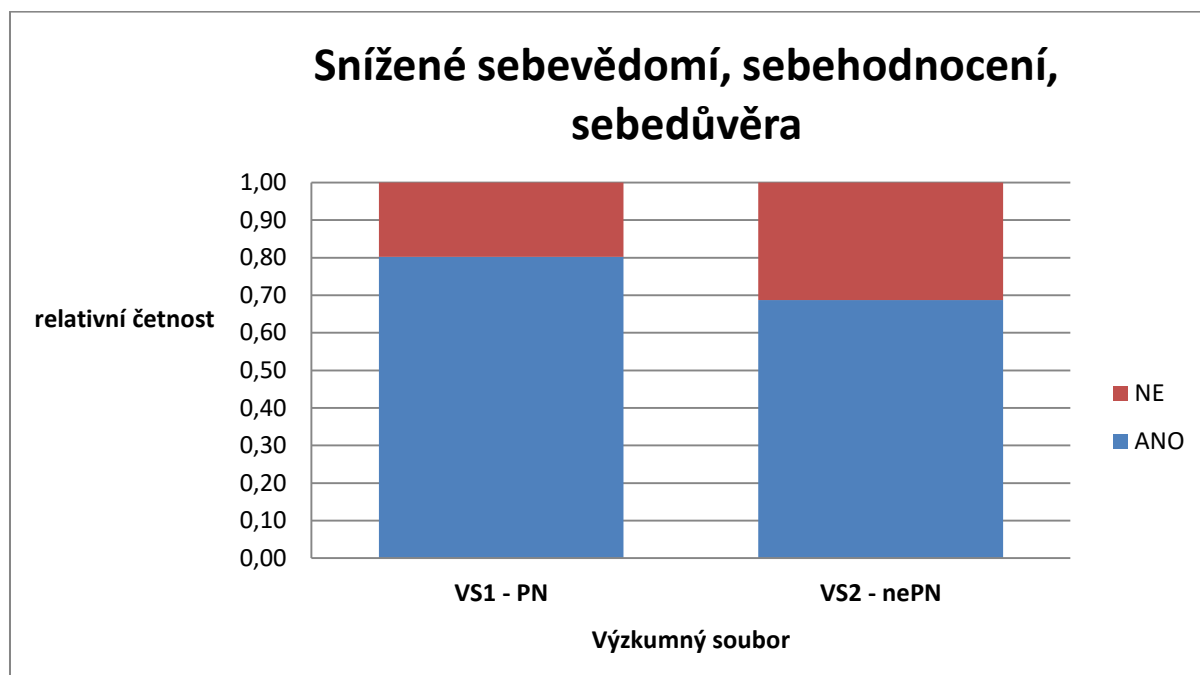
Snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra, ztráta respektu k vlastní osobě				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	81	0,247	0,802
	ne	20	0,061	0,198
VS2 - nePN	ano	156	0,476	0,687
	ne	71	0,216	0,313

$\chi^2 = 4,037$; $df = 1$; $p < 0,05^*$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené

označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 12: Výsledky - snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra, ztráta respektu

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H1b: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o emocionální frustraci či emoční znečitlivění.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu emocionální frustrace či emočního znečitlivění. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H1b tedy přijímáme.**

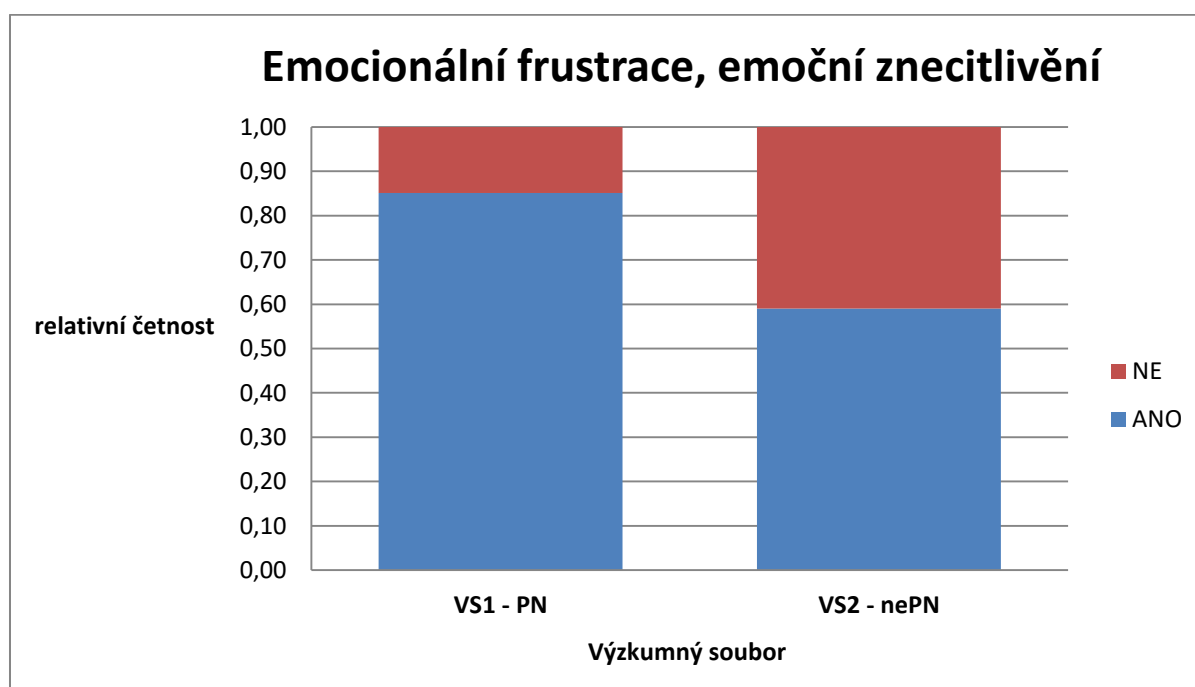
Tabulka 5: Výsledky - emocionální frustrace či emoční znečitlivění

Emocionální frustrace či emoční znečitlivění				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	86	0,262	0,851
	ne	15	0,046	0,149
VS2 - nePN	ano	134	0,408	0,590
	ne	93	0,284	0,410

$\chi^2 = 20,423$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 13: Výsledky - emocionální frustrace či emoční znečitlivění

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1c}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocity bezmoci a beznaděje.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu pocitů bezmoci a beznaděje. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H_{1c} tedy přijímáme.**

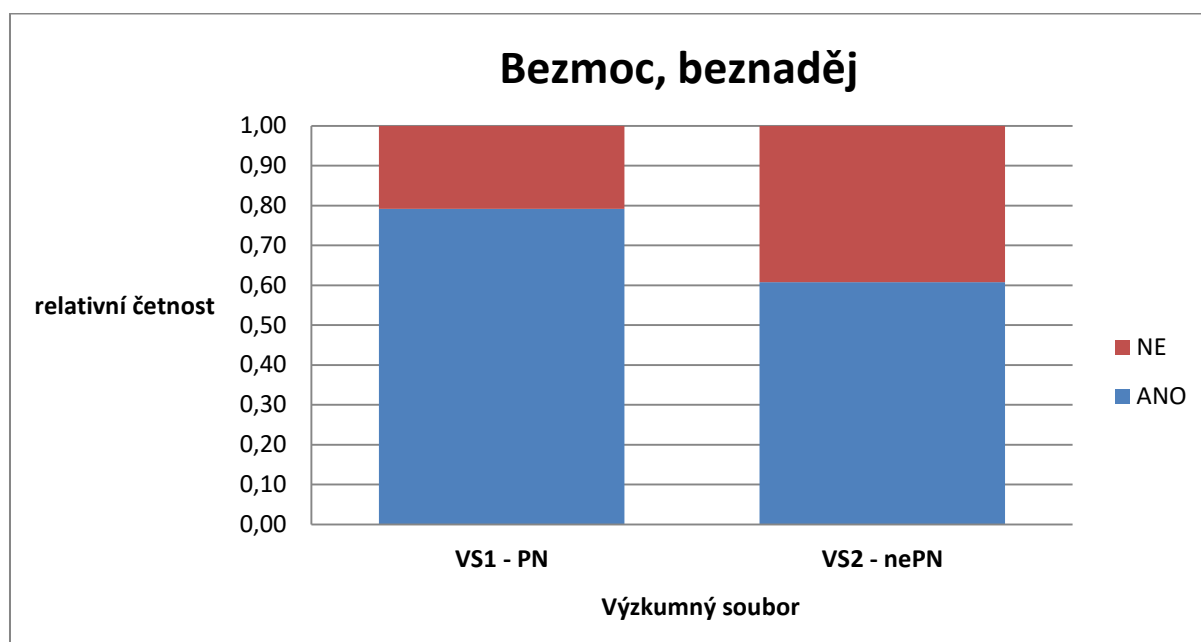
Tabulka 6: Výsledky – pocity bezmoci a beznaděje

Pocity bezmoci a beznaděje				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	80	0,244	0,792
	ne	21	0,064	0,208
VS2 - nePN	ano	138	0,421	0,608
	ne	89	0,271	0,392

$\chi^2 = 9,824$; $df = 1$; $p < 0,01^{**}$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 14: Výsledky – pocity bezmoci a beznaděje

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H1a: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o neschopnost radovat se ze života a z činností, které byly dříve naplňující.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu neschopnosti radovat se ze života a z dříve naplňujících činností. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H1a tedy přijímáme.**

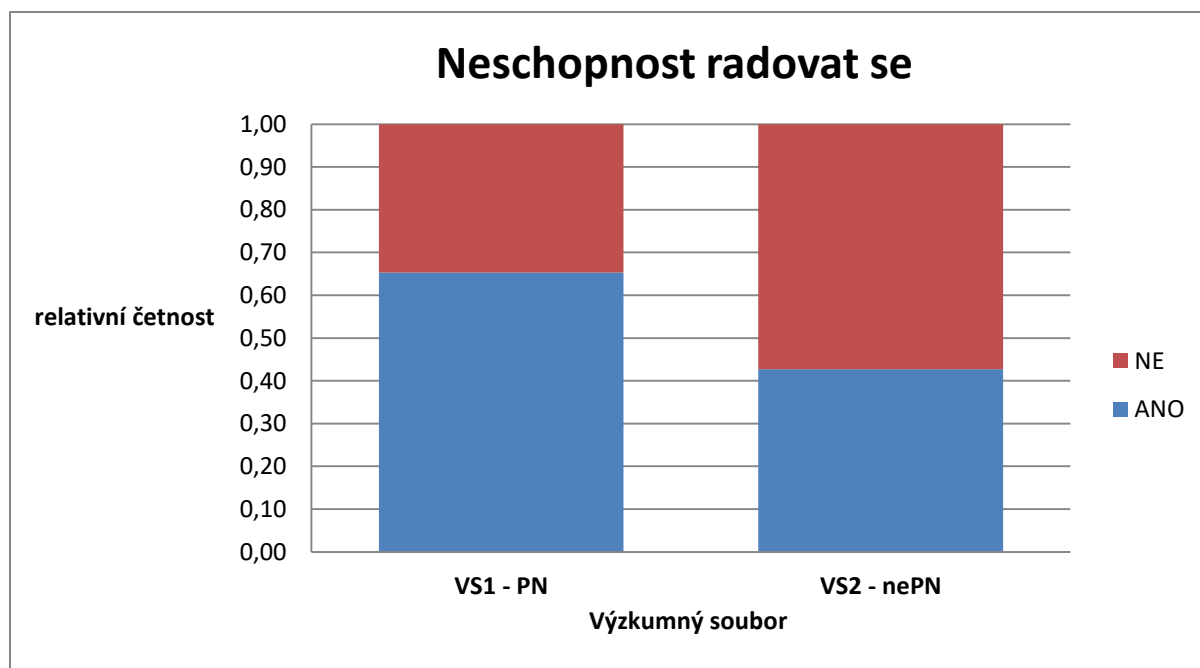
Tabulka 7: Výsledky – neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností

Neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	66	0,201	0,653
	ne	35	0,107	0,347
VS2 - nePN	ano	97	0,296	0,427
	ne	130	0,396	0,573

$\chi^2 = 13,41$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 15: Výsledky – neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1e}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o smutek či plačtivost.*

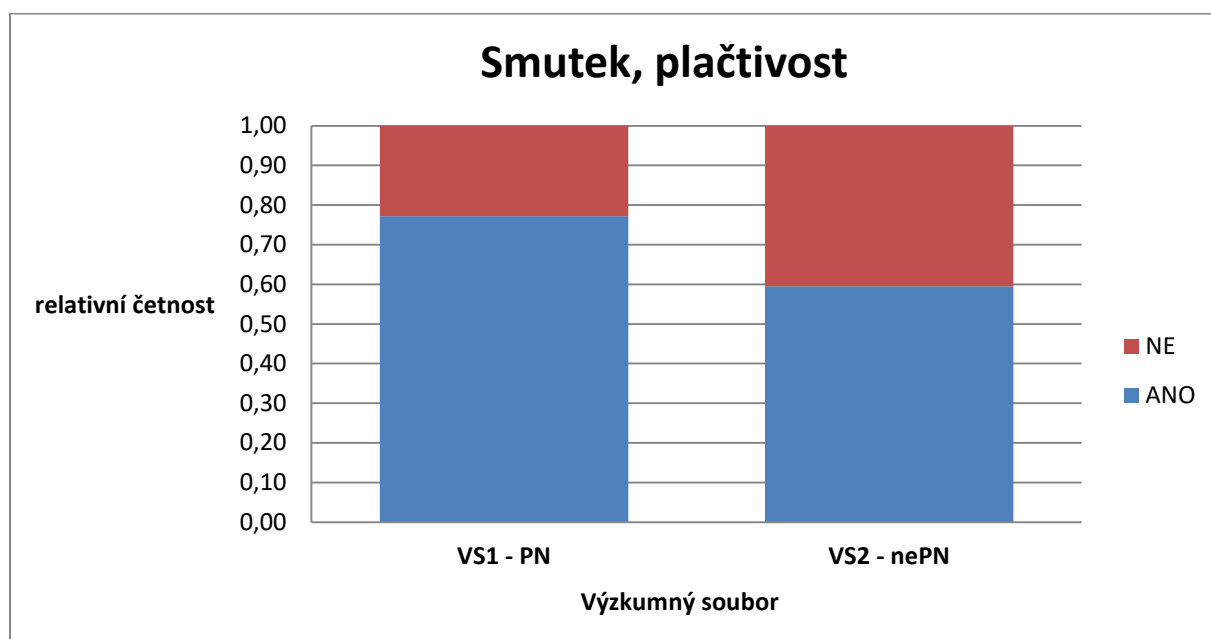
Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu smutku či plačtivosti. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H_{1e} tedy přijímáme.**

Tabulka 8: Výsledky – smutek či plačtivost

Smutek či plačtivost				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	78	0,238	0,772
	ne	23	0,070	0,228
VS2 - nePN	ano	135	0,412	0,595
	ne	92	0,280	0,405
$\chi^2 = 8,915$; $df = 1$; $p < 0,01^{**}$				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 16: Výsledky – smutek či plačtivost

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H1r: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s koncentrací.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů s koncentrací. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H1r tedy přijímáme.**

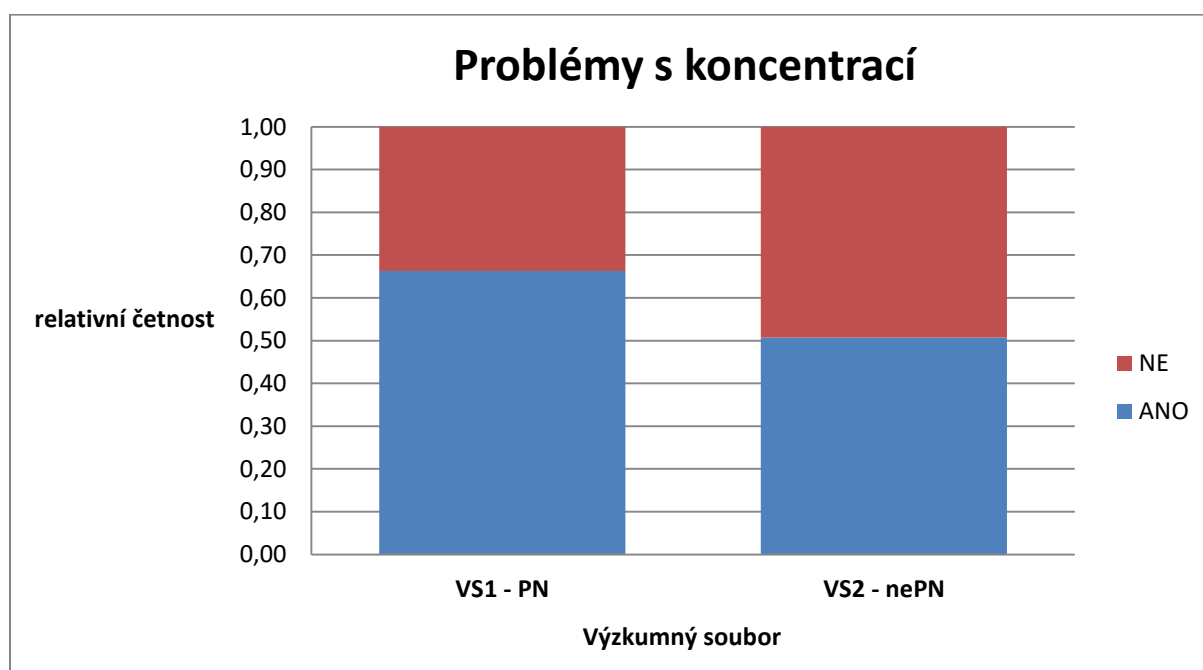
Tabulka 9: Výsledky – problémy s koncentrací

Problémy s koncentrací				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	67	0,204	0,663
	ne	34	0,104	0,337
VS2 - nePN	ano	115	0,351	0,507
	ne	112	0,341	0,493

$\chi^2 = 6,334$; $df = 1$; $p < 0,05^*$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 17: Výsledky – problémy s koncentrací

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1g}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o únavu a vyčerpání.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu únavy a vyčerpání. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H_{1g} tedy přijímáme.**

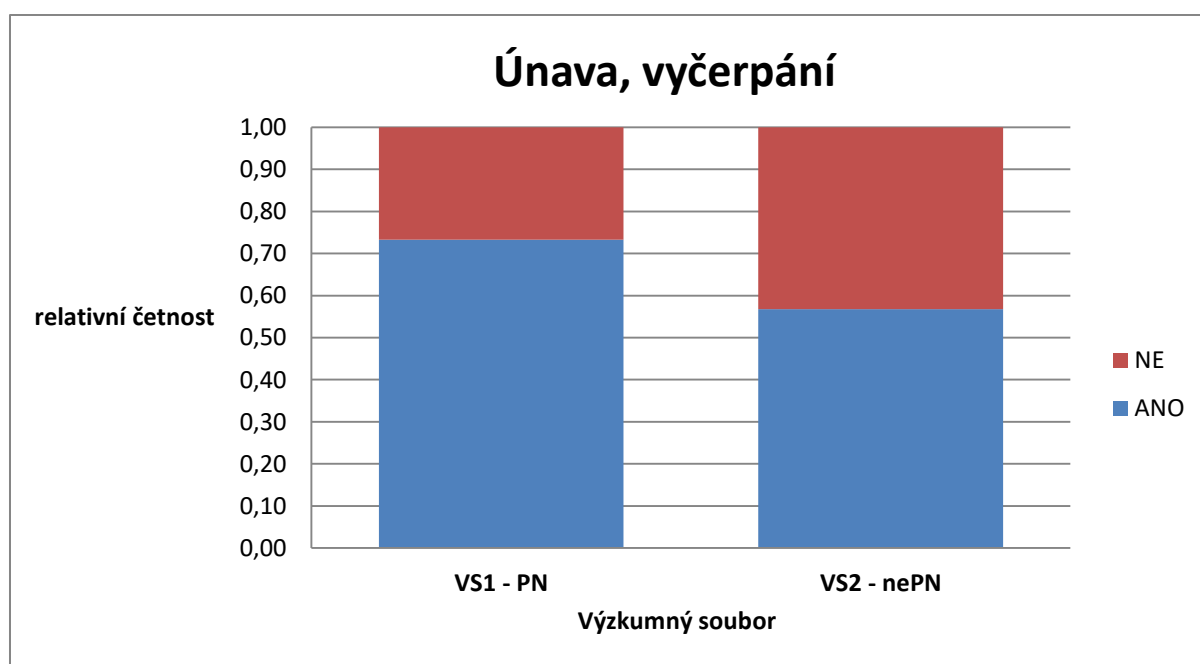
Tabulka 10: Výsledky – únava a vyčerpání

Únava a vyčerpání				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	74	0,226	0,733
	ne	27	0,082	0,267
VS2 - nePN	ano	129	0,393	0,568
	ne	98	0,299	0,432

$\chi^2 = 7,327$; $df = 1$; $p < 0,01^{**}$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 18: Výsledky – únava a vyčerpání

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1h}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy se spánkem (neschopnost usnout, časté buzení).*

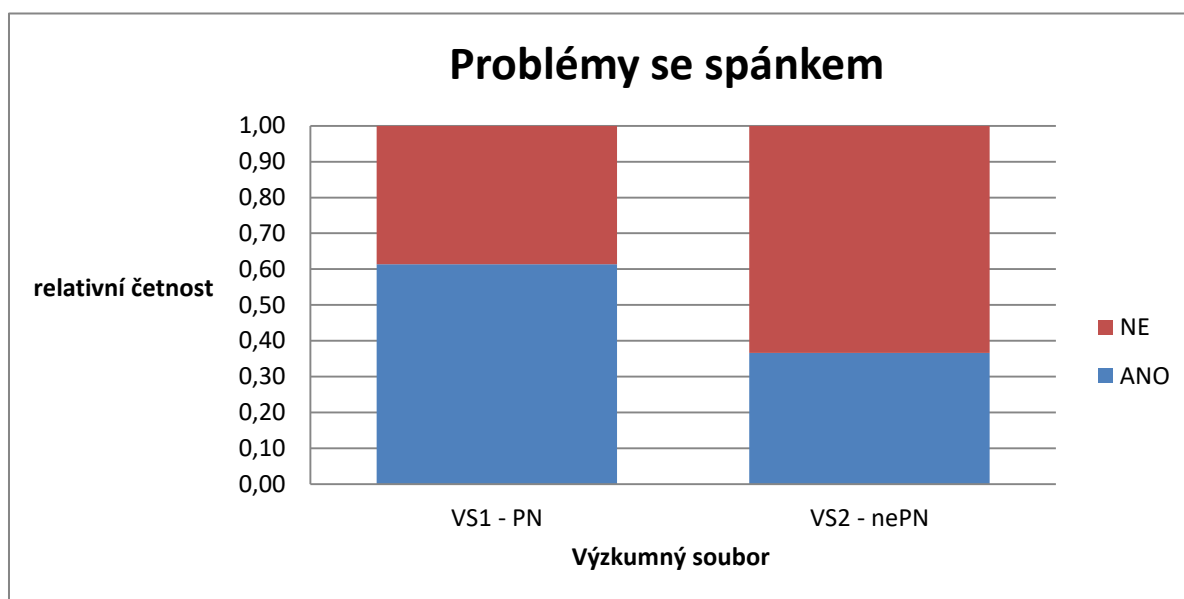
Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů se spánkem. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1h} tedy přijímáme.**

Tabulka 11: Výsledky – problémy se spánkem

Problémy se spánkem				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	62	0,189	0,614
	ne	39	0,119	0,386
VS2 - nePN	ano	83	0,253	0,366
	ne	144	0,439	0,634
$\chi^2 = 16,47$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 19: Výsledky – problémy se spánkem

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušeností s partnerským násilím v dospívání.

H_{1i}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s konzumací potravy (přejídání, úbytek váhy, nechut' k jídlu, poruchy příjmu potravy).*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů s konzumací potravy. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1i} tedy přijímáme.**

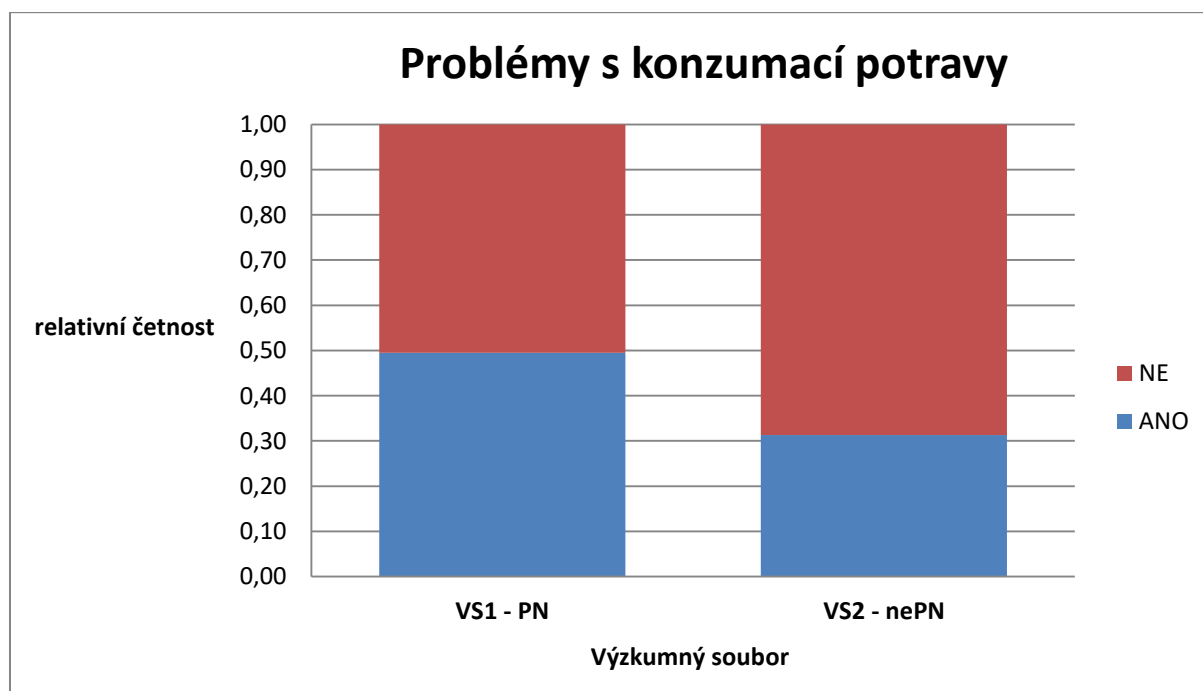
Tabulka 12: Výsledky – problémy s konzumací potravy

Problémy s konzumací potravy				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	50	0,152	0,495
	ne	51	0,155	0,505
VS2 - nePN	ano	71	0,216	0,313
	ne	156	0,476	0,687

$\chi^2 = 9,208$; $df = 1$; $p < 0,01^{**}$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 20: Výsledky – problémy s konzumací potravy

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1j}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy v sexuální oblasti (nechuť k sexu, problémy s intimitou).*

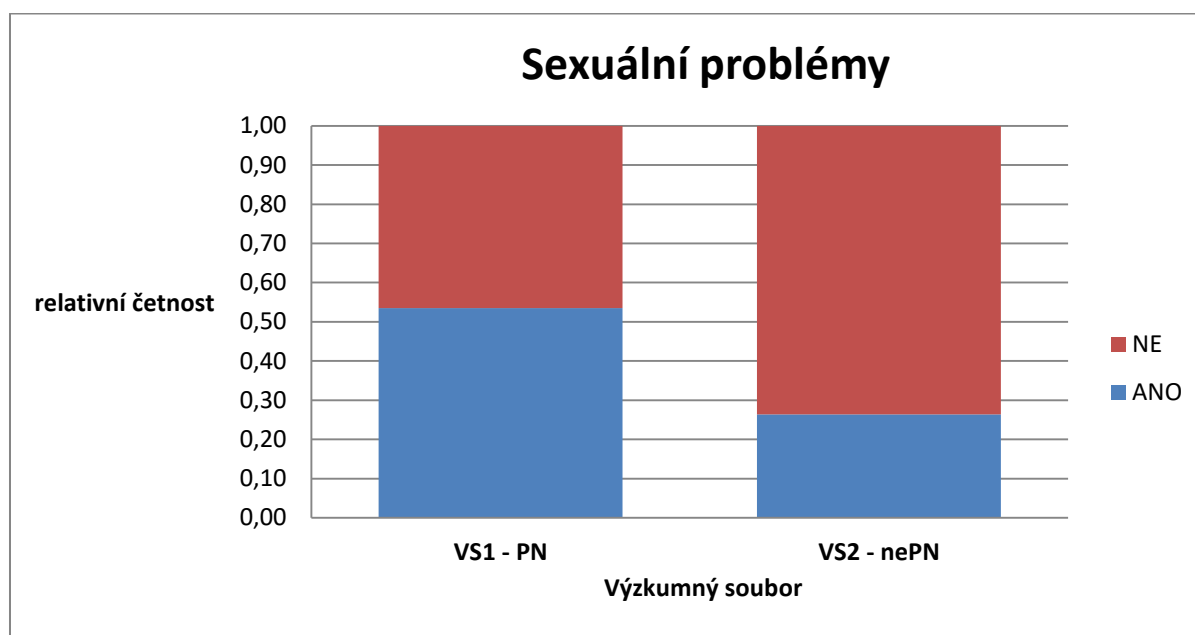
Byl nalezen statisticky významný rozdíl (**p<0,001**) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů v sexuální oblasti. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1j} tedy přijímáme.**

Tabulka 13: Výsledky - problémy v sexuální oblasti

Problémy v sexuální oblasti				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	54	0,165	0,535
	ne	47	0,143	0,465
VS2 - nePN	ano	60	0,183	0,264
	ne	167	0,509	0,736
$\chi^2 = 21,351; df = 1; p < 0,001^{***}$				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 21: Výsledky - problémy v sexuální oblasti

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1k}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o suicidální sklony.*

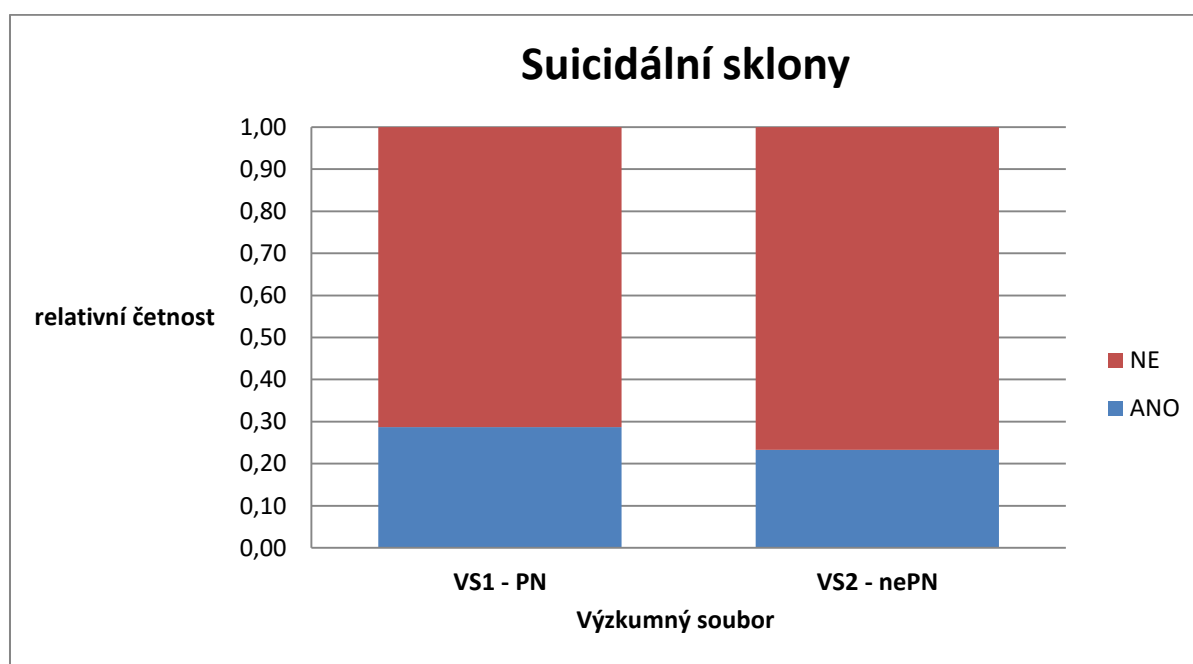
Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl ($p = 0,369$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu suicidálních sklونů. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén neobjevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že nebyl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1k} tedy zamítáme.**

Tabulka 14: Výsledky – suicidální sklony

Suicidální sklony				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	29	0,088	0,287
	ne	72	0,220	0,713
VS2 - nePN	ano	53	0,162	0,233
	ne	174	0,530	0,767
$\chi^2 = 0,806$; $df = 1$; $p = 0,369$				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 22: Výsledky – suicidální sklony

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H1: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o nervozitu, podrážděnost, přecitlivělost nebo vznětlivost.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu nervozity, podrážděnosti, přecitlivělosti nebo vznětlivosti. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní

vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. H_{11} tedy přijímáme.

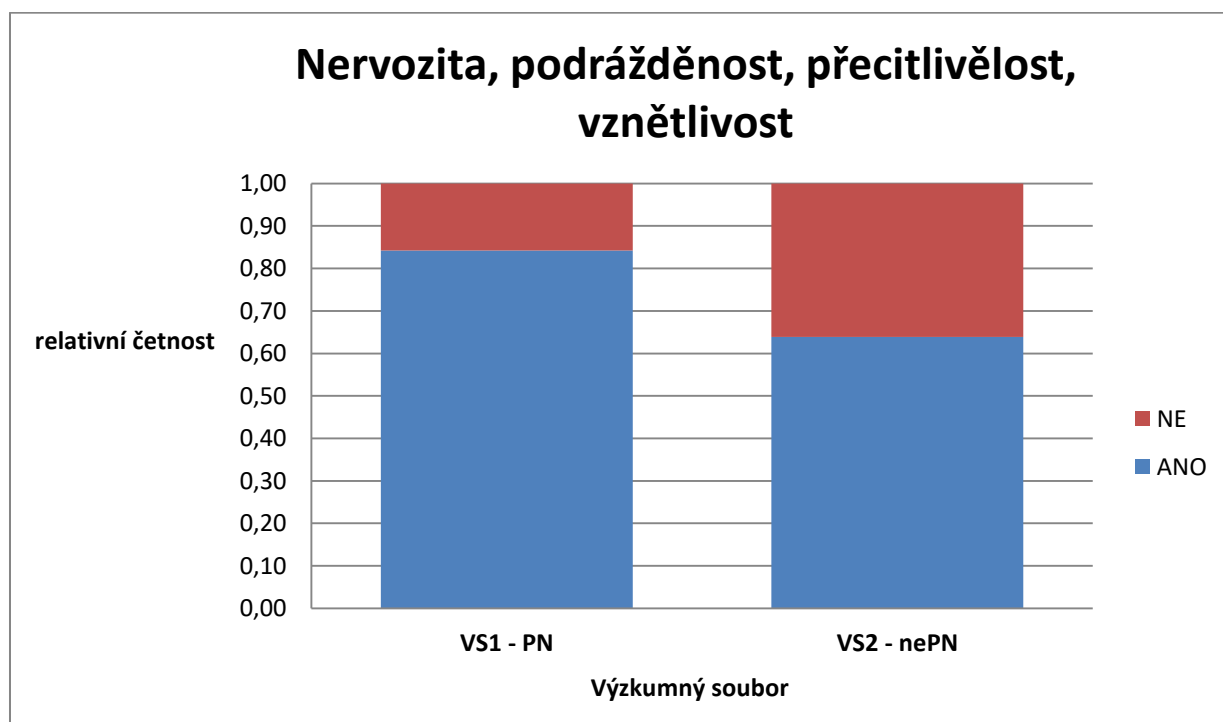
Tabulka 15: Výsledky - Nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost

Nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	85	0,259	0,842
	ne	16	0,049	0,158
VS2 - nePN	ano	145	0,442	0,639
	ne	82	0,250	0,361

$\chi^2 = 12,773$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 23: Výsledky - nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1m}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o sníženou odolnost vůči stresu.*

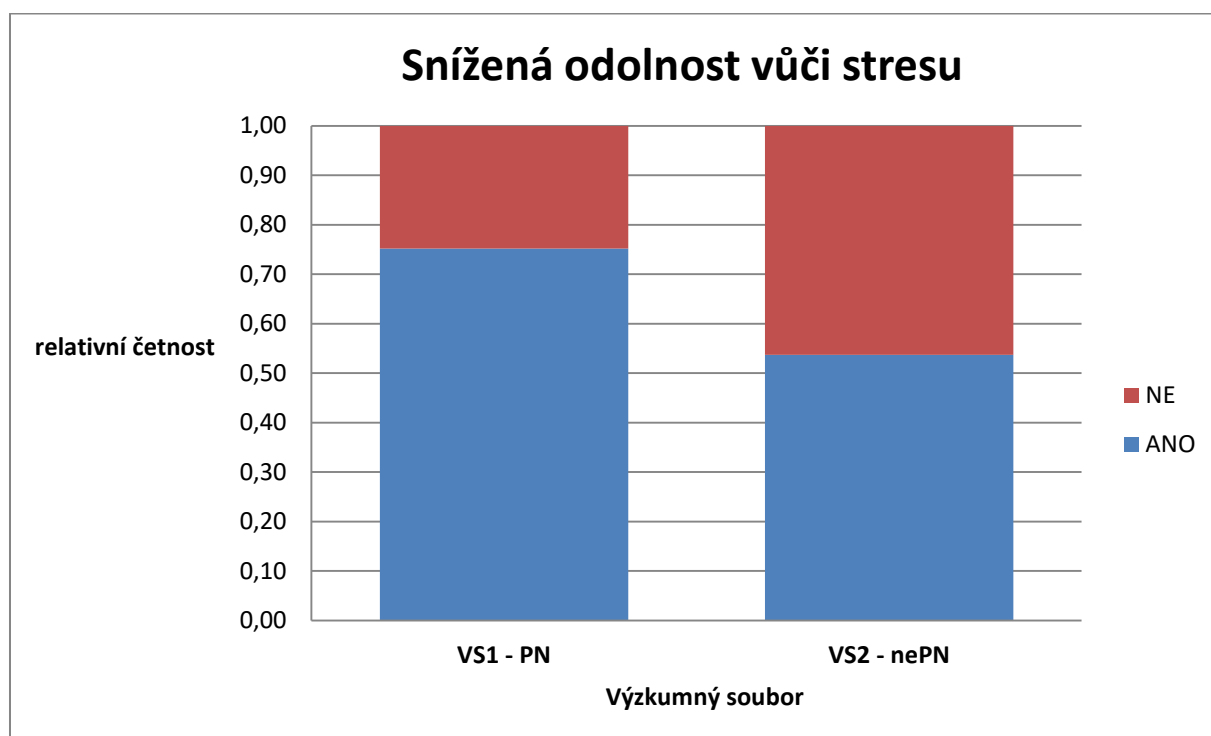
Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu snížené odolnosti vůči stresu. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1m} tedy přijímáme.**

Tabulka 16: Výsledky – snížená odolnost vůči stresu

Snížená odolnost vůči stresu				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	76	0,232	0,752
	ne	25	0,076	0,248
VS2 - nePN	ano	122	0,372	0,537
	ne	105	0,320	0,463
$\chi^2 = 12,625; df = 1; p < 0,001^{***}$				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 24: Výsledky – snížená odolnost vůči stresu

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1n}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o lhostejnost a pasivitu vůči okolním vjemům.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu lhostejnosti a pasivity vůči okolním vjemům. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tyto fenomény objevovaly signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem těchto fenoménů. **H_{1n} tedy přijímáme.**

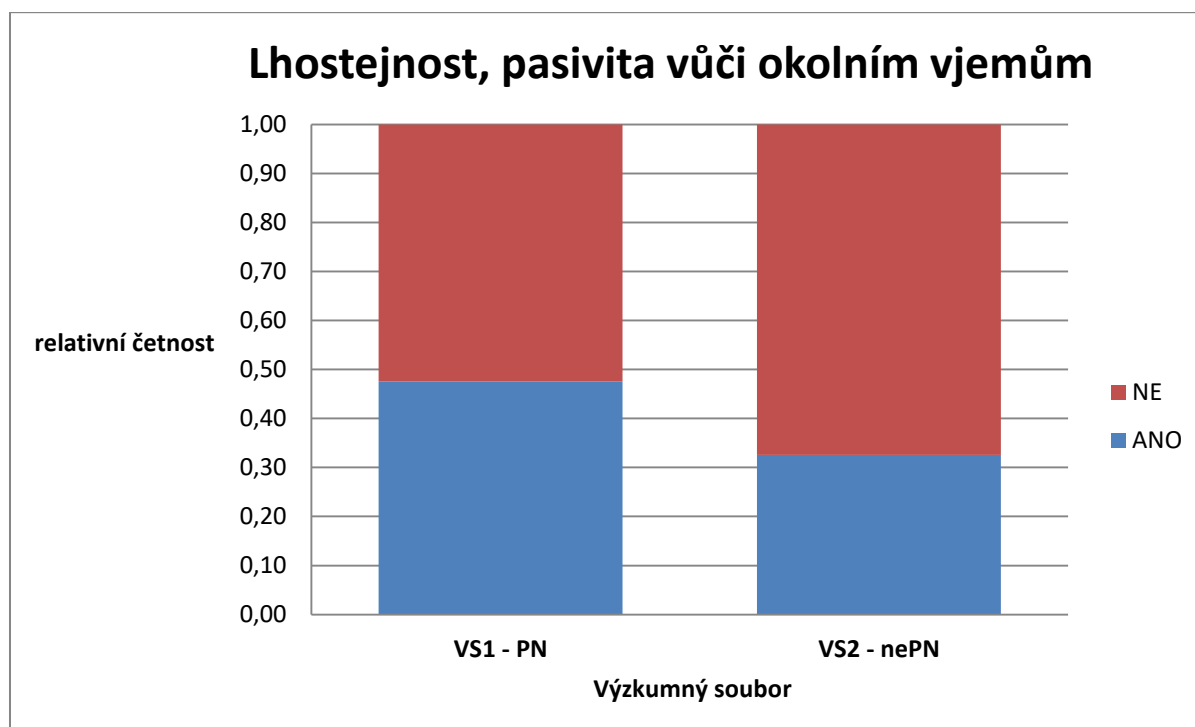
Tabulka 17: Výsledky – lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům

Lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	48	0,146	0,475
	ne	53	0,162	0,525
VS2 - nePN	ano	74	0,226	0,326
	ne	153	0,466	0,674

$\chi^2 = 6,042$; $df = 1$; $p < 0,05^*$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 25: Výsledky – lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H₁₀: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o úzkost.

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu úzkosti. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H₁₀ tedy přijímáme.**

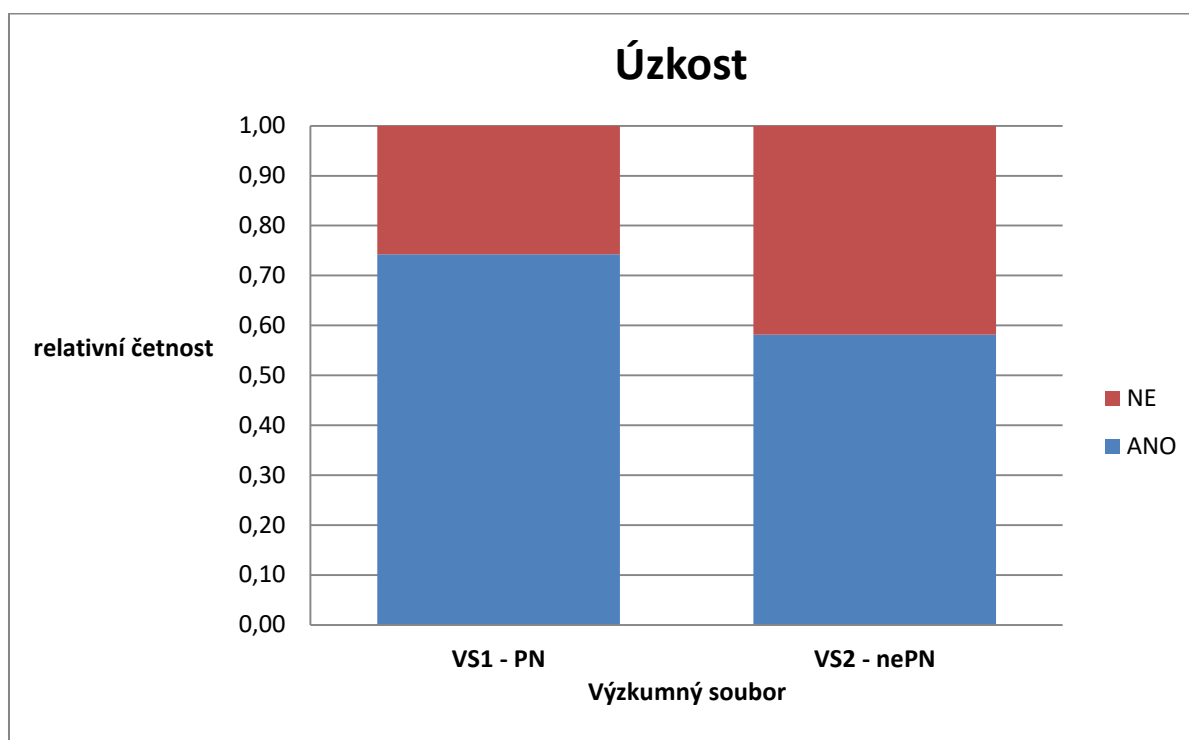
Tabulka 18: Výsledky - úzkost

Úzkost				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	75	0,229	0,743
	ne	26	0,079	0,257
VS2 - nePN	ano	132	0,402	0,581
	ne	95	0,290	0,419

$\chi^2 = 7,113$; $df = 1$; $p < 0,01^{**}$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 26: Výsledky - úzkost

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1p}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocity viny.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu pocitů viny. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1p} tedy přijímáme.**

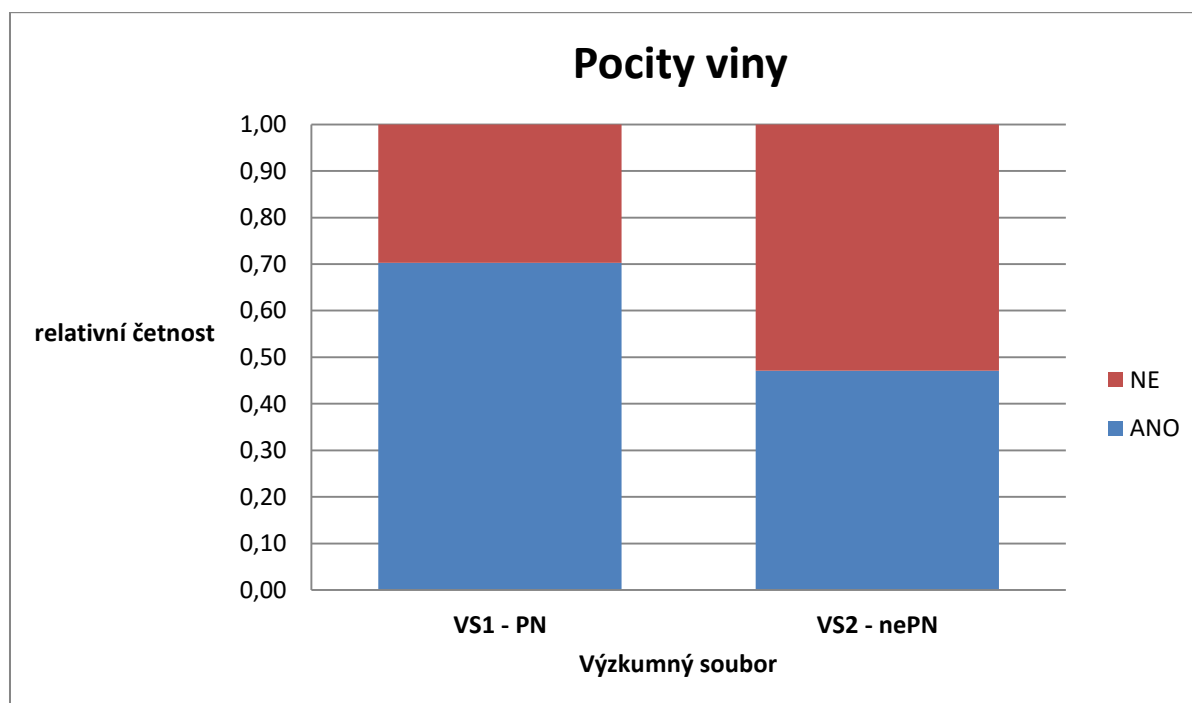
Tabulka 19: Výsledky – pocity viny

Pocity viny				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	71	0,216	0,703
	ne	30	0,091	0,297
VS2 - nePN	ano	107	0,326	0,471
	ne	120	0,366	0,529

$\chi^2 = 14,189$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 27: Výsledky – pocity viny

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1q}: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni.

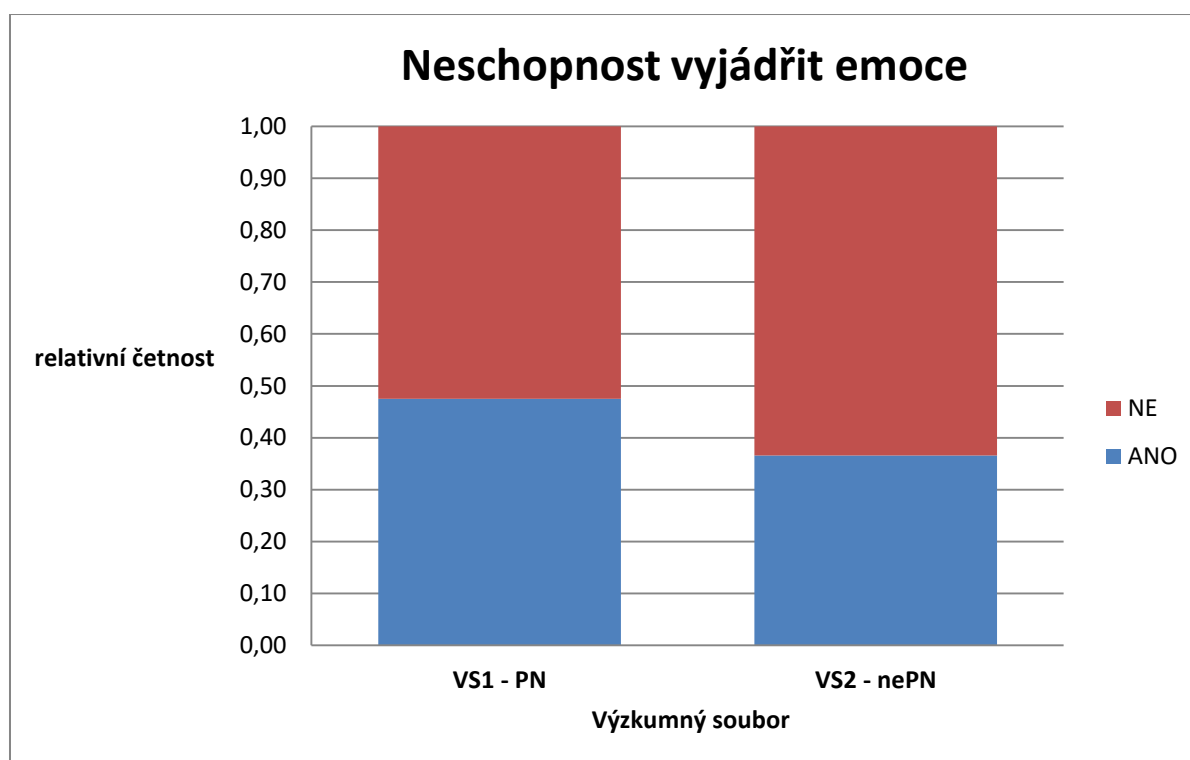
Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl ($p = 0,08$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu neschopnosti vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén neobjevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že nebyl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1q} tedy zamítáme.**

Tabulka 20: Výsledky - neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni

Neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	48	0,146	0,475
	ne	53	0,162	0,525
VS2 - nePN	ano	83	0,253	0,366
	ne	144	0,439	0,634
$\chi^2 = 3,059$; $df = 1$; $p = 0,08$				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 28: Výsledky - Neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1r}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o pocit strachu.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu pocitů strachu. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1r} tedy přijímáme.**

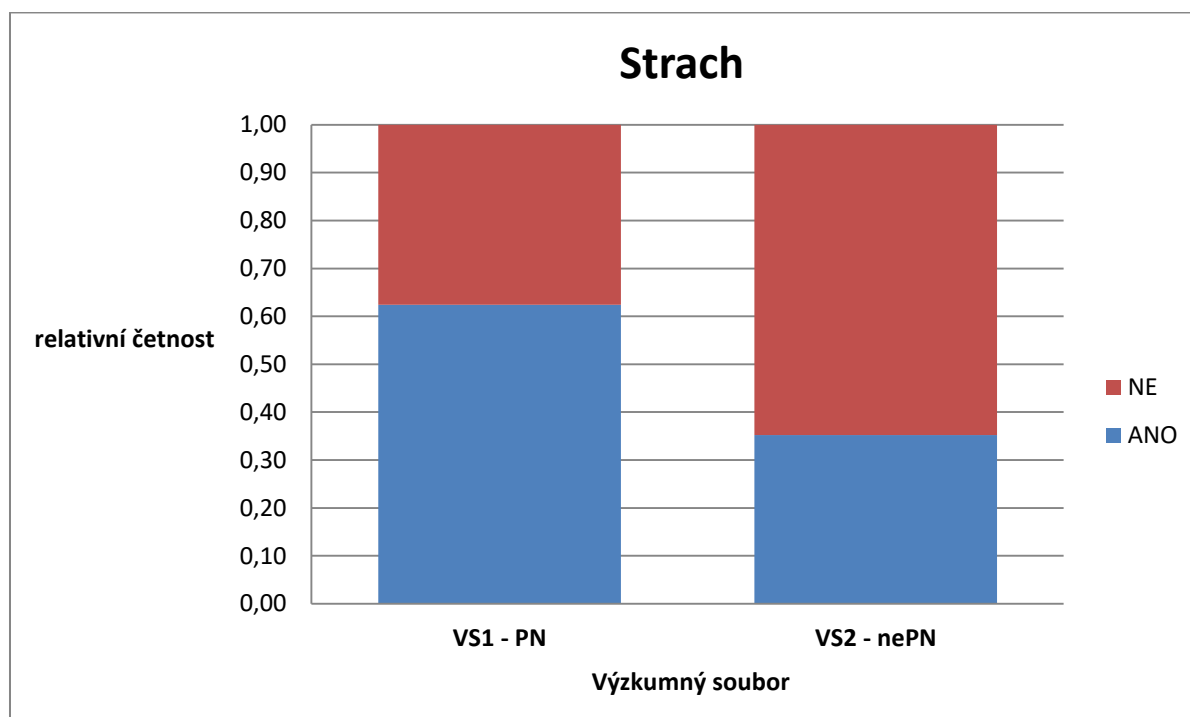
Tabulka 21: Výsledky – pocity strachu

Pocity strachu				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	63	0,192	0,624
	ne	38	0,116	0,376
VS2 - nePN	ano	80	0,244	0,352
	ne	147	0,448	0,648

$\chi^2 = 19,84$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 29: Výsledky – pocity strachu

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1s}: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o zvýšenou míru konzumace alkoholu či užívání drog.

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu zvýšené míry konzumace alkoholu či užívání drog. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1s} tedy přijímáme.**

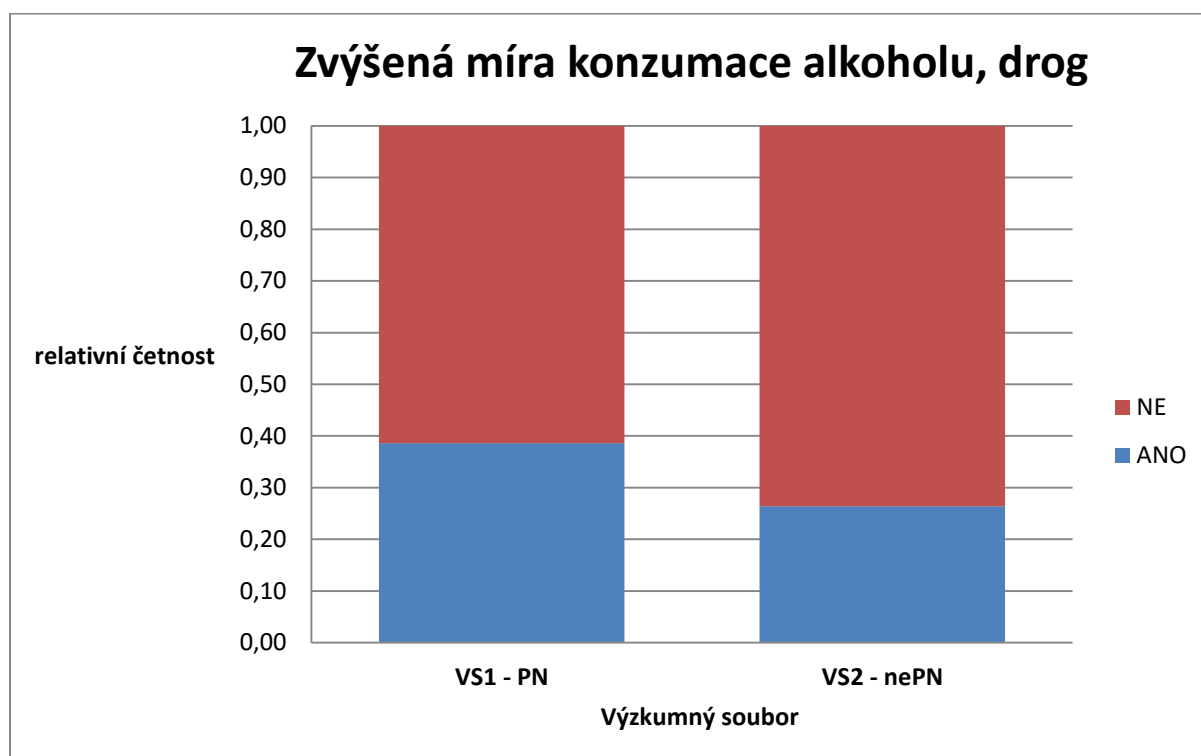
Tabulka 22: Výsledky - zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog

Zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	39	0,119	0,386
	ne	62	0,189	0,614
VS2 - nePN	ano	60	0,183	0,264
	ne	167	0,509	0,736

$\chi^2 = 4,362$; $df = 1$; $p < 0,05^*$

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 30: Výsledky - zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1t}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů s výkonem ve škole či v zaměstnání. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1t} tedy přijímáme.**

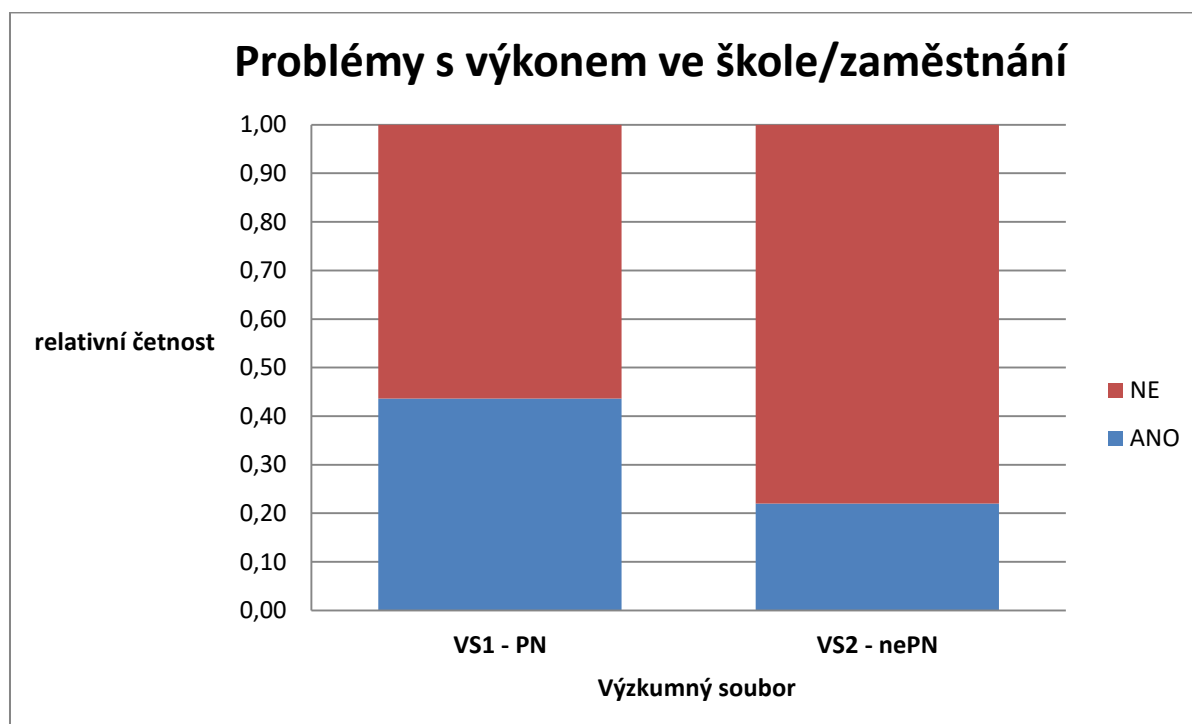
Tabulka 23: Výsledky - problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání

Problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	44	0,134	0,436
	ne	57	0,174	0,564
VS2 - nePN	ano	50	0,152	0,220
	ne	177	0,540	0,780

$\chi^2 = 14,823$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 31: Výsledky - problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

H_{1u}: Konkrétně v tomto případě se bude jednat o problémy v sociálním prostředí (narušení mezilidských vztahů, ztráta přátel, atd.).

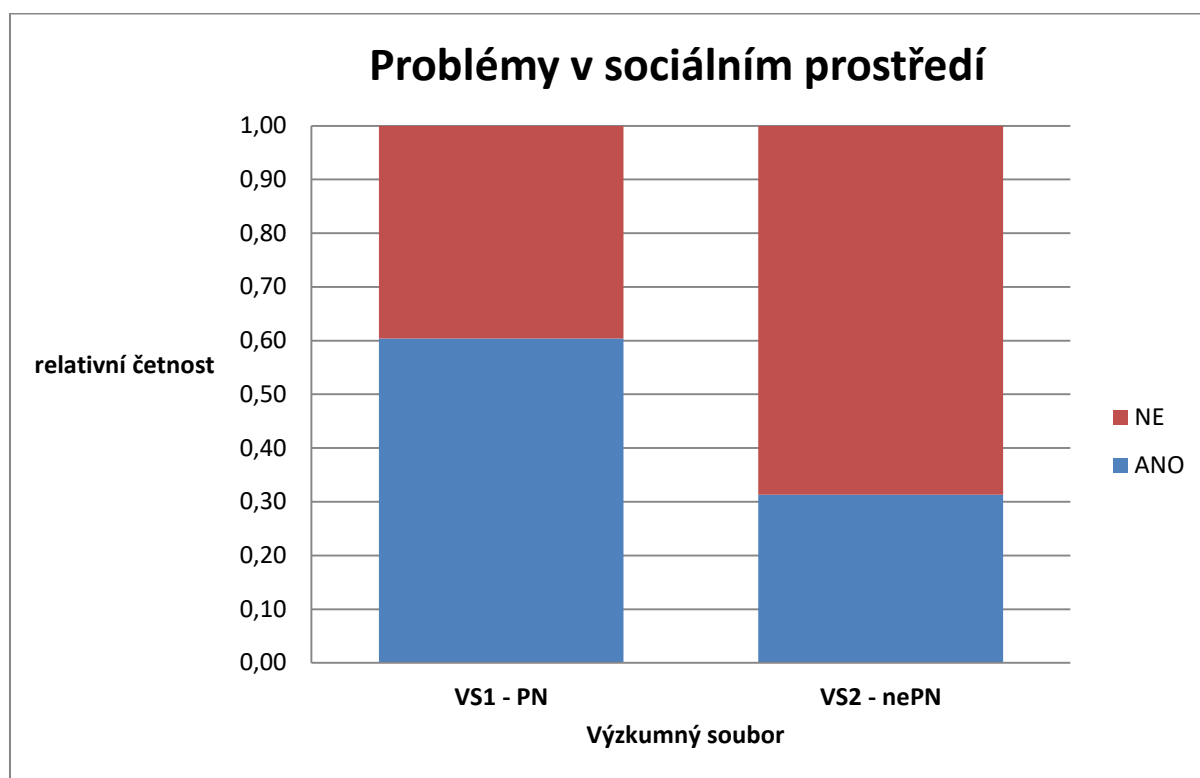
Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu problémů v sociálním prostředí. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1u} tedy přijímáme.**

Tabulka 24: Výsledky - problémy v sociálním prostředí

Problémy v sociálním prostředí				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	61	0,186	0,604
	ne	40	0,122	0,396
VS2 - nePN	ano	71	0,216	0,313
	ne	156	0,476	0,687
$\chi^2 = 23,449$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***				

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 32: Výsledky - problémy v sociálním prostředí

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušeností s partnerským násilím v dospívání.

H_{1v}: *Konkrétně v tomto případě se bude jednat o negativní změny nálady.*

Byl nalezen statisticky významný rozdíl ($p < 0,001$) mezi VS1 – PN a VS2 – nePN v relativní četnosti výskytu negativních změn nálady. U respondentů, kteří se stali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu, se tento fenomén objevoval signifikantně více než u respondentů, kteří se nestali v období dospívání obětí násilného partnerského vztahu. Můžeme tedy konstatovat, že byl nalezen signifikantní vztah mezi zkušeností s partnerským násilím v dospívání a výskytem tohoto fenoménu. **H_{1v} tedy přijímáme.**

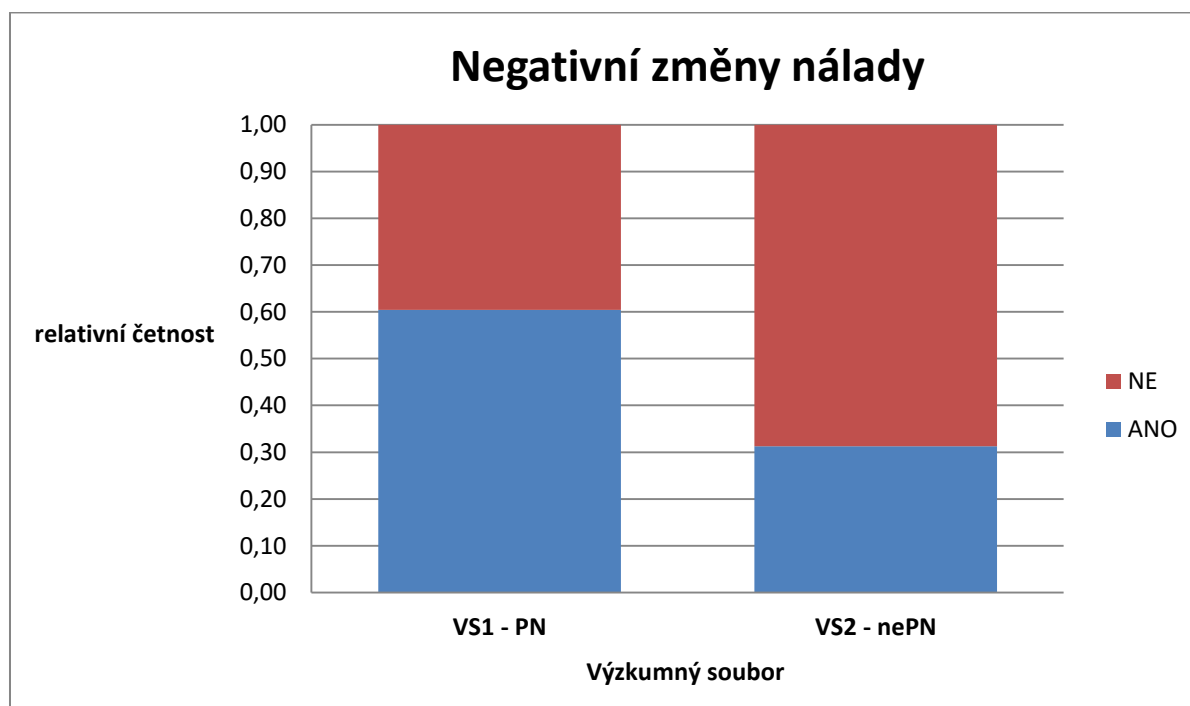
Tabulka 25: Výsledky – negativní změny nálady

Negativní změny nálady				
VS	Zkušenost	Počet	Relativní četnost (VSc)	Relativní četnost (VSz)
VS1 - PN	ano	81	0,247	0,802
	ne	20	0,061	0,198
VS2 - nePN	ano	125	0,381	0,551
	ne	102	0,311	0,449

$\chi^2 = 17,839$; $df = 1$; $p < 0,001$ ***

Legenda: „VS“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání. Sloupec „Zkušenost“ značí, zdali měli respondenti v období dospívání zkušenost s daným fenoménem. Sloupec „Počet“ značí četnost respondentů, kteří (ne)měli zkušenost s daným fenoménem. „Relativní četnost (VSc)“ značí výčet relativních četností pro celý výzkumný soubor. „Relativní četnost (VSz)“ značí výčet relativních četností pro VS1 – PN a VS2 – nePN zvlášť. „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu, „df“ značí hodnotu stupňů volnosti a „p“ značí p-hodnotu.

Graf 33: Výsledky – negativní změny nálady

Legenda: Graf znázorňuje relativní četnost respondentů, kteří v dospívání zažívali tento fenomén a těch, kteří jej v dospívání nezažívali. „VS1 – PN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 1 se zkušeností s partnerským násilím v dospívání. „VS2 – nePN“ je zkrácené označení pro výzkumný soubor respondentů 2 bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání.

Dle výše popsaných výsledků statistické analýzy dat pro jednotlivé fenomény můžeme konstatovat, že u výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání v pozici oběti se signifikantně více objevovaly níže zmíněné fenomény než u výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání v pozici oběti. **H₁ tedy přijímáme v případě těchto fenoménů:** snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra či obecná ztráta respektu k vlastní osobě, emocionální frustrace či emoční znečitlivění, pocity bezmoci a beznaděje, neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností, smutek či plačtivost, problémy s koncentrací, únava a vyčerpání, problémy se spánkem, problémy s konzumací potravy, problémy v sexuální oblasti, nervozita, podrážděnost, přecitlivělost a vznětlivost, snížená odolnost vůči stresu, lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům, úzkost, pocity viny, strach, zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog, problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání, problémy v sociálním prostředí, negativní změny nálady.

Níže uvedené fenomény se naopak u výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání v pozici oběti neobjevovaly signifikantně více než u výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání v pozici oběti. **H₁ tedy zamítáme v případě těchto fenoménů:** suicidální sklony, neschopnost vyjádřit emoce jak na verbální, tak na neverbální úrovni. Větší přehlednost výsledků nám poskytne *Tabulka 26*.

Tabulka 26: Souhrn výsledků – „Důsledky partnerského násilí“

Testování H1		
Fenomén	χ^2	p
Snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra	4,037	$p < 0,05^*$
Emocionální frustrace či emoční znečitlivění	20,423	$p < 0,001^{***}$
Pocity bezmoci a beznaděje	9,824	$p < 0,01^{**}$
Neschopnost radovat se	13,41	$p < 0,001^{***}$
Smutek či plačtivost	8,915	$p < 0,01^{**}$
Problémy s koncentrací	6,334	$p < 0,05^*$
Únava a vyčerpání	7,327	$p < 0,01^{**}$
Problémy se spánkem	16,47	$p < 0,001^{***}$
Problémy s konzumací potravy	9,208	$p < 0,01^{**}$
Problémy v sexuální oblasti	21,351	$p < 0,001^{***}$
Suicidální sklony	0,806	$p = 0,369$
Nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost	12,773	$p < 0,001^{***}$
Snížená odolnost vůči stresu	12,625	$p < 0,001^{***}$
Lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům	6,042	$p < 0,05^*$
Úzkost	7,113	$p < 0,01^{**}$
Pocity viny	14,189	$p < 0,001^{***}$
Neschopnost vyjádřit emoce	3,059	$p = 0,08$
Pocit strachu	19,84	$p < 0,001^{***}$
Zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog	4,362	$p < 0,05^*$
Problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání	14,823	$p < 0,001^{***}$
Problémy v sociálním prostředí	23,449	$p < 0,001^{***}$
Negativní změny nálady	17,839	$p < 0,001^{***}$

Legenda: Sloupec „Fenomén“ značí jednotlivé fenomény, které byly zkoumány, „ χ^2 “ značí hodnotu chí-kvadrátu a „p“ značí p-hodnotu.

V rámci druhého oddílu dotazníku pro výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání, který zkoumal důsledky partnerského násilí, byla respondentům ponechána možnost popsat v poslední otevřené otázce důsledky, které na nich partnerské násilí zanechalo, ale nebyly uvedeny v předchozích položkách. Někteří respondenti tuto možnost využili. Jejich odpovědi byly zpracovány do *Tabulky 27*.

Tabulka 27: Důsledky partnerského násilí – výsledky otevřené otázky

Kategorie	Počet
Nedůvěra v lidi obecně	6
Sociální fobie	2
Uzavření do sebe / izolace od přátel	2
Noční můry	1
Spánková paralýza	1
Deprese	1
Panické ataky	1
Obsedantně - kompulzivní porucha	1

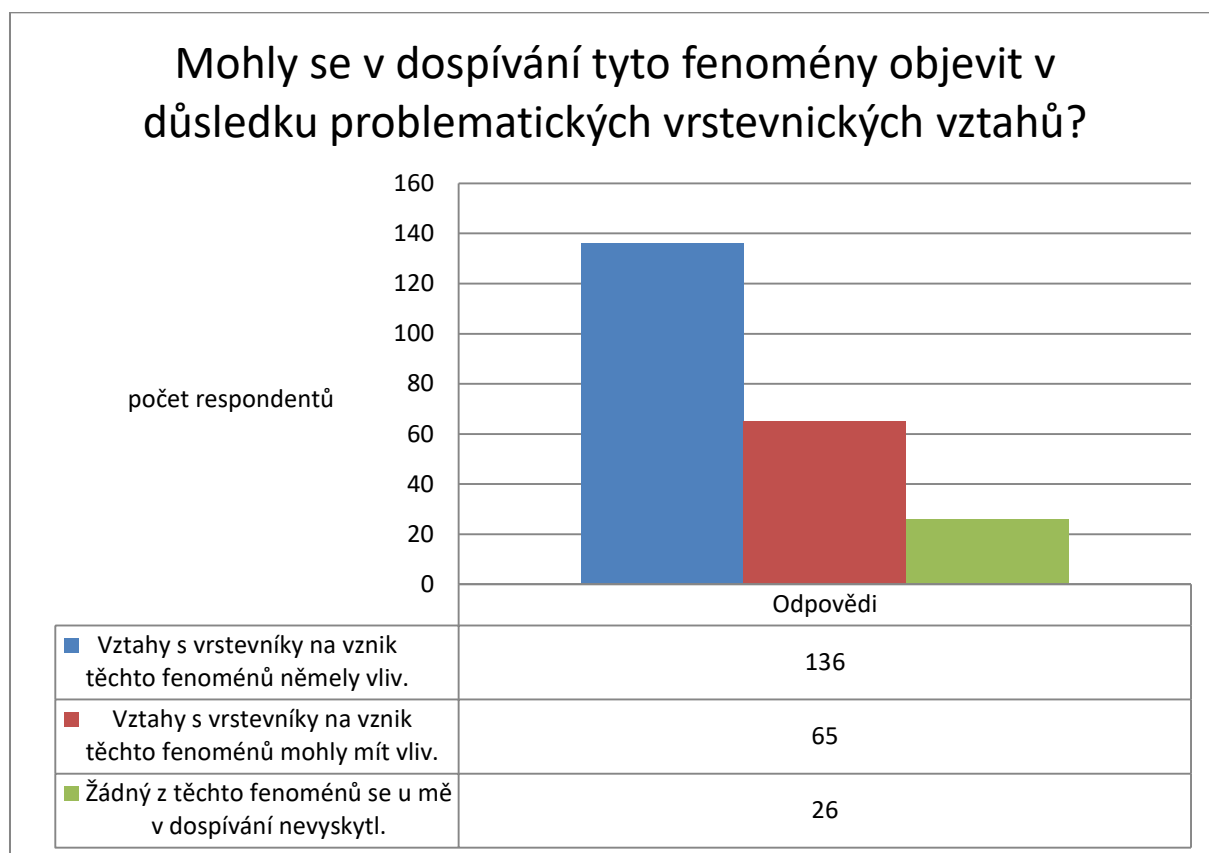
Legenda: Kategorie = do těchto osmi kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie.

10.2 Doplnková analýza dat č. 1 – „Vrstevnícké vztahy“

Tato podkapitola prezentuje výsledky doplňkové analýzy mapujícího charakteru založené na kvantitativním sběru dat, která si klade za cíl zodpovědět VO1.

VO1: *Zažívali někteří respondenti v období dospívání tyto fenomény z důvodu problémových vrstevníckých vztahů, a pokud ano, jaká byla podoba těchto vrstevníckých vztahů?*

Graf 34: Důsledky vrstevníckých vztahů

Legenda: Graf znázorňuje četnostní zastoupení odpovědí VS2 - PN na otázku „Pokud se u Vás v období dospívání vyskytly některé z výše uvedených aspektů, zkuste se, prosím, zamyslet, zdali se tyto aspekty mohly objevit jako důsledek problémových vztahů s vrstevníky v tomto období (např. se spolužáky, s přáteli)?“. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří označili danou odpověď. Na vodorovné ose jsou znázorněny typy odpovědí. Pod grafem je pro větší přehlednost číselně uvedeno četnostní zastoupení respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

Celkem 136 respondentů (59,9 %) respondentů uvedlo, že ačkoliv některé tyto fenomény v dospívání zažívali, vztahy s vrstevníky na vznik zmíněných fenoménů neměly vliv. Naopak 65 respondentů (28,6%) uvedlo, že vrstevnícké vztahy na vznik těchto fenoménů

mohly mít vliv. Nakonec, 26 respondentů (11,5%) žádný z těchto fenoménů v dospívání nezažívalo.

Z celkového počtu 65 respondentů, kteří uvedli, že vztahy s vrstevníky na vznik těchto fenoménů mohly mít vliv, jich 52 zodpovědělo doplňující otevřenou otázku, která zjišťovala, v čem konkrétně problém spočíval, či jaká byla podoba těchto vrstevnických vztahů. Tyto odpovědi byly analyzovány, kódovány, a následně kategorizovány. Podrobnější výsledky, včetně četnosti odpovědí respondentů zastoupených v rámci jednotlivých kategorií, nám poskytne *Tabulka 28*.

Tabulka 28: Podoby komplikovaných vrstevnických vztahů

Kategorie	Počet
Šikana	13
Neschopnost začlenit se do kolektivu („neoblíbenost“ mezi spolužáky)	11
Změna chování ve snaze „zapadnout“ mezi ostatní (snaha o přijetí vrstevníky)	7
Partnerské vztahy (nenásilné, ale komplikované)	5
Málo přátel (osamocení)	4
Konflikty s vrstevníky	4
Komplikovaná přátelství	4
Sebehodnocení na základě hodnocení vrstevníků	4
Dobrovolná izolace od vrstevníků	3
Členství ve „špatné partě“	1

Legenda: Kategorie = do těchto deseti kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie. Jelikož se respondenti mohli vyjádřit k otázce v libovolné délce a popsat podobu těchto vztahů podrobně, stalo se, že některé odpovědi respondentů spadaly do více kategorií, ne pouze do jedné. Z tohoto důvodu je počet odpovědí vyšší (n = 56) než počet respondentů, kteří na otázku odpovídali (n = 52).

Jako nejčastější příčina vzniku některých těchto fenoménů byla respondenty zmiňována **šikana** (n = 13), a to především ze strany spolužáků. Šikana se nejčastěji objevovala ve formě posměšků, narážek, pomluv a shazování. Někteří respondenti uváděli také důvod této šikany,

kteřý většinou spočíval v tom, že se v určitých aspektech odlišovali od ostatních vrstevníků (např. „*Psychicky mě šikanovali ve škole kvůli homosexualitě. Posmívali se mi, měli na mě neustálé narážky, shazovali mě.*“ nebo „*Šikana ze strany spolužáků. Byl jsem v kolektivu, kde byl hřích v něčem vynikat a mít dobré známky.*“). Někteří respondenti také uvedli, že dopady šikany na jejich psychický stav dlouhodobě přetrvávaly (např. „*Na základní škole jsem byla šikanovaná kvůli vzhledu. Bylo to pro mě velmi těžké a trvalo velmi dlouho, než jsem se naučila mít ráda.*“).

Další problém spočíval v **neschopnosti** „zapadnout“ či **začlenit se** do kolektivu vrstevníků (n = 11). Někteří respondenti také uváděli, že se cítili z kolektivu zcela vynecháni, či vyloženě „odstrkování“ na druhou kolej svými spolužáky (např. „*Nezapadala jsem do kolektivu, byla jsem "šprt" ve škole, rozuměla jsem si jen s pár vybranými lidmi.*“ nebo „*Cítila jsem se vynechána z kolektivu, odsunuta na druhou kolej, toužila jsem po pozornosti, když se se mnou někdo nebavil.*“). Někteří respondenti rovněž zmínili, že tato zkušenost ovlivnila jejich pozdější důvěru a otevřenost k druhým lidem (např. „*Po odchodu z jedné školy se ode mě všichni spolužáci velmi distancovali. Nebavili se se mnou a nebyli ochotni udržovat jakýkoliv kontakt, natož vztah. To mě v budoucnu podle mého názoru donutilo nepouštět si lidi k tělu. V nové škole mi velmi dlouho trvalo najít někoho, s kým se bavít a komu věřit.*“). Mnoho z respondentů také operovalo s pojmy „**popularita**“ a „**oblíbenost**“ v třídním kolektivu, kdy sami sebe označovali za ty „neoblíbené“ či „nepopulární“ (např. „*Nikdy jsem nebyla oblíbená, protože mám neustále pocit, že se musím lišit*“ nebo „*Trvalo mi dlouho najít mezi spolužáky kamarády a většinou jsem nepatřila mezi ty nejoblíbenější.*“).

Ve snaze „zapadnout“ do kolektivu spolužáků, získat kamarády a vyhnout se zmíněné „neoblíbenosti“ někteří respondenti (n = 7) **přizpůsobovali své chování** požadované (vrstevníky stanovené) normě, ačkoliv se s ní vnitřně neslučovali (např. „*Byla jsem spíš šprt a outsider, a alkohol, party a občasné nevhodné chování mi získaly kamarády.*“ nebo „*Bylo to kamarádství založené na přizpůsobování se (oblečení, účes, malování se, chování). Bylo to tak hlavně na základce, kde jsem se musela přizpůsobovat, abych vůbec někam zapadla a měla aspoň nějaké tzv. kamarády.*“).

Dále byly respondenty zmiňovány **problematické partnerské vztahy** (n = 5), které byly sice nenásilné, ale přesto komplikované (např. „*Šlo o lhostejnost partnera, který neměl nikdy předtím vážný vztah a bral mě jako samozřejmost, o kterou se nemusí starat.*“). Někteří respondenti také uvedli, že tyto partnerské vztahy je jistým způsobem izolovaly od ostatních

vrstevníků (např. „Změnila jsem se, když jsem si našla partnera, trávila jsem čas s ním a na kamarádky kašlala.“ nebo „Taky jsem měla dost intimních vztahů, kde jsem hrála roli bokovky. To mě taky dost izolovalo od ostatních, protože jsem to nesměla nikomu říct.“).

Někteří respondenti (n = 4) také v dospívání **neměli mnoho přátel**, což způsobilo, že se cítili osaměle (např. „Moje kamarádky odešly na jinou školu/chodily hodně za školu a jinak jsem měla málo přátel, cítila jsem se sama.“).

Jiní si se svými vrstevníky nerozuměli či jimi vyloženě opovrhovali (n = 4), což zapříčinilo **mnoho konfliktů** (např. „Mé názory se velmi rozcházel s názory vrstevníků, nejsem moc týmový hráč a do konfliktů jsem šla aktivně.“ nebo „V rámci střední školy stráví člověk se spolužáky minimálně $\frac{3}{4}$ celého týdne. Je tedy jasné, že v případě, kdy se jedná o individua nepřiliš normální, ovlivní to subjektivní pohodu člověka a způsobí to mnoho konfliktů, neboť vědomí toho, že s lidmi, ke kterým má člověk absolutní odpor, musí strávit více jak polovinu dne, je minimálně děsivé a deprimující.“).

Některé fenomény způsobily také **problematické přátelské vztahy** (n = 4), které ačkoliv byly blízké, nebyly zdravého charakteru a měly dopad na vznik některých ze zmíněných fenoménů. Mezi nejčastější se řadilo snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra a obecná ztráta respektu k vlastní osobě (např. „Nejlepší kamarádka s velmi nízkým sebevědomím mi záviděla všechno odjakživa. Já se tomu přizpůsobovala a snažila se, aby mi toho co nejméně mohla závidět. Tak jsem si sama sebe přestala vážit.“ nebo „Bylo to spíš z pozice kamarádky, že jsem si připadala méněcenná. Vždy byla na programu ona a mé problémy se odsouvaly na druhou kolej. Neustálé pochybnosti o mé váze, které mi dávala často najevo.“).

Někteří respondenti (n = 4) také zmínili, že **pocit vlastní hodnoty** a pohled sám na sebe byl u nich utvářen skrze úspěšnost v rámci vrstevnických vztahů a skrze toho, jak je **hodnotili ostatní vrstevníci** (např. „Mal som na seba prehnané nároky aj kvôli tomu, že som sa snažil hodnotiť pohľadom ostatných. Myslím, že môj sociálny stres nevychádzal ani tak zo situácií, v ktorých som skutočne bol, ale hlavne som si ho navodzoval neistotou sám.“ nebo „Díky sociálním vztahům jsem si tvořil pohled na sám sebe, proto ano, vztahy s vrstevníky měly rozhodně vliv na moje psychické rozpoložení.“).

Další respondenti, kteří si s vrstevníky nerozuměli, se od nich **dobrovolně izolovali** (n = 3) a neměli chuť s nimi komunikovat či trávit volný čas (např. „Po nějaké době jsem ztratil chuť

s nimi komunikovat, raději jsem byl sám“ nebo „Neměl jsem pak už vůbec chuť chodit do společnosti, nezajímaly mě jejich aktivity.“).

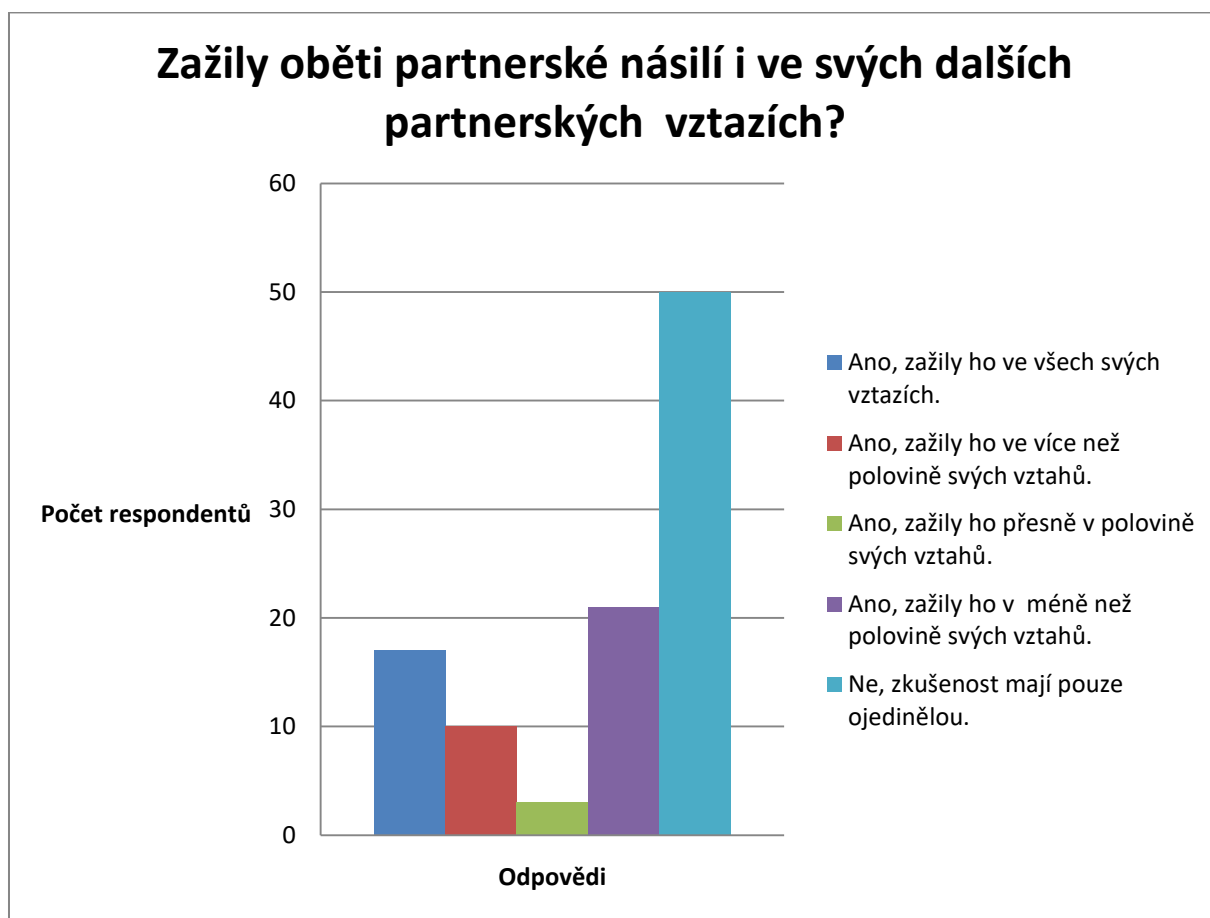
Nakonec, jedna respondentka (n = 1) uvedla, že tyto fenomény zažívala, protože se začlenila do „**špatné party lidí**“, v rámci níž dočasně změnila své chování (př. „*Chytla jsem se špatné party lidí, kteří mě táhli na špatnou stranu (alkohol, lehké drogy, ale také lhaní rodičům, apod.). Toto období trvalo asi rok, pak jsem se s nimi přestala bavit a vše se vrátilo do normálu.“*).

10.3 Doplnková analýza dat č. 2 – „Vliv na následující partnerský život obětí“

Tato podkapitola prezentuje výsledky doplňkové analýzy mapujícího charakteru založené na kvantitativním sběru dat, která si klade za cíl zodpovědět VO₂, VO₃, VO₄, VO₅ a VO₆.

VO₂: *Objevovalo se partnerské násilí ve více partnerských vztazích obětí?*

Graf 35: Opakovaná zkušenost s partnerským násilím

Legenda: Název grafu znázorňuje otázku, která byla respondentům položena. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Na vodorovné ose je znázorněn výčet odpovědí. Otázka i odpovědi byly transformovány do 3. osoby množného čísla.

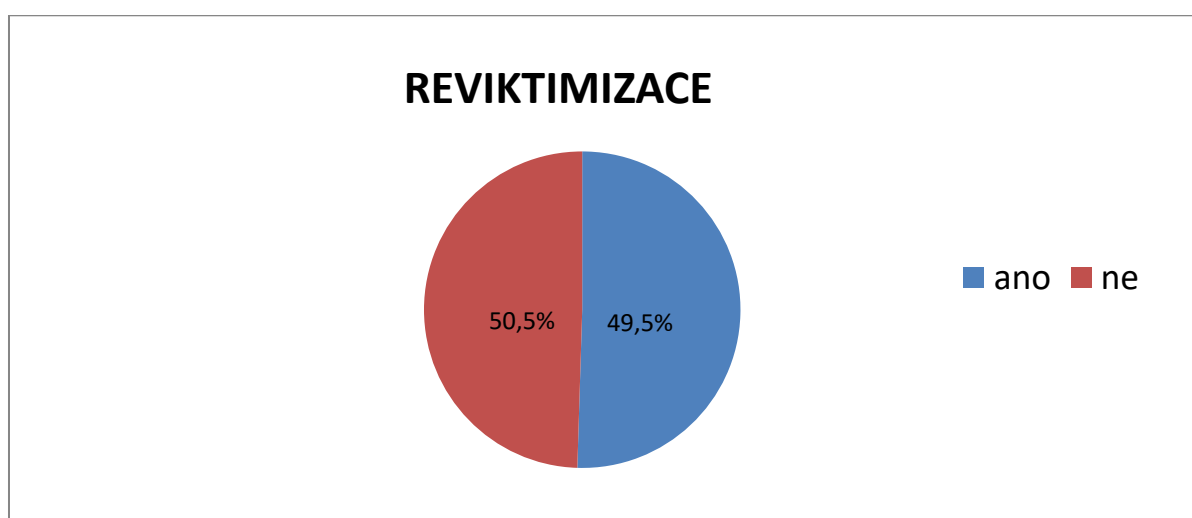
Tabulka 29: Opakovaná zkušenost s partnerským násilím

Zažily oběti partnerské násilí i ve svých dalších partnerských vztazích?	Počet		
Ano, zažily ho ve všech svých vztazích.	17	ANO	51
Ano, zažily ho ve více než polovině svých vztahů.	10		
Ano, zažily ho přesně v polovině svých vztahů.	3	NE	50
Ano, zažily ho v méně než polovině svých vztahů.	21		
Ne, zkušenost mají pouze ojedinelou.	50		

Legenda: V záhlaví tabulky je znázorněna otázka, která byla respondentům položena, pod ní je znázorněn výčet odpovědí. Počet znázorňuje počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Termíny „ANO“ a „NE“ znázorňují, kolik respondentů z celkového počtu respondentů zažilo alespoň ojedinelou reviktimizaci v rámci svých dalších partnerských vztahů. Otázka i odpovědi byly transformovány do 3. osoby množného čísla.

Celkem 17 respondentů (16,8 %) uvedlo, že některou z forem partnerského násilí zažili ve všech svých partnerských vztazích, 10 respondentů (9,9 %) jej zažilo ve více než polovině svých partnerských vztahů, 3 respondenti (3 %) jej zažili v polovině svých partnerských vztahů a 21 respondentů (20,8 %) s ním mělo zkušenost v méně než polovině svých partnerských vztahů. Nejpočetněji byla zastoupena skupina respondentů ($n = 50$; 49,5 %), která měla s partnerským násilím zkušenost pouze ojedinelou, tudíž se v jejich dalších partnerských vztazích neobjevilo.

Graf 36: Reviktimizace

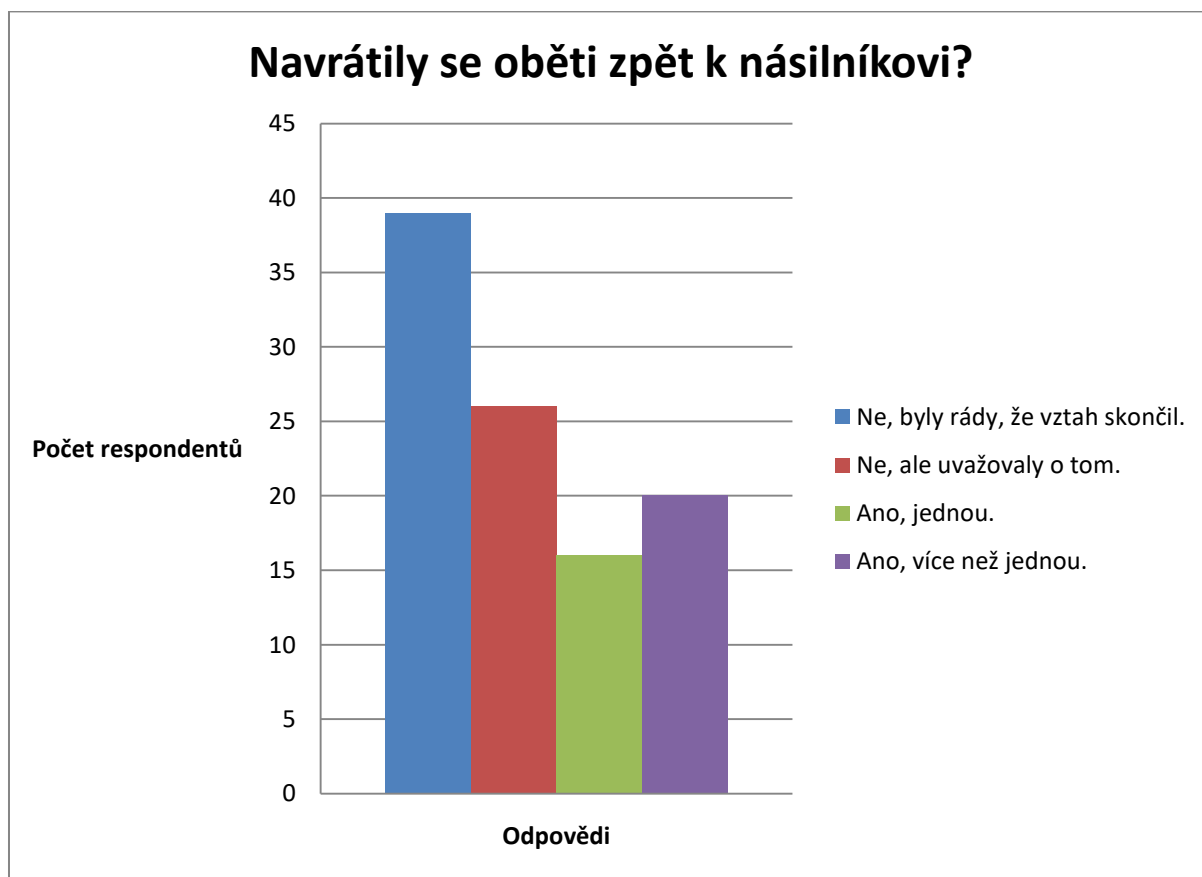

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, kteří zažili alespoň ojedinelou reviktimizaci v rámci svých dalších partnerských vztahů a těch, kteří reviktimizaci v rámci dalších partnerských vztahů nezažili.

Na základě údajů znázorněných v *Grafu 36* a *Tabulce 29* lze konstatovat, že (téměř) přesně polovina respondentů, která zažila násilný partnerský vztah v dospívání, zažila partnerské násilí v pozici oběti alespoň jednou i ve svých dalších partnerských vztazích ($n = 51$; 50,5 %), zatímco pro druhou polovinu respondentů ($n = 50$; 49,5 %) byl násilný vztah v dospívání pouze ojedinelou zkušeností.

VO3: *Navrátily se někdy oběti zpět k partnerovi/partnerce, který/která na ně uplatňoval/a partnerské násilí či o návratu uvažovaly, případně z jakého důvodu?*

Graf 37: Návrat k násilníkovi

Legenda: Název grafu znázorňuje otázku, která byla respondentům položena. Na svislé ose je uvedený počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Na vodorovné ose je znázorněn výčet odpovědí. Otázka i odpovědi byly transformovány do 3. osoby množného čísla.

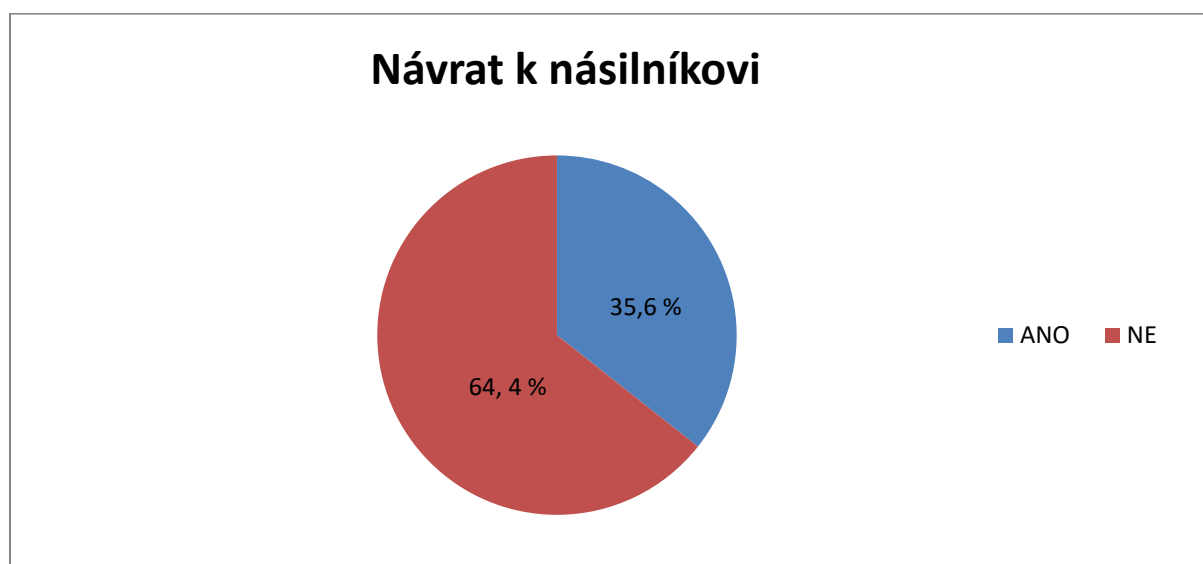
Tabulka 30: Návrat k násilníkovi

Navrátily se oběti do násilného partnerského vztahu z dospívání?	Počet		
Ne, byly rády, že vztah skončil.	39	ANO	36
Ne, ale uvažovaly o tom.	26		
Ano, jednou.	16	NE	65
Ano, více než jednou.	20		

Legenda: V záhlaví tabulky je znázorněna otázka, která byla respondentům položena, pod ní je znázorněn výčet odpovědí. Počet znázorňuje počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Termíny „ANO“ a „NE“ znázorňují, kolik respondentů z celkového počtu respondentů se navrátilo zpět do násilného vztahu a kolik se po ukončení vztahu k násilnému partnerovi již nenavrátilo. Otázka i odpovědi byly transformovány do 3. osoby množného čísla.

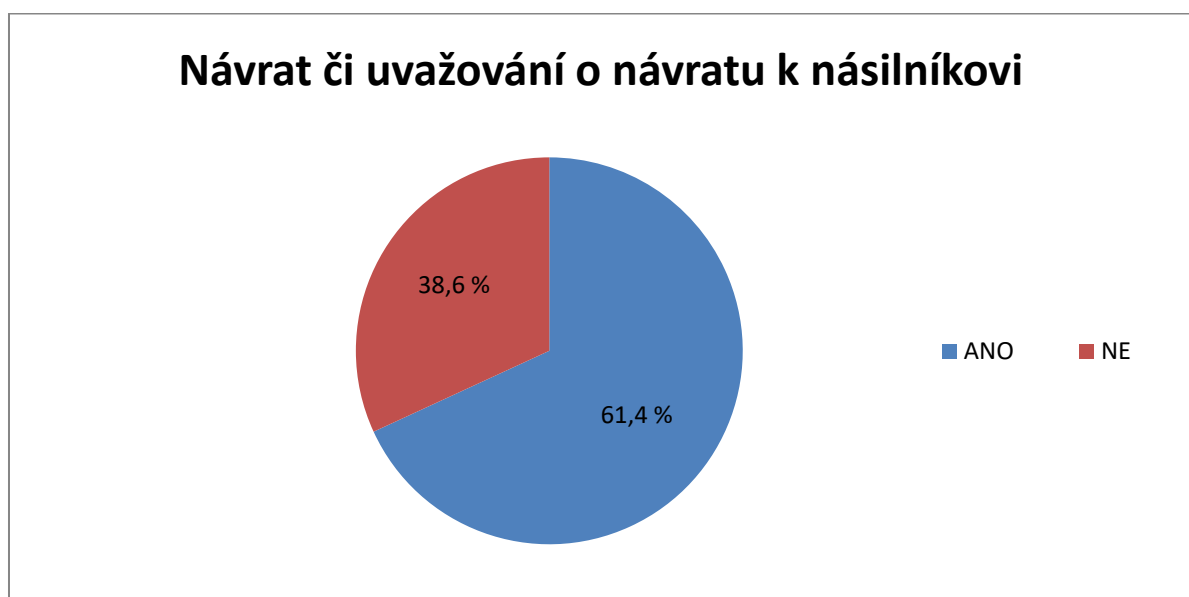
Celkem 39 respondentů (38,6 %) uvedlo, že se do násilného partnerského vztahu již nenavrátilo a bylo rádo, že vztah skončil. Dalších 29 respondentů (25,7 %) se sice do násilného vztahu rovněž nenavrátilo, ale o návratu uvažovalo. K násilnému partnerovi/partnerce se jednou navrátilo 16 respondentů (15,8 %) a více než jednou se k němu/ní navrátilo 20 respondentů (19,8 %).

Graf 38: Návrat k násilnému partnerovi

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, kteří se alespoň jednou navrátili k násilnému partnerovi a těch, kteří se již do násilného vztahu nenavrátili.

Graf 39: Návrat či uvažování o návratu k násilnému partnerovi

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, kteří se alespoň jednou navrátili k násilnému partnerovi či o návratu uvažovali a těch, kteří se již do násilného vztahu nenavrátili, ani o tom neuvažovali.

Z grafu 38 vyplývá, že v nadpoloviční většině případů (64,4 %) se oběti do násilného partnerského vztahu nenavrátily. K násilnému partnerovi/partnerce se navrátilo „pouze“ 35,6 % respondentů. Graf 39 však znázorňuje, že nadpoloviční většina respondentů (61,4 %) minimálně uvažovala nad návratem do tohoto násilného vztahu bez ohledu na to, zdali se tomu tak ve výsledku skutečně stalo či ne.

Z celkového počtu 62 respondentů, kteří uvedli, že se do násilného partnerského vztahu navrátili či o návratu uvažovali, jich 50 zodpovědělo doplňující otevřenou otázku, která zjišťovala, jaký k tomuto rozhodnutí měli důvod. Tyto odpovědi byly analyzovány, kódovány, a následně kategorizovány. Podrobnější výsledky, včetně četnosti odpovědí respondentů zastoupených v rámci jednotlivých kategorií, nám poskytne *Tabulka 31*.

Tabulka 31: Důvody (uvažování o) návratu k násilnému partnerovi

Kategorie		Počet
Citová závislost / přetrvávající city		19
Důvěra ve změnu		13
Nízké sebevědomí („Nikdo jiný mě chtít nebude.“)		9
Vyhrožování násilníka		5
Omlouvání násilníka	a) „Je to moje vina.“	4
	b) „Uměl/a se chovat i jinak.“	4
Společné děti		4
Neochota zůstat sám/sama		3
Materiální důvody		2

Legenda: Kategorie = do těchto devíti kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie. Jelikož se respondenti mohli vyjádřit k otázce v libovolné délce a popsat svou individuální zkušenost podrobně, stalo se, že některé odpovědi respondentů spadaly do více kategorií, ne pouze do jedné. Z tohoto důvodu je počet odpovědí vyšší (n = 63) než počet respondentů, kteří na otázku odpovídali (n = 50).

Nejčastějším důvodem (uvažování o) návratu do násilného vztahu byla uváděna **závislost** či **přetrvávající láska** k násilnému partnerovi/partnerce (n = 19). Oběti si bez něj/ní nedokázaly představit život (např. „*Nedokázala jsem bez něj být.*“), kdy tento pocit byl mnohdy umocněn tím, že se jednalo o jejich první dlouhodobý vztah (např. „*Bylo mi tehdy 15-17 let, nedokázala jsem si to bez něj představit, myslela jsem si, že spolu máme být navždy*“ nebo „*Byl to můj první dlouhodobý vztah, milovala jsem ho a myslela jsem si, že on miluje mě.*“). Některé oběti si byly vědomy toho, že jejich návratem do vztahu se chování násilníka nezmění, přesto z důvodu silné citové vazby o návratu uvažovaly (např. „*Protože jsem ho pocitově přesto milovala. I když hlava mi racionálně říkala, že to fakt není dobrý nápad.*“). Jiné si v té době neuvědomovaly, že se k nim partner/ka chová násilným způsobem (např. „*Měla jsem ho ráda a jeho žárlivost a soustavné omezování jsem nevnímala, nebrala jsem to jako něco špatného.*“). Jedna z respondentek ze své zkušenosti popsala také typický cyklus partnerského násilí (př. „*Citová závislost, dělal velká romantická gesta, ale zároveň se pak ke mně zase choval hrozně. A tak to bylo pořád dokola. Na tu jeho horší stránku jsem*

ale po skončení vztahu zapoměla a vzpomínala jen na to dobré.“). Někteří respondenti také uvedli, že citová závislost u nich přetrvávala dlouho i po ukončení násilného vztahu (např. „Milovala jsem ho a byla na něm trochu závislá. Dodnes k němu něco cítím.“).

Důvodem některých respondentů k (uvažování o) návratu do násilného vztahu byla velká **důvěra ve změnu** (n = 13) partnera/partnerky (např. „Věřila jsem, že to tentokrát bude jiné“). Některé oběti k tomuto přesvědčení dovedly samotné sliby násilníka (např. „Přesvědčoval mě, že se změní, a že mě miluje.“ nebo „Brečel, říkal, že mě miluje a přísahal, že se změní.“). Jiné byly zase přesvědčeny o tom, že si jejich partner/ka uvědomil/a nepřipustnost svého chování, a proto se nadále nebude opakovat (např. „Tehdy jsem věřila, že by to znovu neudělal. On z té facky měl větší hrůzu než já.“ nebo „Byl ve výkonu trestu, takže jsem si byla jistá, že tam si to uvědomí, že se konečně změní.“). Někteří respondenti taktéž uváděli, že jejich důvěra ve změnu a (dle svých slov) „naivita“ byla do značné míry ovlivněna tím, že se jednalo o jejich první partnerský vztah (např. „Byl to můj první vztah, myslela jsem si, že se vše změní, že to překonáme a budeme spolu navždy.“).

Násilný partnerský vztah v obětech mnohdy zanechal **snížené sebevědomí**, sebehodnocení a sebedůvěru. Část z nich (n = 9) byla po ukončení násilného vztahu přesvědčena, že si **nikdy dalšího partnera/partnerku nenajde**, protože je nikdo jiný nebude chtít nebo je nebude mít rád (např. „Nedostatek sebevědomí způsobil, že jsem si myslela, že mě nebude chtít nikdo jiný.“ nebo „Protože jsem byl přesvědčen, že si už nikdy nenajdu jinou holku. Podceňoval jsem se.“ nebo „Říkala jsem si, kdo jiný by mě chtěl, stojím za nic a vše je moje vina.“). Někteří z respondentů si také mysleli, že už si nikdy nenajdou nikoho lepšího než násilného partnera/partnerku (např. „Měla jsem pocit, že už mě prostě nic lepšího nemůže potkat, že mě nikdo jiný nemůže mít rád.“). Tyto domněnky byly často podněcovány samotným agresorem, který obětem po celou dobu vztahu zdůrazňoval, že mohou být rády za vztah s ním, jelikož nikdo jiný by někoho, jako jsou ony, rozhodně nechtěl (např. „Často mi říkával, že kdybychom se rozešli, ostatní kluci mě budou chtít mít jen na sex, že jsem strašná a nikdo jiný než on se mnou ve vztahu nevydrží. A já tomu uvěřila.“ nebo „Tvrdil mi, že i kdyby mi na zadek přilepil tisícovku a poslal mě do terénu, stejně si mě nikdo dobrovolně nevezme.“).

Dalším uváděným důvodem k (uvažování o) návratu do násilného vztahu bylo uváděno **vyhrožování násilníka** (n = 5). To spočívalo buď ve vyhrožování sebeublížením v případě, že oběť vztah definitivně ukončí (např. „Vrátila jsem se k němu ze strachu, protože vyhrožoval, že si něco udělá“ nebo „Plakal, vyhrožoval, že si něco udělá.“) nebo naopak

ve vyhrožování samotné oběti (např. „*Vyhrožoval mi, že když ho fakt definitivně opustím, stáhne mě ke dnu.*“ nebo „*Nešlo ho opustit, vyhrožoval mi.*“).

Někteří respondenti měli po ukončení vztahu tendenci násilného partnera/partnerku **omlouvat**. Část z nich (n = 4) převzala zodpovědnost za rozpad vztahu na sebe a myslela si, že násilníkové chování bylo zapříčiněno **její vinou** (např. „*Události jsem si vysvětlovala jedním v afektu a vlastními chybami.*“ nebo „*Po čase se mi zdálo, že nebyl až tak špatný, že jsem přeháněla, že rozpad vztahu je moje vina.*“). Další část respondentů (n = 4) zase tíhla k tomu partnerovo/partnerčino násilné chování bagatelizovat a vnímat pouze jeho/její kladné charakterové rysy. Tito respondenti se často odkazovali na to, že se partner/ka **uměl/a chovat i jinak než jen násilným způsobem** (např. „*Uměla být i hodná a laskavá.*“ nebo „*Protože uměl být i něžný a dokázal mě milovat, když chtěl.*“ nebo „*Měli jsme toho hodně společného, mimo tyto situace jsem ho považovala za rodinu, za nejlepšího kamaráda, který se ke mně umí chovat i pěkně.*“).

Ačkoliv byla v rámci našeho výzkumu zkušenost s násilným vztahem omezena na věkové rozmezí 15-20 let, část respondentů již v této věkové kategorii měla s násilným partnerem/partnerkou **společné děti** (n = 4), což byl další důvod, proč se do násilného vztahu navrátili či o návratu uvažovali (např. „*Nechtěla jsem svému dítěti vzít otce.*“ nebo „*Vrátil jsem se kvůli synovi, kterého bych pak nemohl tolik vidat.*“). Jedna respondentka pak uvedla, že jen díky novému partnerovi našla sílu od násilníka natrvalo odejít (př. „*A narovinu - kdyby nebylo jeho, tak bych neměla sílu od bývalého partnera nikdy odejít a nechala bych ho dál ponižovat mě a ubližovat mi, a to jen kvůli dítěti, které s ním mám.*“).

Část respondentů (n = 3) se k násilnému partnerovi/partnerce navrátila (či o návratu uvažovala) také z toho důvodu, že **nebyla ochotná zůstat sama** (např. „*Ze zvyku, nechtěla jsem zůstat sama.*“ nebo „*Člověk s nízkým sebevědomím bude vždy radši nablízku někomu, kdo ho shazuje, než aby byl sám.*“).

Nakonec, někteří respondenti uvedli (n = 2), že se do vztahu navrátili (či o návratu uvažovali) z **důvodů materiálních** (např. „*Nevěděla jsem, kam jít, měl všechny mé peníze.*“).

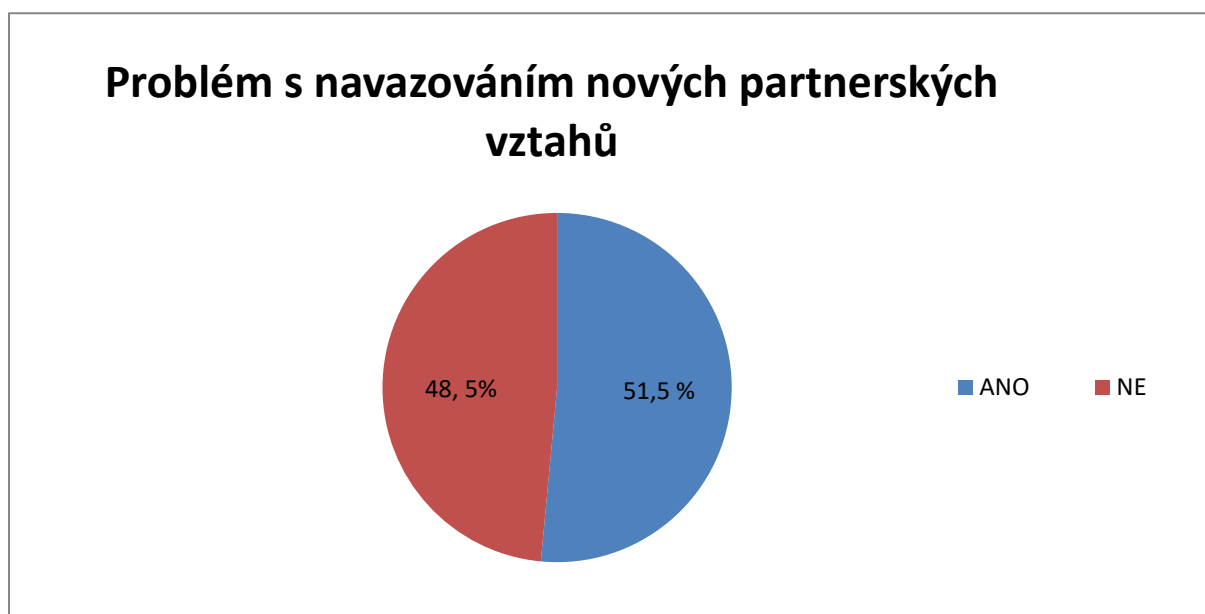
VO4: *Měly oběti po ukončení násilného partnerského vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů, případně v čem problém spočíval?*

Tabulka 32: Problém s navazováním nových partnerských vztahů

Měly oběti problém s navazováním nových partnerských vztahů?	
ANO	NE
52	49

Legenda: V záhlaví tabulky je znázorněna otázka, která byla respondentům položena, pod ní je znázorněn výčet odpovědí a počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Otázka byla transformována do 3. osoby množného čísla.

Graf 40: Problém s navazováním nových partnerských vztahů

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, kteří měli po ukončení násilného partnerského vztahu v dospívání problém s navazováním nových partnerských vztahů a těch, kteří tento problém neměli.

Z Tabulky 32 a Grafu 40 vyplývá, že přibližně v polovině případů (51,5 %) měly oběti po ukončení násilného partnerského vztahu v dospívání problém s navazováním nových partnerských vztahů, zatímco v druhé polovině případů (48,5%) se tento problém nevyskytl.

Z celkového počtu 52 respondentů, kteří uvedli, že se u nich problém s navazováním nových partnerských vztahů objevil, jich 44 zodpovědělo doplňující otevřenou otázku, která zjišťovala, v čem konkrétně tento problém spočíval. Tyto odpovědi byly analyzovány,

kódovány, a následně kategorizovány. Podrobnější výsledky, včetně četnosti odpovědí respondentů zastoupených v rámci jednotlivých kategorií, nám poskytne *Tabulka 33*.

Tabulka 33: Důvody problémů s navazováním nových partnerských vztahů

Kategorie	Počet
Nedůvěra v opačné pohlaví	24
Strach z opakování násilných incidentů	11
Nízké sebevědomí („Nikdo mě chtít nebude.“)	9
Nechuť navazovat nové partnerské vztahy	7
Neschopnost / strach se emocionálně otevřít (znovu se zamilovat)	6
Ztráta identity	2
Sociální izolace - nemožnost seznámení se	2

Legenda: Kategorie = do těchto sedmi kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie. Jelikož se respondenti mohli vyjádřit k otázce v libovolné délce a popsat svou individuální zkušenost podrobně, stalo se, že některé odpovědi respondentů spadaly do více kategorií, ne pouze do jedné. Z tohoto důvodu je počet odpovědí vyšší (n = 61) než počet respondentů, kteří na otázku odpovídali (n = 44).

Za nejčastější důvod těchto problémů oběti (n = 24) označovaly **nedůvěru** v potenciální partnery/partnerky (např. „*Nedůvěra k dalšímu člověku, kterého bych měl pustit do svého života.*“ nebo „*Dlouho jsem nikomu nedokázala věřit.*“). Respondenti měli po ukončení násilného vztahu také jisté předsudky vůči opačnému pohlaví (např. „*Neschopnost věřit ženám, přesvědčení, že jsou všechny stejné.*“ nebo „*Pocit, že ženský jsou zlo.*“ nebo „*Nedůvěra vůči novým mužům v mém životě, předsudky vůči nim.*“). Z důvodu zmíněné nedůvěry se u těchto respondentů objevila také zvýšená opatrnost, kterou uplatňovali při seznamování (např. „*Začala jsem být nedůvěřivá a hrozně opatrná.*“). Část z nich měla tendenci zpochybňovat kladné chování některých zástupců opačného pohlaví a byla přesvědčena, že po čase budou stejní jako jejich bývalý násilný partner/ka (např. „*Nevěřila jsem jim, zpochybňovala každý dobrý skutek, ex byl ze začátku taky miliónový, a jak to nakonec dopadlo.*“). Z důvodu velké nedůvěry pak někteří respondenti byli při seznamování odtažití (např. „*Nedůvěra a z ní pramenící odtažitost z mé strany.*“ nebo „*Podezřivost vůči druhému, odtažitost.*“).

Některé oběti (n = 11) se bály navázat nový vztah, jelikož se u nich objevila **obava z opakování násilných incidentů** a z toho, že najdou zase někoho podobného, jako byl/a jejich expartner/ka (např. *„Měla jsem strach pustit někoho k sobě tak blízko a riskovat, že mi ublíží.“* nebo *„Strach z dalšího sexuálního nátlaku z důvodu problémů se sexuálním vzrušením nebo s pozdější nechutí k sexu.“* nebo *„Prostě jsem se bála, že zase najdu to, co jsem měla. Bála jsem se, že mi zase bude ubližovat, že se to bude celé opakovat.“* nebo *„Měla jsem strach, že bych natrefila na někoho podobného.“*). Někteří respondenti se z tohoto důvodu navazování partnerských vztahů zcela vyhýbali nebo nepřipustili, aby se vztah s potenciálním partnerem/partnerkou stal „vážným“ (např. *„Měla jsem potřebu ochraňovat svoji zranitelnost, takže jsem nedala nikomu možnost poznat mě blíž a navázat se mnou vztah, protože by to mohlo být zase stejné.“* nebo *„Mám strach, že to zase dopadne stejně a raději to vždy ukončím dřív, než to začne být vážné.“*).

Snížené sebevědomí, sebehodnocení a sebedůvěra hrály roli i v tomto kontextu. Oběti (n = 9) si po ukončení násilného vztahu myslely, že by nedokázaly nikoho jiného zaujmout (např. *„Neměla jsem sebedůvěru, že bych mohla někoho zaujmout.“*), kdy tyto domněnky v některých případech opět podněcoval sám agresor (např. *„Tvrdil mi, že mě nikdo nebude chtít.“* nebo *„Svým neustálým zesměšňováním a shazováním mi snížil sebevědomí. Nevěřila jsem, že by mě někdo chtěl.“*). Někteří respondenti měli také strach z odmítnutí od potenciálních partnerů/partnerek (např. *„Nedostatečné sebevědomí, strach z odmítnutí, protože nejsem dost dobrá.“*).

Část respondentů (n = 7) již neměla chuť riskovat opakování násilných incidentů, tudíž si po ukončení násilného vztahu **nepřála navazovat nové partnerské vztahy** (např. *„Nechtěl jsem promarnit část svého života podobnou zkušeností, měl jsem špatný pohled na ostatní ženy, takže jsem chtěl být raději sám.“* nebo *„Nikoho jsem už nechtěla. Byla jsem 4 roky sama, cítila jsem se volná a bylo mi fajn.“* nebo *„Neměla jsem vůbec chuť si někoho dalšího hledat, chtěla jsem mít klid. Bylo báječné přijít domů, sednout si a ničeho se nebát.“*). Jiní z těchto respondentů sice měli nové známosti, ale jednalo se pouze o vztahy krátkodobého či pouze sexuálního charakteru (např. *„Další vztah už nechci. Od té doby upřednostňuji pouze vztahy na jednu noc.“* nebo *„Občas jsem s někým něco měla, ale vážným vztahům se doted vyhýbám.“*).

U obětí (n = 6) se objevovala také **neschopnost** či **strach se emocionálně otevřít** potenciálním partnerům a projevit jim své city (např. *„Bojím se otevřít, být zranitelná.“*

nebo „*Nejsem schopná se mužům emocionálně otevřít, vyjádřit jim, co cítím.*“). Jeden respondent uvedl, že již nebyl schopen se znovu zamilovat (př. „*Nebyl jsem schopný se znovu zamilovat, ačkoliv jsem fakt chtěl a fakt se o to snažil.*“). Jedna respondentka zase uvedla, že měla po ukončení násilného vztahu strach, že se po ní zmíněná otevřenost a intimnost bude požadovat (př. „*Bála jsem se toho, že se po mně bude chtít úplná intimnost a otevřenost jak po fyzické, tak i psychické stránce, čehož jsem v té době nebyla schopná.*“).

Některé oběti (n = 2) zmínily, že kvůli násilnému partnerskému vztahu trpěly pocity **ztráty vlastní identity** a měly narušený sebeobraz. Nevěděly, kdo jsou a co od partnerských vztahů očekávají (např. „*Vůbec jsem nevěděla, kdo jsem, nebyla jsem si vůbec jistá sama sebou, nevěděla jsem, co vlastně od mužů chci, a jestli je vůbec chci.*“).

Nakonec, jedna respondentka (n = 1) uvedla, že díky dopadům **sociálního násilí** neměla moc příležitostí k navazování nových partnerských vztahů a setkávání se s novými lidmi (př. „*Bývalý mě držel stranou od okolního světa. Neměla jsem moc přátel a možnosti k seznámení.*“).

VOs: *Ovlivnily nějakým způsobem kvalitu dalších partnerských vztahů oběti důsledky, které si nesly z minulého násilného vztahu, případně jakým způsobem?*

Tabulka 34: Důsledky partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí

Ovlivnily důsledky partnerského násilí kvalitu dalších partnerských vztahů obětí?	Počet
Ano, ovlivnily.	60
Ne, všechny důsledky před vstupem do nového vztahu překonaly, případně neovlivnily jeho kvalitu.	29
Ne, žádné důsledky na nich násilný vztah nezanechal.	12

Legenda: V záhlaví tabulky je znázorněna otázka, která byla respondentům položena, pod ní je znázorněn výčet odpovědí. Počet znázorňuje počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Otázka i odpovědi byly transformovány do 3. osoby množného čísla.

Jak znázorňuje *Tabulka 34*, 60 respondentů (59,4 %) uvedlo, že důsledky partnerského násilí u nich přetrvávaly a ovlivňovaly kvalitu jejich dalších partnerských vztahů. Dalších

29 respondentů (28,7 %) sice některé ze zkoumaných fenoménů v důsledku partnerského násilí prožilo, ale buď je dokázalo před vstupem do nových vztahů překonat, nebo jimi nebyla ovlivněna jejich kvalita. Nakonec, 12 respondentů (11,9 %) uvedlo, že žádné důsledky na nich násilný partnerský vztah nezanechal.

Graf 41: Vliv partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, jímž zkušenost s partnerským násilím v dospívání ovlivnila kvalitu jejich dalších partnerských vztahů a respondentů, na jejichž kvalitu nových partnerských vztahů neměla tato zkušenost žádný vliv.

Z celkového počtu respondentů ($n = 101$) jich 60 (59,4 %) uvedlo, že zkušenost s partnerským násilím měla vliv na kvalitu jejich dalších partnerských vztahů. Na kvalitu dalších partnerských vztahů 41 respondentů (40,6%) neměla zkušenost s partnerským násilím vliv, a to bez ohledu na to, zdali na nich partnerské násilí zanechalo nějaké důsledky či nikoliv.

Graf 42: Vliv důsledků partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, na kterých partnerské násilí zanechalo důsledky, které následně ovlivnily jejich další partnerské vztahy a respondentů, na kterých partnerské násilí sice rovněž důsledky zanechalo, avšak tyto důsledky neovlivnily kvalitu jejich dalších partnerských vztahů.

Z celkového počtu respondentů, kteří uvedli, že partnerské násilí na nich zanechalo nějaké důsledky (n = 89; 88,1 %), jich 60 uvedlo, že tyto důsledky měly vliv na kvalitu jejich dalších partnerských vztahů (67,4 %). Naproti tomu 29 respondentům (32,6 %) tyto důsledky nijak neovlivnily kvalitu těchto vztahů.

Z 60 respondentů, kteří uvedli, že důsledky partnerského násilí se podepsaly na kvalitě jejich následných partnerských vztahů, jich 53 zodpovědělo doplňující otevřenou otázku, která zjišťovala, jaké to byly důsledky, a jak případně ovlivňovaly zmíněnou kvalitu těchto vztahů. Tyto odpovědi byly analyzovány, kódovány, a následně kategorizovány. Podrobnější výsledky, včetně četnosti odpovědí respondentů zastoupených v rámci jednotlivých kategorií, nám poskytne *Tabulka 35*.

Tabulka 35: Důsledky partnerského násilí ovlivňující kvalitu nových vztahů obětí

Kategorie	Počet
Nedůvěra v nového partnera / partnerku	30
Snaha nezavdat příčinu ke konfliktu	17
Dlouhodobé sexuální problémy	15
Emoční labilita / výkyvy nálad	13
Neschopnost projevit city / emocionálně se otevřít	11
Citlivost na připomenutí násilí	7
Pozitivní vliv na následný partnerský život oběti	6
Opakované nacházení stejného typu partnerů	2
Přetrvávající citová závislost na násilníkovi	2
Rychlé emoční navázání se na nového partnera / partnerku	1

Legenda: Kategorie = do těchto deseti kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie. Jelikož se respondenti mohli vyjádřit k otázce v libovolné délce a popsat svou individuální zkušenost podrobně, stalo se, že některé odpovědi respondentů spadaly do více kategorií, ne pouze do jedné. Z tohoto důvodu je počet odpovědí vyšší (n = 103) než počet respondentů, kteří na otázku odpovídali (n = 53).

Za nejčastější důsledek partnerského násilí, který ovlivňoval kvalitu následného partnerského života oběti, byla respondenty označována **nedůvěra** (n = 30) **v nového partnera/partnerku**, která většinou trvala ještě dlouho po započetí vztahu (např. „*Měla jsem pocitu, že to bude stejné. Trvalo skoro rok a půl, než jsem mu začala důvěřovat.*“ nebo „*Trvalo to vše strašně dlouho. Uběhlo dost času, než jsem byla schopna zase důvěřovat a mít sexuální styk.*“ nebo „*První dva roky tam byla velká nedůvěra, proto to byly spíše vztahy na zkoušku.*“). I zde došlo z důvodu zmíněné nedůvěry k podezírání a zpochybňování nového partnera/partnerky (např. „*Z důvodu velké nedůvěry jsem byla dost podezíravá, zpochybňovala jsem vše dobré, co partner udělal, často jsme se kvůli tomu hádali.*“ nebo „*Podezřívala jsem partnera, nevěřila jsem mu, pořád jsem si hledala neexistující problémy.*“). Oběti také zmiňovaly, že se po ukončení násilného vztahu staly mnohem více žárlivými (např. „*Jsem méně důvěřivá, více žárlivá, více si v hlavě vytvářím své vlastní scénáře toho, co by se asi mohlo dít.*“ nebo „*Naučená žárlivost (jak mě furt podezíral a nabízel mi tolik možných scénářů, co ve volném čase určitě dělám, tak jsem nad tím začala*

taky přemýšlet u dalších partnerů).“ nebo *„Objevila se u mě hrozná nedůvěra, žárlivost, někdy až paranoia.“*).

U obětí (n = 17) přetrvával strach z opakování násilných incidentů i po započetí nového vztahu. Obávaly se, že jejich nový partnerský vztah nakonec skončí stejně jako ten předešlý, a proto se u nich objevila **snaha nezavdat příčinu ke vzniku jakéhokoliv potenciálního konfliktu**. Tato snaha se projevovala především ve formě soustavného souhlasu s novým partnerem/partnerkou, ve vycházení mu/jí ve všem vstříc (např. *„Vycházela jsem partnerovi ve všem vstříc a všechno mu odkývala, i když jsem s ním nesouhlasila.“* nebo *„Nízké sebevědomí, sebekritika, vycházení ve všem vstříc příteli, i když jsem s tím nesouhlasila.“*), v neustálém omlouvání se (např. *„Pořád se za něco omlouvám, dokonce i v situacích, kdy je to jeho chyba.“*), a v neprojeování nelibosti i za situací, které jim nebyly příjemné (např. *„Spíše jsem se stranil a neříkal, že se mi něco nelíbí, abych nezavdal příčinu k hádkám.“*). Některé oběti měly tendenci se soustavně podřizovat nejen z toho důvodu, že se obávaly opakování násilí (např. *„Strach cokoliv říct, někam jít nebo něco udělat, aby to nebylo špatně. Strach říct, že se mi něco nelíbí nebo něco nechci, neustálá nervozita. Dlouho mi trvalo, než jsem řekla, co opravdu chci.“*). Strach měly také z toho, že když se projeví takové, jaké ve skutečnosti jsou, partner/ka je nepřijme a dřív nebo později je opustí (např. *„Byla jsem hodně submisivní, protože jsem se bála, že když se projeví taková, jaká jsem, nebude to přijato a vykašle se na mě.“* nebo *„Navíc jsem se díky nízkému sebevědomí snažila vycházet ve všem vstříc, aby mě neopustil.“*).

Dalším důsledkem partnerského násilí, který se podepsal na kvalitě nových partnerských vztahů jeho obětí, byly **sexuální problémy**. Téměř všichni respondenti (n = 15) zmiňující tento důsledek uváděli, že problémy v sexuální oblasti u nich měly tendenci přetrvávat dlouhá léta, u některých respondentů dokonce přetrvávají dodnes (např. *„V sexuálním životě byl tolerantní a netlačil na pilu, což jsem byla velmi ráda. První styk jsme spolu měli až po šesti měsících, co jsme byli spolu, a rok mi trvalo, než jsem se dala do klidu v sexuálním životě a obnovila ho, a ani po pěti letech ho nedokážu obnovit celý.“* nebo *„Nyní v dlouhodobém vztahu ještě stále řeším velké sexuální problémy.“* nebo *„Sexuální život je dost omezený, nedokážu od jisté doby dělat to, co jsem měla ráda, a doted' mám někdy ještě blok, že se při milování rozbřečím a začnu se trást“* nebo *„Po urážkách a ponižování v sexuální oblasti se ani po pěti letech nového vztahu v sexu stále nedokážu uvolnit.“*). Právě zmíněná „neschopnost uvolnit se“ či neschopnost si sex užívat byla často zmiňovanou podobou těchto problémů (např. *„Problémy v sexu, po prvním vztahu jsem si jej nedokázala užívat a uvolnit*

se při tom, bolelo to. Spravilo se to až po dvou letech.“). Další zmiňovanou podobou byla nechut' k sexu či vyloženě vyhýbání se mu (např. „Trvalo dlouho, než jsem byla schopna mít sexuální styk.“ nebo „Na sex jsem neměla ani pomyslení.“ nebo „Dlouho jsem odmítala sex. Několika partnerům jsem doslova utekla z postele, jakmile mělo jít na věc. Až s jedním, kterému jsem nejprve vše řekla, a on měl trpělivost, tak skoro po dvou letech se to srovnalo.“ nebo „Nejponižující je, že nemám potřebu mít často sexuální styk. Zlepšuje se to, ale je to pro mě velmi ponižující, že tak mladá jsem to ztratila“).

Dále oběti zmiňovaly, že důsledky partnerského násilí na jejich psychický stav přetrvávaly a ovlivňovaly kvalitu vztahu nového. Především to byla **emoční labilita a velké výkyvy nálad** (n = 13), ale také depresivní či úzkostné symptomy (např. „Byla jsem plačtivá, ospalá, měnila se nálada za náladou.“ nebo „Některé situace jsem fakt vyhrocovala, měla jsem velké výkyvy v náladách, od té doby nejsem schopna udržet si dlouhodobý vztah.“ nebo „Výkyvy nálad určitě, hodně i deprese a úzkosti.“). Některé oběti uvedly, že emoční nestabilita se u nich projevila až v průběhu nového partnerského vztahu (např. „Mávnutím rukou jsem v tom vztahu řešila situace, které už dnes vím, že byly nepřijatelné (facka). Naopak pak v tom dalším vztahu u jiných drobných věcí jsem začala být přehnaně labilní.“).

Rovněž po započetí nového vztahu se u některých respondentů objevila **neschopnost či strach se emocionálně otevřít** svému partnerovi/partnerce (n = 11), což do velké míry ovlivňovalo kvalitu těchto nových vztahů (např. „Neuměl jsem se partnerce moc otevřít a být jí blízko... rozešla se se mnou.“ nebo „Neschopnost se znovu emocionálně připoutat, z toho přítelkyně moc nadšená není.“ nebo „Mám strach z intimity, nedokážu přítele plně pustit do svého vnitřního světa a otevřít se mu.“). Některé oběti uváděly, že už nebyly schopny nového partnera/partnerku tolik milovat (např. „Byla jsem skeptická, už jsem se nedokázala tolik otevřít, nedokázala jsem už tolik milovat.“), jiní se znovu zamilovat dokázali, ale nebyli schopni tyto city partnerovi/partnerce projevit (např. „Hlavně neschopnost projevit city partnerovi.“ nebo „Zatajovala jsem své city, nechtěla jsem být zranitelná.“).

Za další důsledek oběti označovaly zvýšenou **citlivost na připomenutí násilí** (n = 7). Ta spočívala hlavně v tom, že byly nepřiměřeně lekávé v reakci na různé podněty („např. „Extrémní lekávosť.“ nebo „Lekala jsem se všeho.“). Tato citlivost spočívala také ve strachu z ublížení při pohybu partnera, či při situacích, které obětem nějakým způsobem připomněly násilné incidenty z minulého vztahu (např. „Strach z ublížení mi při jeho pohybu.“ nebo „Pláču a mám strach, když mi něco připomene situaci, ve které mě bývalý mlátil,

partner má se mnou naštěstí trpělivost.“ nebo *„Od té doby nesnesu hádání nebo zvýšený hlas na moji osobu.“*).

Zajímavé je, že někteří respondenti (n = 6) uvedli, že zkušenost s dřívějším násilným vztahem **pozitivně ovlivnila kvalitu jejich nových partnerských vztahů**. Někteří si po této zkušenosti uvědomili, co od vztahu a partnera/partnerky očekávají (např. *„Změnilo se to, že vím díky ex, co ve vztahu chci, a co naopak nechci. V tomto mi to dost pomohlo. Dříve bych svolila skoro na každý nápad ex, ale teď, pokud se mně to nelíbí nebo mi to nevyhovuje, říkám ne (např. u stanování s alkoholem).“* nebo *„Pozitivní - vědomí toho, co doopravdy do budoucna chci a nechci od partnera. Posílilo mě to ve všech směrech“*). Jiní díky této zkušenosti dokázali včas rozpoznat potenciální vznik násilného chování a vytyčit si hranice ve vztahu dříve, než se toto chování stalo vztahovou normou (např. *„Ovlivnily ale jen v pozitivním smyslu, díky tomu jsme včas poznala formy omezování u dalšího partnera, a mohla jsem to s ním probrat dřív, než by se toto chování stalo v našem vztahu běžným. Více jsme mluvili o důvěře a toleranci.“*). Jeden respondent dokonce dodal, že se po zkušenosti s násilným vztahem naučil ve svých dalších vztazích demonstrovat hned na počátku svou „mužskou sílu“ (př. *„Ten negativní partnerský vztah mi spíše do budoucna pomohl. Naučil jsem se, jak je nutné hned na počátku vztahu, coby muž, prokázat svou sílu a jasně vytyčit hranice, přes které nepojede vlak.“*).

Mezi další důsledky partnerského násilí, které negativně ovlivňovaly průběh následného milostného života obětí, respondenti uváděli **opakované nacházení stejného typu partnerů** (n = 2, např. *„Po tom vztahu jsem už neustále nacházela stejné typy mužů.“*), **přetrvávající citovou závislost na násilníkovi** (n = 2, např. *„Nedokázala jsem se emočně odpojit od toho mého prvního vztahu, i když jsem už měla nového přítele.“*) a **rychlé emoční navázání se na nového partnera** (n = 1, př. *„...ale i rychlé emoční navázání se, strach z opuštění, neschopnost fungovat samostatně.“*).

VO6: *Poté, co oběti ukončily násilný partnerský vztah z období dospívání, staly se samy ve svých dalších partnerských vztazích pachateli/pachatelkami partnerského násilí, případně v jaké formě?*

Tabulka 36: Páchání násilí v následných partnerských vztazích oběti

Dopouštěly se oběti samy násilí ve svých dalších partnerských vztazích?	
ANO	NE
22	79

Legenda: V záhlaví tabulky je znázorněna otázka, která byla respondentům položena, pod ní je znázorněn výčet odpovědí a počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Otázka byla transformována do 3. osoby množného čísla.

Graf 43: Páchání násilí v následných partnerských vztazích oběti

Legenda: Graf znázorňuje procentuální počet respondentů, kteří se dopouštěli partnerského násilí na svých dalších partnerech/partnerkách a respondentů, kteří se tohoto násilí nedopouštěli.

Jak ukazuje *Tabulka 36* a *Graf 44*, z celkového počtu 101 respondentů jich 22 uvedlo (21,8 %), že se dopouštělo některé z forem partnerského násilí ve svých dalších partnerských vztazích, zatímco 79 z nich uvedlo (78,2 %), že se žádné formy partnerského násilí v následných vztazích nedopouštělo.

Z celkového počtu 22 respondentů, kteří uvedli, že se partnerského násilí na svých dalších partnerech/partnerkách dopouštěli, jich 21 zodpovědělo doplňující otevřenou otázku, která zjišťovala, jaká byla podoba těchto násilných incidentů. Tyto odpovědi byly analyzovány, kódovány, a následně kategorizovány. Podrobnější výsledky, včetně četnosti odpovědí respondentů zastoupených v rámci jednotlivých kategorií, nám poskytne *Tabulka 37*.

Tabulka 37: Podoba násilných incidentů

Kategorie	Počet
Psychické násilí	12
Sociální násilí	8
Fyzické násilí	5

Legenda: Kategorie = do těchto tří kategorií byly zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se obsahově shodovaly s jejich významem. Počet = počet respondentů, jejichž odpověď byla zařazena do dané kategorie. Jelikož se respondenti mohli vyjádřit k otázce v libovolné délce a popsat svou individuální zkušenost podrobně, stalo se, že některé odpovědi respondentů spadaly do více kategorií, ne pouze do jedné. Z tohoto důvodu je počet odpovědí vyšší (n = 25) než počet respondentů, kteří na otázku odpovídali (n = 21).

Nejčastěji zmiňovanou formou partnerského násilí, kterou respondenti uplatňovali na svých dalších partnerech/partnerkách, bylo **násilí psychické** (n = 12). To mělo podobu zesměšňování, ponižování, vyhrožování sebevraždou či sebeublížením, citového vydírání, kritizování a nadávání (např. „*Nepřiměřené reakce na některé věci, reagovala jsem křikem, nadávkami.*“ nebo „*Zbytečně jsem na partnera ječela, zesměšňovala ho, citově vydírala.*“).

Další zmiňovanou formou bylo **sociální násilí** (n = 8), které spočívalo v soustavné kontrole toho, kde a s kým tráví partner/ka čas, v kontrolování zpráv, podezřívání z nevěry a snaze zabránit kontaktu s jinými osobami (např. „*Nepřiměřená snaha o to, aby čas trávil jenom se mnou a ne s ostatními, žárlivost na jeho přátele.*“ nebo „*Kontrola na sociálních sítích a mobilu, kontrola, s kým se stýká a s kým si píše, dělání scén.*“ nebo „*Nedůvěra v loajalitu a pravdomluvnost nové partnerky, která zapříčinila zbytečné podezřívání z nevěry a snahu o izolaci, vyústila v její nalezení nového partnera.*“).

Nakonec, někteří respondenti (n = 5) uváděli **násilí fyzické**, a to především ve formě fack, ran pěstí, chycení pod krkem a silným strkáním (např. „*Jednou. Přítelkyně se chtěla pohádat zrovna, když mi bylo zdravotně špatně. Neudržel jsem se a na chvíli ji chytil pod krkem.*“ nebo „*Křičela jsem na přítele, dala mu facku*“). Jeden respondent pak uvedl, že fyzickým

aktem ukončil násilný partnerský vztah z dospívání, a ve svých následujících vztazích již od počátku demonstroval svou dominanci, čímž se chtěl případnému opakování násilného chování ze strany svých dalších partnerek vyhnout (př. *„Zde se hodí říct, že jsem ten omezující vztah definitivně ukončil tak, že jsem své bývalé partnerce rozbil hubu. Pohár trpělivosti přetekl a ona dostala přímo do čumáku. Pak už jsem jen do budoucna věděl, že ostatním partnerkám musím ukázat, že se nebojím být dominantní a všechno šlo v dalších vztazích jak po másle.“*).

11. DISKUZE

Přestože se stalo partnerské násilí za posledních pár let celospolečensky diskutovaným tématem, které si získalo zvýšenou pozornost odborné i laické veřejnosti, méně výzkumných studií se v této spojitosti zabývalo jednou z nejrizikovějších skupin, která může být tímto fenoménem zasažena, a to adolescenty. Dospívajícími jedinci je však vhodné se zabývat, a to z několika důvodů. Především, některé studie se shodují na tom, že viktimizace v období dospívání je vůbec tím nejrizikovějším faktorem pro reviktimizaci či páchání násilí v pozdějších vývojových obdobích (Cui et al., 2013; Gómez, 2010; Rizzo et al., 2017; Smith et al., 2003). Navíc, jelikož dospívající nemívají téměř žádné zkušenosti s partnerskými vztahy, setkání se s partnerským násilím je v tak brzkých letech může nenávratně negativně poznamenat, a důsledky z této zkušenosti získané si mohou nést po zbytek svého života. První partnerské vztahy jsou také velmi důležité pro učení se vzájemné úctě a formování vlastní osobnosti. Pokud v oněch vztazích dochází k násilí, partneři si z těchto utvořených návyků vytvoří normu, kterou si pak přenášejí do svých dalších partnerských vztahů (Cui et al., 2013). Navíc, dospívající mají méně kompetencí na to zvládat konfliktní situace (Chromý, 2010) a jsou náchylnější k přejímání postojů jiných osob, především postojů převažujících v sociální skupině, jíž náleží (Vágnerová, 2004). V České republice realizovala nejrozsáhlejší výzkum mapující dopady partnerského násilí a jeho výskyt ve věkové kategorii 16-26 let agentura proFem (2018), která mimo jiné zjistila, že až 33 % mladých jedinců zažilo partnerské násilí ve svém současném či minulém vztahu. Toto nezanedbatelné procento tedy naznačuje vhodnost vynaložit větší výzkumné úsilí a preventivní osvětu na populaci této věkové kategorie.

Tato výzkumná studie nebyla zaměřena na současné dospívající jedince, nýbrž na mladé dospělé osoby (20-35 let), které v dospívání (15-20 let) partnerské násilí zažily v roli oběti, a hodnotily tak svou zkušenost s násilným partnerským vztahem z dospívání retrospektivně. Současnými dospívajícími jedinci jsme se nezabývali z několika důvodů. Především zde byla snaha o zmapování vlivu zkušenosti s partnerským násilím v dospívání na další partnerské vztahy obětí v jejich pozdějších letech, tudíž bylo zapotřebí dotazovat se starších osob, které již s dalšími partnerskými vztahy mají zkušenosti. Také nám zde byla ponechána eventualita v rámci doplňkových analýz dat zmapovat možnost přetrvávání důsledků partnerského násilí z hlediska širšího časového horizontu. Omezení pouze na cílovou skupinu respondentů ve věkové kategorii 20-35 let bylo realizováno z toho důvodu, aby jejich zkušenost s násilným

partnerským vztahem byla stále poměrně aktuální a vybavitelná, a tudíž její retrospektivní hodnocení nebylo v takové míře ovlivněno zapomínáním či zkreslením vzpomínek. Rovněž zde byl záměr výsledky tohoto výzkumného šetření porovnat s podobně zaměřenými zahraničními studii, které se soustředily na zkoumání přetrvávání důsledků partnerského násilí z období dospívání do mladé dospělosti. V neposlední řadě jsme se snažili o to, aby mezi cílovou skupinou tohoto výzkumného šetření a generací dnešních dospívajících jedinců nebyl výrazný věkový rozdíl, a tudíž výsledky tohoto výzkumu byly do značné míry aktuální a aplikovatelné také na současné adolescenty.

Klíčovým cílem této práce bylo zmapovat důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců, kteří v dospívání partnerské násilí zažili v roli oběti. Pod pojem „partnerské násilí“ byly zahrnuty všechny formy partnerského násilí vymezené v teoretické části této práce. Pro představu však uvádíme, že 95 % výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání zažilo v tomto vývojovém období psychické násilí; 74,3 % sociální násilí; 59,4 % fyzické násilí; 57,4 % stalking; 40,5 % sexuální násilí a 30,7 % násilí ekonomické. Ačkoliv Chromý (2010) uvádí, že dospívající bývají většinou ekonomicky závislí na jiných osobách, proto se u nich poslední zmíněná forma partnerského násilí příliš neobjevuje, rozhodli jsme se ji do dotazníku zahrnout z důvodu, že i před dvacátým rokem života mohou existovat páry, které spolu sdílejí společnou domácnost a finance, přestože jich není mnoho.

Do dotazníku byly zasazeny položky zkoumající pouze literaturou nejčastěji zmiňované důsledky partnerského násilí, které byly pro laickou veřejnost lehce představitelné a snadno pochopitelné. Jelikož dle Parka a kol. (2018) přesahují tyto fenomény soubor symptomů, jenž by mohl být specifický pro jednu poruchu nebo diagnózu, nezahrnovali jsme do dotazníku pojmy jako „deprese“ či „posttraumatická stresová porucha“, ačkoliv na některé jejich symptomy jsme se dotazovali jednotlivě. Také jsme brali v potaz to, že dospívání je kritickým vývojovým obdobím, ve kterém dochází k neurobiologickým a psychosociálním změnám, jež by se mohly rovněž podílet na vzniku některých aspektů, které jsou typické pro důsledky partnerského násilí (Park et al., 2018). Z důvodů vyloučení této intervenující proměnné, která by mohla zkreslit reprezentativnost výsledků tohoto výzkumného šetření, byly výsledky výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání v pozici oběti porovnávány s výsledky výzkumného souboru respondentů bez této zkušenosti.

Výsledky této části studie ukázaly, že u výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v pozici oběti se níže uvedené fenomény objevovaly v dospívání signifikantně více než u výzkumného souboru respondentů bez zkušeností s partnerským násilím v období dospívání. Konkrétně se jednalo o snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěru či obecnou ztrátu respektu k vlastní osobě, emocionální frustraci či emoční znečitlivění, pocity bezmoci a beznaděje, neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností, smutek či plačtivost, problémy s koncentrací, únavu a vyčerpání, problémy se spánkem, problémy s konzumací potravy, problémy v sexuální oblasti, nervozitu, podrážděnost, přecitlivělost a vznětlivost, sníženou odolnost vůči stresu, lhostejnost a pasivitu vůči okolním vjemům, úzkost, pocity viny, strach, zvýšenou míru konzumace alkoholu či užívání drog, problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání, problémy v sociálním prostředí, a o negativní změny nálady. Signifikantní rozdíl v relativní četnosti výskytu některých fenoménů mezi výzkumnými soubory nebyl nalezen pouze u suicidálních sklonnů a neschopnosti vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni. I zde se však zkušenost s těmito jevy v dospívání objevovala více u výzkumného souboru respondentů ze zkušeností s partnerským násilím v dospívání, ačkoliv rozdíl mezi dvěma výzkumnými soubory zde nebyl statisticky významný.

V souladu s těmito výsledky tedy můžeme souhlasit s tvrzením Banyarda a Crosse (2008), kteří uvádějí, že důsledky partnerského násilí v rámci období dospívání bývají velice podobné důsledkům partnerského násilí v rámci pozdějších vývojových období. Zároveň se (s přihlédnutím na výsledky tohoto výzkumu) nepotvrdila domněnka, kterou ve své studii uvedli Leaman a Gee (2008), že některé ze zmíněných důsledků partnerského násilí se objevují až později v životě oběti. V jejich studii totiž nebyl nalezen signifikantní vztah mezi partnerským násilím v dospívání, depresí a úzkostí, avšak pro partnerské násilí v mladé dospělosti již tento signifikantní vztah nalezen byl. V naší studii však byl nalezen (mimo jiné) signifikantní vztah mezi partnerským násilím v dospívání, úzkostí a některými depresivními symptomy (viz výše). Také jsme vyloučili dle Parka a kol. (2018) možnost, že výsledky této studie by mohly být ovlivněny intervenující proměnou, kterou v tomto případě reprezentovaly specifické stresory objevující se v období dospívání. Ačkoliv tedy některé tyto fenomény v období dospívání zažíval také výzkumný soubor respondentů bez zkušeností s partnerským násilím, výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím většinu těchto jevů zažíval signifikantně více.

Respondentům byla ponechána také možnost zmínit další důsledky, které na nich partnerské násilí zanechalo, ale nebyly uvedeny ve výčtu dotazníkových položek. Někteří respondenti tuto příležitost využili a za další důsledky zkušenosti s násilným partnerským vztahem v dospívání označili nedůvěru v lidi, sociální fobii, uzavření do sebe (izolaci od přátel), noční můry, spánkovou paralýzu, panické ataky, depresi a obsedantně-kompulzivní poruchu.

Dalším cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zdali některé z fenoménů, které jsou známy jako typické důsledky partnerského násilí, mohli jedinci v dospívání zažívat také z důvodu problematických vrstevnických vztahů a pokud ano, záměrem bylo popsat podobu těchto vztahů. Ke stanovení tohoto výzkumného cíle nás vedl fakt, že vrstevnické vztahy jsou pro dospívající jedince velice důležité a představují prostředek k hledání vztahu k sobě samému a k nalezení vlastní autonomie (Macek, 2003). Proto zde vyvstala otázka, zdali v tomto vývojovém období mohou mít problematické vrstevnické vztahy podobné důsledky na duševní stav jedince jako zkušenost s násilným partnerským vztahem. Celkem 28,6 % respondentů z výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem uvedlo, že některé tyto aspekty v období dospívání zažívali a vztahy s vrstevníky na jejich vznik mohly mít vliv. Většina respondentů uváděla jako důvod vzniku některých těchto fenoménů šikanu ze strany spolužáků, která se nejčastěji objevovala ve formě posměšků, narážek, pomluv a shazování. Také neschopnost začlenit se do kolektivu vrstevníků a s tím související změna chování ve snaze „zapadnout“ mezi ostatní měla vliv na psychický stav dospívajících jedinců. Tato zjištění souhlasí s prohlášením Macka (2003) a Vágnerové (1999), kteří tvrdí, že adolescenti mají většinou snahu být za každou cenu součástí vrstevnické skupiny, což se projevuje značnou konformitou k jejím normám. Pokud začlenění do této skupiny proběhne úspěšně, zvýší se adolescentův pocit vlastní hodnoty. V opačném případě tomu pak může být naopak. Dospívající mají touhu nejen patřit do vrstevnické skupiny, ale také s vrstevníky navazovat přátelské vztahy, které jsou variantou emoční vazby, jež umožňuje sdílet pocity a poskytuje jim důvěru a porozumění (Vágnerová, 1999). V našem výzkumu uváděli respondenti jako další důvod vzniku některých těchto jevů problematické přátelské vztahy či to, že v dospívání měli málo přátel, a proto se cítili osaměle. Někteří respondenti také zmínili, že jejich sebehodnocení bylo utvářeno podle toho, jak je hodnotili ostatní vrstevníci, což je dle Macka (2003) rovněž charakteristické pro dospívající jedince, jejichž sebehodnocení se odvíjí také od přesvědčení o vlastní atraktivitě a přitažlivosti pro spolužáky. Jako další důvod vzniku těchto fenoménů byly

uváděny komplikované (nenásilné) partnerské vztahy, konflikty s vrstevníky, dobrovolná izolace od nich či členství ve „špatné“ partě. Právě ono členství v problematické vrstevnické skupině může dle Lally a Valentine – French (2017) způsobit započetí konzumace alkoholu, kouření, užívání drog, ale i pácháním nejrůznějších trestných činů.

V třetí části tohoto výzkumného šetření jsme se zaměřili na to, zdali zkušenost s partnerským násilím v období dospívání měla vliv na podobu a kvalitu dalších partnerských vztahů obětí v mladém dospělosti. Jouriles a kol. (2017) ve své studii totiž uvedli, že důsledky, které si z násilného vztahu odnášíme, mnohdy přetrvávají a mají vliv na kvalitu následujícího partnerského života obětí.

Jako první nás zajímalo, zdali oběti zažily reviktimizaci v rámci svých dalších partnerských vztahů, či zdali měly zkušenost s partnerským násilím pouze ojedinelou. Výsledky mnoha studií totiž uvádějí, že osoby, které v období dospívání zažily násilný partnerský vztah v roli oběti, se statisticky významně častěji stávaly obětí násilných partnerských vztahů také v mladém dospělosti oproti osobám, které v období dospívání zkušenost s násilným partnerským vztahem neměly (Cui et al., 2013; Halpern et al., 2009; Jouriles et al., 2017). Výsledky ukázaly, že téměř přesně polovina respondentů (50,5 %) z výzkumného souboru respondentů se zkušeností s partnerským násilím v dospívání zažila alespoň ojedinelou reviktimizaci v rámci svých dalších partnerských vztahů v mladém dospělosti, zatímco pro druhou polovinu respondentů (49,5 %) byl násilný vztah z dospívání pouze ojedinelou zkušeností. V rámci této výzkumné otázky také 16,8 % respondentů uvedlo, že některou z forem partnerského násilí zažilo ve všech svých partnerských vztazích. Přes všechna tato zjištění však nemůžeme potvrdit ani vyvrátit předpoklad vyplývající z výše zmíněných výzkumů, jelikož jsme se na zkušenost s viktimizací v rámci partnerských vztahů v mladém dospělosti nedotazovali výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v dospívání, tudíž jsme nemohli zjistit, zdali byl ve frekvenci výskytu viktimizace v mladém dospělosti mezi těmito dvěma výzkumnými soubory statisticky významný rozdíl.

Dále jsme si dali za cíl zjistit, zdali se oběti navrátily zpět k partnerovi/partnerce, který/ktará na ně uplatňoval/a partnerské násilí (či o návratu uvažovaly) a pokud ano, jaký k tomu měly důvod. Mnoho autorů (Anderson & Saunders, 2003; Gjuričová et al., 2000; Okun, 1986) totiž uvádí, že velká část obětí se k násilnému partnerovi/partnerce navrací opakovaně. Halket a kol. (2014) a Strohine a Robinson (2003) dokonce prezentovali,

že v průměru proběhne 5-7 pokusů, než oběť násilníka opustí natrvalo. Dle výzkumu Rusbulta a Martze (1995) se k partnerovi do roka navrátí až 2/3 zneužívaných žen. V tomto výzkumu celkem 38,6 % respondentů uvedlo, že se do násilného partnerského vztahu již nenavrátilo a bylo rádo, že vztah skončil. Dalších 25,7 % se sice do násilného vztahu rovněž nenavrátilo, ale o návratu uvažovalo. K násilnému partnerovi/partnerce se jednou navrátilo 15,8 % respondentů a více než jednou 19,8 % respondentů. Ačkoliv se však dle našeho výzkumu 64,4% obětí do násilného partnerského vztahu nenavrátilo, nadpoloviční většina respondentů (61,4 %) minimálně uvažovala nad návratem do tohoto násilného vztahu bez ohledu na to, zdali se tomu tak ve výsledku skutečně stalo či ne. Mnoho autorů uvádí, že v procesu rozhodování o navrácení se k násilnému partnerovi hrají roli materiální a psychologické faktory, kdy právě ekonomická závislost na partnerovi bývá označována za silnější prediktor při rozhodování o odchodu či navrácení se do násilného vztahu (Anderson & Saunders, 2003; Gjuričová et al., 2000; Okun, 1986; Rhatigan & Street, 2005). Přestože materiální důvody a ekonomická závislost na násilném partnerovi/partnerce byly i v našem výzkumu zmíněny jako důvody k (uvažování o) návratu do násilného vztahu, zmínili je pouze dva respondenti. Tento výsledek si můžeme vysvětlit tím, že v období dospívání ve většině případů ještě nedochází k ekonomické závislosti na partnerovi/partnerce (Chromý, 2010) a dominují zde tedy především důvody psychologického charakteru. Za nejčastější důvody k navrácení se do násilného vztahu jsou uváděny v rámci výzkumných studií zmíněná ekonomická a emocionální závislost (Anderson & Saunders, 2003; Hendy et al., 2003; Gjuričová et al., 2000; Okun, 1986), strach ze samoty, společné děti, stud, malá sociální podpora, strach z ublížení, a také láska a naděje, že se násilný partner změní (Hendy et al., 2003). Tato zjištění do značné míry korespondují také s výsledky našeho výzkumného šetření, kde za nejčastější důvod k (uvažování o) návratu do násilného vztahu byla zmiňována právě emocionální závislost (přetrvávající láska) a důvěra ve změnu násilného partnera/partnerky. Dále zde bylo zmiňováno snížené sebevědomí zapříčiňující přesvědčení, že si oběti již nikdy nikoho jiného nenajdou, vyhrožování násilníka sebeubližením či ublížením samotným obětím, tendence obětí násilníka omlouvat či vztahovat vinu za danou situaci na svou osobu, společné děti a neochota zůstat sám/sama.

Dalším dílčím cílem této výzkumné studie bylo zjistit, zdali měly oběti po ukončení násilného partnerského vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů a pokud ano, popsat, v čem konkrétně problém spočíval. Dle některých autorů totiž zkušenost s partnerským násilím v adolescentních letech vede k negativním interpretacím nejen o sobě,

ale také o vztazích a lidech obecně (Rizzo et al., 2017). To mimo jiné zapříčiňuje, že se oběti i po ukončení násilného vztahu společnosti spíše straní a nové partnery nevyhledávají (Avdibegovic et al., 2017; Bonomi et al., 2006; St. Vil et al., 2018). V tomto výzkumném šetření přibližně v polovině případů (51,5 %) k tomuto problému u obětí došlo, zatímco v druhé polovině případů (48,5 %) se tento problém nevyskytl. Za příčinu problémů s navazováním nových partnerských vztahů byla nejpočetněji označena nedůvěra v opačné pohlaví, následována strachem z opakování násilných incidentů. Dále zde bylo zmiňováno nízké sebevědomí a z něj pramenící pocit, že si oběti nikdy nikoho jiného nenajdou, protože nejsou „dost dobré“. Toto přesvědčení bylo v průběhu násilného vztahu přiživováno prohlášeními samotného násilného partnera. Respondenti dále zmínili, že po ukončení násilného partnerského vztahu již neměli chuť navazovat nové partnerské vztahy, protože nechtěli riskovat opakování podobné zkušenosti. Také měli strach nebo nebyli schopni se emocionálně novým partnerům/partnerkám otevřít, či se znovu zamilovat. Za poslední dva důvody byly respondenty označeny ztráta identity a sociální izolace, díky které neměli mnoho možností k seznámení se. Tato zjištění opět korespondují s výsledky podobně zaměřených výzkumných studií (Ko & Park, 2018; St. Vil et al., 2018), v rámci nichž respondenti uváděli, že při seznamování se s novými lidmi často bojovali s nedůvěrou a strachem, že se násilný vztah bude znovu opakovat, a že i u nových partnerů/partnerek se po čase projeví jejich „druhá tvář“. Z důvodu nízkého sebevědomí sabotovali nové vztahy, protože byli přesvědčeni, že jsou nehodní lásky. Poté jim přišel podezřelý každý, kdo se k nim choval mile a vstřícně. Avdibegovic a kol. (2017) a St. Vil a kol. (2018) také uvedli, že u respondentů z jejich výzkumných studií rovněž došlo k emočnímu znečitlivění či strachu se emocionálně připoutat, a z důvodu obav ohledně znovuprožití fyzické či emocionální újmy se někteří z nich navazování nových vztahů zcela vyhýbali.

Také bylo v rámci tohoto výzkumného šetření zjišťováno, zdali důsledky násilného partnerského vztahu u obětí dlouhodobě přetrvávaly a pokud ano, zdali měly vliv na kvalitu jejich nově utvořených partnerských vztahů. Jouriles a kol. (2017), Ko a Park (2018) a St. Vil a kol. (2018) v rámci svých výzkumných studií totiž uváděli, že všichni respondenti účastníci se jejich kvalitativních studií potvrdili, že většina důsledků, která vznikla na základě jejich minulého násilného vztahu, přetrvávala a ovlivňovala kvalitu vztahu nového. V naší studii 59,4 % respondentů uvedlo, že důsledky partnerského násilí u nich přetrvávaly a ovlivňovaly kvalitu jejich dalších partnerských vztahů. Dalších 28,7 % respondentů sice některé ze zkoumaných fenoménů v důsledku partnerského násilí prožilo, ale buď je dokázalo před

vstupem do nových vztahů překonat, nebo jimi nebyla ovlivněna jejich kvalita. Nakonec, 11,9 % respondentů uvedlo, že na nich žádné důsledky násilný partnerský vztah nezanechal. Z celkového počtu respondentů, kteří uvedli, že partnerské násilí na nich zanechalo nějaké důsledky, jich 67,4 % uvedlo, že tyto důsledky měly vliv na kvalitu jejich dalších partnerských vztahů.

Za nejčastější důsledek partnerského násilí, který ovlivňoval kvalitu následného partnerského života obětí, byla respondenty opět označována nedůvěra v nového partnera/partnerku, která většinou trvala ještě dlouho po započetí nového vztahu. Ta se většinou projevovala ve formě podezíravosti, nebo také žárlivosti. Obdobné výsledky přinesly studie Ko a Parka (2018) a Torrese a kol. (2010), ve kterých oběti uváděly, že jsou po zkušenosti s násilným partnerským vztahem mnohem více podezíravé, což se projevovalo rovněž v hledání podobností mezi novým a bývalým násilným partnerem. Ve studii St. Vil a kol. (2018) zase oběti uváděly jako důsledek ovlivňující nové partnerské vztahy (kromě zmíněné nedůvěry) přehnanou žárlivost a přecitlivělost na některé podněty. Velký strach z opakování násilných incidentů zapříčinil, že se část respondentů z našeho výzkumu snažila svému novému partnerovi/partnerce nezavdat příčinu ke vzniku jakéhokoliv konfliktu, tudíž mu/jí vycházela ve všem vstříc. Ke stejnému zjištění dospěla také studie Ko a Parka (2018), ve které se respondenti (ve snaze neopakovat násilný vztah) pokoušeli chovat opačným způsobem než v minulém partnerském vztahu. Spousta z nich se chovala v rámci partnerských konfliktů submisivně a podřízeně, nebo se omlouvala za něco, co nebyla jejich chyba. Za další důsledek partnerského násilí byly zmiňovány dlouhodobé sexuální problémy, které u mnohých obětí přetrvávají dodnes i v rámci jejich nových partnerských vztahů. Ty většinou spočívaly v neschopnosti uvolnit se při sexuálním styku, v prožívání bolesti při něm, v nechuti k němu, nebo rovnou ve vyhýbání se mu. Naši respondenti také uváděli, že byli v rámci nového partnerského vztahu emocionálně nestabilní, trpěli velkými výkyvy nálad, depresemi, úzkostmi a byli přecitlivělí na jakékoliv připomenutí násilí. Zvýšená citlivost na připomenutí násilí byla nalezena také u respondentů ve výzkumné studii Ko a Parka (2018), která se (stejně jako v našem výzkumu) projevovala přednostně při situacích, které byly něčím podobné násilným incidentům z minulého partnerského vztahu. Přecitlivělost obětí na některé podněty byla rovněž nalezena ve výsledcích studie St. Vil a kol. (2018). Také po započetí nového vztahu se u některých našich respondentů objevila neschopnost či strach se emocionálně otevřít svému novému partnerovi/partnerce. Některé oběti uváděly, že už nebyly schopny nového partnera/partnerku tolik milovat. Obdobné výsledky přinesly také výzkumné studie Avdíbegovice a kol. (2017), Ko a Parka (2018) a St.

Vil a kol. (2018). Ko a Park (2018) navíc dodávají, že se respondenti z jejich výzkumu dokázali emocionálně otevřít novému partnerovi/partnerce až v momentě, kdy si byli jisti, že není stejný/stejná jako násilník z minulého partnerského vztahu. Na rozdíl od výše zmíněných studií byly v našem výzkumu respondenty zmiňovány také pozitivní dopady na jejich nové partnerské vztahy. Někteří z nich si totiž po zkušenosti s násilným partnerským vztahem uvědomili, co od nového partnerského vztahu a partnera/partnerky očekávají. Jiní díky této zkušenosti dokázali včas rozpoznat potenciální vznik násilného chování a vytyčit si hranice v novém vztahu dříve, než se toto chování stalo vztahovou normou. Jako další důsledky partnerského násilí, které ovlivnily kvalitu následujících partnerských vztahů obětí, byly v našem výzkumu respondenty zmiňovány přetrvávající citová závislost na násilníkovi i po započetí nového partnerského vztahu, opakované nacházení stejného typu partnerů (reviktimizace, viz výše) a rychlé emoční navázání se na nového partnera/partnerku.

Nakonec nás zajímalo, zdali poté, co oběti ukončily násilný partnerský vztah z období dospívání, se samy ve svých dalších partnerských vztazích staly pachateli/pachatelkami partnerského násilí a pokud ano, jakou formu partnerského násilí uplatňovaly. Cui a kol. (2013), Gómez (2010) nebo Rizzo a kol. (2017) totiž zjistili, že u adolescentů, kteří zažili násilný partnerský vztah v roli oběti, existuje statisticky významně vyšší riziko, že budou vstupovat rovněž do jiných násilných vztahů v roli agresora oproti osobám, které partnerské násilí v adolescenci nezažily. V našem výzkumu pouze 21,8 % respondentů uvedlo, že se dopouštělo některé z forem partnerského násilí ve svých dalších partnerských vztazích, zatímco 78,2 % uvedlo, že se žádné formy partnerského násilí ve svých dalších partnerských vztazích nedopouštělo. Respondenti, kteří uvedli, že se partnerského násilí ve svých dalších partnerských vztazích dopouštěli, uváděli jako nejužívanější formu partnerského násilí psychické násilí, a to především ve formě zesměšňování, ponižování, vyhrožování sebevraždou či sebeublížením, citového vydírání, kritizování a nadávání. Dále zde bylo zmiňováno také sociální násilí, které spočívalo v soustavné kontrole toho, kde a s kým tráví partner/ka čas, v kontrolování zpráv, podezřívání z nevěry a snaze zabránit jemu/jí v kontaktu s jinými osobami. Někteří respondenti zmiňovali také násilí fyzické, a to především ve formě facek, ran pěstí, chycení pod krkem a silným strkáním. Přesto opět nemůžeme potvrdit ani vyvrátit předpoklad vyplývající z výše zmíněných výzkumů, jelikož jsme se na zkušenost s pozicí pachatele partnerského násilí v rámci partnerských vztahů v mladé dospělosti nedotazovali výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v dospívání, tudíž jsme nemohli zjistit, zdali byl ve frekvenci výskytu páčání

partnerského násilí v mladém věku mezi těmito dvěma výzkumnými soubory statisticky významný rozdíl. Navíc, jelikož se jednalo o velice citlivou otázku, jejíž zodpovězení mohl ovlivnit stud, či zde mohlo dominovat mnoho obranných mechanismů, je zapotřebí brát tyto výsledky s rezervou.

11.1 Limity výzkumu a doporučení pro další výzkum

Za jeden z hlavních limitů tohoto výzkumného šetření vnímáme fakt, že respondenti hodnotili svou zkušenost s násilným partnerským vztahem retrospektivně, tudíž jejich odpovědi mohly být do značné míry ovlivněny zapomínáním. Také některé z otázek obsažených v dotazníku mohly (z důvodu neprožívání daných fenoménů respondenty v současnosti) působit sugestibilně. Tyto limity jsme se co nejvíce snažili omezit tím, že jsme za cílovou skupinu výzkumného šetření zvolili respondenty ve věkové kategorii 20-35 let, jejichž zkušenost s násilným partnerským vztahem z dospívání by měla být stále poměrně snadno vybavitelná. Také jsme v dotazníku respondentům zdůraznili, že ačkoliv na ně partnerské násilí tyto důsledky zanechat mohlo, také nutně nemuselo. Přesto tato nežádoucí proměnná mohla do určité míry zkreslit reprezentativnost našich výsledků. V rámci dalšího výzkumu by bylo vhodné provést longitudinální studii, která by výskyt těchto aspektů zkoumala vždy v aktuálním časovém období (např. prožité důsledky partnerského násilí by byly zkoumány v období dospívání, jejich přetrvání a vliv na kvalitu dalších partnerských vztahů zase v mladém věku). Na tento typ výzkumu však nebyl v rámci diplomové práce prostor.

Další limit představuje dotazník, který byl zkonstruován autorkou diplomové práce. Ačkoliv zde byla snaha dodržet při konstrukci dotazníku všechna doporučení a pravidla pro vytvoření kvalitní metody sběru dat, nejedná se o standardizovaný a ověřený výzkumný nástroj. Určení výskytu zmíněných fenoménů v dospívání spočívalo v subjektivním hodnocení respondentů, nebylo tedy měřeno žádnými diagnostickými metodami. Tento fakt byl jedním z mnoha dalších důvodů, proč jsme v dotazníku neoperovali s pojmy, jako je „deprese“ či „posttraumatická stresová porucha“, které se běžně označují za typické důsledky partnerského násilí (viz teoretická část práce).

Jelikož nasbírat alespoň částečně reprezentativní vzorek respondentů se zkušenostmi s partnerským násilím v dospívání bylo úkolem velmi problematickým, sběr dat probíhal v několika vlnách a výzkumný soubor respondentů byl vybrán kombinací několika

nenáhodných výběrů (účelový výběr, technika sněhové koule, samovýběr), které rovněž mohly zkreslit reprezentativnost získaných dat. Z důvodu komplikované dostupnosti k této cílové skupině respondentů však nebylo možné využití náhodného výběru.

S tím souvisí samotný sběr dat, který probíhal online formou a ve své poslední vlně také veřejně, tudíž dotazník vyplňovali pouze skutečně motivovaní respondenti (samovýběr). Původním záměrem nebylo dotazník zpřístupnit široké veřejnosti, avšak z důvodu velmi nízké návratnosti vyplněných dotazníků ostatními způsoby sběru dat, a také z důvodu odmítnutí spolupráce BKB a PČR, bylo i k tomuto kroku nakonec přistoupeno. Navíc tím byla zajištěna větší anonymita respondentů (vzhledem k citlivosti tématu). Po ukončení sběru dat bylo provedeno čištění dat, v rámci něhož byla z výzkumného souboru vyloučena obdržena data těch respondentů, kteří neodpověděli na všechny položky v dotazníku, či dle odpovědí nespádali do sebou označeného výzkumného souboru respondentů. Online sběr dat mohl zapříčinit, že někteří respondenti nevyplňovali dotazník pravdivě, svědomitě, či se záměrně zařadili do jiného výzkumného souboru, než ke kterému skutečně náleželi. Tato data však byla eliminována v rámci zmíněného čištění dat. Navíc, dle výsledků tohoto výzkumu, které ve velké míře korespondují s výsledky podobně zaměřených zahraničních studií, a také z důvodu charakteru odpovědí respondentů, považujeme možnost zkreslení pravdivosti získaných dat online sběrem dat za nepravděpodobné. Přesto by se dalo tomuto limitu předejít tím, že by se v budoucím výzkumu tazatel setkal s respondenty osobně a dotazník jim předal v tištěné podobě k vyplnění. V tomto případě by však byla silně narušena anonymita respondentů, kterou jsme v rámci našeho výzkumu považovali za klíčovou. Také by mohl být do značné míry limitován počet respondentů daného výzkumného vzorku, který by se odvíjel od motivace respondentů se kvůli vyplnění dotazníku s výzkumníkem osobně setkat.

Jelikož jsme se soustředili primárně na sběr dat od výzkumného souboru respondentů se zkušenostmi s partnerským násilím a využili jsme právě kombinaci zmíněných nenáhodných výběrů (o vyplnění dotazníku jsme mimo jiné zažádali také členy skupin určených pro oběti domácího/partnerského násilí), nebylo možné zkoumat celkovou prevalenci partnerského násilí v období dospívání. Také jsme v tomto výzkumu nerozlišovali relativní četnost respondentů se zkušeností s násilným vztahem v dospívání a relativní četnost respondentů, kteří v dospívání sice partnerský vztah měli, avšak nebyl násilný. Do výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání byli tedy zahrnuti také respondenti, kteří žádný partnerský vztah v dospívání neměli. Pro další výzkum by bylo vhodné tyto dva limity odstranit, čímž bychom mohli získat zajímavé údaje jak o celkové

prevalenci partnerského násilí v dospívání, tak o procentuální četnosti výskytu násilných a nenásilných adolescentních vztahů.

Za další limit tohoto výzkumu můžeme označit také početní nevyrovnanost výzkumných souborů. Výzkumný soubor bez zkušenosti s partnerským násilím v dospívání obsahoval více než dvojnásobný počet respondentů oproti výzkumnému souboru se zkušeností s násilným partnerským vztahem v dospívání. Tento fakt opět souvisí s tím, že osob se zkušeností s násilným partnerským vztahem v dospívání je početně méně a tato cílová skupina byla v populaci mnohem obtížněji dohledatelná. Přesto by bylo vhodné tento limit v budoucím výzkumu omezit a poskytnout tak větší reprezentativnost získaných dat od výzkumného souboru respondentů se zkušeností s násilným partnerským vztahem v dospívání.

V rámci doplňkových analýz dat mapujícího charakteru zde bylo přítomno omezení kvantitativního typu výzkumu. Ačkoliv nám kvantitativní přístup napomohl k získání většího počtu respondentů, při analýze, kódování a kategorizaci odpovědí na otevřené otázky v dotazníku (výzkumné otázky zaměřující se na vrstevnické vztahy a nové partnerské vztahy obětí) jsme byli nuceni vycházet pouze z omezeného množství údajů, které nám respondenti poskytli. Nebylo tedy možné doptat se na více informací a zkoumat tyto jevy do hloubky. Z tohoto důvodu by bylo vhodné realizovat kvalitativní výzkum zaměřující se na témata obsažená ve výzkumných otázkách našeho výzkumného šetření, který by mohl postihnout mnoho vzájemných souvislostí mezi zkoumanými jevy, a také poskytnout podrobnější deskripci těchto jevů.

Jedním z limitů tohoto výzkumu je také to, že jsme nemohli potvrdit ani vyvrátit údaj vyplývající z výsledků nejrůznějších zahraničních studií (Cui et al., 2013; Gómez, 2010; Halpern et al., 2009; Jouriles et al., 2017; Rizzo et al., 2017), ve kterých je uvedeno, že u adolescentů, kteří zažili násilný partnerský vztah v roli oběti, existuje statisticky významně vyšší riziko, že budou vstupovat rovněž do jiných násilných vztahů v roli agresora i v roli oběti v mladé dospělosti oproti osobám, které partnerské násilí v adolescenci nezažily. V naší studii jsme se totiž nedotazovali výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v dospívání, zdali měli zkušenost s viktimizací či pácháním násilí ve svých partnerských vztazích v mladé dospělosti. Nebylo tedy možné tyto dva výzkumné soubory mezi sebou porovnat. Odstranění tohoto limitu a získání těchto údajů můžeme považovat za návrh pro další výzkumné šetření.

Cui a kol. (2013) a Eshelman a Levendovsky (2012) zdůrazňují, že při zkoumání důsledků partnerského násilí je třeba brát v potaz rovněž frekvenci výskytu násilných incidentů. V jejich studiích totiž byly zaznamenány silnější dopady partnerského násilí na duševní zdraví obětí, které partnerské násilí zažívaly často, nikoliv pouze ojediněle. V rámci našeho výzkumu jsme však nerozlišovali jedince v rámci frekventovaného a ojedinělého výskytu partnerského násilí. Respektive, tato data sesbírána byla a byla rovněž statisticky vyhodnocena, avšak z důvodu již tak velké rozsáhlosti této diplomové práce zde tyto výsledky nebyly prezentovány.

Také by bylo zajímavé využít získaná data od výzkumného souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v dospívání a zjistit, zdali u jedinců, kteří zažívali problematické vrstevnické vztahy, se statisticky významně více objevovaly výše zmíněné zkoumané fenomény než u respondentů, kteří problematické vrstevnické vztahy nezažívali. Tato data byla rovněž statisticky zpracována, avšak výsledky do této diplomové práce opět nebyly z důvodu jejího omezeného rozsahu zařazeny.

Eshelman a Levendovsky (2012) také v rámci své výzkumné studie uvedli, že u adolescentních obětí, které zažívaly souběžně více forem násilí ve svém partnerském vztahu (fyzické, psychické, sexuální, atd.) byl zaznamenán silnější dopad na jejich duševní zdraví. Mohlo by tedy být v rámci dalšího výzkumu zajímavé provést statistickou analýzu také těchto dat.

Jako další návrh pro budoucí výzkumné šetření (či rozšíření toho stávajícího) můžeme uvést prezentaci prevalence nejčastěji zmiňovaných důsledků, které násilný vztah z dospívání na obětech zanechal, či zkoumání také jiných důsledků partnerského násilí, které nebyly obsaženy v autorkou zkonstruovaném dotazníku. Rovněž by bylo zajímavé zaměřit výzkumné úsilí na důsledky partnerského násilí, které respondenti popisovali v poslední otevřené otázce tematického oddílu zkoumajícího důsledky partnerského násilí, a nebyly zmiňovány ani v zahraničních studiích (např. spánková paralýza, obsedantně-kompulzivní porucha, sociální fobie, atd.).

Za poslední limit této diplomové práce autorka považuje její celkovou rozsáhlost, která značně převyšuje požadavky na rozsah diplomových prací. Z důvodu mapujícího charakteru této výzkumné studie a počtu hypotéz a výzkumných otázek však bylo problematické tento rozsah zkrátit. Pro příště by tedy bylo vhodné nezkoumat důsledky partnerského násilí

širokospektrálně, avšak zaměřit se pouze na pár vybraných aspektů, které by bylo možné prozkoumat do hloubky.

Přes všechny výše uvedené limity doufáme, že diplomová práce přinesla zajímavé poznatky v oblasti důsledků partnerského násilí, které mohou mít edukativní význam pro odbornou i laickou veřejnost.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo zmapovat důsledky, které může zanechat zkušenost s partnerským násilím v období dospívání na duševním a fyzickém stavu jeho obětí, či obecně na kvalitě jejich života.

Teoretická část práce seznamuje čtenáře s fenoménem partnerského násilí širokospektrálně. Je zde uvedena definice partnerského násilí, jeho historie, formy, typický cyklus, či výsledky studií zkoumajících výskyt partnerského násilí v České republice. Dále jsou zde uvedeny rizikové faktory vzniku tohoto fenoménu, typické chování jeho aktérů a důsledky partnerského násilí jak na duševní a somatický stav obětí, tak i na jejich další partnerské vztahy. Také jsou zde diskutovány dostupné způsoby intervence a prevence tohoto jevu, jsou zde uvedeny charakteristiky období dospívání, a nakonec zmíněny specifika partnerského násilí u dospívajících jedinců.

Empirická část práce je složena ze tří samostatných tematických úseků. V první části výzkumu je zjišťováno, zdali vybrané fenomény (zahraničními studii označované jako typické důsledky partnerského násilí) zažíval výzkumný soubor respondentů se zkušeností s násilným partnerským vztahem v období dospívání signifikantně více oproti výzkumnému souboru respondentů bez zkušenosti s násilným partnerským vztahem v tomto vývojovém období. V rámci doplňkové analýzy dat č. 1 je pojednáváno o tom, zdali některé aspekty, jež jsou charakteristickými důsledky partnerského násilí, mohli jedinci zažívat také z důvodu problémových vrstevnických vztahů a pokud ano, jaká byla podoba těchto vztahů. Posledním cílem, který si tato diplomová práce kladla, bylo v rámci doplňkové analýzy dat č. 2 zmapovat, zdali zkušenost s partnerským násilím v období dospívání měla vliv na podobu dalších partnerských vztahů obětí v mladém dospělí a pokud ano, jakým způsobem podobu těchto vztahů ovlivnila.

Podrobné výsledky výzkumu jsou popsány a diskutovány s výsledky podobně zaměřených zahraničních studií výše, proto zde nebudou znovu zmiňovány.

ZDROJE

- Ackard, D. M., & Neumark-Sztainer, D. (2002). Date Violence and Date Rape Among Adolescents: Associations With Disordered Eating Behaviors and Psychological Health. *Child Abuse & Neglect*, 26(5), 455-473. doi:10.1016/s0145-2134(02)00322-8
- Ackard, D. M., Eisenberg, M. E., & Neumark-Sztainer, D. (2007). Long-Term Impact of Adolescent Dating Violence on the Behavioral and Psychological Health of Male and Female Youth. *The Journal of Pediatrics*, 151(5), 476-481. doi:10.1016/j.jpeds.2007.04.034
- Acorus, z.ú. (2013). *Projekt Bezpečně ve vztazích*. Získáno 5. května 2019 z <http://www.acorus.cz/cz/sluzby/dalsi-aktivity-a-projekty/bezpecne-ve-vztazich.html>
- Amanor-Boadu, Y., Stith, S. M., Miller, M. S., Cook, J., Allen, L., & Gorzek, M. (2011). Impact of Dating Violence on Male and Female College Students. *Partner Abuse*, 2(3), 323-343. doi:10.1891/1946-6560.2.3.323
- Anderson, D. K., & Saunders, D. G. (2003). Leaving An Abusive Partner. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(2), 163-191. doi:10.1177/1524838002250769
- Arcidiecézní charita Praha. (4. května 2018). *Programem na prevenci domácího násilí prošlo více než 400 žáků základních škol*. Získáno 30. dubna 2019 z <https://praha.charita.cz/sluzby/magdala/aktualne/programem-na-prevenci-domaciho-nasili-proslo-vice-nez-400-zaku-zakladnich-skol/>
- Arias, I., & Corso, P. (2005). Average Cost per Person Victimized by an Intimate Partner of the Opposite Gender: A Comparison of Men and Women. *Violence and Victims*, 20(4), 379-391. doi:10.1891/0886-6708.20.4.379
- Avdibegovic, E., Brkic, M., & Sinanovic, O. (2017). Emotional Profile of Women Victims of Domestic Violence. *Materia Socio Medica*, 29(2), 109. doi:10.5455/msm.2017.29.109-113
- Banyard, V. L., & Cross, C. (2008). Consequences of Teen Dating Violence. *Violence Against Women*, 14(9), 998-1013. doi:10.1177/1077801208322058

- Basow, S. A., Cahill, K. F., Phelan, J. E., Longshore, K., & McGillicuddy-DeLisi, A. (2007). Perceptions of Relational and Physical Aggression among College Students: Effects of Gender of Perpetrator, Target, and Perceiver. *Psychology of Women Quarterly, 31*(1), 85-95. doi:10.1111/j.1471-6402.2007.00333.x
- Bates, E. A., Kaye, L. K., Pennington, C. R., & Hamlin, I. (2018). What about the Male Victims? Exploring the Impact of Gender Stereotyping on Implicit Attitudes and Behavioural Intentions Associated with Intimate Partner Violence. *Sex Roles. doi:10.1007/s11199-018-0949-x*
- Bednářová, Z., Macková, K., & Prokešová, H. (2006). *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 80-86878-50-3
- Bílý Kruh Bezpečí z.s. (1. listopadu 2009). *Intervenční centra- informace, jaké služby poskytují a nabízí*. Získáno 8. května 2019 z <https://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/>
- Bílý Kruh Bezpečí z.s. (nedat.). *Domácí násilí*. Získáno 26. ledna 2019 z <https://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>
- Bonomi, A. E., & Glass, N. (2008). Global WHO Survey: Poor Physical and Mental Health More Prevalent among Women who Have Experienced Intimate Partner Violence. *Evidence-Based Mental Health, 11*(4), 128-128. doi:10.1136/ebmh.11.4.128
- Bonomi, A. E., Thompson, R. S., Anderson, M., Reid, R. J., Carrell, D., Dimer, J. A., & Rivara, F. P. (2006). Intimate Partner Violence and Women's Physical, Mental, and Social Functioning. *American Journal of Preventive Medicine, 30*(6), 458-466. doi:10.1016/j.amepre.2006.01.015
- Breiding, M. J. (2015). Prevalence and Characteristics of Sexual Violence, Stalking, and Intimate Partner Violence Victimization - National Intimate Partner and Sexual Violence Survey, United States, 2011. *American Journal of Public Health, 105*(4), e11-e12. doi:10.2105/ajph.2015.302634
- Breiding, M. J., Chen, J., & Black, M. C. (2014). *Intimate Partner Violence in the United States — 2010*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Získáno 27. ledna 2019 z

https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/cdc_nisvs_ipv_report_2013_v17_single_a.pdf

- Brogden, M., & Harkin, S. (2000). *Male Victims of Domestic Violence: Report to the Northern Ireland Domestic Violence Forum*. Institute of Criminology, Queen's University; Belfast.
- Brownridge, D. A. (2008). The Elevated Risk for Violence Against Cohabiting Women: A Comparison of Three Nationally Representative Surveys of Canada. *Violence Against Women, 14*(7), 809-832. doi:10.1177/1077801208320368
- Brownridge, D. A., Taillieu, T., Chan, K. L., & Piotrowski, C. (2018). Understanding the Elevated Prevalence of Intimate Partner Violence in Interracial Relationships. *Journal of Interpersonal Violence, 33*(18), 088626051878180. doi:10.1177/0886260518781803
- Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2014). *Násilí na mužích: Sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-545-2
- Caetano, R., Field, C. A., Ramisetty-Mikler, S., & McGrath, C. (2005). The 5-Year Course of Intimate Partner Violence Among White, Black, and Hispanic Couples in the United States. *Journal of Interpersonal Violence, 20*(9), 1039-1057. doi:10.1177/0886260505277783
- Caldwell, J. E., Swan, S. C., Allen, C. T., Sullivan, T. P., & Snow, D. L. (2009). Why I Hit Him: Women's Reasons for Intimate Partner Violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 18*(7), 672-697. doi:10.1080/10926770903231783
- Campbell, J. C. (2002). Health Consequences of Intimate Partner Violence. *The Lancet, 359*(9314), 1331-1336. doi:10.1016/s0140-6736(02)08336-8
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence. *Partner Abuse, 3*(2), 231-280. doi:10.1891/1946-6560.3.2.231

- Carmo, R., Grams, A., & Magalhães, T. (2011). Men as Victims of Intimate Partner Violence. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 18(8), 355-359. doi:10.1016/j.jflm.2011.07.006
- Cleveland, H. H., Herrera, V. M., & Stuewig, J. (2003). Abusive Males and Abused Females in Adolescent Relationships: Risk Factor Similarity and Dissimilarity and the Role of Relationship Seriousness. *Journal of Family Violence*, 18(6), 325-339. doi:10.1023/a:1026297515314
- Close, S. M. (2005). Dating Violence Prevention in Middle School and High School Youth. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 18(1), 2-9. doi:10.1111/j.1744-6171.2005.00003.x
- Conwayová, H. L. (2007). *Domácí násilí: Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01550-7
- Costa, B. M., Kaestle, C. E., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J. W., & Miller, P. (2015). Longitudinal Predictors of Domestic Violence Perpetration and Victimization: A Systematic Review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 261-272. doi:10.1016/j.avb.2015.06.001
- Cui, M., Ueno, K., Gordon, M., & Fincham, F. D. (2013). The Continuation of Intimate Partner Violence From Adolescence to Young Adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 75(2), 300-313. doi:10.1111/jomf.12016
- Černá, A., Dědková, L., Macháčková, H., Ševčíková, A., & Šmahel, D. (2013). *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem* (1st ed.). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4577-0
- Čírtková, L. (2004). *Forenzní psychologie*. Plzeň: Čeněk. ISBN 80-86473-86-4
- Čírtková, L. (2006). Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce: odborná revue pro sociální práci*, 2006(2), 54-67. ISSN 1213-6204
- Čírtková, L., & Vitoušová, P. (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2014-2

- Čírtková, L., Ptáček, R., & Žukov, I. (2010). Aktuální otázky domácího násilí v soudně znalecké praxi. *Česká a slovenská psychiatrie*, 106(4), 234-238. Získáno 26. června 2019 z http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2010_4_234_238.pdf
- De Grace, A., & Clarke, A. (2012). Promising Practices in the Prevention of Intimate Partner Violence Among Adolescents. *Violence and Victims*, 27(6), 849-859. doi:10.1891/0886-6708.27.6.849
- Decker, M. R., Peitzmeier, S., Olumide, A., Acharya, R., Ojengbode, O., Covarrubias, L., ... Brahmabhatt, H. (2014). Prevalence and Health Impact of Intimate Partner Violence and Non-partner Sexual Violence Among Female Adolescents Aged 15–19 Years in Vulnerable Urban Environments: A Multi-Country Study. *Journal of Adolescent Health*, 55(6), S58-S67. doi:10.1016/j.jadohealth.2014.08.022
- Diakonie Českobratrské církve evangelické. (nedat.). *Probační program*. Násilí ve vztazích. Získáno 24. února 2019 z <https://www.nasilivevztazich.cz/probacni-program/>
- Doran, K. A., & Waldron, M. (2017). Timing of First Alcohol Use and First Sex in Male and Female Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 61(5), 606-611. doi:10.1016/j.jadohealth.2017.05.013
- Douglas, K. S., & Dutton, D. G. (2001). Assessing the Link between Stalking and Domestic Violence. *Aggression and Violent Behavior*, 6(6), 519-546. doi:10.1016/s1359-1789(00)00018-5
- Dowgillo, E. A., Ménard, K. S., Krueger, R. F., & Pincus, A. L. (2016). DSM-5 Pathological Personality Traits and Intimate Partner Violence Among Male and Female College Students. *Violence and Victims*, 31(3), 416-437. doi:10.1891/0886-6708.vv-d-14-00109
- Du Plat-Jones, J. (2006). Domestic Violence: The Role of Health Professionals. *Nursing Standard*, 21(14), 44-48. doi:10.7748/ns2006.12.21.14.44.c6392
- Dunlap, E. E., Lynch, K. R., Jewell, J. A., Wasarhaley, N. E., & Golding, J. M. (2014). Participant Gender, Stalking Myth Acceptance, and Gender Role Stereotyping in Perceptions of Intimate Partner Stalking: A Structural Equation Modeling Approach. *Psychology, Crime & Law*, 21(3), 234-253. doi:10.1080/1068316x.2014.951648

- Dutton, D. G. (2012). The Prevention of Intimate Partner Violence. *Prevention Science, 13*(4), 395-397. doi:10.1007/s11121-012-0306-1
- Dutton, D. G., Nicholls, T. L., & Spidel, A. (2005). Female Perpetrators of Intimate Abuse. *Journal of Offender Rehabilitation, 41*(4), 1-31. doi:10.1300/j076v41n04_01
- Dvořáčková, J. (2017). *Analýza existujících výzkumů v ČR v oblasti partnerského násilí*. Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR v rámci projektu CZ 13 z Norských fondů Domácí násilí a genderově podmíněné násilí / Uplatňování hlediska rovných příležitostí žen a mužů a podpora sladování pracovního a soukromého života. Získáno 5. února 2019 z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Metaanalyza_final.pdf
- Erickson, K. A., Jonnson, M., Langille, J. I., & Walsh, Z. (2017). Victim Gender, Rater Attitudes, and Rater Violence History Influence Perceptions of Intimate Partner Violence. *Violence and Victims, 32*(3), 533-544. doi:10.1891/0886-6708.vv-d-15-00086
- Eshelman, L., & Levendosky, A. A. (2012). Dating Violence: Mental Health Consequences Based on Type of Abuse. *Violence and Victims, 27*(2), 215-228. doi:10.1891/0886-6708.27.2.215
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). *Violence against women an EU-wide survey; main results*. Luxembourg: Publ. Office of the European Union. ISBN 978-92-9239-342-7
- Fanslow, J., & Gulliver, P. (2015). Exploring Risk and Protective Factors for Recent and Past Intimate Partner Violence Against New Zealand Women. *Violence and Victims, 30*(6), 960-983. doi:10.1891/0886-6708.vv-d-14-00010
- Fawole, O. I. (2008). Economic Violence To Women and Girls. *Trauma, Violence, & Abuse, 9*(3), 167-177. doi:10.1177/1524838008319255
- Flake, D. F., & Forste, R. (2006). Fighting Families: Family Characteristics Associated With Domestic Violence in Five Latin American Countries. *Journal of Family Violence, 21*(1), 19-29. doi:10.1007/s10896-005-9002-2

- Foshee, V. A., & Reyes, H. L. (2009). Primary Prevention of Adolescent Dating Abuse Perpetration: When to Begin, Whom to Target, and How to Do It. *Preventing Partner Violence: Research and Evidence-based Intervention Strategies.*, 141-168. doi:10.1037/11873-007
- Furman, W., & Shomaker, L. B. (2008). Patterns of Interaction in Adolescent Romantic Relationships: Distinct Features and Links to Other Close Relationships. *Journal of Adolescence*, 31(6), 771-788. doi:10.1016/j.adolescence.2007.10.007
- Gelles, R. J. (2003). *Violence in the Family*. International Handbook of Violence Research, 837-862. doi:10.1007/978-0-306-48039-3_42
- Gjuričová, S., Kocourková, J., & Koutek, J. (2000). *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-416-3
- Goldsmith, T. (8. října 2018). Who Are the Victims of Domestic Violence?. *Psych Central*. Získáno 19. dubna 2019 z <https://psychcentral.com/lib/who-are-the-victims-of-domestic-violence/>
- Gómez, M. A. (2010). Testing the Cycle of Violence Hypothesis: Child Abuse and Adolescent Dating Violence as Predictors of Intimate Partner Violence in Young Adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192. doi:10.1177/0044118x09358313
- Greene, E. R., & Frye, V. A. (2013). Long Term Health Correlates of Early Age at First Sex Among New York City Adults. *Annals of Epidemiology*, 23(9), 593. doi:10.1016/j.annepidem.2013.06.068
- Halket, M. M., Gormley, K., Mello, N., Rosenthal, L., & Mirkin, M. P. (2013). Stay With or Leave the Abuser? The Effects of Domestic Violence Victim's Decision on Attributions Made by Young Adults. *Journal of Family Violence*, 29(1), 35-49. doi:10.1007/s10896-013-9555-4
- Halpern, C. T., Spriggs, A. L., Martin, S. L., & Kupper, L. L. (2009). Patterns of Intimate Partner Violence Victimization from Adolescence to Young Adulthood in a Nationally Representative Sample. *Journal of Adolescent Health*, 45(5), 508-516. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.03.011
- Hartl, P. (2004). *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-803-1

- Haynie, D. L., Petts, R. J., Maimon, D., & Piquero, A. R. (2008). Exposure to Violence in Adolescence and Precocious Role Exits. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(3), 269-286. doi:10.1007/s10964-008-9343-2
- Hendy, H. M., Eggen, D., Gustitus, C., McLeod, K. C., & Ng, P. (2003). Decision to Leave Scale: Perceived Reasons to Stay in or Leave Violent Relationships. *Psychology of Women Quarterly*, 27(2), 162-173. doi:10.1111/1471-6402.00096
- Hood, M., & Duffy, A. L. (2018). Understanding the Relationship Between Cyber-victimisation and Cyber-bullying on Social Network Sites: The Role of Moderating Factors. *Personality and Individual Differences*, 133, 103-108. doi:10.1016/j.paid.2017.04.004
- Howard, D. E., & Wang, M. Q. (2003). Risk profiles of adolescent girls who were victims of dating violence. *Adolescence*, 38(149), 1-14. Získáno 15. března 2019 z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12803450>
- Hulanová, L. (2012). *Internetová kriminalita páchaná na dětech: Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9
- Chovaňák, M. (18. února 2013). *Máte žiarlivého partnera ? Pomôže vám aplikácia Spy your Love*. Získáno 24. února 2019 z <https://www.mojandroid.sk/mate-ziarliveho-partnera-pomoze-vam-aplikacia-spy-your-love/>
- Chromý, J. (2010). *Kriminalita páchaná na mládeži: Aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-825-3.
- Jakobsen, B., & Råkil, M. (2017). *Násilí je možné zastavit: Terapie pro osoby, které se dopouštějí násilí v blízkých vztazích*. Nadace Open Society Fund Praha. ISBN 978-80-87725-41-2
- Jewkes, R. (2002). Intimate Partner Violence: Causes and Prevention. *The Lancet*, 359(9315), 1423-1429. doi:10.1016/s0140-6736(02)08357-5
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and Control. *Violence Against Women*, 12(11), 1003-1018. doi:10.1177/1077801206293328

- Johnson, M. P., Leone, J. M., & Xu, Y. (2014). Intimate Terrorism and Situational Couple Violence in General Surveys. *Violence Against Women*, 20(2), 186-207. doi:10.1177/1077801214521324
- Jouriles, E. N., Choi, H. J., Rancher, C., & Temple, J. R. (2017). Teen Dating Violence Victimization, Trauma Symptoms, and Revictimization in Early Adulthood. *Journal of Adolescent Health*, 61(1), 115-119. doi:10.1016/j.jadohealth.2017.01.020
- Khaw, L., & Hardesty, J. L. (2007). Theorizing the Process of Leaving: Turning Points and Trajectories in the Stages of Change. *Family Relations*, 56(4), 413-425. doi:10.1111/j.1741-3729.2007.00470.x
- Ko, Y., & Park, S. (2018). Building a New Intimate Relationship After Experiencing Intimate Partner Violence in Victim-Survivors of South Korea. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051881426. doi:10.1177/0886260518814265
- Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)*. Univerzita Palackého v Olomouci: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace ve spolupráci se společností O2 Czech Republic. Získáno 25. března z https://www.researchgate.net/publication/317561565_Sexting_a_rizikove_seznamovani_ceskych_deti_v_kyberprostoru_2017
- Kotková, M. (2014). *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea. ISBN 978-80-260-7191-4
- Kunc, K. (2012). *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: ProFem. ISBN 978-80-904564-1-9
- Lacinová, L., Michalčáková, R., & Masopustová, Z. (2008). Láska je láska: představy a zkušenosti patnáctiletých adolescentů. *E-psychologie*, 2(3), 16-29. Získáno 2. února 2019 z <https://e-psycholog.eu/pdf/lacinoval.pdf>
- Lally, M., & Valentine-French, S. (2017). *Lifespan Development: A Psychological Perspective*. College of Lake County. Získáno 20. února 2019 z <http://dept.clcillinois.edu/psy/LifespanDevelopment.pdf>
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0

- Lawson, D. M., & Brossart, D. F. (2013). Interpersonal Problems and Personality Features as Mediators Between Attachment and Intimate Partner Violence. *Violence and Victims, 28*(3), 414-428. doi:10.1891/0886-6708.vv-d-12-00031
- Leaman, S. C., & Gee, C. B. (2008). Intimate Partner Violence Among Adolescent and Young Adult Mothers. *Journal of Family Violence, 23*(6), 519-528. doi:10.1007/s10896-008-9179-2
- Leisring, P. A. (2013). Physical and Emotional Abuse in Romantic Relationships. *Journal of Interpersonal Violence, 28*(7), 1437-1454. doi:10.1177/0886260512468236
- Liebmann-Smith, J. (2001). Preteenage Relationship with an Older Partner May Lead to Early First Sex. *Family Planning Perspectives, 33*(3), 134. doi:10.2307/2673771
- Linder, J. R., & Collins, W. A. (2005). Parent and Peer Predictors of Physical Aggression and Conflict Management in Romantic Relationships in Early Adulthood. *Journal of Family Psychology, 19*(2), 252-262. doi:10.1037/0893-3200.19.2.252
- Lutwak, N. (2018). The Psychology of Health and Illness: The Mental Health and Physiological Effects of Intimate Partner Violence on Women. *The Journal of Psychology, 152*(6), 373-387. doi:10.1080/00223980.2018.1447435
- Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7
- Mannell, J., & Dadswell, A. (2017). Preventing Intimate Partner Violence: Towards a Framework for Supporting Effective Community Mobilisation. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 27*(3), 196-211. doi:10.1002/casp.2297
- Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., & Toufarová, M. (2008). *Partnerské násilí*. Praha: Linde. ISBN 978-80-86131-76-4
- Mauricio, A. M., Tein, J. Y., & Lopez, F. G. (2007). Borderline and Antisocial Personality Scores as Mediators Between Attachment and Intimate Partner Violence. *Violence and Victims, 22*(2), 139-157. doi:10.1891/088667007780477339
- Mcfarlane, J., & Malecha, A. (2005). Sexual Assault Among Intimates: Frequency, Consequences and Treatments. *PsycEXTRA Dataset*. doi:10.1037/e535722006-001

- McKeown, A. (2014). Attachment, Personality and Female Perpetrators of Intimate Partner Violence. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 25(5), 556-573. doi:10.1080/14789949.2014.943792
- Meyer, S., Vivian, D., & O'Leary, D. K. (1998). Men's sexual aggression in marriage: Couple's report. *Violence Against Women*, 4, 415-435.
- Miller, S. L., & Meloy, M. L. (2006). Women's Use of Force: Voices of Women Arrested for Domestic Violence. *Violence Against Women*, 12(1), 89-115. doi:10.1177/1077801205277356
- Muftić, L. R., Bouffard, J. A., & Bouffard, L. A. (2007). An Exploratory Study of Women Arrested for Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(6), 753-774. doi:10.1177/0886260507300756
- Nakonečný, M. (2009). *Sociální psychologie*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9
- Národní centrum bezpečnějšího internetu. (2012). *KYBERGROOMING A KYBERSTALKING: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*. Získáno 14. února 2019 z <https://www.ncbi.cz/odborna-knihovna/category/6-metodiky-ucebni-materialy.html?download=37:metodika-kybergrooming-a-kyberstalking>
- Nation, M., Crusto, C., Wandersman, A., Kumpfer, K. L., Seybolt, D., Morrissey-Kane, E., & Davino, K. (2003). What Works in Prevention: Principles of Effective Prevention Programs. *American Psychologist*, 58(6-7), 449-456. doi:10.1037/0003-066x.58.6.7.449
- NCADV. (2015). *Male Victims of Intimate Partner Violence*. Získáno 23. dubna 2019 z https://www.speakcdn.com/assets/2497/male_victims_of_intimate_partner_violence.pdf
- Netík, K., & Voňková, J. (2004). *Péče o násilné jedince v rodině. Závěrečná zpráva z řešení úloh zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR*, Praha.
- Nováková, M. (3. února 2015). *Jak internet ovlivňuje život dětí a dospívajících?*. Šance Dětem. Získáno 25. března z <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-a-dospivajicich-145.html>

- Nováková, M. (7. září 2015). *Nejčastější psychické problémy v dospívání*. Šance Dětem. Získáno 18. února z <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/psychicke-problemy-ditete/nejcastejsi-psychicke-problemy-v-dospivani.shtml>
- O'Leary, K. D. (2006). Developmental and Affective Issues in Assessing and Treating Partner Aggression. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 6(4), 400-414. doi:10.1093/clipsy.6.4.400
- Ogunsiji, O., & Clisdell, E. (2017). Intimate Partner Violence Prevention and Reduction: A Review of Literature. *Health Care for Women International*, 38(5), 439-462. doi:10.1080/07399332.2017.1289212
- Okun, L. (1986). *SUNY Series in Transpersonal and Humanistic Psychology. Woman Abuse: Facts Replacing Myths*. Albany, NY, US: State University of New York Press.
- Ortiz, A. (18. září 2017). *Social isolation and intimate partner violence* [Zpráva z blogu]. Získáno 5. února 2019 z <https://jcada.org/www/blog/viewpost/42/social-isolation-and-intimate-partner-violence>
- Owen, J., Antle, B., & Quirk, K. (2017). Individual Relationship Education Program as a Prevention Method for Intimate Partner Violence. *Journal of Family Social Work*, 20(5), 457-469. doi:10.1080/10522158.2017.1300112
- Pabian, S., & Vandebosch, H. (2015). Short-term Longitudinal Relationships Between Adolescents' (cyber)bullying Perpetration and Bonding to School and Teachers. *International Journal of Behavioral Development*, 40(2), 162-172. doi:10.1177/0165025415573639
- Park, Y., Mulford, C., & Blachman-Demner, D. (2018). The Acute and Chronic Impact of Adolescent Dating Violence. *Adolescent Dating Violence*, 53-83. doi:10.1016/b978-0-12-811797-2.00003-7
- Peek-Asa, C., Wallis, A., Harland, K., Beyer, K., Dickey, P., & Saftlas, A. (2011). Rural Disparity in Domestic Violence Prevalence and Access to Resources. *Journal of Women's Health*, 20(11), 1743-1749. doi:10.1089/jwh.2011.2891

- Pico-Alfonso, M. A., Garcia-Linares, M. I., Celda-Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E., & Martinez, M. (2006). The Impact of Physical, Psychological, and Sexual Intimate Male Partner Violence on Women's Mental Health: Depressive Symptoms, Posttraumatic Stress Disorder, State Anxiety, and Suicide. *Journal of Women's Health, 15*(5), 599-611. doi:10.1089/jwh.2006.15.599
- Pikálková, S., Podaná, Z., & Buriánek, J. (2015). *Ženy jako oběti partnerského násilí: Sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-189-3
- Platt, J. J., & Busby, D. M. (2009). Male Victims: The Nature and Meaning of Sexual Coercion. *The American Journal of Family Therapy, 37*(3), 217-226. doi:10.1080/01926180802403302
- Policie České republiky. (30. března 2010). *Domácí násilí*. Získáno 19. ledna 2019 z <https://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-domaci-nasili.aspx>
- Policie České republiky. (nedat.). *Domácí násilí: Nebuďme slepí k domácímu násilí!*. Získáno 26. ledna 2019 z <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>
- Ponti, L., & Tani, F. (2019). Attachment Bonds as Risk Factors of Intimate Partner Violence. *Journal of Child and Family Studies*. doi:10.1007/s10826-019-01361-4
- proFem. (2018). *Analýza výskytu partnerského násilí ve vztazích mladých: hlavní výstupy z výzkumu*. Získáno 20. března 2019 z <http://www.profem.cz/shared/clanky/670/V%C3%BDstupy%20z%20v%C3%BDzkumu.pdf>
- Ramisetty-Mikler, S., Goebert, D., Nishimura, S., & Caetano, R. (2006). Dating Violence Victimization: Associated Drinking and Sexual Risk Behaviors of Asian, Native Hawaiian, and Caucasian High School Students in Hawaii. *Journal of School Health, 76*(8), 423-429. doi:10.1111/j.1746-1561.2006.00136.x
- Rhatigan, D. L., & Street, A. E. (2005). The Impact of Intimate Partner Violence on Decisions to Leave Dating Relationships. *Journal of Interpersonal Violence, 20*(12), 1580-1597. doi:10.1177/0886260505280344
- Rizzo, C. J., Joppa, M. C., Barker, D., Zlotnick, C., Warren, J., Cadely, H. S., & Brown, L. K. (2017). Individual and Relationship Characteristics of Adolescent Girls With Histories

- of Physical Dating Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051769685. doi:10.1177/0886260517696859
- Roberts, T. A., Auinger, P., & Klein, J. D. (2006). Predictors of Partner Abuse in a Nationally Representative Sample of Adolescents Involved in Heterosexual Dating Relationships. *Violence and Victims*, 21(1), 81-89. doi:10.1891/vivi.21.1.81
- Rode, D., Rode, M., & Januszek, M. (2015). Psychosocial characteristics of men and women as perpetrators of domestic violence. *Polish Psychological Bulletin*, 46(1), 53–64. doi:10.1515/ppb-2015-0006
- Rusbult, C. E., & Martz, J. M. (1995). Remaining in an Abusive Relationship: An Investment Model Analysis of Nonvoluntary Dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 558-571. doi:10.1177/01461672952160022
- Říčan, P. (2006). *Cesta životem: Přepřacované vydání*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7
- Schroffel, A. (2004). Characteristics of female perpetrators of domestic violence in group therapy. *Smith College Studies in Social Work*, 74(3), 505-524. doi:10.1080/00377310409517732
- Smith, C. A., Elwyn, L. J., Ireland, T. O., & Thornberry, T. P. (2010). Impact of Adolescent Exposure to Intimate Partner Violence on Substance Use in Early Adulthood. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 71(2), 219-230. doi:10.15288/jsad.2010.71.219
- Smith, P. H., White, J. W., & Holland, L. J. (2003). A Longitudinal Perspective on Dating Violence Among Adolescent and College-Age Women. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1104-1109. doi:10.2105/ajph.93.7.1104
- Spondea, o.p.s. (nedat.). *Projekt „Násilí – věc (ne)veřejná“*. Získáno 8. března 2019 z <https://www.spondea.cz/kdo-jsme/nase-projekty/ukoncene-projekty/projekt-nasili-vec-neverejna/>
- Spondea, o.p.s. (nedat.). *Už čtyři roky pomáháme klientům zvládat vztek*. Získáno 24. února 2019 z <https://www.spondea.cz/uz-ctyri-roky-pomahame-klientum-zvladat-vztek/>
- St. Vil, N. M., Carter, T., & Johnson, S. (2018). Betrayal Trauma and Barriers to Forming New Intimate Relationships Among Survivors of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051877959. doi:10.1177/0886260518779596

- STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR. (2006). *Domácí násilí II. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.* Získáno 24. ledna 2019 z <https://www.stem.cz/domaci-nasili-ii-udaje-z-vyzkumu/>
- Stitt, S., & Macklin, A. (1995). *'Battered Husbands': The Hidden Victims of Domestic Violence*. Research Monograph. John Moores University; Liverpool.
- Strand, S. J. M., & Storey, J. E. (2018). Intimate Partner Violence in Urban, Rural, and Remote Areas: An Investigation of Offense Severity and Risk Factors. *Violence Against Women*, 107780121876661. doi:10.1177/1077801218766611
- Street, A. E., & Arias, I. (2001). Psychological Abuse and Posttraumatic Stress Disorder in Battered Women: Examining the Roles of Shame and Guilt. *Violence and Victims*, 16(1), 65-78. doi:10.1891/0886-6708.16.1.65
- Stroshine, M. S., & Robinson, A. L. (2003). The Decision To End Abusive Relationships. *Criminal Justice and Behavior*, 30(1), 97-117. doi:10.1177/0093854802239165
- Sunday, S., Kline, M., Labruna, V., Pelcovitz, D., Salzinger, S., & Kaplan, S. (2011). The Role of Adolescent Physical Abuse in Adult Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(18), 3773-3789. doi:10.1177/0886260511403760
- Šance Dětem. (30. září 2011). *Děti na internetu: Jaký je přístup českých rodičů k ochraně dětí na síti?*. Šance Dětem ve spolupráci s PhDr. Petrem Soukupem. Získáno 26. března z <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/deti-na-internetu-jaky-je-pristup-ceskych-rodicu-k-ochrane-deti-na-siti-9.html>
- Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690
- Špačková, M., & Maříková, M. (2014). *Násilí ve vztazích očima teenagerů: Zpráva z výzkumu proFem, o.p.s na žácích/-kyních a studentech/-kách základních a středních škol v ČR*. Získáno 20. března 2019 z <https://www.profem.cz/shared/clanky/679/V%C3%BDzkum%20N%C3%A1sil%C3%AD%20ve%20vztaz%C3%ADch%20o%C4%8Dima%20teenager%C5%AF.pdf>

- Taşkale, N., & Soygüt, G. (2016). Risk Factors for Women's Intimate Partner Violence Victimization: An Examination from the Perspective of the Schema Therapy Model. *Journal of Family Violence, 32*(1), 3-12. doi:10.1007/s10896-016-9855-6
- Taxová, J. (1987). *Pedagogicko psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-426-87
- Teitelman, A. M., Ratcliffe, S. J., McDonald, C. C., Brawner, B. M., & Sullivan, C. M. (2011). Relationships Between Physical and Non-Physical Forms of Intimate Partner Violence and Depression among Urban Minority Adolescent Females. *Child and Adolescent Mental Health, 16*(2), 92-100. doi:10.1111/j.1475-3588.2010.00572.x
- The National Domestic Violence Hotline. (10. června 2013). *50 Obstacles to Leaving: 1-10*. Získáno 21. dubna 2019 z <https://www.thehotline.org/2013/06/10/50-obstacles-to-leaving-1-10/>
- Thornton, A. J. V., Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2015). Intimate Partner Violence: Are The Risk Factors Similar for Men and Women, and Similar to Other Types of Offending? *Aggressive Behavior, 42*(4), 404-412. doi:10.1002/ab.21635
- Torres, A., Garcia-Esteve, L., Navarro, P., Tarragona, M. J., Imaz, M. L., Gutiérrez, F., ... Subirà, S. (2010). P02-397 - Personality Profile or Posttraumatic Stress Disorder? Personality Characteristics in Women Victim of Chronic Intimate Partner Violence. *European Psychiatry, 25*, 1413. doi:10.1016/s0924-9338(10)71399-7
- Tsang, J. A., & Stanford, M. S. (2007). Forgiveness for Intimate Partner Violence: The Influence of Victim and Offender Variables. *Personality and Individual Differences, 42*(4), 653-664. doi:10.1016/j.paid.2006.08.017
- Ulloa, E., Hammett, J., O'Neal, D., Lydston, E., & Leon Aramburo, L. (2016). The Big Five Personality Traits and Intimate Partner Violence: Findings From a Large, Nationally Representative Sample. *Violence and Victims, 31*(6), 1100-1115. doi:10.1891/0886-6708.vv-d-15-00055
- Úřad vlády ČR. (2015). *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 - 2018*. Získáno 25. ledna 2019 z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili.pdf>

- Vágnerová, M. (1999). *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 978-807-1848-035
- Vágnerová, M. (2004). *Základy psychologie*. V Praze: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3
- Vitoušová, P. (1. ledna 2004). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí 2003*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (1. ledna 2005). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí 2004*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (1. ledna 2006). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí , o.s. 2005*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (1. ledna 2007). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2006*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (1. ledna 2008). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2007*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (1. ledna 2009). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2008*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (24. srpna 2011). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2010*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Vitoušová, P. (26. srpna 2013). *Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2012*. Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Voňková, J., & Huňková, M. (2004). *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem. ISBN 80-239-2106-1
- Vymětalová, S. (2001). „Domácí násilí: přirozený jev?“. *Sociologický časopis*, 37(1), 103–121. Získáno 18. února 2019 z http://sreview.soc.cas.cz/uploads/ba7ca7bf3ffe704cd4b1e5269dd5eec48ca450b8_153_01-1VYMET.pdf
- Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, z.s. 2017*. (1. června 2018). Získáno 25. ledna 2019 z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/vyrocní-zpravy/>
- Walker, I. (2010). *Research methods and statistics*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0230249882

- Walker, L. (2009). *The Battered Woman Syndrome* (3rd ed.). New York: Springer Publishing Company. ISBN 978-0826102522
- Walker, L. (2016). *The Battered Woman Syndrome* (4th ed.). New York: Springer Publishing Company. ISBN 978-0-8261-7099-6
- Weber, M., & Ruch, W. (2012). The Role of Character Strengths in Adolescent Romantic Relationships: An Initial Study on Partner Selection and Mates' Life Satisfaction. *Journal of Adolescence*, 35(6), 1537-1546. doi:10.1016/j.adolescence.2012.06.002
- Webermann, A. R., Brand, B. L., & Kumar, S. A. (2017). Intimate Partner Violence among Patients With Dissociative Disorders. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051774694. doi:10.1177/0886260517746943
- Weiss, P., & Zvěřina, J. (2009). Sexuální chování české populace. *Urologie pro praxi*, 10(3), 160-163. Získáno 18. března 2019 z <https://www.urologiepropraxi.cz/pdfs/uro/2009/03/02.pdf>
- Weisz, A. N., & Black, B. M. (2009). *Programs to Reduce Teen Dating Violence and Sexual Assault*. New York, NY: Columbia University Press
- West, C. M. (1998). Lifting the “political gag order”: Breaking the silence around partner violence in ethnic minority families. In J. L. Jasinski & L. M. Williams (Eds.), *Partner violence: A comprehensive review of 20 years of research* (184-209). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Whitaker, D. J., Murphy, C. M., Eckhardt, C. I., Hodges, A. E., & Cowart, M. (2013). Effectiveness of Primary Prevention Efforts for Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*, 4(2), 175-195. doi:10.1891/1946-6560.4.2.175
- Williams, C., Richardson, D. S., Hammock, G. S., & Janit, A. S. (2012). Perceptions of Physical and Psychological Aggression in Close Relationships: A Review. *Aggression and Violent Behavior*, 17(6), 489-494. doi:10.1016/j.avb.2012.06.005
- Williams, J. R., Ghandour, R. M., & Kub, J. E. (2008). Female Perpetration of Violence in Heterosexual Intimate Relationships. *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(4), 227-249. doi:10.1177/1524838008324418

- Wood, J. T. (2004). Monsters and victims: Male felons' accounts of intimate partner violence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(5), 555-576. doi:10.1177/0265407504045887
- Wuest, J., & Merritt- Gray, M. (1999). Not Going Back. *Violence Against Women*, 5(2), 110-133. doi:10.1177/1077801299005002002
- Yakubovich, A. R., Stöckl, H., Murray, J., Melendez-Torres, G. J., Steinert, J. I., Glavin, C. E. Y., & Humphreys, D. K. (2018). Risk and Protective Factors for Intimate Partner Violence Against Women: Systematic Review and Meta-analyses of Prospective–Longitudinal Studies. *American Journal of Public Health*, 108(7), e1-e11. doi:10.2105/ajph.2018.304428

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Průběh sběru dat	103
Tabulka 2: Sociodemografické údaje VS1 – PN	105
Tabulka 3: Sociodemografické údaje VS2 – nePN	110
Tabulka 4: Výsledky - snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra, ztráta respektu ..	112
Tabulka 5: Výsledky - emocionální frustrace či emoční znečitlivění	114
Tabulka 6: Výsledky – pocity bezmoci a beznaděje	115
Tabulka 7: Výsledky – neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností ...	117
Tabulka 8: Výsledky – smutek či plačtivost.....	118
Tabulka 9: Výsledky – problémy s koncentrací	119
Tabulka 10: Výsledky – únava a vyčerpání.....	121
Tabulka 11: Výsledky – problémy se spánkem	122
Tabulka 12: Výsledky – problémy s konzumací potravy	124
Tabulka 13: Výsledky - problémy v sexuální oblasti	125
Tabulka 14: Výsledky – suicidální sklony.....	126
Tabulka 15: Výsledky - nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost.....	128
Tabulka 16: Výsledky – snížená tolerance ke stresu	129
Tabulka 17: Výsledky – lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům.....	131
Tabulka 18: Výsledky - úzkost	132
Tabulka 19: Výsledky – pocity viny.....	134
Tabulka 20: Výsledky - neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni	135
Tabulka 21: Výsledky – pocity strachu	137
Tabulka 22: Výsledky - zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog	138
Tabulka 23: Výsledky - problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání.....	140
Tabulka 24: Výsledky - problémy v sociálním prostředí	141
Tabulka 25: Výsledky – negativní změny nálady.....	143
Tabulka 26: Souhrn výsledků – „Důsledky partnerského násilí“	145
Tabulka 27: Důsledky partnerského násilí – výsledky otevřené otázky.....	146
Tabulka 28: Podoby komplikovaných vrstevnických vztahů	148
Tabulka 29: Opakovaná zkušenost s partnerským násilím.....	153
Tabulka 30: Návrat k násilníkovi	155
Tabulka 31: Důvody (uvažování o) návratu k násilnému partnerovi	157
Tabulka 32: Problém s navazováním nových partnerských vztahů.....	160

Tabulka 33: Důvody problémů s navazováním nových partnerských vztahů	161
Tabulka 34: Důsledky partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí	163
Tabulka 35: Důsledky partnerského násilí ovlivňující kvalitu nových vztahů obětí.....	166
Tabulka 36: Páchání násilí v následných partnerských vztazích oběti.....	170
Tabulka 37: Podoba násilných incidentů	171

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zastoupení mužů a žen u VS1 – PN	105
Graf 2: Rozdělení respondentů VS1 – PN dle věku.....	106
Graf 3: Zkušenost respondentů VS1 – PN s jednotlivými formami partnerského násilí	106
Graf 4: Frekvence výskytu psychického násilí u VS1 – PN	107
Graf 5: Frekvence výskytu sociálního násilí u VS1 – PN.....	108
Graf 6: Frekvence výskytu fyzického násilí u VS1 – PN	108
Graf 7: Frekvence výskytu stalkingu u VS1 – PN	109
Graf 8: Frekvence výskytu sexuálního násilí u VS1 – PN.....	109
Graf 9: Frekvence výskytu ekonomického násilí u VS1 – PN.....	110
Graf 10: Zastoupení mužů a žen u VS2 – nePN	111
Graf 11: Rozdělení respondentů VS2 – nePN dle věku	111
Graf 12: Výsledky - snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěra, ztráta respektu	113
Graf 13: Výsledky - emocionální frustrace či emoční znečitlivění.....	114
Graf 14: Výsledky – pocity bezmoci a beznaděje.....	116
Graf 15: Výsledky – neschopnost radovat se ze života a z dříve naplňujících činností	117
Graf 16: Výsledky – smutek či plačtivost	119
Graf 17: Výsledky – problémy s koncentrací.....	120
Graf 18: Výsledky – únava a vyčerpání	121
Graf 19: Výsledky – problémy se spánkem	123
Graf 20: Výsledky – problémy s konzumací potravy	124
Graf 21: Výsledky - problémy v sexuální oblasti	126
Graf 22: Výsledky – suicidální sklony.....	127
Graf 23: Výsledky - nervozita, podrážděnost, přecitlivělost, vznětlivost.....	128
Graf 24: Výsledky – snížená tolerance ke stresu	130
Graf 25: Výsledky – lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům	131
Graf 26: Výsledky - úzkost	133
Graf 27: Výsledky – pocity viny	134
Graf 28: Výsledky - neschopnost vyjádřit emoce na verbální i neverbální úrovni.....	136
Graf 29: Výsledky – pocity strachu	137
Graf 30: Výsledky - zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog	139
Graf 31: Výsledky - problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání.....	140
Graf 32: Výsledky - problémy v sociálním prostředí.....	142

Graf 33: Výsledky – negativní změny nálady	143
Graf 34: Důsledky vrstevnických vztahů	147
Graf 35: Opakovaná zkušenost s partnerským násilím	152
Graf 36: Reviktimizace	153
Graf 37: Návrat k násilníkovi.....	154
Graf 38: Návrat k násilnému partnerovi.....	155
Graf 39: Návrat či uvažování o návratu k násilnému partnerovi	156
Graf 40: Problém s navazováním nových partnerských vztahů.....	160
Graf 41: Vliv partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí	164
Graf 42: Vliv důsledků partnerského násilí na kvalitu dalších partnerských vztahů obětí...	165
Graf 44: Páchání násilí v následných partnerských vztazích oběti	170

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Úvodní otázka – rozdělení na dva samostatné výzkumné soubory.....	212
Příloha 2: Dotazník pro výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím v období dospívání	213
Příloha 3: Dotazník pro výzkumný soubor respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v období dospívání	223

Příloha 1: Úvodní otázka – rozdělení na dva samostatné výzkumné soubory

„Násilí je čin namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle.“

Per Isdal

Měl/a jste v období dospívání (15-20 let) vztah, ve kterém se k Vám partner/ka choval/a násilným způsobem?

- a) ano
- b) ne

Příklady násilného chování:

- fyzické napadání (fackování, bití, kousání, rány pěstí, mlácení o zeď, kopání, škracení, třesení, strkání, ohrožování bodnou či střelnou zbraní),
- psychické násilí (obviňování, ponižování, neustálé podezírání, nátlak, časté kritizování, vyhrožování, zastrašování, zákazy, rozkazování, citové vydírání, soustavná kontrola),
- sexuální nátlak (nucení Vás násilím nebo hrozbami k nejrůznějším sexuálním praktikám proti Vaší vůli, znásilnění, sexuální napadání),
- sociální izolace (zakazování kontaktu s Vaší rodinou či přáteli, kontrola Vašich telefonních hovorů a zpráv, neustálá kontrola toho, jak a s kým trávíte čas, výčitky a obviňování z nevěry při trávení času s jinými osobami),
- ekonomické násilí v případě sdílení společné domácnosti (omezování přístupu ke společným penězům, absolutní kontrola nad Vašimi příjmy a výdaji, neoprávněné nakládání s Vaším majetkem, zákaz chodit do práce či se dále vzdělávat),
- stalking (ex)partnera (pronásledování, nevyžádané čekání před Vaším domovem, školou či prací, neustálé telefonování a zasílání nevyžádaných zpráv).

Příloha 2: Dotazník pro výzkumný soubor respondentů se zkušeností s partnerským násilím v období dospívání

Partnerské násilí mezi dospívajícími

Dotazníkové šetření

Dobrý den,

jmenuji se Tereza Čechová a touto cestou bych Vás ráda požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci, kterou zpracovávám v rámci ukončení studia oboru psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Má práce s názvem „Partnerské násilí mezi dospívajícími“ zkoumá důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců, kteří v dospívání partnerské násilí zažili v roli oběti, a na rozvoj jejich následných partnerských vztahů. Výzkum je tedy zaměřen na osoby ve věku 20-35 let, které v období dospívání (15-20 let) čelily některé z forem násilí ze strany svého tehdejšího partnera či partnerky.

Než začnete dotazník vyplňovat, přečtete si, prosím, pozorně následující informace:

Dotazník je zcela anonymní. Vámi poskytnuté informace jsou důvěrné a s daty bude zacházeno v souladu s „Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)“. Vaše účast v této studii je dobrovolná. Narazíte-li na otázku, na kterou z nějakého důvodu nechcete odpovědět, nechte ji, prosím, nezodpovězenou. Vyplněním dotazníku souhlasíte se zpracováním těchto anonymních dat v empirické části mé diplomové práce. V dotazníku neexistují správné nebo špatné odpovědi, proto Vás prosím o maximální otevřenost a upřímnost.

Tento dotazník obsahuje 34 položek, které jsou rozděleny do tří tematických oddílů. Každou otázku si pečlivě přečtete a vyberte odpověď, která nejvíce významově odpovídá Vaší zkušenosti. Způsob administrace jednotlivých odpovědí bude vždy uveden u příslušného oddílu. Vyplnění dotazníku Vám zabere přibližně 10-15 minut.

V případě jakékoliv nejasnosti či dotazu mne prosím kontaktujte na e-mail cechova.t@email.cz. Předem Vám děkuji za Vaši účast.

Prosím, vyplňte následující sociodemografické údaje:

Vaše pohlaví: a) muž b) žena

Váš věk:

1) Zkušenost s partnerským násilím

V následujících otázkách se Vás budu dotazovat na Vaši zkušenost s partnerským násilím v období dospívání. Násilí nezahrnuje pouze fyzické napadání, nýbrž může nabývat mnoha podob. K jeho nejčastějším formám patří fyzické, psychické, sexuální a ekonomické násilí, nebo také izolace a stalking. Na každou z těchto forem partnerského násilí budete jednotlivě dotazován/a.

Nabízené typy odpovědí a jejich vysvětlení:

Nikdy – nikdy jsem neměl/a zkušenost se zmiňovanou formou partnerského násilí v období dospívání.

Ano, jednou – pouze jednou jsem měl/a zkušenost s danou formou partnerského násilí v období dospívání.

Ano, více než jednou - více než jednou jsem měla zkušenost s danou formou partnerského násilí.

Ano, více než pětkrát - více než pětkrát jsem měla zkušenost s danou formou partnerského násilí.

Ano, více než desetkrát - více než desetkrát jsem měla zkušenost s danou formou partnerského násilí.

Zvolte, prosím, odpověď, která nejvíce odpovídá Vaší osobní zkušenosti. Při výběru frekvence výskytu daného jevu se vždy zaměřujte na uvedenou formu partnerského násilí celkově (psychickou, fyzickou, sexuální, atd.), nikoliv na jednotlivé podoby (např. kousání, škrcení, atd.).

Příklad:

Zažil/a jsem pouze jednou ve vztahu v období dospívání kopání, a jednou také fackování. Vaše odpověď je tedy "Ano, více než jednou", jelikož jste dvakrát zažil/a formu fyzického násilí v partnerském vztahu.

1. Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **fyzického násilí**: fackování, bití předměty, kousání, rány pěstí, mlácení o zeď, kopání, škrčení, třesení, zmítání, strkání a vytrhávání vlasů nebo ochlupení, ohrožování bodnou či střelnou zbraní, nevyžádané svázání a spoutání, či s jinou formou fyzického násilí?
 - a) Nikdy.
 - b) Ano, jednou.
 - c) Ano, více než jednou.
 - d) Ano, více než pětkrát.
 - e) Ano, více než desetkrát.

2. Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **psychického násilí**: obviňování, zesměšňování a ponižování, neustálé podezírání, hanlivé oslovování, nátlak, neustálé kritizování, vyhrožování, zastrasování, terorizování, zákazy, rozkazování, citové vydírání, znevažování a podceňování, soustavná kontrola, zpochybňování Vašeho psychického stavu či s jinou formou psychického násilí?
 - a) Nikdy.
 - b) Ano, jednou.
 - c) Ano, více než jednou.
 - d) Ano, více než pětkrát.
 - e) Ano, více než desetkrát.

3. Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **sexuálního násilí**: znásilnění, sexuální napadání, odpírání sexu za použití ponižujících komentářů, vynucený sex bez ochrany proti početí a sexuálním chorobám, útok na genitálie, nucení Vás násilím nebo hrozbami k nejrůznějším sexuálním praktikám proti Vaší vůli nebo přinucení k dalším

sexuálním činností, které jste odmítal/a a považujete je za ponižující, či s jinou formou sexuálního násilí?

- a) Nikdy.
- b) Ano, jednou.
- c) Ano, více než jednou.
- d) Ano, více než pětkrát.
- e) Ano, více než desetkrát.

4. Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **ekonomického násilí** za předpokladu, že jste s partnerem/partnerkou sdíleli společnou domácnost: omezování přístupu ke společným penězům, odmítnutí poskytnutí prostředků na společnou domácnost, absolutní kontrola nad Vašimi příjmy a výdaji, neoprávněné nakládání s Vaším majetkem (ničení, rozprodávání), zákaz chodit do práce či se dále vzdělávat nebo s jinou z forem ekonomického násilí?

- a) Nikdy.
- b) Ano, jednou.
- c) Ano, více než jednou.
- d) Ano, více než pětkrát.
- e) Ano, více než desetkrát.

5. Měl/a jste ve svém partnerském vztahu v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **sociálního násilí (izolace)**: přesvědčování o tom, že Vaše rodina a přátelé pro Vás nejsou dost dobří, zabraňování v kontaktu s Vaší rodinou či přáteli, kontrola Vašich telefonních hovorů a zpráv, neustálá kontrola toho, jak a s kým trávíte čas, zabraňování tomu, abyste trávil/a čas ve společnosti, výčitky a obviňování z nevěry kdykoliv, když trávíte čas s jinými osobami, či s jinou z forem sociálního násilí?

- a) Nikdy.
- b) Ano, jednou.
- c) Ano, více než jednou.
- d) Ano, více než pětkrát.
- e) Ano, více než desetkrát.

6. Měl/a jste v období dospívání (15-20 let) zkušenost s některými z uvedených forem **stalkingu** ze strany svého partnera/partnerky či ex-partnera/ ex-partnerky: pronásledování, nevyžádané čekání před Vaším domovem či prací, vyhrožování Vám či Vaším milovaným lidem, zasílání Vám nechtěných dárků, neustálé telefonování a zasílání nevyžádaných zpráv i po skončení vztahu, či s jinou z forem stalkingu?
- a) Nikdy.
 - b) Ano, jednou.
 - c) Ano, více než jednou.
 - d) Ano, více než pětkrát.
 - e) Ano, více než desetkrát.

2) Důsledky partnerského násilí na psychické/ somatické projevy a chování jedince

V následujících otázkách se Vás budu dotazovat na (v literatuře nejčastěji zmiňované) psychologické i somatické důsledky, které na Vás násilný partnerský vztah mohl (avšak nutně nemusel) zanechat. Danou možnost označte odpovědí „*ano*“ pouze v tom případě, když se u Vás projevila v období během nebo chvíli po ukončení vztahu v období dospívání (15-20 let), ve kterém probíhala některá z forem partnerského násilí, které byly vymezeny v předcházejícím oddílu.

V případě, že existuje nějaký dopad, který na Vás partnerské násilí zanechalo a není obsažen v níže uvedeném výčtu možností, můžete svou individuální zkušenost popsat v poslední otevřené otázce.

1. Měl/a jste snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěru, či jste obecně necítil/a respekt k vlastní osobě?
 - a) ano
 - b) ne

2. Cítil/a jste se emocionálně frustrován/a či emočně znečitlivělý/á?
 - a) ano
 - b) ne

3. Cítil/a jste pocity bezmoci a beznaděje?
- a) ano
 - b) ne
4. Cítil/a jste na sobě neschopnost radovat se ze života a z činností, které Vás předtím naplňovaly?
- a) ano
 - b) ne
5. Zažíval/a jste často smutek či plačtivost?
- a) ano
 - b) ne
6. Měl/a jste problémy s koncentrací (soustředit na něco svou pozornost)?
- a) ano
 - b) ne
7. Cítil/a jste na sobě často únavu a vyčerpání?
- a) ano
 - b) ne
8. Měl/a jste problémy se spánkem (např. neschopnost usnout, časté buzení)?
- a) ano
 - b) ne
9. Objevilo se u Vás neúměrné přejídání nebo naopak rapidní úbytek váhy, nechut' k jídlu, či dokonce některá z poruch příjmu potravy?
- a) ano
 - b) ne
10. Pociťoval/a jste problémy v sexuální oblasti (např. nechut' k sexu, problémy se sexuální intimitou)?
- a) ano
 - b) ne

11. Pomýšlel/a jste v tomto období na sebevraždu?
- a) ano
 - b) ne
12. Cítil/a jste na sobě větší nervozitu, podrážděnost, přecitlivělost nebo vznětlivost?
- a) ano
 - b) ne
13. Pociťoval/a jste sníženou odolnost vůči stresu?
- a) ano
 - b) ne
14. Začala se u Vás projevovat lhostejnost a pasivita vůči okolním věmům?
- a) ano
 - b) ne
15. Zažíval/a jste pocity úzkosti?
- a) ano
 - b) ne
16. Objevovaly se u Vás pocity viny?
- a) ano
 - b) ne
17. Projevila se u Vás neschopnost vyjádřit emoce jak na verbální, tak neverbální úrovni?
- a) ano
 - b) ne
18. Pociťoval/a jste často strach (např. z opakování násilného incidentu)?
- a) ano
 - b) ne
19. Objevila se u Vás zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog?
- a) ano
 - b) ne

20. Začal/a jste mít problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání?

- a) ano
- b) ne

21. Měl/a jste problémy ve Vašem sociálním prostředí (narušení mezilidských vztahů, ztráta přátel, atd.)?

- a) ano
- b) ne

22. Objevovaly se u Vás negativní změny nálady?

- a) ano
- b) ne

23. V případě, že existuje nějaký dopad, který na Vás partnerské násilí zanechalo, a není obsažen v předešlých otázkách, doplňte jej, prosím, zde:

3) Důsledky partnerského násilí na následující partnerské vztahy jedince

V následujících otázkách se Vás budu dotazovat na zkušenost s Vašimi dalšími partnerskými vztahy, které následovaly po ukončení násilného vztahu v období dospívání. Cílem je zjistit, zdali (a případně jak) Vaše zkušenost s násilím ve vztahu ovlivnila kvalitu Vašich dalších partnerských vztahů a průběh Vašeho milostného života. Způsob administrace bude vždy uveden u jednotlivých otázek.

1. Objevovalo se partnerské násilí ve více Vašich partnerských vztazích? Zvolte, prosím, pouze jednu odpověď, která je významově nejbližší Vaší zkušenosti.
 - a) Ano, některou z forem partnerského násilí jsem zažil/a v pozici oběti ve všech mých partnerských vztazích.
 - b) Ano, některou z forem partnerského násilí jsem zažil/a v pozici oběti ve více než polovině mých partnerských vztahů.

- c) Ano, některou z forem partnerského násilí jsem zažil/a v pozici oběti přesně v polovině mých partnerských vztahů.
- d) Ano, některou z forem partnerského násilí jsem zažil/a v pozici oběti v méně než polovině mých partnerských vztahů.
- e) Zkušenost s partnerským násilím mám pouze ojedinělou. V mých ostatních partnerských vztazích se žádná z forem partnerského násilí neobjevila.

2. Navrátil/a jste se někdy zpět k partnerovi/partnerce, který/ktará na Vás uplatňoval/a partnerské násilí? Zvolte, prosím, pouze jednu odpověď, která nejvíce koresponduje s Vaší zkušeností.

- a) Ne, byl/a jsem rád/a, že vztah skončil.
- b) Ne, ale uvažoval/a jsem o tom.
- c) Ano, jednou.
- d) Ano, více než jednou.

- V případě, že jste se k partnerovi/partnerce navrátil/a nebo jste o návratu uvažoval/a, napište, prosím, z jakého důvodu:

3. Měl/a jste po ukončení násilného partnerského vztahu problém s navazováním nových partnerských vztahů? Zvolte, prosím, pouze jednu odpověď.

- a) Ano, měl/a.
- b) Ne, neměl/a.

- V případě, že jste v předchozí otázce zvolil/a odpověď "Ano měl/a" a problém s navazováním nových známostí se u Vás objevil, popište, prosím, z jakého důvodu, či v čem konkrétně problém spočíval.

4. Ovlivnily nějakým způsobem kvalitu Vašich dalších partnerských vztahů důsledky, které jste si nesl/a z minulého násilného vztahu? Zvolte, prosím, pouze jednu odpověď, která nejvíce odpovídá Vaší osobní zkušenosti.

- a) Ne, žádné důsledky na mně násilný vztah nezanechal.
- b) Ne, všechny důsledky jsem před vstupem do nového vztahu dokázal/a překonat, případně neovlivnily jeho kvalitu.
- c) Ano, ovlivnily.

- V případě, že jste v předešlé otázce zvolil/a odpověď "Ano, ovlivnily", napište, prosím, jaké to byly důsledky, a jak případně ovlivnily Vaše nadcházející partnerské vztahy.

5. Poté, co jste ukončil/a násilný partnerský vztah z období dospívání, stalo se, že jste se na svých dalších partnerech/partnerkách dopouštěl/a sám/sama některé z forem partnerského násilí?

- a) Ano, stalo.
- b) Ne, nestalo.

- V případě, že jste v předešlé otázce zvolil/a odpověď "ano", popište, prosím, v jaké podobě jste se partnerského násilí dopouštěl/a.

Příloha 3: Dotazník pro výzkumný soubor respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím v období dospívání

Partnerské násilí mezi dospívajícími

Dotazníkové šetření

Dobrý den,

jmenuji se Tereza Čechová a touto cestou bych Vás ráda požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci, kterou zpracovávám v rámci ukončení studia oboru psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Má práce s názvem „Partnerské násilí mezi dospívajícími“ zkoumá důsledky partnerského násilí na psychické a somatické projevy a chování dnešních mladých dospělých jedinců (20-35 let), kteří v dospívání (15-20 let) partnerské násilí zažili v roli oběti, a na rozvoj jejich budoucích partnerských vztahů.

Jelikož jste v první otázce uvedli, že zkušenost s násilným vztahem v období dospívání nemáte, prosím Vás o zapojení se do druhé části mé studie, jejíž výsledky mi napomohou zmapovat výskyt určitých znaků, které se u dospívajících jedinců mohou objevovat.

Než začnete dotazník vyplňovat, přečtěte si, prosím, pozorně následující informace:

Dotazník je zcela anonymní. Vámi poskytnuté informace jsou důvěrné a s daty bude zacházeno v souladu s „Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)“. Vaše účast v této studii je dobrovolná. Narazíte-li na otázku, na kterou z nějakého důvodu nechcete odpovědět, nechte ji, prosím, nezodpovězenou. Vyplněním dotazníku souhlasíte se zpracováním těchto anonymních dat v empirické části mé diplomové práce. V dotazníku neexistují správné nebo špatné odpovědi, proto Vás prosím o maximální otevřenost a upřímnost.

Tento dotazník obsahuje 23 položek. Každou otázku si pečlivě přečtěte a vyberte odpověď, která nejvíce významově odpovídá Vaší zkušenosti. Vyplnění dotazníku Vám zabere přibližně 10 minut.

V případě jakékoliv nejasnosti či dotazu mne prosím kontaktujte na e-mail cechova.t@email.cz. Předem Vám děkuji za Vaši účast.

Prosím, vyplňte následující sociodemografické údaje:

Vaše pohlaví: a) muž b) žena

Váš věk:

**Zkušenost s některými psychickými a somatickými projevy v období
dospívání**

Období dospívání je složitý proces, ve kterém dochází k vzájemnému působení biologických, tělesných, psychických a sociálních změn. Každá osoba toto období prožívá individuálně. Jedna jím může projít bez větších komplikací, jiná se zase musí potýkat s celou řadou problémů. V následujících otázkách se Vás budu dotazovat, zdali jste v období dospívání (15-20 let) zažili některé z níže uvedených fenoménů.

1. Měl/a jste snížené sebevědomí, sebehodnocení, sebedůvěru, či jste obecně necítil/a respekt k vlastní osobě?
a) ano
b) ne

2. Cítil/a jste se emocionálně frustrován/a či emočně znečitlivělý/á?
a) ano
b) ne

3. Cítil/a jste pocity bezmoci a beznaděje?
a) ano
b) ne

4. Cítil/a jste na sobě neschopnost radovat se ze života a z činností, které Vás předtím naplňovaly?
a) ano
b) ne

5. Zažíval/a jste často smutek či plačtivost?
- a) ano
 - b) ne
6. Měl/a jste problémy s koncentrací (soustředit na něco svou pozornost)?
- a) ano
 - b) ne
7. Cítil/a jste na sobě často únavu a vyčerpání?
- a) ano
 - b) ne
8. Měl/a jste problémy se spánkem (např. neschopnost usnout, časté buzení)?
- a) ano
 - b) ne
9. Objevilo se u Vás neúměrné přejídání nebo naopak rapidní úbytek váhy, nechut' k jídlu, či dokonce některá z poruch příjmu potravy?
- a) ano
 - b) ne
10. Pociťoval/a jste problémy v sexuální oblasti (např. nechut' k sexu, problémy se sexuální intimitou)?
- a) ano
 - b) ne
11. Pomýšlel/a jste v tomto období na sebevraždu?
- a) ano
 - b) ne
12. Cítil/a jste na sobě větší nervozitu, podrážděnost, přecitlivělost nebo vznětlivost?
- a) ano
 - b) ne
13. Pociťoval/a jste sníženou odolnost vůči stresu?
- a) ano
 - b) ne

14. Začala se u Vás projevovat lhostejnost a pasivita vůči okolním vjemům?
- a) ano
 - b) ne
15. Zažíval/a jste pocity úzkosti?
- a) ano
 - b) ne
16. Objevovaly se u Vás pocity viny?
- a) ano
 - b) ne
17. Projevila se u Vás neschopnost vyjádřit emoce jak na verbální, tak neverbální úrovni?
- a) ano
 - b) ne
18. Pociťoval/a jste často strach (např. kvůli konfliktům s vrstevníky)?
- a) ano
 - b) ne
19. Objevila se u Vás zvýšená míra konzumace alkoholu či užívání drog?
- a) ano
 - b) ne
20. Začal/a jste mít problémy s výkonem ve škole či v zaměstnání?
- a) ano
 - b) ne
21. Měl/a jste problémy ve Vašem sociálním prostředí (narušení mezilidských vztahů, ztráta přátel, atd.)?
- a) ano
 - b) ne
22. Objevovaly se u Vás negativní změny nálady?
- a) ano
 - b) ne

23. Pokud se u Vás v období dospívání vyskytly některé z výše uvedených aspektů, zkuste se, prosím, zamyslet, zdali se tyto aspekty mohly objevit jako důsledek problémových vztahů s vrstevníky v tomto období (např. se spolužáky, s přáteli).

- a) Žádný z výše uvedených projevů jsem v dospívání nezažíval/a.
 - b) Sice jsem některé aspekty v tomto období zažil/a, ale vztahy s vrstevníky na to neměly žádný vliv.
 - c) Vztahy s vrstevníky na tyto aspekty mohly mít vliv.
- Pokud jste v předchozí otázce uvedl/a, že vztahy s vrstevníky na výše zmíněné aspekty mohly mít vliv, pokuste se, prosím, ve zkratce popsat, z jakého důvodu, či obecně popište povahu těchto konfliktů/vztahů.
